

Bind 5 af 15
Udvalgte værker af Lenin
1908–1914

Indholdsfortegnelse

Til den danske udgave	7
Politiske notitser	13
Lev Tolstoj som spejl for den russiske revolution .	20
På vej	26
L. N. Tolstoj	35
L. N. Tolstoj og nutidens arbejderbevægelse	40
Divergenser i den europæiske arbejderbevægelse .	43
Tolstoj og den proletariske kamp	49
Om nogle karakteristiske træk ved marxismens historiske udvikling	51
L. N. Tolstoj og hans epoke	57
Stolypin og revolutionen	62
Om likvidatorismen og likvidatorgruppen	71
Til minde om Herzen	73
De politiske partier i Rusland	80
Det revolutionære opsving	92
To utopier	100
Godsejernes store og bøndernes lille jordbesiddelse i Rusland	105
Omstridte spørgsmål	107
1. Resolutionen fra 1908	107
2. Resolutionen fra 1910	111
3. Likvidatorernes stilling til resolutionerne fra 1908 og 1910	114
4. Likvidatorismens klasse-mæssige betydning .	117
5. Parolen »kamp for et åbent parti«	120
6.	124

Det efterblevne Europa og det fremskredne Asien	128
En liberal professor om lighed	130
Om brud på enheden, tilsløret med skrål om enhed	134
1. Om »fraktionsvæsen«	134
2. Om splittelse	139
3. Om augustblokkens opløsning	143
4. En forsoners råd til »syvmandsgruppen«	146
5. Trotskijs likvidatoriske anskuelser	149
Objektive tal om styrken i de forskellige strømninger i arbejderbevægelsen	155
Om nationernes selvbestemmelsesret.	163
1. Hvad er nationernes selvbestemmelse?	163
2. Den konkrete historiske problemstilling	168
3. Det nationale spørgsmåls konkrete særpræg i Rusland og landets borgerlig-demokratiske omformning	172
4. »Practicisme« i det nationale spørgsmål	177
5. Det liberale bourgeoisie og de socialistiske opportuniste i det nationale spørgsmål	182
6. Norges løsrivelse fra Sverige	193
7. Resolutionen på den internationale Londonkongres 1896	199
8. Utopisten Karl Marx og den praktiske Rosa Luxemburg	203
9. Programmet fra 1903 og dets likvidatorer	210
10. Slutning	219
Noter	225
Navneregister	239

Til den danske udgave

Udvalget i dette bind er hentet fra Lenins Samlede Værker bd. 16-25, som omfatter tiden 1908-1914. Lenin-teksterne i disse 10 bind tæller tilsammen over 5000 sider. De 22 artikler, som bringes i det foreliggende udvalg, omfatter 236 sider russisk tekst.

Dette bind indeholder dels de artikler, som fandtes i den tidligere danske udgaves bd. 5, dels andre, f.eks. artiklerne om Lev Tolstojs værk og hans placering i det russiske samfunds udvikling.

I det tidsrum, udvalget dækker, udkom Lenins store filosofiske værk *Materialisme Og Empirikriticisme* (skrevet 1908). Da det foreligger på dansk i en særlig udgave hos Forlaget Tiden, indlemmes det ikke i dette bind.

Artiklerne bringes i kronologisk orden. De russiske navne er stavet i overensstemmelse med Dansk Sprog-nævns Vejledning; en undtagelse gøres med Aleksander Herzen, idet denne stavemåde af navnet er gængs i litteraturen.

Den første russiske revolution 1905-1907 led nederlag. For det russiske socialdemokrati medførte det en voldsom tilbagegang. Dette afspejles i udvalgets første artikler. Et nyt opsving indtrådte omkring 1910 og blev hurtigt mærkbart i klassekampene i Rusland. Dette er en af hovedlinjerne i dette tidsrum.

For at lette læsningen anbefales det at begynde med artiklen *De Politiske Partier I Rusland*. Her analyserer Lenin partiernes klassegrundlag, deres forhold til tsarregimet, til samfundssystemet og til revolutionens grundspørgsmål. Artiklen giver kendskab til datidens partinavne og til думаen, en valgt forsamling uden myndighed, en slags parlament, som trods sin magtesløshed dog var en legal talerstol, som også en lille gruppe socialdemo-

kratiske дума-medlemmer kunne få adgang til. Betydningen af at deltage i valg til думаen og i arbejdet i думаen var omstridt i datidens »venstrefløj«. Nogle, de såkaldte otsovister, dvs. tilbagekaldere, ville trække дума-medlemmerne tilbage og undlade at arbejde i думаen. Andre, likvidatorerne i socialdemokratiet, ønskede at partiet kun skulle arbejde legalt, og at det skulle omdannes til et »åbent parti«. I artiklen forekommer ordet narodnikker som fællesbetegnelse for flere nuancer i det demokratiske bourgeoisie. Om narodnikkernes oprindelse kan læses i dette udvalgs bd. 1. Med ordet arbejderdemokrati sigter Lenin til den socialdemokratiske gruppe, som i den 3. дума bestod af seks bolsjevikker og syv men-sjevikker.

I sine artikler benytter Lenin ofte betegnelsen de Sorte Hundreder, om det yderste højre. De Sorte Hundreder var terrorbander, som tsar-regimet i revolutionsårene 1905-1907 og senere benyttede imod arbejderbevægelsen og mod demokratiske initiativer overhovedet.

I den indledende artikel, *Politiske Notitser*, påpeger Lenin tsar-regimets bestræbelser på at skaffe sig et nyt og mere holdbart klassegrundlag, bl.a. gennem minister Stolypins landbrugspolitik at skabe et lag af storbønder som støtte for monarkiet. Om socialdemokratiets egen situation siger Lenin ikke meget her, men slutter dog trods nedgangsfænomenerne med sejrssikre ord:

»Ikke for ingenting kaldte man os de klippefaste. Socialdemokraterne har opbygget et proletarisk parti, som ikke taber modet over, at det første væbnede stormløb mislykkedes... Dette parti er på vej til socialismen uden at binde sig og sin skæbne til udfaldet af den eller den periode af borgerlige revolutioner...« (s. 19).

I artiklen *På Vej*, skrevet et år senere, ser Lenin tilbage på nedgangens tid: »Et års opløsning, et års ideologisk-politisk splid, et års partimæssigt uføre ligger bag os.« »Nogle elementer i partiet, som har ladet sig påvirke af nedgangen, har sat spørgsmålstejn ved, om man skal bevare det hidtidige socialdemokratiske parti, om man skal fortsætte *dets* arbejde, om man atter skal gå under jorden, og hvorledes dette skal ske,« og nogle gav »et svar, der betød legalisering for hver en pris, selv gennem en åben opgivelse af partiets program, taktik og organisation (den såkaldte likvidatorretning)...« (s. 26).

Imidlertid var vendingen til ny opgang på vej. I artiklen gives på ny en analyse af sociale forskydninger og problemer, ikke mindst for Ruslands bondemasser.

I 1912 kunne Lenin give en artikel overskriften *Det Revolutionære Opsving*. Læseren får her en oversigt over omfanget af arbejdernes strejkekampe, som i årene 1906-1907 var »uden sidestykke i verden«. Den russiske revolution fik virkninger i andre kapitalistiske landes arbejderbevægelse. Rosa Luxemburg i Tyskland f.eks. søgte at udbrede forståelsen af den russiske revolution, ikke mindst hvad den politiske massestrejke som kampmetode angår.

Frem til 1910 faldt antallet af strejkende. Fra slutningen af året var der tegn til et nyt opsving. I foråret 1912 nedskød tsarens gendarmere strejkende arbejdere i guldminerne ved Lena-floden i Sibirien. Det gav anledning til revolutionære massestrejker af et omfang i stil med den første russiske revolution.

I denne artikel imødegik Lenin Trotskijs påstand om, at »kampen for foreningsfrihed udgør *grundlaget* såvel for Lenatragedien som for den mægtige genlyd, den gav i landet« (s. 93). Nej, svarede Lenin, kampen gælder ikke delkrav, det er en opstand mod hele regimet, der er ved at vokse frem.

I artiklen understreges træk i Lenins partimæssige og ideologiske virksomhed:

»For at støtte og udvide massebevægelsen behøves der *organisation og atter organisation*. Uden et illegalt parti kan dette arbejde ikke udføres« (s. 99).

»Uden en sejrrig revolution vil der ikke blive frihed i Rusland.

Uden det tsaristiske monarkis omstyrtelse gennem proletariatets og bøndernes opstand vil der ikke blive en sejrrig revolution i Rusland« (s. 99).

Det nationale spørgsmål kom mere og mere i forgrunden efterhånden som tsar-regimets uholdbarhed og arbejderklassens massekampe gjorde en snarlig revolution sandsynlig. Spørgsmålet om forholdet mellem arbejderklassens internationalisme og de enkelte nationers frigørelse meldte sig til afgørelse. Ruslands mange nationer og folkeslag stod på et højt ulige udviklingstrin. Arbejderklassen var ikke alle vegne udviklet eller organiseret.

Disse problemer behandles i artiklen *Om Nationernes Selvbestemmelsesret*. Også her viser Lenins principfasthed sig:

»Nationernes fulde ligeret; nationernes selvbestemmelsesret; en sammensmeltning af arbejderne i alle nationer – det er dette nationale program, marxismen lærer arbejderne, det lærer hele verdens erfaringer og Ruslands erfaring dem« (s. 222).

Heri lå ingen afgrænsning fra nationale kampe, der ikke havde arbejderklassen i spidsen, men der lå en klar ideologisk afgrænsning fra den borgerlige nationalisme:

»For så vidt bourgeoisiet i en undertrykt nation kæmper imod den undertrykkende nation, for så vidt går vi altid og i ethvert tilfælde mere beslutsomt end alle andre ind for det, for vi er de dristigste og mest konsekvente fjender af undertrykkelse. For så vidt en undertrykt nations bourgeoisie forfægter sin egen borgerlige nationalisme, går vi imod det« (s. 179).

Med imperialismens fremvækst og omspænding af hele kloden fulgte ikke blot voksende krigsfare og diskussioner om socialdemokratiets opgaver på den baggrund. Opportunistiske dele af socialdemokratiet blev trukket ind i et faktisk samarbejde med borgerlige politikere. Partierne delte sig i fløje, sådan som det i Rusland allerede havde vist sig ved partiets stiftelse i 1903, og som det f.eks. i Tyskland demonstreredes af den bestandige konflikt mellem Karl Liebknechts og Rosa Luxemburgs revolutionære linje og partiledelsens kapitulation over for opportunismen. Lenin behandlede problemet i flere artikler, bl.a. *Om Nogle Karakteristiske Træk Ved Marxismens Historiske Udvikling og Divergenser I Den Europæiske Arbejderbevægelse*.

I Rusland selv frasagde bolsjevikkerne, den leninske retning i socialdemokratiet, sig i 1912 al partimæssig forbindelse med likvidator-retningen, dvs. med hovedmassen af den mensjevikiske retning. Der skete en organisatorisk adskillelse af de to retninger.

En udførlig karakteristik af likvidator-retningen findes i Lenins artikel *Omstridte Spørgsmål*.

I denne forbindelse førtes polemiske diskussioner om partienhed og fraktionsvæsen. En af hovedfigurerne i polemikken var Trotskij, som fik svar i Lenins artikel *Om Brud På Enheden, Tilsløret Med Skrål Om Enhed*.

I artiklen *Objektive Tal Om Styrken I De Forskellige Strømninger I Arbejderbevægelsen* giver Lenin materiale til bedømmelse af styrkeforholdet mellem »pravdister« (bolsjevikkerne) og likvidatorer (hovedsageligt mensjevikker). Striden om, hvilken af de to retninger, der organisatorisk og politisk repræsenterede Ruslands arbejderklasse, havde bredt sig til II Internationale. Den nævnte artikel udarbejdede Lenin i forsommeren 1914, bl.a. med henblik på, at der i juli skulle være møde i II Internationale om striden i Ruslands arbejderbevægelse.

Med »pravdister« mener Lenin bolsjevikkerne, hvis dagblad Pravda under forskellige navne udkom i masseoplag i Petersborg fra 1912.

»Kun i pravdismen har vi en virkelig marxistisk, proletarisk strømning, der er uafhængig af bourgeoisiet, og som forener over fire femtedele af arbejderne,« skrev Lenin. »Likvidatorismen og narodnismen er uden tvivl borgerligt-demokratiske strømninger og ikke proletariske« (s. 161-162).

Artiklens materiale underbygger opfattelsen af bolsjevikernes parti som et arbejderparti i fremgang og med massiv tilslutning på tærskelen til den første verdenskrig, den imperialistiske krig om verdens opdeling, som II Internationales kongresser havde advaret imod og vedtaget resolutioner om.

Lenins artikler om den store russiske forfatter Lev Tolstoj har spillet en betydelig rolle i diskussionen om litteraturens placering og betydning i samfundsudviklingen og om den sociale virkeligheds afspejling i kunstnerisk virksomhed. Den første artikel, *Lev Tolstoj Som Spejl For Den Russiske Revolution*, blev skrevet til Tolstojs 80 års dag i 1908, den sidste, *Lev Tolstoj Og Hans Epoke*, i 1911 efter Tolstojs død.

»Millioner af bønders protest og fortvivlelse – det var det, der smeltede sammen i Tolstojs lære,« (s. 42) skrev Lenin. Og et andet sted:

»Ved at studere Lev Tolstojs værker vil den russiske arbejderklasse lære sine fjender bedre at kende, men ved at analysere Tolstojs lære vil hele det russiske folk kunne forstå, hvori dets egen svaghed består, som forhindrede det i at fuldføre kampen for befrielse. Det må man forstå for at komme fremad« (s. 49-50).

I artiklen *Til Minde Om Herzen*, vender Lenin sig til den russiske demokratiske og revolutionære bevægelses fortid.

»Når proletariatet fejrer Herzens minde, så lærer det ved hans eksempel at forstå den revolutionære teoris uhyre betydning...Beriget ved denne lære vil proletariatet bane sig vej til et frit forbund med de socialistiske arbejdere i alle lande, når det har knust det kryb, det tsaristiske monarki, som Herzen først af alle løftede kampens store banner imod, da han vendte sig til masserne med *det frie russiske ord*« (s. 79).

I dette bind 5 findes Lenins lille, men betydningsfulde artikel *Det Efterblevne Europa Og Det Fremskredne Asien*, trykt i Pravda, i maj 1913. Her indvarsler Lenin den koloniale verdens befrielsesbevægelse:

»I Asien vokser en kraftig demokratisk bevægelse overalt i omfang og styrke...Hele det kommanderende Europa, hele det europæiske bourgeoisie er *allieret* med alle reaktionens og middelalderens kræfter i Kina. Til gengæld har hele det unge Asien, dvs. hundreder af millioner arbejdende mennesker i Asien, en pålidelig forbundsfælle i proletariatet i alle civiliserede lande. Ingen magt i verden vil kunne hindre dets sejr, der vil bringe folkene i både Europa og Asien friheden« (s. 128-129).

Trykt i bladet *Proletarij* nr. 21,
den 26. (13.) februar 1908.

Politiske notitser

Chauvinisterne arbejder. Der udsprede hårdnakkede rygter om, at japanerne ruster, at de har koncentreret 600 bataljoner i Manchuriet til et angreb på Rusland. Det siges, at Tyrkiet ruster energisk for endnu i dette forår at erklære Rusland krig. Der skal være forberedelser i gang til et oprør i Kaukasus med det formål at skille dette område fra Rusland (nu mangler vi blot, at der også bliver skreget op om polakkernes planer!). Hetzen mod Finland ophidses med skrøner om finske rustninger. Der føres en hårdnakket kampagne mod Østrig i anledning af, at der bygges en jernbane i Bosnien. Den russiske presses angreb på Tyskland vokser i styrke, fordi Tyskland efter sigende ophidses Tyrkiet mod Rusland. Denne kampagne føres ikke blot i den russiske, men også i den franske presse – om hvilken en socialdemokrat i dumaaen for nylig meget å propos kunne berette, at den var bestukket af den russiske regering.

Den del af den vesteuropæiske presse, der kan tages alvorligt, vægrer sig ved at tage hele denne kampagne for et journalistisk fantasiprodukt eller for et sensationsnummer. Nej, det er øjensynligt, at der fra de »herskende kredse« – læs: fra den reaktionære tsaristiske regering eller fra en hemmelig hofklike i stil med det berygtede »stjernechamber« (1) – udgår en ganske klar parole, at der herfra føres en systematisk »linie«, at der er lagt en »ny kurs«. Den udenlandske presse ser en direkte forbindelse mellem denne chauvinistiske kampagne og den kendsgerning, at alle de dumamedlemmer, der ikke er medlemmer af dumaaens komité vedrørende statens forsvaret, blev forment adgang til denne komité, altså ikke alene de revolutionære partiets medlemmer, men også kadetternes: det siges endog, at den russiske regering vil

præstere højdepunktet af sin forhånelse af »konstitutionalismen« ved ikke at anmode hele dumaen, men kun den af reaktionære elementer og oktobriste sammensatte komité om bevillinger til grænsebefæstningerne.

Her er nogle citater fra europæiske, alt andet end socialistiske aviser, som ikke kan mistænkes for at nære optimisme med hensyn til den russiske revolution:

»De tyske sejre over Frankrig (i 1870) optændte, som Bismarck engang bemærkede, de russiske officerers ærgerrighed, og de rakte også hånden ud efter militære laurbær. Af politiske, religiøse og historiske grunde forekom Tyrkiet dem at være et særlig egnet objekt for dette formål (krigen med Tyrkiet 1877-78). De samme anskuelser næres åbenbart også nu af visse kredse i Rusland, der har glemt erfaringerne fra den japanske krig og ikke forstår deres lands sande tarv. Da der ikke mere er »brødre« at befri på Balkan, må man finde på nye midler til at påvirke den offentlige mening i Rusland. Og disse midler er sandt at sige endnu mere klodsede, end de var i sin tid: man ønsker at skabe det indtryk, at Rusland er omgivet af indre og ydre fjender.«

»De herskende kredse i Rusland vil gøre et forsøg på at styrke deres stilling med de gamle midler: de vil derfor med magt undertrykke frihedsbevægelsen inde i landet og lede folkets opmærksomhed bort fra de sørgelige indre forhold ved at vække nationalistiske følelser og ved at fremkalde diplomatiske konflikter, hvis konsekvenser ingen kan overse.«

Hvilken betydning har nu denne nye chauvinistiske linje i det kontrarevolutionære selvherskerdømmes politik? Efter Tsusima og Mukden kan kun folk, der definitivt har mistet fodfæstet, inklade sig på en sådan politik. Det forsøg, som er gjort under to års reaktion, har trods alle anstrengelser *ikke skabt* en blot nogenlunde pålidelig indre støtte for de Sorte Hundreders (2) selvherskerdømme, de har ikke skabt nye klasseelementer, som *økonomisk* er i stand til at forny selvherskerdømmet. Og *uden dette* er ingen brutalitet og intet raseri fra kontrarevolutionens side i stand til at opretholde det nuværende politiske system i Rusland.

Både Stolypin, de Sorte Hundreders godsejere og oktobri-

sterne (3) forstår, at de ikke kan holde sig ved magten uden at de skaber en ny klassestøtte. Derfor går deres politik ud på fuldstændigt at ruinere bønderne og slå landsbyfællesskabet (4) i stykker med magt for at give kapitalismen fri bane inden for landbruget, *koste hvad det vil*. De russiske liberale, de lærdeste, de mest kultiverede, de mest »humane« – som f.eks. professorerne fra Russkije Vedomosti (5) – viser sig i denne henseende at være langt mere stupide end folk som Stolypin. »Det vil ikke forbavse,« skriver den nævnte avis i sin leder fra 1. februar, »hvis slavofilerne (6), som endnu i går var tilhængere af landsbyfællesskabet, støtter ministeriet, når f.eks. de provisoriske november-reglers skæbne skal afgøres og dermed ministeriets forsøg på at ødelægge landsbyfællesskabet ved at overlade jorden til de enkelte bønder som disses personlige ejendom... Det er endog tænkeligt, at de defensive mål, der er fælles for dumaens konservative flertal og ministeriet, kan få dem begge til at sætte sig mere aggressive mål end de berømte forordninger fra 1906... Vi ser et forbavsende billede: den konservative regering forbereder med de konservative partirepræsentanters hjælp en radikal reform af landbrugsforholdene – et område, der mindst af alt egner sig til bratte omvæltninger – og beslutningen om at gennemføre denne radikale forholdsregel hviler på abstrakte betragtninger om, at den ene ejendomsform må foretrækkes for den anden.«

Vågn op, hr. professor – ryst den forældede narodnismes arkivstøv af Dem – se på, hvad to års revolution har udrettet. Stolypin har sejret over Dem, ikke blot med fysisk kraft, men også fordi han rigtigt har forstået, hvad den økonomiske udvikling ganske håndgribeligt kræver, nemlig at den gamle jordbesiddelse sønderbrydes med magt. Det store »skred«, som revolutionen uigenkaldeligt har medført, består i, at de Sorte Hundreders selvherskerdømme tidligere *kunne* støtte sig på middelalderlige former for jordbesiddelse, men nu er *nødt til* – ubetinget og uigenkaldeligt er *nødt til* – med feberagtig hast at arbejde på at tilintetgøre dem. Selvherskerdømmet har nemlig forstået, at hvis de gamle tilstande i jordbesiddelsen ikke bliver *sønderbrudt*, så er den *ingen udvej* af den modsigelse, som er den mest dybtgående forklaring på den russiske revolution: på den ene side de mest foræl-

dede former for jordbesiddelse og den mest primitive bondebefolkning, på den anden side den mest moderne industri- og finanskapitalisme!

I er altså tilhængere af Stolypins jordlovgivning? spørger narodnikkerne os forfærdet. På ingen måde! Bare rolig! Vi er afgjort mod *alle* former for gammel jordbesiddelse i Rusland, både godserne og bondeparcellerne. Vi går afgjort ind for, at man med magt sønderbryder disse rådne og rådne fortidslevninger, der forgifter alt nyt, – vi går ind for en borgerlig *nationalisering* af jorden som den eneste konsekvente parole i den borgerlige revolution, den eneste forholdsregel, der retter hele den historisk nødvendige sønderbrydnings brod mod godsejerne, idet den bidrager til at udskille frie jordbrugere af bondemassen.

Den russiske borgerlige revolutions særkende er, at det er de Sorte Hundreder og bønderne sammen med arbejderne, der gennemfører en revolutionær politik i revolutionens hovedspørgsmål, landbrugsspørgsmålet. De liberale advokater og professorer forfægter derimod noget aldeles livsfjernt, tåbeligt og utopisk: en forsoning af to diametralt modsatte, uforenelige metoder til *sønderbrydning* af det udlevede og tilmed en sådan forsoning, at der slet ikke bliver nogen sønderbrydning. Enten en sejr for bonderejsningen og en fuldstændig sønderbrydning af den gamle jordbesiddelse til fordel for den af revolutionen fornyede bondebefolkning, dvs. konfiskation af godsejernes jord og indførelse af republik. Eller en stolypinsk sønderbrydning, som også fornyer, virkelig fornyer og tilpasser den gamle jordbesiddelse til de kapitalistiske forhold, men udelukkende i godsejernes interesse, mens bondemasserne må bøde med grænseløs forarmelse, voldelig fordrivelse fra landsbyerne, ejendomsberøvelse, sultedød, og hele blomsten af bondeungdommen udryddes ved hjælp af fængsel, forvisning, skydning og tortur. Det er ikke let for et mindretal at gennemføre en sådan politik over for et flertal, men økonomisk er den ikke umulig. Vi må hjælpe folket med at gøre sig dette klart. Derimod er et forsøg på ved hjælp af en pertentlig reform, ad fredelig vej, uden magtanvendelse at slippe ud af det uendelig sammenfiltrede væv af middelalderlige modsigelser, som er skabt i løbet af den russiske histories århundreder, en helt tåbelig drøm, som kun forbenede

»mennesker i futteral« (7) kan drømme. Den økonomiske nødvendighed vil ubetinget fremkalde og vil ubetinget gennemføre en særdeles »brat omvæltning« af landbrugsforholdene i Rusland. Det historiske spørgsmål er kun, om den gennemføres af godsejerne under tsarens og Stolypins ledelse, eller af bondemasserne under proletarietets ledelse.

»Samling af oppositionen« – lyder dagens tekst i den russiske politiske presse. Politiets og Stolypins organ Ros-sija triumferer: »Samling? Kadetterne (8) er altså også revolutionære. Gå løs på kadetterne!« Kadetternes Retj (9), der er gennemsyret af embedsmandens ønske om at bevise, at kadetterne kan være nøjagtig lige så moderate som oktoberisterne, spiller fornærmet, udgyder strømme af »moralsk« harme over de samvittighedsløse forsøg på at beskyldte det for at være revolutionært og erklærer: Vi ser naturligvis med sympati på en samling af oppositionen, men denne samling må være en bevægelse »*fra venstre til højre*« (lederen fra 2. februar). »Vi har lært af politiske fejl og skuffelser. Når en opposition slutter sig sammen, sker det ganske naturligt på grundlag af det minimumsprogram, som det mest moderate af de partier, der indgår i oppositionen, har opstillet«.

Dette program er fuldstændig klart: Min betingelse er den borgerlige liberalismes hegemoni, siger kadetterne – på samme måde som Falloux i 1871 sagde til Thiers, da denne bad ham om støtte: Min betingelse er monarkiet.

Stolitjnaja potjta (10) er klar over, at det er generende og skammeligt at sige den slags ting rent ud, og er derfor »ikke enig« med Retj, men nøjes med tågede hentydninger til »stemningen i tiden før oktober« (11) (den forbandede censur forhindrer et klart politisk program!) og opfordrer i realiteten til at slå en handel af. Meningen er denne: Retj vil føre an, de revolutionære vil føre an (i den nye samling); skal der så ikke falde lidt af til mig som den hæderlige mægler?

»Samling« – vi sympatiserer fuldt ud med denne parole, især når man samtidig kommer med hentydninger – selv om det kun er hentydninger! – til »stemningen i tiden før oktober«. Der er bare det, at historien ikke gentager sig, kære salonpolitikere. Og erfaringerne fra »tre års historie« kan ingen magt på jorden fjerne fra de forskel-

ige klassers bevidsthed. Disse erfaringer er usædvanlig righoldige, både i deres positive indhold (formerne, karakteren, betingelserne for sejren i den massekamp, som arbejderne og bønderne førte i 1905) og i deres negative indhold (to dumaers sammenbrud, dvs. de konstitutionelle illusioners og kadethegemoniets sammenbrud).

Hvis man systematisk vil studere, gennemtænke og til egne sig *disse* erfaringer og bringe dem ud til masserne – så vær så god! Vi går ubetinget ind for en »samling« – for en samling til ubarmhertig kamp mod revolutionens renegater. Synes De ikke om det? Så skilles vore veje.

Den gamle parole »fra tiden før oktober« (»en konstituerende forsamling«) er god, og (M-d-m fra samleværket Nasja Mysl (12) bedes ikke tage os det ilde op!) vi kasserer den ikke. Men den er utilstrækkelig. Den er for formel. Den tager ikke hensyn til, hvordan tilværelsen praktisk stiller de akutte problemer. Vi vil supplere den med de tre store års erfaringer. Vort »minimumsprogram«, »programmet for vor samling« er enkelt og klart: 1) konfiskation af al godsejerjord; 2) republik: Den konstituerende forsamling, vi har brug for hertil, skal være *sådan*, at den magter dette.

De to dumaers, de to kadetdumaers historie har med slående anskuelighed vist, at den virkelige kamp mellem samfundets kræfter – den kamp, som man ikke altid har haft et åbent blik for, som ikke altid har vist sig på overfladen, men altid har haft en afgørende indflydelse på udgangen af alle betydende politiske situationer og altid har gjort kort proces med de taskenspillerkunster, som de naive og samtidig durkdrevne dilettanter i »konstitutionalisme« udførte – at denne kamp ene og alene drejede sig om de to ovennævnte »objekter«. Det er ikke abstrakte teorier, men vore folkemassers reelle kamperfaringer under det russiske godsejerbårne selvherskerdømmes reelles vilkår, som i praksis har vist os, at netop disse paroler er uundgåelige. Vi foreslår alle, der kan slutte sig til dem, at »marchere adskilt«, men »slå samlet«, slå den fjende, der hærger Rusland og myrder tusinder af Ruslands bedste mænd.

»De kommer til at stå alene med et sådant program for en samling.« Det er ikke sandt.

Læs de taler, som de partiløse bønder holdt i de første to dumaer, og De vil forstå, at vort program for en saml-

ing kun formulerer deres ønsker, deres fornødenheder og de elementære og nødvendige slutninger, der må drages af disse fornødenheder. Mod dem, der ikke forstår disse fornødenheder – lige fra kadetterne til Pesjekhonov (han går også ind for »samling« i Moskva, efter hvad vi hører derfra) – mod dem vil vi føre krig i »samlingens« navn.

Det bliver en hårdnakket krig. Vi forstod at arbejde år efter år på at forberede revolutionen. Ikke for ingenting kaldte man os de klippefaste. Socialdemokraterne har opbygget et proletarisk parti, som ikke taber modet over, at det første væbnede stormløb mislykkes, som ikke taber hovedet og ikke lader sig rive med til eventyr. Dette parti er på vej til socialismen uden at binde sig og sin skæbne til udfaldet af den eller den periode af borgerlige revolutioner. Derfor er det også fri for de borgerlige revolutioners svage sider. Og dette proletariske parti er på vej til sejren.

Lev Tolstoj som spejl for den russiske revolution

Sammenstillingen af den store kunstners navn med revolutionen, som han vitterligt ikke forstod, og som han vitterligt holdt sig på afstand af, kan ved første øjekast forekomme besynderlig og kunstig. Kan man virkelig kalde det, som øjensynligt ikke genspejler fænomenerne rigtigt, for et spejl? Vor revolution er imidlertid et yderst kompliceret fænomen. I den folkemasse, som direkte udførte den og deltog i den, er der mange sociale elementer, som vitterligt ikke forstod det, der foregår, og som også holdt sig på afstand af de virkelige historiske opgaver, som begivenhedernes gang stillede dem overfor. Og når vi har en virkelig stor kunstner for os, så må han dog have genspejlet i hvert fald nogle af revolutionens væsentlige sider i sine værker.

Den legale russiske presse, der er spækket med artikler, breve og notitser i anledning af Tolstojs 80 års dag, interesserer sig mindst af alt for en analyse af hans værker ud fra karakteren af den russiske revolution og dens drivkræfter. Hele denne presse løber over af et hykleri, der er til at få kvalme af, et dobbeltsidet hykleri: et statsligt og et liberalt. Det første er det grove hykleri, begået af korrupte bladsmørere, som i går fik besked på at hetze mod L. Tolstoj, men i dag skal finde frem til patriotisme hos ham og forsøge at opføre sig anstændigt over for Europa. At bladsmørere af den slags får betaling for deres skrivelser, det er alle bekendt, og de er ikke i stand til at føre nogen på vildspor. Meget mere raffineret og derfor meget mere skadeligt og farligt er det liberale hykleri. Når man lytter til kadetternes Balalajkin'er (1) fra Retj (2) er deres sympati for Tolstoj den dybeste og varmeste. I virkeligheden er deres beregnede deklamation og svulstige

fraser om den »store gudsøger« et gennemført falsum, for den russiske liberaler hverken tror på den tolstojske gud eller sympatiserer med den tolstojske kritik af det herskende system. Han klistrer sig op ad et populært navn for at forøge sin lille politiske kapital og for at agere leder af den samlede nationale opposition. Han forsøger med frasernes brask og bram at *overdøve* behovet for et direkte og klart svar på spørgsmålet: Hvoraf opstår »tolstojanismen« skrigende modsigelser, hvilke utilstrækkeligheder og svagheder i vor revolution udtrykker de?

Modsigelserne i Tolstojs værker, anskuelser og lærer, i Tolstojs skole, er virkelig skrigende. På den ene side den geniale kunstner, der ikke blot har skabt uforlignelige skildringer af livet i Rusland, men også har givet verdenslitteraturen værker af første rang. På den anden side godsejeren og narren i Kristus. På den ene side den bemærkelsesværdigt stærke, direkte og oprigtige protest mod samfundsløgnen og hykleriet – på den anden side »tolstojaneren«, dvs. det hærgede, hysteriske flæbehoved, kaldet den russiske intellektuelle, som offentligt hudfletter sig selv og siger: »Jeg er slet, jeg er afskyelig, men jeg arbejder på moralsk selvfuldkommengørelse; jeg spiser ikke kød mere og lever nu af risfrikadeller«. På den ene side den skånselsløse kritik af den kapitalistiske udbytning, afsløringen af regeringens voldshandlinger, retsvæsenets og statsforvaltningens komediespil, den dybdeberende blotlæggelse af modsigelserne mellem væksten af rigdommen og civilisationens fremskridt og væksten af de arbejdende massers fattigdom, barbariske vilkår og lidelser; på den anden side den naragtige forkyndelse, at man ikke må bruge vold »mod det onde«. På den ene side den mest nøgterne realisme, sønderrivningen af alle mulige maskeringer – på den anden side forkyndelsen af den mest gemene ting, der findes i verden, nemlig religionen, en stræben efter at erstatte poper /præster/, som prædiker, fordi de er officielt ansatte, med poper, som prædiker ud fra en moralsk overbevisning, dvs. dyrkelse af det mest raffinerede og derfor særlig afskyelige præstevælde. Sandelig:

Du er fattig, du er frodig,
Du er vældig, du er afmægtig,
Moder Rusland! (3)

At Tolstoj med sådanne modsigelser absolut ikke kunne forstå hverken arbejderbevægelsen og dens rolle i kampen for socialismen eller den russiske revolution er indlysende. Men modsigelserne i Tolstojs anskuelser og lære er ikke nogen tilfældighed, derimod udtryk for de modsigelsesfyldte betingelser, som livet i Rusland var undergivet i den sidste tredjedel af det 19. århundrede. Den patriarkalske landsby, som lige var blevet befriet fra livegenskabet, blev bogstavelig talt udleveret til udplyndring fra kapitalens og statskassens side. Bondebruget og bondelivets gamle grundpiller, grundpiller, der virkelig var århundredgamle, bukkede under med usædvanlig fart. Og modsigelserne i Tolstojs anskuelser skal ikke bedømmes ud fra den nuværende arbejderbevægelse og den nuværende socialisme (en sådan bedømmelse er selvfølgelig nødvendig, men den er utilstrækkelig), derimod ud fra den protest mod den fremtrængende kapitalisme og massernes forarmelse og fortrængning fra jorden, som måtte opstå i den patriarkalske russiske landsby. Tolstoj er latterlig som profeten, der har opdaget nye recepter på menneskehedens frelse – og derfor er udenlandske og russiske »tolstojanere« ynkelige, når de har villet gøre netop den svageste side af hans lære til et dogme. Tolstoj er stor som talsmand for de ideer og stemninger, som opstod hos millioner af russiske bønder op til frembruddet af den borgerlige revolution i Rusland. Tolstoj er original, for alle hans anskuelser, taget som et hele, udtrykker netop særtrækkene ved vor revolution som *bonde* revolution og borgerlig revolution. Ud fra dette synspunkt er modsigelserne i Tolstojs anskuelser virkelig et spejlbillede af de modsigelsesfyldte betingelser, som bøndernes historiske virksomhed i vor revolution var undergivet. På den ene side havde århundreders feudal undertrykkelse og årtiers forceret forarmelse efter reformen /1861/ oplobet bjerge af had, harme og desperation. En stræben efter at udslette både den officielle kirke, godsejerne og godsejrerregeringen, at tilintetgøre alle jordbesiddelsens gamle former og forordninger, at rense jorden og at skabe et fællesliv af frie og ligeberettigede småbønder i stedet for politi- og klassestaten – denne stræben går som en rød tråd gennem hvert historisk skridt, som bønderne tog i vor revolution, og uden tvivl svarer idéindholdet i Tolstojs skrifter langt mere til denne stræben hos bøn-

derne end den abstrakte »kristne anarkisme«, der af og til bliver udlagt som »systemet« i hans anskuelser.

På den anden side forholdt bønderne i deres stræben mod nye former for fællesliv sig meget uforstående, patriarkalsk og forvirret til spørgsmålet om, hvordan dette fællesliv skulle være, med hvilken kamp de skulle tilkæmpe sig friheden, hvilke ledere de kunne få i denne kamp, hvordan bourgeoisiet og den borgerlige intelligens forholdt sig til bonderevolutionens interesser, og hvorfor en voldelig omstyrtelse af tsardømmet er nødvendig for at tilintetgøre godsejernes jordbesiddelse. Hele bøndernes hidtidige liv havde lært dem at hade herremanden og embedsmanden, men ikke lært dem og ikke kunnet lære dem, hvor de skulle søge svar på alle disse spørgsmål. I vor revolution var det en mindre del af bønderne, der virkelig kæmpede ved i nogen grad at organisere sig i dette øjemed, og kun en meget lille del rejste sig med våben i hånd for at udrydde sine fjender og for at tilintetgøre tsarens lakajer og godsejernes beskyttere. Størstedelen af bønderne græd og bad, hengav sig til spekulationer og drømme, skrev bønskrifter og udsendte »fortalere« – helt i Lev Nikolajitj Tolstojs ånd! Og som det altid går i sådanne tilfælde bevirkede det tolstojske afkald på politik, den tolstojske fornægtelse af politik og manglen på interesse og forståelse for den, at det bevidste og revolutionære proletariat kun fik følgeskab af et mindretal, mens flertallet blev bytte for de principløse, undersåtlige og borgerlige intellektuelle, som under navn af kadetter løb fra møde med trudovikkerne (4) over i Stolypins forværelse og besvor, sjakrede, søgte forlig og lovede forlig – indtil en soldaterstøvle sparkede dem ud. De tolstojske ideer spejler svagheden og utilstrækkeligheden i vor bondeopstand, de er en afspejling af vor patriarkalske landsbys slaphed og af den »driftige musjiks /bondes/« indgroede forsagthed.

Tag soldateropstandene i årene 1905-1906. Den sociale sammensætning af disse kæmpere i vor revolution er en blanding af bønder og proletariat. De sidste er i mindretal; derfor udviser bevægelsen blandt tropperne end ikke tilnærmelsesvist det landsomfattende sammenhold, den partimæssige bevidste orientering, som blev lagt for dagen af proletariatet, der ligesom på et vink blev socialdemokratisk. På den anden side er det ganske fejlagtigt at

mene, at årsagen til soldateropstandenes fiasko skulle være mangelen på ledere med officersrang. Tværtimod. Revolutionens gigantiske fremgang siden Narodnaja Volja's dage (5) ytrede sig netop i, at det var de »menige kvajpander«, der greb til våben mod de foresatte, og hvis selvstændighed i den grad forskrækkede de liberale gods- ejere og de liberale officerer. Soldaten var fuld af sympati for bondesagen, hans øjne lyste ved den blotte omtale af jord. I hæren gik magten flere gange over på soldatermas- sens hænder – men resolut udnyttelse af denne magt var der næsten ikke tale om; soldaterne vaklede; et par dage eller undertiden nogle timer efter at have slået en eller anden forhadet foresat ihjel satte man de øvrige arre- stede på fri fod, optog forhandlinger med de foresatte og blev derefter stillet op mod muren og skudt eller løb spids- rod og gik atter under åget – helt i Lev Nikolajitj Tolstojs ånd!

Tolstoj afspejlede det kogende had, den modnede higen mod noget bedre og ønsket om at frigøre sig fra fortiden – og umodenheden i drømmerierne, mangelen på poli- tisk opdragelse og slapheden i revolutionær henseende. De historiske og økonomiske betingelser forklarer både, at massernes kamp nødvendigvis måtte udbryde, og at de var uforberedte på kampen; de forklarer den tolstoj- ske »ikke-modstand mod det onde«, som var en særdeles alvorlig årsag til nederlaget i det første revolutionære felt- tog.

Det siges, at slagne hære tager let ved lære. Selvfølge- lig er sammenligningen af revolutionære klasser med hære kun begrænset rammende. Kapitalismens udvik- ling forandrer og skærper time for time de betingelser, der ansporede bøndernes millionmasser, forenede af had til de feudale godsejere og til disses regering, til at optage den revolutionære og demokratiske kamp. Blandt bønderne selv fortrænger den stigende vareomsætning, markedets herredømme og pengenes magt mere og mere de foræl- dede patriarkalske forhold og den patriarkalske tolstojske ideologi. Men én gevinst har revolutionens første år og de første nederlag i massernes revolutionære kamp uom- tvisteligt bragt: det dødbringende slag, som masser- nes tidligere viljeløshed og slaphed blev udsat for. Skille- linjerne er blevet skarpe. Klasserne og partierne har afgrænset sig fra hinanden. De lektioner, som Stolypins

hammerslag giver, og de revolutionære socialdemokra- ters vedvarende og konsekvente agitation vil bevirke, at ikke blot det socialistiske proletariat, men også bønder- nes demokratiske masser uvægerligt stiller mere og mere hærdede kæmpere, der bliver mindre og mindre tilbøje- lige til at forfalde til vor historiske synd, tolstojanismen!

På vej

Et års opløsning, et års ideologisk-politisk splid, et års partimæssigt uføre ligger bag os. Alle partiorganisationer er gået tilbage i medlemstal, nogle – nemlig dem, der har færrest proletarer – er opløst. De halvlegale partiforetagender, der blev skabt af revolutionen, er blevet ramt af det ene politioverfald efter det andet. Det er gået så vidt, at nogle elementer i partiet, som har ladet sig påvirke af nedgangen, har sat spørgsmålstegn ved, om man skal bevare det hidtidige socialdemokratiske parti /RSDAP/, om man skal fortsætte *dets* arbejde, om man atter skal gå under jorden, og hvorledes dette skal ske, – og på dette spørgsmål gav de yderste højreorienterede elementer et svar, der betød legalisering for hver en pris, selv gennem en åben opgivelse af partiets program, taktik og organisation (den såkaldte likvidatorretning) (1). Krisen var utvivlsomt ikke kun af organisatorisk, men også af ideologisk-politisk art.

RSDAPs nylig afholdte alrussiske konference leder partiet på vej og er tydeligt nok vendepunktet i den russiske arbejderbevægelses udvikling efter kontrarevolutionens sejr. Konferencens beslutninger, der er trykt i en særlig »Meddelelse« fra vort partis centralkomité, er blevet godkendt af centralkomiteen og gælder følgelig for hele partiet indtil næste kongres. I disse beslutninger er der givet et ganske bestemt svar på spørgsmålet om årsagerne til krisen og dens betydning og ligeledes om midlerne til at komme ud af den. Når der arbejdes i konferenceresolutionens ånd, når *alle* partiarbejdere opnår en klar og fuld bevidsthed om partiets nuværende opgaver, vil vore organisationer kunne styrke og samle sine kræfter til et endrægtigt og levende revolutionært socialdemokratisk arbejde.

Hovedårsagen til krisen i partiet er påvist i begrundelsen for den organisatoriske resolution. Denne hovedårsag består i, at arbejderpartiet skal renses for vaklende intellektuelle og småborgerlige elementer, som sluttede sig til arbejderbevægelsen, hovedsageligt i håbet om en nært forestående sejr for den borgerligt demokratiske revolution, og som ikke kunne holde stand i reaktionsperioden. Ustabiliteten ytrede sig både i teorien (»afvisninger fra den revolutionære marxisme«: resolutionen om den aktuelle situation), og i taktikken (»beskæring af parolerne«), og i partiets organisationspolitik. De bevidste arbejdere modsatte sig denne ustabilitet, optrådte resolut mod likvidatorismen og begyndte at tage partiorganisationernes arbejde og ledelsen af dem i egne hænder. Når denne egentlige kerne i vort parti ikke straks kunne overvinde forvirrings- og kriseelementerne, skyldtes det ikke blot, at opgaven var stor og svær på grund af kontrarevolutionens sejr, men også, at der viste sig en vis ligegyldighed over for partiet blandt arbejdere, som var revolutionært indstillet, men ikke besad den tilstrækkelige socialistiske bevidsthed. Det er netop Ruslands bevidste arbejdere, konferencens beslutninger i første række er henvendt til: beslutningerne er den opfattelse, socialdemokratiet er nået til angående midlerne til bekæmpelse af forvirringen og svingningerne.

En marxistisk analyse af klassernes indbyrdes forhold i vor tid og af tsarismens nye politik; påvisning af det nærmeste kampmål, som vort parti ligesom hidtil sætter sig; bedømmelse af revolutionens lære vedrørende rigtigheden af den revolutionære socialdemokratiske taktik; klarlæggelse af årsagerne til partiets krise og påvisning af den rolle, som partiets proletariske element spiller i kampen mod den; løsning på spørgsmålet om forholdet mellem den illegale og den legale organisation; erkendelse af nødvendigheden af at udnytte dumaens talerstol og udarbejdelse af nøjagtige retningslinjer for vor dumafraktion i forbindelse med en direkte kritik af dens fejl; – dette er hovedindholdet af konferencens beslutninger, som giver det fulde svar på spørgsmålet om valget af en sikker vej, som arbejderklassens parti må træffe i den svære tid, vi lever i. Lad os se nærmere på dette svar.

Det indbyrdes forhold mellem klasserne, sådan som de politisk grupperer sig, forbliver det samme, som var ka-

rakteristisk for den periode, der ligger bag os, hvor masserne stod i direkte revolutionær kamp. Det enorme flertal af bønder må nødvendigvis stræbe mod en landbrugsomvæltning, som afskaffer den halvfeudale jordbesiddelse, og som ikke lader sig gennemføre uden en omstyrtelse af tsarmagten. Reaktionens sejr kuede især de demokratiske elementer blandt bønderne, som ikke er i stand til at danne en fast organisation. Men alligevel, uanset hele presset, uanset sorthundredernes /kontrarevolutionens/ дума, uanset trudovikkernes overordentlige ustadighed fremgår bondemassernes revolutionære holdning tydeligt nok selv i debatterne i 3. дума. Proletariatets grundindstilling til den borgerligt demokratiske revolutions opgaver i Rusland forbliver uændret: det gælder om at lede de demokratisk indstillede bønder, at drage dem væk fra det liberale borgerskabs indflydelse, væk fra kadetpartiet, der uanset små stridigheder med oktobristerne i enkeltsager fortsætter med at tilnærme sig disse og i den allerseneste tid stræber efter at skabe en national-liberalisme, og at støtte tsarismen og reaktionen gennem chauvinistisk agitation. Kampen føres ligesom hidtil – hedder det i resolutionen – for den fulde tilintetgørelse af monarkiet og for proletariatets og de revolutionære bønders erobring af den politiske magt.

Selvherskerdømmet står stadig væk som proletariatets og hele demokratiets hovedfjende. Men det ville være fejlagtigt at tro, at det stadig er som før. Stolypins »konstitution« /forfatning/ og Stolypins landbrugspolitik (2) indvarsler en ny fase i opløsninger; af den gamle halv-patriarkalske, halvfeudale tsarisme, et nyt skridt på vejen til dens omdannelse til et borgerligt monarki. De delegerede fra Kaukasus, som ønskede enten helt at udelade en sådan karakteristik af situationen eller at sætte »plutokratisk« /rigmandsbestemt/ i stedet for »borgerligt«, indtog et fejlagtigt synspunkt. Plutokratisk var selvherskerdømmet fra gammel tid, borgerligt er det – gennem sin agrarpolitik og den direkte, i landsmålestok organiserede alliance med visse lag af bourgeoisiet – først efter revolutionens første fase og under indflydelse af dens hårde slag. Selvherskerdømmet har længe opfodret bourgeoisiet, og bourgeoisiet har længe med sine penge skaffet sig adgang såvel til »de øverste kredse« som til indflydelse på lovgivning og forvaltning og til en plads ved si-

den af den velbårne adel, men det særlige ved situationen er, at selvherskerdømmet er blevet nødt til at skabe en repræsentativ institution for bestemte lag af bourgeoisiet, nødt til at balancere mellem dem og feudalherrerne, og organisere en alliance i думаen af disse lag, nødt til at opgive enhver forventning til en patriarkalsk holdning hos bønderne og at søge støtte mod masserne på landet hos de velstående bønder, der ruinerer landsbyfællesskabet.

Selvherskerdømmet dækker sig under de såkaldte konstitutionelle /forfatningsmæssige/ institutioner, men samtidig foregår der i virkeligheden en hidtil uset afsløring af dets klasse-mæssige indhold takket være tsarens alliance med folk som Purisjkevitj og Gutjkov og kun med dem. Selvherskerdømmet forsøger at påtage sig løsningen af den borgerlige revolutions objektivt nødvendige opgaver – oprettelsen af en folkerepræsentation, som virkelig forvalter det borgerlige samfunds anliggender, og en udrensning af de middelalderlige, forviklede og forældede agrare forhold på landet; men netop det praktiske resultat af enevældens nye skridt viser sig indtil nu at være lig med nul, og dette viser kun endnu mere anskueligt, at der må andre kræfter og andre midler til for at løse den historiske opgave. Millionmasserne, som ikke er bevandrede i politik, har hidtil forestillet sig, at en folkerepræsentation overhovedet var modsætningen til selvherskerdømmet; nu indsnævrer kampen sit mål, fastlægger sin opgave mere konkret som kampen for at vinde magten i staten, og det er kampen, der bestemmer selve repræsentationens karakter og betydning. Derfor indvarsler 3. дума (3) en særlig fase i opløsningen af den gamle tsarisme, i forstærkelsen af dens hovedløse fremfærd, i uddybningen af de gamle revolutionære opgaver og i udvidelsen af slagmarken (og af antallet af deltagere i kampen) for at løse disse opgaver.

Denne fase skal overstås; de nye betingelser i situationen kræver nye kampformer; udnyttelsen af думаens talerstol er en absolut nødvendighed; et langvarigt arbejde med at opdrage og organisere proletariatets masser kommer i forgrunden; kombinationen af en illegal og legal organisation stiller partiet over for særlige opgaver; popularisering og klarlæggelse af revolutionens erfaringer som miskrediteres af de liberale og af likvidatoriske

intellektuelle, er nødvendig såvel til teoretiske som praktiske formål. Men partiet, som skal forstå at tage højde for de nye betingelser vedrørende kampmidler, ændrer ikke sin taktiske linje. Rigtigheden af den revolutionære socialdemokratiske taktik – hedder det i en af konferencens resolutioner – er blevet bekræftet af erfaringerne i massekampen 1905-1907. Revolutionens nederlag, der blev resultatet af dette første felttog, åbenbarede ikke, at opgaverne var urigtige, at de nærmeste mål var »utopiske«, at midlerne og metoderne var fejlagtige, derimod at kræfterne var utilstrækkeligt forberedt, at dybden og bredden i den revolutionære krise var utilstrækkelig – og Stolypin og co. arbejder med den mest rosværdige ihærdighed på at uddybe og udvide den! Lad blot de liberale og rådvilde intellektuelle tabe modet efter massernes første virkelige slag for frihed, lad dem blot fejlt erklære: »Gå ikke derhen, hvor I allerede én gang er blevet slået, slå ikke endnu en gang ind på denne skævnsvangre vej.« Det bevidste proletariat svarer dem: de store krige i historien, de store opgaver i revolutionen blev kun afgjort ved, at de progressive klasser atter og atter gik til angreb og vandt sejr, belært af erfaringerne fra nederlaget. Slagne hære tager godt ved lære. De revolutionære klasser i Rusland blev slået i det første felttog, men en revolutionær situation er der stadig. Under nye former og på en anden måde – undertiden meget langsommere, end vi kunne ønske det – trækker den revolutionære krise op endnu en gang og modnes på ny. Vi skal have udført et langvarigt arbejde med at forberede de bredere masser til den, en forberedelse, der grundigere tager højere og mere konkrete opgaver i betragtning, og jo bedre det bliver udført, jo mere sikker bliver sejren i den nye kamp. Det russiske proletariat kan være stolt over, at en nation af slaver under dets ledelse i 1905 for første gang blev forvandlet til en milliontallig hærs-kare, til revolutionens hær, der gik til angreb mod tsarismen. Og dette proletariat formår også konsekvent, udholdende og tålmodigt at udføre arbejdet med at opdrage og forberede nye kadrer til en stærkere revolutionær kraft.

Udnyttelsen af dumaens talerstol indgår, som vi allerede har påpeget, som en nødvendig bestanddel i dette opdragelses- og forberedelsesarbejde. Konferencens resolution om duma-fraktionen viser vort parti den vej,

som hvis man skal søge eksempler i historien – ligner de tyske socialdemokraters erfaringer under undtagelsesloven⁴). Det illegale parti skal forstå at udnytte, skal lære sig at udnytte den legale duma-fraktion, skal opdrage denne til et partiorgan, som er sine opgaver voksen. Det ville være den mest fejlagtige taktik og den mest bedrøvelige afvigelse fra konsekvent proletarisk arbejde, som situationens betingelser foreskriver at rejse spørgsmålet om fraktionens tilbagekaldelse (på konferencen var der to »otsovister« (5), de rejste ikke dette spørgsmål direkte) eller at afstå fra en direkte og åben kritik af dens fejl og fra at opregne dem i resolutionen (på konferencen var der delegerede, der forsøgte dette). Resolutionen erkender fuldt ud, at der i fraktionen også fandtes fejl, som den ikke er eneansvarlig for, og som ganske ligner de uundgåelige fejl, der begås i alle vore partiorganer. Men der findes andre fejl – fravigelser fra partiets *politiske linje*. Da disse fravigelser nu engang har fundet sted, da de er begået af et organ, der optræder offentligt på hele partiets vegne, – var partiet forpligtet til klart og præcist at sige, at dette var afvigelser. I de vesteuropæiske socialistiske partiers historie er der flere eksempler på parlamentsfraktionens unormale forhold til partiet. I de romanske lande er disse forbindelser jævnligt ganske unormale, fraktionerne er ikke tilstrækkeligt partimæssigt orienteret. Vi skal straks tage fat på at skabe en anden socialdemokratisk parlamentsvirksomhed i Rusland, straks tage fat på et endrægtigt arbejde på dette område, – så ethvert socialdemokratisk duma-medlem virkelig kan føle, at partiet står bag ham, er bekymret over hans fejl, søger at vise ham den rette vej, – så at enhver partiarbejder deltager i partiets fælles duma-arbejde, lærer af den saglige marxistiske kritik af dets skridt, føler sig forpligtet til at hjælpe den og tilstræber, at fraktionens specielle arbejde bliver et led i hele partiets propaganda- og agitationsvirksomhed.

Konferencen var det første autoritative møde af delegerede fra partiets største organisationer, som drøftede den socialdemokratiske duma-fraktions virksomhed for en hel periode. Og konferencens beslutning viser tydeligt, hvordan vort parti vil udføre sit duma-arbejde, hvilke strenge krav det fremsætter til sig selv og til fraktionen på dette område, hvor fast og udholdende det er besluttet

på at arbejde hen imod en virkelig socialdemokratisk parlamentsvirksomhed.

Spørgsmålet om forholdet til duma-fraktionen har en taktisk og en organisatorisk side. I denne sidste henseende udgør resolutionen om duma-fraktionen igen blot en anvendelse af de almene organisationspolitiske principper på et delproblem. De almene principper har konferencen formuleret i resolutionen om direktiverne for organisationsspørgsmålet. I dette spørgsmål har konferencen konstateret to hovedstrømninger i RSDAP: en, der lægger hovedvægten på den illegale partiorganisation, og en anden – mere eller mindre beslægtet med likvidatorismen – der lægger hovedvægten på de legale og halvlegale organisationer. Sagen er, som vi allerede har påpeget, at situationen karakteriseres af, at et vist antal partiarbejdere forlader partiet, især de intellektuelle, men for en del også arbejdere. Likvidatorstrømningen rejser spørgsmålet, om det er de bedste og mest aktive elementer, der forlader partiet og vælger de legale organisationer som virkefelt, eller om det er de »voklende intellektuelleogsmåborgerligeelementer«, der går ud af partiet? Det siger sig selv, at konferencen, der afgjort tilbageviste og fordømte likvidatorismen, svarede i sidste betydning. De mest proletariske elementer i partiet og mest konsekvente i principiel henseende og mest socialdemokratiske elementer blandt de intellektuelle forblev tro over for RSDAP. Afgang fra partiet er en rensning af det, en frigørelse fra de mindst stabile elementer, fra upålidelige venner og fra »medløbere« (»Mitläufer« kaldes det på tysk), som man altid har set slutte sig til proletariatet for en tid, og som er blevet rekrutteret fra småborgerskabet eller blandt »deklaserede«, dvs. personer, som er slået ud fra den ene eller anden bestemte klasse.

Ud fra denne bedømmelse af det partiorganisatoriske princip følger af sig selv den organisationspolitiske linje, der blev vedtaget på konferencen. Den aktuelle opgave er at styrke den illegale partiorganisation, at oprette particeller på alle arbejdsområder, fremfor alt at danne »rent partimæssige arbejderkomiteer, selv om de kun har få medlemmer, på enhver industrivirksomhed«, at koncentrere de ledende funktioner i hænderne på den socialdemokratiske bevægelses ledere fra arbejderne egne ræk-

ker. Og naturligvis skal disse celler og komiteers opgaver være, at udnytte alle halvlegale og om muligt legale organisationer, at opretholde »nær forbindelse med masserne«, at lede arbejdet sådan, at socialdemokratiet reagerer på alt, hvad masserne ønsker. Hver celle og hver partimæssig arbejderkomité skal blive »støttepunktet for det agitationaliske, propagandistiske og praktiske organisatoriske arbejde blandt masserne«, dvs. skal ubetinget gå derhen, hvor masserne går, og skridt for skridt bestrebe sig for at stimulere bevidstheden i retning af socialismen, forbinde ethvert delspørgsmål med proletariatets almene opgaver, forvandle enhver organisatorisk nydannelse til et arbejde for *klasse* sammenhold, og ved sin energi og sin ideologiske indflydelse (og selvfølgelig ikke ved sine titler og rang) tilkæmpe sig den ledende rolle i alle legale proletariske organisationer. Disse celler og komiteer kan undertiden have meget få medlemmer, til gengæld vil de være indbyrdes forbundet af partitraditionen og partiorganisationen og have et bestemt klassemæssigt program. To-tre partitro socialdemokrater kan på denne måde undgå at flyde ud i en konturløs legal organisation, de vil under alle omstændigheder, under alle forhold, i alle mulige situationer arbejde for sin *partilinje*, påvirke omgivelserne i hele partiets ånd og ikke lade sig opløse af omgivelserne.

Man kan opløse masseorganisationer af den ene eller den anden slags, man kan forfølge de legale fagforeninger, man kan med politikikaner ødelægge ethvert åbent foretagende blandt arbejderne under det kontrarevolutionære regime, men ingen magt i hele verden kan hindre, at arbejdere samles i hobetal i et kapitalistisk land, og et sådant land er Rusland allerede blevet. På den ene eller anden måde, legalt eller halvlegalt, åbent eller skjult, vil arbejderklassen finde visse samlingspunkter – overalt og altid vil de bevidste partimæssige socialdemokrater gå i spidsen for masserne, overalt og altid vil de slutte sig sammen for at påvirke masserne i partiets ånd. Og socialdemokratiet – der i en åben revolution har bevist, at det er klassens parti, der har formået at drage millioner med sig såvel til strejke som til opstanden i 1905 og til valgene 1906-1907 – vil også nu forblive klassens parti, massernes parti, fortroppen som i selv de sværeste tider ikke mister forbindelsen med hele hæren, et parti som forstår

at hjælpe den med at overvinde disse svære tider, at slutte dens rækker på ny og opøve flere og flere nye kæmpere.

Sorthundredernes urokser /forbenede kontrarevolutionære/ kan triumfere og brøle i og uden for dumaen, i hovedstaden og i afkrogene, reaktionen kan rase – den overkloge hr. Stolypin kan ikke tage et eneste skridt uden at bringe det balancerende selvherskerdømme nærmere sit fald, uden at lave en ny sammenfiltrering af politiske umuligheder og urimeligheder, uden at tilføre proletariatets rækker og de revolutionære elementer i bondemasserne nye og friske kræfter. Partiet, som forstår at skaffe sig kræfter til konsekvent arbejde sammen med masserne, den progressive klasses parti, som forstår at organisere dens avantgarde, og som bruger sine kræfter således, at det påvirker hver af proletariatets livsytringer, dette parti vil sejre, hvad det end skal koste.

L.N. Tolstoj

Lev Tolstoj er død. Hans verdensomspændende betydning som kunstner og hans verdensberømmelse som tænker og forkynder afspejler hver på sin vis den russiske revolutions verdensomspændende betydning.

L. N. Tolstoj fremtrådte som en stor kunstner allerede mens livegenskabet endnu bestod. I en række geniale værker, som han skabte under sin litterære virksomhed gennem mere end et halvt århundrede, skildrede han først og fremmest det gamle, førrevolutionære Rusland, der også efter 1861 (1) forblev halvfeudalt, landsbyens Rusland, godsejerens og bondens Rusland. Ved at skildre denne fase i Ruslands historiske liv lykkedes det L. Tolstoj at rejse så mange store spørgsmål i sine værker og nå et sådant kunstnerisk stade, at hans værker indtager en forgrundsstilling i verdens skønlitteratur. Den epoke, hvor revolutionen forberedtes i et af de lande, der blev holdt nede af feudale magthavere, står nu takket være Tolstojs geniale belysning af den som et skridt fremad i hele menneskehedens kunstneriske udvikling.

Kunstneren Tolstoj er selv i Rusland kun kendt af et forsvindende mindretal. For virkeligt at gøre hans storlåede værker til *alles* eje er kamp og atter kamp nødvendig mod det samfundssystem, der har fordømt millioner og atter millioner af mennesker til uvidenhed, forkuelse, trællearbejde og fattigdom, en socialistisk omvæltning er nødvendig.

Tolstoj frembragte netop ikke blot kunstneriske værker, som altid vil blive værdsat og læst af masserne, når de engang skaffer sig menneskelige livsforhold og har kastet godsejernes og kapitalisternes åg af sig – han forstod med vidunderlig kraft at gengive stemningen blandt de brede masser, som undertrykkes af vor tids tilstande,

atskildrederessituation, at udtrykkederesspontanfølelse af protest og harme. Som en mand, der først og fremmest tilhørte perioden 1861-1904, legemliggjorde Tolstoj med forbavsende tydelighed i sine værker – både som kunstner og tænker og forkynder – de særlige historiske træk ved hele den første russiske revolution, dens styrke og dens svaghed.

Et af de vigtigste træk ved vor revolution er, at det var en borgerlig *bonderevolution* i en periode, da kapitalismen er meget højt udviklet i hele verden og forholdsvis højt udviklet i Rusland. Det var en borgerlig revolution, idet dens umiddelbare opgave var at styrte det tsaristiske selvherskerdømme, det tsaristiske monarki, og at tilintetgøre godsejervældet, men ikke at styrte bourgeoisiets herredømme. Det var især bønderne, der ikke erkendte denne sidste opgave, og som ikke erkendte forskellen mellem denne opgave og de mere nære og umiddelbare opgaver i kampen. Og det var en borgerlig *bonderevolution*, idet de objektive betingelser satte spørgsmålet om en forandring af bøndernes grundlæggende livsforhold i første række, om en sønderb rydning af den gamle middelalderlige jordbesiddelse, om »at rydde jorden« til kapitalismen. De objektive betingelser skubbede bondemasserne ind på arenaen til en mere eller mindre selvstændig historisk handling.

I Tolstojs værker kom netop bondebevægelsens styrke og svaghed, dens kraft og begrænsning til udtryk. Hans brændende, lidenskabelige, ofte skånselsløst skarpe protest mod staten og den officielle politistyrede kirke gengiver stemningen i det primitive bondedemokrati, hvor århundreders livegenskab, embedsmænds vilkårlighed og udplyndring og kirkens jesuitisme, bedrageri og svindleri havde ophobet bjerge af bitterhed og had. Hans vedholdende afvisning af privatejet jord afspejler bondemassernes mentalitet i det historiske øjeblik, da den gamle middelalderlige jordbesiddelse, både godsejernes og statsdomænerne, blev en fuldstændig utålelig hindring for landets videre udvikling, og da denne gamle jordbesiddelse uundgåeligt måtte brydes ned på den mest bratte og skånselsløse måde. Hans uophørlige afsløringer af kapitalismen, båret af de dybeste følelser og af den heftigste harme, afspejler hele den rædsel, der griber den patriarkalske bonde som ser en ny, usynlig ubegribelig

fjende rykke frem mod ham, uvist hvorfra, fra byen eller fra udlandet, en fjende, der nedbryder alle landsbylivets »grundvolde« og bringer en hidtil uset forarmelse med sig, fattigdom, sultedød, barbari, prostitution, syfilis – alle ulykkerne fra »den oprindelige akkumulationsepoke« skærpet hundredfold ved omplantningen til den russiske jord af de allernyeste metoder til udplyndring af hr. Kupon (2).

Men den heftige »protestant«, den lidenskabelige afslører og den store kritiker afslørede samtidig i sine værker den mangel på forståelse af årsagerne til og af midlerne til at komme ud af den krise, der trak op over Rusland, som er betegnende netop for en patriarkalsk, naiv bonde, men ikke for en europæisk-dannet forfatter. Kampen mod feudalismens politistat, kampen mod monarkiet forvandlede hos ham til en fornægtelse af politik, den førte til læren om »ikke-modstand mod det onde« og medførte, at han fuldstændigt holdt sig uden for massernes revolutionære kamp i årene 1905-1907. Kampen mod den officielle kirke gik hånd i hånd med forkyndelsen af en ny, rensset religion, det vil sige en ny, rensset, raffineret gift for de undertrykte masser. Afvisningen af privateje af jord førte ikke til, at kampen koncentreredes mod den virkelige fjende, mod godsejernes jordbesiddelse og dens politiske magtorgan, dvs. monarkiet, men til sværmeriske, uklare, afmægtige klageråb. Afsløringen af kapitalismen og af de ulykker, den påfører masserne, gik hånd i hånd med en fuldkommen apatisk holdning til den verdensomspændende befrielseskamp, som det internationale socialistiske proletariat fører.

Modsigelserne i Tolstojs anskuelser er ikke modsigelser, som kun skyldes hans personlige tænkning, de er en afspejling af de overordentlig komplicerede og modsætningsfyldte betingelser, sociale indflydelser og historiske traditioner, som bestemte mentaliteten hos de forskellige klasser og i de forskellige lag i det russiske samfund i tiden *efter* reformerne, men *før* den revolutionære epoke.

Derfor er en rigtig bedømmelse af Tolstoj kun mulig ud fra den classes synspunkter, som gennem sin politiske rolle og gennem sin kamp under det første udbrud af disse modsigelser, under revolutionen, beviste, at den er kaldet til at være leder i kampen for folkets frihed og for massernes frigørelse for udbytningen, beviste sin usel-

viske troskab mod demokratiets sag og sin evne til at bekæmpe det borgerlige demokrati (også bondedemokratiets) begrænsning og inkonsekvens – en rigtig bedømmelse kun mulig ud fra det socialdemokratiske proletariats synspunkt.

Se på bedømmelsen af Tolstoj i regeringsaviserne. De fælder krokodilletårer og bedyrer deres respekt for »den store forfatter«, men samtidig forsvarer de den »hellige« synode. Og de hellige fædre har lige begået en særlig afskyelig gemenhed ved at sende poper til den døende for at tage folket ved næsen og sige, at Tolstoj »angrede«. Den hellige synode havde bandlyst Tolstoj. Så meget desto bedre. Den skal blive husket for denne bedrift når timen oprinder, hvor folket gør op med embedsmænd i præstekjoler, gendarmer i Kristus, med obskure inkvisitorer, som støttede jødepogromer og lignende bedrifter udøvet af tsarens sorthundred-bander (3).

Se på de liberale avisers bedømmelse af Tolstoj. De dækker sig ind med tomme, officielt liberale, fortærskede professorfraser om »den civiliserede menneskeheds stemme«, verdens »enstemmige genklang«, »sandhedens og godhedens ideer« osv., for hvilke Tolstoj i den grad hudflettede – og med rette – den borgerlige videnskab. De *kan ikke* ligeud og klart udtale deres bedømmelse af Tolstojs anskuelse om staten, om kirken, om privateje af jorden og om kapitalismen – ikke fordi censuren hindrer dem; tværtimod, censuren hjælper dem ud af en vanskelig situation! – men fordi hver sætning i Tolstojs kritik er en lussing til den borgerlige liberalisme; – fordi alene det, at Tolstoj frygtløst, åbent, skånselsløst skarpt stiller vor tids mest pinlige, mest forbandede spørgsmål, er et *slag i ansigtet* på vore liberale (og liberal-narodnikiske) skribenters trivielle fraser, forslidte udflugter og undvigende, »civiliserede« falskhed. De liberale går alle som én ind for Tolstoj, de er alle som én imod synoden – og samtidig går de ind for... vekhisterne (4), som man »godt kan være uenige med«, men er »nødt« til at gå sammen med i ét parti, er »nødt« til at arbejde sammen med i litteratur og politik. Alt imens kysser Antonij Volynskij vekhisterne.

De liberale lovpriser i første række Tolstoj for at være »den store samvittighed«. Er dette da ikke en tom frase, som både Novoje Vremja (5) og andre af den slags gentalev TOLSTOJ 39 ger på tusind forskellige måder? Er

dette da ikke at gå uden om de *konkrete* spørgsmål om demokrati og socialisme, som *blev rejst* af Tolstoj? Sætter dette da ikke først og fremmest det i forgrunden, som udtrykker Tolstojs fordom og ikke hans fornuft, det, som hos ham tilhører fortiden og ikke fremtiden, hans fornægtelse af politik og hans forkyndelse af moralsk selvfuldkommengørelse og ikke hans voldsomme protest mod enhver form for klasseherredømme?

Tolstoj er død, og det før-revolutionære Rusland, hvis svaghed og magtesløshed kom til udtryk i den geniale kunstners filosofi, og blev skildret i hans værker, er blevet fortid. Men i hans arv findes det, som ikke er fortid, det, som tilhører fremtiden. Ruslands proletariat vil tage denne arv op og arbejde med den. Det vil forklare de arbejdende og udbyttede masser betydningen af Tolstojs kritik af staten, kirken og privateje af jorden – ikke for at masserne skal begrænse sig til selvfuldkommengørelse og sukke efter et fromt liv, men for at de skal rejse sig og rette et nyt slag mod tsardømmet og godsejernes jordbesiddelse, som kun blev knækket en smule i 1905, og som skal tilintetgøres. Det vil forklare masserne Tolstojs kritik af kapitalismen – ikke for at masserne skal begrænse sig til forbandelser mod kapitalen og pengemagten, men for at de, for hvert skridt de tager i deres liv og under kampens gang, skal lære at støtte sig til kapitalens tekniske og sociale fremskridt, skal lære at forene sig til en samlet millionhær af socialistiske kæmpere, som skal styrte kapitalismen og skabe et nyt samfund uden folkets fattigdom og det ene menneskes udbytning af det andet.

Tolstoj og nutidens arbejderbevægelse

I næsten alle større byer i Rusland har de russiske arbejdere reageret på L. N. Tolstojs død og på den ene eller anden måde givet udtryk for deres holdning til forfatteren – som skabte en række af de mest bemærkelsesværdige kunstværker, der gjorde ham til en af de største forfattere i hele verden – og til tænkeren, der med vældig kraft, sikkerhed og åbenhed *rejste* en hel række spørgsmål, som angår de grundlæggende træk ved nutidens politiske og samfundsmæssige system. I det store og hele er det denne holdning, som arbejdermedlemmerne i 3. дума gav udtryk for i deres telegram til aviserne. (1)

L. N. Tolstoj begyndte sin litterære virksomhed, mens feudalismen endnu eksisterede, men på en tid, da den klart nok så sine sidste dage. Tolstojs væsentligste virksomhed falder i den periode af den russiske historie, som ligger mellem to af dens vendepunkter, 1861 og 1905. I hele denne periode gennemtrængte sporene fra feudalismen, dens direkte levn, hele det økonomiske liv (især i landsbyerne) og alt politisk liv i landet. Samtidig var det netop i denne periode, at kapitalismen udviklede sig stærkt nedefra og blev indpodet ovenfra.

Hvori ytrede levnene fra feudalismen sig? Først og fremmest og tydeligst ved, at landbruget i Rusland, hovedsageligt et landbrugsland, på dette tidspunkt var i hænderne på forarmede, ludfattige bønder, som drev et forældet, primitivt landbrug på de gamle lodder fra livegenskabets tid, lodder der i 1861 var blevet beskåret til gunst for godsejerne. Men på den anden side var landbruget i hænderne på godsejerne, som i det centrale Rusland dyrkede jorden med bøndernes arbejde, med deres træplove og heste til gengæld for de »beskårne jorder«, for

retten til engmejning, for adgangen til vandingsstederne osv.: i virkeligheden var dette feudalismens gamle driftssystem. I hele denne periode var Ruslands politiske system ligeledes gennemsyret af feudalismen. Dette kan ses både på statsstrukturen indtil de første tilløb til en ændring af det i 1905, på de adelige godsejeres dominerende indflydelse på statssager og på den uindskrænkede magt hos embedsmændene, som ligeledes hovedsageligt stammede fra adelige godsejere, især de øverste embedsmænd.

Efter 1861 begyndte dette gamle patriarkalske Rusland hurtigt at gå i opløsning under indflydelse af verdenskapitalismen. Bønderne sultede, døde, forarmedes som aldrig før, forlod jorden og flygtede ind til byerne. Man forcerede byggeriet af jernbaner, fabrikker og værker, takket være de ruinerede bønders »billige arbejdskraft«. Der udviklede sig en stærk finanskapital, storhandel og industri i Rusland.

Denne hurtige, bratte nedbrydning af alle gamle »grundpiller« i det gamle Rusland afspejledes ligeledes i kunstneren Tolstojs værker, i tænkeren Tolstojs anskuelser.

Tolstoj havde et glimrende kendskab til landsbyerne i Rusland, til godsejerens og bondens dagligdag. Hans litterære beskrivelser af denne tilværelse hører til verdenslitteraturens bedste værker. Den drastiske nedbrydning af alle »gamle grundpiller« i landsbyernes Rusland skærpede hans opmærksomhed, udvidede hans interesse for det, der foregik omkring ham og førte til et omsving i hele hans verdensanskuelse. Af fødsel og opdragelse tilhørte Tolstoj de fineste godsejerslægter i Rusland – han brød med alle gængse anskuelser i dette miljø, og i sine sidste værker fremførte han en lidenskabelig kritik af alle samtidige statslige, kirkelige, samfundsmæssige og økonomiske tilstande, som er baseret på massernes trældom og fattigdom, på bøndernes og overhovedet de små selvstændiges forarmelse, på den vold og det hykleri, som gennemtrænger hele nutidens liv fra øverst til nederst.

Tolstojs kritik er ikke ny. Han har ikke sagt noget, som ikke er blevet sagt længe før ham i europæisk og russisk litteratur af dem, som stod på den arbejdende befolknings side. Det enestående ved Tolstojs kritik og dens historiske betydning er imidlertid, at den med en kraft,

som kun findes hos geniale kunstnere, udtrykker det omsving i anskuelserne blandt de allerbredeste befolkningmasser i Rusland i denne periode, nemlig i landsbyernes, bøndernes Rusland. For Tolstojs kritik af nutidens tilstande adskiller sig fra den kritik, som repræsentanterne for nutidens arbejderbevægelse udøver af de samme tilstande, netop ved, at Tolstoj giver udtryk for den patriarkalske, naive bondes synspunkt, og ved at Tolstoj overfører hans psykologi til sin kritik, til sin lære. Tolstojs kritik udmærker sig ved sin stærke følelse, sin lidenskab, overbevisningsevne, friskhed, åbenhed og uforfærdethed i bestræbelsen for at »nå ned til roden« og finde den virkelige grund til massernes elendighed, fordi denne kritik virkelig afspejler omsvinget i anskuelser hos millioner af bønder, som kun lige var blevet befriet for livegenskabet og nu oplevede, at denne frihed betød nye rædsler: forarmelse, sultedød, hjemløshed blandt byens »bondefangere« osv. Tolstoj afspejler stemningen blandt dem så ægte, at han i sin lære selv optager deres naivitet, deres modvilje mod politik, deres mysticisme, deres ønske om at vende verden ryggen, »ikke-modstanden mod det onde«, de afmægtige forbandelser mod kapitalismen og »pengenes magt«. Millioner af bønders protest og fortvivlelse – det var det, der smeltede sammen i Tolstojs lære.

Repræsentanterne for nutidens arbejderbevægelse finder, at de har noget at protestere imod, men at der ikke er grund til at fortvivle.

Fortvivlelse er betegnende for klasser, som går under, men lønarbejderklassen vil uundgåeligt vokse, udvikle sig og blive stærkere i ethvert kapitalistisk samfund, således også i Rusland. Fortvivlelse er betegnende for dem, som ikke forstår årsagerne til det onde, ikke ser en udvej og ikke er i stand til at kæmpe. Det nutidige industriproletariat hører ikke til disse klasser.

Divergenser i den europæiske arbejderbevægelse

De grundlæggende taktiske divergenser i vor tids arbejderbevægelse i Europa og Amerika kommer til udtryk i kampen mod de to store retninger, der afviger fra marxismen, som praktisk taget er blevet den herskende teori i denne bevægelse. Disse to retninger er revisionismen (opportunisten, reformismen) og anarkismen (anarkosyndikalismen, anarko-socialismen). Begge disse afvigelser fra den i arbejderbevægelsen herskende marxistiske teori og marxistiske taktik har i løbet af massearbejderbevægelsens mere end et halvt århundrede lange historie kunnet iagttages i forskellige former og med forskellige nuancer i alle civiliserede lande.

Allerede denne ene kendsgerning viser, at disse afvigelser hverken kan forklares som tilfældigheder eller som enkelte personers eller grupperes fejltagelser, ja, end ikke som nationale særegenheders eller traditioners osv. indflydelse. Der må være dybtliggende årsager i alle kapitalistiske landes økonomiske system og udviklingskarakter, som hele tiden fremkalder disse afvigelser. En brochure, der sidste år blev udgivet af den hollandske marxist Anton Pannekoek under titlen »De taktiske divergenser i arbejderbevægelsen« (Anton Pannekoek, »Die taktischen Differenzen in der Arbeiterbewegung«, Hamburg, Erdmann Dubber, 1909), er et interessant forsøg på en videnskabelig undersøgelse af disse årsager. I den følgende fremstilling vil vi gøre læseren bekendt med Pannekoeks konklusioner, som man må erkende er fuldt ud rigtige.

En af de dybestliggende årsager, der med mellemrum fremkalder divergenser vedrørende taktikken, er selve arbejderbevægelsens vækst. Hvis man ikke måler denne

bevægelse med et eller andet fantastisk ideal, men betragter den som almindelige menneskers praktiske bevægelse, så bliver det klart, at når flere og flere nye »rekrutter« kommer med, når nye lag i den arbejdende masse drages med, må det uvægerligt medføre svingninger på det teoretiske og taktiske område, gentagelser af gamle fejl, midlertidige tilbagefald til forældede synspunkter og forældede fremgangsmåder osv. Arbejderbevægelsen i hvert land bruger med mellemrum større eller mindre ressourcer af energi, opmærksomhed og tid på »skoling« af rekrutterne.

Videre. Hastigheden i kapitalismens udvikling er ikke ens i de forskellige lande og i de forskellige områder af samfundsøkonomien. Marxismen tilegnes langt nemmere, langt hurtigere, mere fuldstændigt og solidt af arbejderklassen og dens ideologer dér, hvor storindustrien er mest udviklet. Økonomiske relationer, der udviklingsmæssigt er tilbagestående eller er ved at blive det, fører til stadighed til, at der i arbejderbevægelsen dukker den slags tilhængere op, som kun tilegner sig visse sider af marxismen, enkelte dele af den nye verdensanskuelse eller enkelte paroler og krav – uden at være i stand til at bryde konsekvent med alle de traditioner, der hænger sammen med den borgerlige verdensanskuelse i almindelighed og med den borgerlig-demokratiske verdensanskuelse i særdeleshed.

Endvidere, en stadig kilde til divergenser udspringer af den dialektiske karakter af samfundets udvikling, der forløber i modsigelser og gennem modsigelser. Kapitalismen er progressiv, for den tilintetgør gamle produktionsmåder og udvikler produktivkræfterne, og samtidig, på et vist udviklingstrin, hæmmer den produktivkræfternes vækst. Den udvikler, organiserer og disciplinerer arbejderne – og den knægter, undertrykker, demoraliserer og forarmer dem osv. Kapitalismen skaber selv sin bane mand, frembringer selv elementerne til det ny system, og alligevel, hvis der ikke sker et »spring«, ændrer disse enkelte elementer intet ved tingenes generelle tilstand, de berører ikke kapitalens herredømme. Disse modsigelser i det levende liv, i kapitalismens og arbejderbevægelsens levende historie, kan marxismen, som en teori, der bygger på den dialektiske materialisme, give en samlet forståelse af. Men det er indlysende, at masserne lærer af li-

vet og ikke af bøger, og derfor overdriver enkelte personer eller grupper til stadighed snart det ene, snart det andet træk ved den kapitalistiske udvikling, snart den ene, snart den anden »lære« af denne udvikling – og ophøjer det til en ensidig teori, til et ensidigt taktisk system.

Borgerlige ideologer, liberale og demokrater, der ikke forstår marxismen, og som ikke forstår vor tids arbejderbevægelse, springer til stadighed fra den ene hjælpeløse yderlighed til den anden. Snart forklarer de hele sagen med, at onde mennesker »ophidser« klasse mod klasse, snart trøster de sig med, at arbejderpartiet er et »fredeligt reformparti«. Til de direkte produkter af denne borgerlige verdensanskuelse og dens indflydelse må man henregne både anarko-syndikalismen og reformismen, som klamrer sig til *én* side af arbejderbevægelsen og ophøjer ensidigheden til teori, og som erklærer, at visse tendenser eller træk, der netop er specifikke for bevægelsen i den givne periode, under de givne betingelser for arbejderklassens virksomhed, gensidigt udelukker hinanden. Men det virkelige liv, den virkelige historie indbefatter disse forskellige tendenser, ligesom livet og udviklingen i naturen indbefatter såvel den langsomme evolution som de hurtige spring, afbrydelserne af det gradvise forløb.

Revisionisterne mener, at al tale om »spring« og om arbejderbevægelsens principielle modsætningsforhold til hele det gamle samfund er floskler. De opfatter reformer som delvis gennemførelse af socialismen. Anarko-syndikalismen forkaster »arbejdet i det små«, især brugen af parlamentets talerstol. I praksis fører denne sidste taktik til, at man sidder og venter på »den store dag«, men ikke forstår at samle de kræfter, der skaber store begivenheder. Begge retninger bremser det vigtigste, det væsentligste arbejde: samlingen af arbejderne til store, stærke, godt fungerende organisationer, som under *alle* betingelser er godt fungerende, er gennemsyret af klassekampens ånd, er sig sine mål klart bevidst og kan opdrages i en virkelig marxistisk verdensanskuelse.

Her vil vi tillade os at gøre et lille sidespring og i parentes bemærke, for at undgå mulige misforståelser, at Pannekoek *udelukkende* illustrerer sin analyse med eksempler fra den vesteuropæiske historie, især fra Tyskland og Frankrig, og *overhovedet ikke* har haft Rusland for øje. Hvis det af og til forekommer, som om han henty-

der til Rusland, beror det blot på, at de grundlæggende tendenser, der fremkalder bestemte afvigelser fra marxistisk taktik, også ytrer sig hos os, uanset de kolossale kulturelle, sociale, historiske og økonomiske forskelle mellem Rusland og Vesten.

Til slut – en yderst vigtig årsag til divergenser mellem deltagere i arbejderbevægelsen er ændringerne i den taktik, som benyttes af de herskende klasser i almindelighed og af bourgeoisiet i særdeleshed. Hvis bourgeoisiets taktik altid var ens i formen eller i det mindste altid ensartet, så ville arbejderklassen hurtigt få lært sig at svare igen med en lige så ens eller ensartet taktik. Bourgeoisiet i alle lande udarbejder uvægerligt i praksis to systemer at regere med, to metoder at kæmpe for sine interesser og at hævde sit herredømme med; snart afløser disse to metoder hinanden, snart bruges de samtidigt i forskellige kombinationer. Det er for det første den metode, der benytter magt, afviser enhver indrømmelse til arbejderbevægelsen, støtter alle gamle og udlevede institutioner og uforsonligt afviser reformer. Dét er indholdet i den konservative politik, der i Vesteuropa i stadig højere grad går over fra at være de jordbesiddende klassers politik til at blive en variant i bourgeoisiets generelle politik. Den anden metode er »liberalismen«, skridt i retning af større politiske rettigheder, i retning af reformer, indrømmelser osv.

Bourgeoisiet skifter fra den ene metode til den anden, ikke på grund af enkelte personers ondsindede beregninger eller af tilfældighed, men fordi dets egen situation rummer fundamentale modsigelser. Et normalt kapitalistisk samfund kan ikke udvikle sig heldigt uden et fast etableret repræsentativt styre, uden visse politiske rettigheder for befolkningen, som nødvendigvis må udmærke sig ved at stille relativt store krav i »kulturel« henseende. Disse krav om et vist minimum af kultur fremkalder af selve den kapitalistiske produktionsmådes betingelser, med dens høje teknik, dens komplicerede, elastiske og bevægelige karakter, den hastige udvikling af konkurrencen verden over osv. Svingninger i bourgeoisiets taktik og skiften fra systemet med magtanvendelse til systemet med foregivne indrømmelser er som følge heraf karakteristisk for alle europæiske landes historie i det sidste halve århundrede, og forskellige lande har for-

trinsvis udviklet en af de to metoder gennem bestemte perioder. England i 1860'erne og 70'erne var for eksempel den »liberale« borgerlige politiks klassiske land, Tyskland i 1870'erne og 80'erne holdt sig til magtmetoden osv.

Dengang denne metode, det ene af de borgerlige regeringssystemer, herskede i Tyskland, gav det et ensidigt ekko: det fremmede væksten af anarko-syndikalismen eller, som det hed dengang, anarkismen i arbejderbevægelsen »de unge« i begyndelsen af 90'erne, Johann Most i begyndelsen af 80'erne) (1). Da omsvinget til »indrømmelser« indtrådte i 1890, viste dette omsving sig som altid at være endnu farligere for arbejderbevægelsen, idet det affødte et lige så ensidigt ekko af det borgerlige »reformarbejde«: opportunismen i arbejderbevægelsen. »Det egentlige, reelle mål for bourgeoisiets liberale politik«, siger Pannekoek, »er at føre arbejderne på vildspor, at bringe splittelse i deres rækker og at gøre deres politik til et magtesløst vedhæng til det magtesløse, altid magtesløse og ubestandige reformarbejde«.

Ofte opnår bourgeoisiet en vis tid sit mål ved hjælp af en »liberal« politik, der – som Pannekoek med rette bemærker – udgør en »mere snu« politik. En del af arbejderne, en del af deres repræsentanter lader sig undertiden narre af tilsyneladende indrømmelser. Revisionisterne erklærer læren om klassekampen for »forældet« eller begynder at føre en politik, som i praksis frasiger sig klassekampen. Den borgerlige taktiks siksak-kurs forstærker revisionismen i arbejderbevægelsen og bringer ikke sjældent divergenser i arbejderbevægelsen frem til det punkt, hvor de medfører direkte spaltning.

Alle årsager af den anførte art fremkalder divergenser om taktikken inden for arbejderbevægelsen, inden for det proletariske miljø. Men der er ikke og kan ikke være en kinesisk mur mellem proletariatet og nærstående lag af småborgerskabet, indbefattet bønderne. Det er klart, at enkelte personers, grupper eller lags overgang fra småborgerskabet til proletariatet nødvendigvis også må fremkalde svingninger i det sidstnævntes taktik.

Arbejderbevægelsens erfaringer i de forskellige lande hjælper os til på basis af det praktiske arbejdes konkrete problemer at klarlægge den marxistiske taktiks væsen; arbejderbevægelsens erfaringer hjælper de yngre lande til klarere at skelne den sande klasse-mæssige betydning

Tolstoj og den proletariske kamp

Tolstoj hudflettede med vældig kraft og åbenhed de herskende klasser og afslørede med stor tydelighed den indre falskhed i alle de institutioner, som det nuværende samfund støtter sig på: kirken, domstolen, militarismen, det »lovformelige« ægteskab, den borgerlige videnskab. Men hans lære stod i absolut modsætning til proletariats liv, arbejde og kamp for at føre det nuværende samfundssystem til graven. Hvis synspunkt var det, der blev afspejlet i Lev Tolstoj's forkyndelse? Gennem ham talte hele den milliontallige russiske folkemasse, som *allerede* hader det nuværende livs herrer, men som *endnu* ikke er nået til en bevidst, konsekvent, resolut, uforsonlig kamp mod dem.

Den store russiske revolutions historie og udfald har vist, at netop sådan er den folkemasse, som befandt sig *mellem* det bevidste, socialistiske proletariat og de ubetingede forsvarere af det gamle regime. Denne masse – hovedsageligt bønder – viste i revolutionen, hvor stort dens had er til det gamle, hvor stærkt den føler hele byrden ved nutidens regime, hvor stor dens spontane stræben efter at befri sig for det og finde et bedre liv er.

Og samtidig viste denne folkemasse i revolutionen, at den ikke er tilstrækkelig bevidst i sit had, ikke er konsekvent i sin kamp, i sin søgen efter et bedre liv holder sig inden for snævre grænser.

Dette enorme folkehav, hvis dybeste lag er kommet i bevægelse, er med alle sine svagheder og alle sine stærke sider blevet afspejlet i Tolstoj's lære.

Ved at studere Lev Tolstoj's værker vil den russiske arbejderklasse lære sine fjender bedre at kende, men ved at analysere Tolstoj's *lære* vil hele det russiske folk kunne forstå, hvori dets egen svaghed består, som forhindrede

det i at fuldføre kampen for befrielse. Det må man forstå for at komme fremad.

Netop denne bevægelse fremad hindredes af alle dem, som erklærer Tolstoj for »alles samvittighed« og »livets lærer«. Det er en løgn, som de liberale bevidst udspreder for at udnytte den antirevolutionære side af Tolstojs lære. Denne løgn om Tolstoj som »livets lærer« gentager også visse tidligere socialdemokrater i munden på de liberale.

Det russiske folk vil først opnå befrielsen, når det forstår, at det ikke er hos Tolstoj, det skal lære at vinde et bedre liv, men hos den klasse, hvis betydning Tolstoj ikke forstod, og som alene er i stand til at nedbryde den gamle verden, som Tolstoj hadede – proletariatet.

*Trykt i bladet Svesda nr. 2,
den 23. december 1910 (5. januar 1911).*

Om nogle karakteristiske træk ved marxismens historiske udvikling

Vor lære – sagde Engels om sig selv og sin berømte ven – er ikke et dogme, men en vejledning til handling. I denne klassiske sætning fremhæves med vidunderlig kraft og frodighed en side af marxismen, som gang på gang lades ud af syne. Men lades den ude af syne, gør vi marxismen ensidig, forkrøblet, livløs, vi berøver den dens levende sjæl, vi underminerer dens teoretiske grundvold – dialektikken, læren om den alsidige og modsigelsesfyldte historiske udvikling; vi bryder dens forbindelse med vor tidsalders givne, praktiske opgaver, som kan forandre sig ved hvert nyt vendepunkt i historien.

Navnlig i vor tid møder man blandt dem, der interesserer sig for marxismens skæbne i Rusland, særlig ofte folk, som netop mister denne side af marxismen af syne. Men samtidig er det klart for enhver, at Rusland i de seneste år har gennemgået bratte omskiftelser, som usædvanlig hurtigt og usædvanlig brat har forandret situationen, den sociale og politiske situation, som umiddelbart og direkte betinger vilkårene og følgelig også opgaverne for vor handlen. Jeg taler naturligvis ikke om de generelle og grundlæggende opgaver, der ikke forandrer sig under historiens vendinger, så længe det grundlæggende forhold mellem klasserne ikke forandrer sig. Det er ganske indlysende, at den generelle retning i Ruslands økonomiske (og ikke blot økonomiske) udvikling såvel som det grundlæggende forhold mellem de forskellige klasser i det russiske samfund ikke har forandret sig i de sidste, lad os sige seks år.

Men de opgaver, som vi umiddelbart og direkte står over for, har i dette tidsrum forandret sig meget brat, eftersom den konkrete samfundspolitiske situation har for-

andret sig – og *følgelig måtte forskellige* sider af marxismen, der er en levende doktrin, komme i forgrunden.

Lad os for at klargøre denne tanke se på, hvordan den konkrete samfundspolitiske situation har forandret sig i de sidste seks år. Vi lægger straks mærke til, at denne periode falder i to treårsperioder, af hvilke den ene slutter omtrentlig sommeren 1907, den anden sommeren 1910. Den første treårsperiode var, set fra et rent teoretisk synspunkt, karakteriseret ved hurtige forandringer i det russiske statssystemets grundtræk, hvortil kommer, at gangen i disse forandringer var meget ujævn: udsvingenes størrelse var meget stor til begge sider. Den samfundskononomiske basis for disse forandringer af »overbygningen« var en så åbenlys, imponerende, massepræget optræden af *alle* klasser i det russiske samfund på de *mest forskelligartede* områder (aktiviteten i og uden for думаen, presse, foreninger, møder osv.), at man sjældent har set noget lignende i historien.

Den anden treårsperiode – vi gentager, at vi denne gang indskrænker os til et rent teoretisk, »sociologisk« synspunkt – karakteriseres derimod af et så langsomt udviklingstempo, at det næsten ligner stagnation. Der var ingen blot nogenlunde bemærkelsesværdige forandringer i statssystemet. Der udspilledes ingen eller næsten ingen åbenlyse og forskelligartede aktioner af *klasserne* på de fleste af de »skuepladser«, hvor sådanne aktioner fandt sted i den foregående periode.

Ligheden mellem de to perioder består i, at udviklingen i Rusland i begge perioder fortsatte i samme spor – som den hidtidige kapitalistiske udvikling. Modsigelsen mellem denne økonomiske udvikling og eksistensen af en hel række feudale middelalderlige institutioner blev ikke ophævet, men blev ved med at være den samme, den blev ikke udjævnet, men snarere uddybet ved, at der i nogen grad trængte et delvis borgerligt indhold ind i nogle enkelte institutioner.

Forskellen mellem de to perioder består i, at det i den første periode var spørgsmålet om, hvordan udfaldet af de ovenfor omtalte hurtige og ujævne forandringer egentlig ville forme sig, der stod i forgrunden på den historiske scene. Disse forandringers indhold måtte nødvendigvis være borgerligt som følge af, at udviklingen i Rusland havde en kapitalistisk karakter. Men bourgeoisie og bour-

geosi kan være to ting. Bourgeoisiets mellemste og øverste lag, hvis standpunkt var en mere eller mindre moderat liberalisme, var på grund af hele deres klassestilling bange for dybtgående forandringer og bestræbte sig for at bevare betydelige rester af de gamle institutioner både inden for landbruget og i den politiske »overbygning«. Småborgerskabet på landet, som er sammenflettet med bønderne, der »lever af deres hænders arbejde«, måtte stræbe henimod borgerlige reformer *af en anden art*, reformer, der gav langt mindre plads for diverse middelalderlige fortidslevn. Lønarbejderne måtte, for så vidt de bevidst tog stilling til, hvad der foregik omkring dem, nå frem til en bestemt opfattelse af dette sammenstød mellem to forskellige tendenser, som begge holdt sig inden for det borgerlige systems rammer, men som tog sigte på helt forskellige former for dette system, en helt anden fart i dets udvikling, en anderledes bredde og kraft i dets progressive indflydelse.

Det er således ingen tilfældighed, men en nødvendighed, når den forløbne treårsperiode har bragt de problemer, som man plejer at kalde taktiske problemer, i forgrunden inden for marxismen. Intet er mere fejlagtigt end den opfattelse, at stridighederne og divergenserne om disse problemer er »akademiske« stridigheder, »en kamp om indflydelsen på det umodne proletariat«, at de er udtryk for, at de intellektuelle tilpasser sig efter proletariatet, sådan som vekhister (1) af alle arter tror. Tværtimod, netop fordi denne klasse var modnet, kunne den ikke stå ligegyldig over for sammenstødet mellem de to forskellige tendenser i hele den borgerlige udvikling, og denne klasses ideologer måtte fremsætte teoretiske formuleringer, som – direkte eller indirekte, positivt eller negativt – svarede til disse forskellige tendenser.

I den anden treårsperiode stod sammenstødet mellem de forskellige tendenser inden for Ruslands borgerlige udvikling *ikke* på dagsordenen, thi *begge* disse tendenser blev undertrykt af »uroksen«, skubbet i baggrunden, kuert og kneblet for nogen tid. De middelalderlige urokser ikke alene fyldte pladserne i forgrunden, men fyldte også meget brede lag i det borgerlige samfund med vekhi-ånd, forsagthedens og frafaldets ånd. Hvad der viste sig på overfladen, var ikke sammenstødet mellem to metoder til omdannelse af det gamle, men opgivelse af troen på

nogen som helst omdannelse, en »ydmyghedens« og »an-gerens« ånd, en begejstring for antisociale lærdomme, mysticisme blev mode osv.

Og dette usandsynligt bratte omsving var ikke en tilfældighed eller resultatet af et rent »ydre« tryk. Den foregående periode havde bragt et sådant røre i de lag af befolkningen, som gennem generationer, gennem århundreder ikke havde beskæftiget sig med og stod fremmede over for politiske problemer, at det naturligt og uundgåeligt måtte komme til en »omvurdering af alle værdier«, en ny fordybelse i de grundlæggende problemer, en ny interesse for teorien, for det elementære, for et studium fra grunden af. De millioner, der pludselig var blevet vækket af en langvarig søvn, pludselig var blevet stillet over for problemer af største betydning, kunne ikke længere holde sig på dette niveau, men måtte have et pusterum, vende tilbage til de elementære problemer og gennemgå en ny forberedelsesperiode, som kunne hjælpe dem med at »fordøje« de uøret rige erfaringer, de havde gjort, og derved gøre det muligt for langt bredere masser igen at rykke frem, og nu langt mere støt, bevidst, sikkert og udholdende.

Den historiske udviklings dialektik viste sig at være sådan, at det i den første periode var virkeliggørelsen af øjeblikkelige reformer inden for alle livets områder, der stod på dagsordenen, mens det i den anden periode drejede sig om at bearbejde erfaringerne, få bredere lag til at tilegne sig dem og få dem til at trænge ned i undergrunden, hvis man kan udtrykke sig sådan, til de forskellige klassers tilbageblevne lag.

Netop fordi marxismen ikke er et dødt dogme, ikke er en afsluttet, fiks og færdig, uforanderlig lære, men en levende vejledning til handling, netop derfor måtte den nødvendigvis afspejle den forbavsende bratte forandring af samfundslivets vilkår. Denne forandring genspejledes som dybtgående opløsning, virvar, diverse svingninger, kort sagt som en meget alvorlig *indre* krise i marxismen. Det blev igen en bydende nødvendighed at sætte sig til energisk modværge mod denne opløsning og føre en energisk og hårdnakket kamp for marxismens *grundlag*. Meget brede lag af de klasser, der ikke kan komme uden om marxismen ved formuleringen af deres opgaver, har i den foregående periode tilegnet sig marxismen yderst en-

sidigt og forvansket, har lært nogle »paroler« og nogle svar på taktiske problemer uden *uden at forstå* de marxistiske kriterier på disse svar. »Omvurderingen af alle værdier« inden for samfundslivets forskellige områder har ført til en »revision« af marxismens mest abstrakte og almene filosofiske grundsætninger. Indflydelsen fra den borgerlige filosofi i dens forskelligartede idealistiske afskygninger ytrede sig i den machistiske sot blandt marxisterne. Gentagelsen af udenadlærte, men ikke forståede, ikke gennemtænkte »paroler« har givet tomme fraser en så stor udbredelse, at resultatet i virkeligheden er blevet fuldstændigt umarxistiske, småborgerlige strømninger, som f.eks. den åbenlyse eller fordækte »otsovisme« (2) eller anerkendelsen af otsovismen som en »legitim afskygning« af marxismen.

På den anden side har vekhismens ånd, denne frafaldets ånd, der har fået tag i bourgeoisiets bredeste lag, fået indpas i den strømning, der søger at lede marxismens teori og praksis ind i »mådeholdets og velanstændighedens« kanaler. Det eneste, der er blevet tilbage af marxismen her, er fraseologien, der tilslører de af liberal ånd gennemsyrede betragtninger over »hierarki«, »hegemoni« osv. Det hører selvfølgelig ikke til de opgaver, denne artikel stiller sig, at tage disse betragtninger op til undersøgelse. Det er tilstrækkeligt at pege på dem for at illustrere, hvad der ovenfor er sagt om den dybtgående krise, som marxismen gennemgår og om den forbindelse, der består mellem den og hele den samfundsøkonomiske situation i den periode, vi gennemlever. Det er umuligt at løbe fra de problemer, denne krise rejser. Intet er skadeligere og mere principløst end forsøgene på at klare dem ved hjælp af fraser. Intet er vigtigere end at forene *alle* de marxister, der er klar over, hvor dybtgående krisen er, og hvor nødvendigt det er at bekæmpe den, til forsvar for marxismens teoretiske principper og grundlæggende sætninger, som forvanskes fra diametralt modsatte sider ved at udbrede borgerlig indflydelse til marxismens forskellige »medløbere«.

Den forrige treårsperiode har løftet brede lag op til bevidst deltagelse i samfundslivet, og disse lag begynder nu, ikke sjældent for første gang, for alvor at stifte bekendtskab med marxismen. Den borgerlige presse afstedkommer af den grund betydelig mere forvirring end

før og udbreder den til større kredse. Opløsningen inden for marxismens rækker er under disse forhold særlig farlig. At forstå årsagerne til, at denne opløsning er uundgåelig i den tid, vi lever i, og at slutte sig sammen til konsekvent kamp mod den er derfor i ordets bogstaveligste forstand tidens opgave for marxisterne.

HERTIL

*Trykt i Svesda nr. 6, 22. januar 1911.
Underskrevet: V. Iljin.*

L. N. Tolstoj og hans epoke

Den epoke, som L. Tolstoj tilhører, og som med al tydelighed blev afspejlet såvel i hans geniale skønlitterære værker som i hans lære, er epoken efter 1861 og indtil 1905. Ganske vist begyndte Tolstojs litterære virksomhed tidligere og blev afsluttet senere end denne periode begynder og slutter, men L. Tolstoj blev både som kunstner og tænker fuldt ud formet netop i denne periode, hvis overgangskarakter affødte *alle* karakteristiske træk både ved Tolstojs værker og »tolstojanismen«.

Gennem L. Levins ord i Anna Karenina udtrykte L. Tolstoj overordentligt klart, hvori omvæltningen i den russiske historie i løbet af dette halve århundrede bestod.

»...Samtaler om høsten, om daglejere osv. som Levin vidste, det var almindeligt at anse for noget meget lavt...forekom nu Levin meget vigtige. 'Det var måske ikke vigtigt under livegenskabet eller i England. I begge tilfælde ligger selve forholdene fast; men nu, her i landet, hvor alt dette er blevet omvæltet og først er ved at tage form, er spørgsmålet om, hvilken form disse forhold antager, det eneste vigtige spørgsmål i Rusland', – tænkte Levin«. (Samlede værker, bd. X, s. 137, russisk udgave) (1).

»Her i landet er alt dette nu blevet omvæltet og er først ved at tage form« – det er svært at forestille sig en mere rammende karakteristik af perioden 1861-1905. Det, der er blevet »omvæltet« er almindelig kendt eller i hvert fald velkendt for enhver russer. Det er livegenskabet og hele »den gamle tilstand«, som modsvarede det. Det, som »først er ved at tage form«, er ganske ukendt, fremmed og uforståeligt for de bredeste folkemasser. For Tolstoj tegner dette borgerlige system, »som først er ved at tage form«, sig dunkelt og som et skræmmebillede – Eng-

land. Netop et skræmmebillede, eftersom Tolstoj så at sige principielt afviser ethvert forsøg på at klargøre sig de grundlæggende træk ved samfundssystemet i dette »England«, dette systems forbindelse med kapitalens herredømme, med pengenes rolle, med vareudvekslingens opståen og udvikling. Ligesom narodnikkerne (2) ønsker han ikke at se, han lukker øjnene og forkaster tanken om, at det, der »er ved at tage form« i Rusland, intet andet er end det borgerlige system.

Man kan med rette sige, at spørgsmålet om, »hvilken form« dette system, det borgerlige system, som antager vidt forskellige former i »England«, Tyskland, Amerika, Frankrig osv. vil antage, var om ikke det »eneste vigtige«, så dog det vigtigste ud fra synspunktet: de nærmeste opgaver for den samfunds-politiske virksomhed i Rusland for perioden 1861-1905 (og også for vor tid). Men for Tolstoj er en sådan bestemt, konkret historisk problemstilling noget fuldkomment fremmed. Han ræsonnerer abstrakt, han anerkender ikke andet synspunkt end moralens »evige« principper og religionens evige sandheder, uden at erkende, at dette synspunkt blot er en ideologisk afspejling af det gamle (»omvæltede«) system, livegenskabets system, det som bestemte de østlige folkeslags levemåde.

I skriftet Luzern (fra 1857), erklærer L. Tolstoj, at anerkendelse af »civilisationen« som et gode er en »indbildt viden«, som »tilintetgør det instinktive, lykkelige urbehov for godhed i menneskenaturen«. »Vi har kun en eneste ufejlbarlig leder, – udbryder Tolstoj, – Verdensånden, der gennemtrænger os«. (Samlede værker, bd. II, s. 125, russisk udgave.)

I Vor Tids Slaveri (skrevet i 1900) gentager Tolstoj endnu mere ihærdigt disse appeller til Verdensånden og erklærer den politiske økonomi for at være en »pseudovidenskab«, fordi den tager »det lille England, der befinder sig i en virkelig undtagelsessituation«, som »mønster«, – i stedet for som mønster at tage »situationen for hele verdens folk gennem hele den historiske tid«. Hvordan denne »hele verden« er, åbenbares for os i artiklen Fremskridtet Og Bestemmelsen Af Uddannelsen (1862). »Historikeres« opfattelse, at fremskridtet skulle være »en almen lov for menneskeheden«, bestrider Tolstoj ved at henvise til »hele det såkaldte Østen« (IV, 162). »En almen lov om

menneskehedens bevægelse fremad findes ikke, – erklærer Tolstoj, – hvilket de ubevægelige østlige folkeslag beviser for os«.

Tolstojanismen er netop i sit reale historiske indhold det østlige og asiatiske samfundssystems ideologi. Herfra stammer både askesen, den ikke-voldelige modstand mod det onde, de dybe indslag af pessimisme, overbevisningen om, at »alt er intet, alt er materiel tomhed« (Om Livets Betydning, s. 52) og troen på »Ånden«, »altings ophav«, i forhold til hvilket ophav mennesket blot er en »arbejder«, »hvis opgave er at frelse sin egen sjæl« osv. Tolstoj er denne ideologi tro også i Kreutzersonaten, når han siger: »Kvindens frigørelse er ikke at finde på kursus eller i regeringskontorerne, men i soveværelset«, (3) – og han er den tro i en artikel fra 1862, hvor det erklæres, at universiteterne kun uddanner »irriterende, sygelige liberale«, som »folket slet ikke har brug for«, som »formålsløst er løsrevet fra deres tidligere miljø«, og som »ikke finder sig til rette i livet« osv. (IV, 136-137).

Pessimismen, ikke-modstanden og appellen til »Ånden« er en ideologi, der uundgåeligt dukker op i en sådan epoke, hvor hele det gamle system »er blevet omvæltet«, og hvor masserne, – der er blevet opdraget under dette gamle system, og som med modernismen indsugede dette systems principper, vaner, traditioner og trosbekendelser – ikke ser og ikke kan se, *hvordan* det nye system er, »som først er ved at tage form«, *hvilke* samfundskræfter der »former« det, og hvordan de netop gør det, hvilke samfundskræfter *der er i stand til* at bringe befrielsen for de utallige og særlig svære ulykker, der kendetegner »brydnings«epoker.

Perioden 1862-1904 var netop sådan en brydningsperiode i Rusland, hvor det gamle uigenkaldeligt brød sammen for alles øjne, og det nye først lige var ved at tage form, mens de samfundskræfter, som skabte dette system, for første gang gjorde sig gældende i handling, i bred fællesnational målestok, i masseomspændende, åben aktion på de mest forskelligartede virkefelter i 1905. Men efter begivenhederne i 1905 i Rusland fulgte analoge begivenheder i en hel række stater i dette samme »Østen«, hvis »ubevægelighed« Tolstoj påberåbte sig i 1862. 1905 var begyndelsen til slutningen på »Østen«s ubevægelighed. Netop derfor bragte dette år tolstojanismens

historiske afslutning med sig, afslutningen på hele den epoke, som kunne og måtte afføde Tolstojs lære – ikke som noget individuelt, ikke som et lune eller en lyst til at være original, men som en ideologi for de livsforhold, som millioner og atter millioner virkelig befandt sig under en vis tid.

Tolstojs lære er absolut utopisk og i sit indhold reaktionær i dette ords mest rammende og mest oprindelige betydning. Men heraf følger aldeles ikke, at denne lære ikke var socialistisk, ej heller, at der ikke var kritiske elementer i den, som var i stand til at levere et værdifuldt materiale til de progressive klassers oplysning.

Socialisme er mere end én ting. I alle lande med kapitalistisk produktionsmetode findes der en socialisme, der udtrykker ideologien hos den klasse, der skal afløse bourgeoisiet, og der findes en socialisme, som modsvarer ideologien hos de klasser, som bourgeoisiet skal afløse. Den feudale socialisme f.eks. er en socialisme af sidstnævnte slags, og *denne* socialismes karakter er for længst, for mere end 60 år siden, blevet bedømt af Marx sammen med bedømmelsen af andre former for socialisme.

Videre. De kritiske elementer er betegnende for Tolstojs utopiske lære, ligesom de er betegnende for mange utopiske systemer. Men man må ikke glemme Marx' dybe bemærkning om, at betydningen af de kritiske elementer i den utopiske socialisme »står i omvendt forhold til den historiske udvikling«. Jo mere de samfundskræfter, som »former« det nye Rusland og som medfører en befrielse fra vor tids sociale ulykker, udvikler deres aktivitet, og jo mere bestemt karakter denne antager, desto hurtigere mister den kritisk-utopiske socialisme »al praktisk værdi, al teoretisk berettigelse«. (4)

For et kvart århundrede siden kunne de kritiske elementer i Tolstojs lære i praksis af og til være til nytte for visse befolkningslag *trods* tolstojanismens reaktionære og utopiske træk. I løbet af lad os sige det sidste tiår kunne det ikke være tilfældet, fordi den historiske udvikling siden 1880'erne op til slutningen af århundredet havde bevæget sig ikke så lidt fremad. Og i vore dage, *efter* at en række af de fremtalte begivenheder har gjort ende på »Østen«s ubevægelighed, i vore dage, hvor »vekhisternes« (5) bevidst reaktionære ideer – reaktionære i en snæver klasse-mæssig, egoistisk klasse-mæssig betydning –

har fået en så enorm udbredelse blandt det liberale bourgeoisie – hvor disse ideer endog har smittet en del af de såkaldte marxister og har skabt en »likvidatorisk« strømning – i vore dage medfører ethvert forsøg på at idealisere Tolstojs lære, at retfærdiggøre eller afsvække hans »ikke-modstand«, hans appel til »ånden«, hans opfordringer til »moralisk selvfuldkommengørelse«, hans doktriner om »samvittighed« og universel »kærlighed«, hans forkyndelse af askese og kvietisme osv. den mest direkte og mest omfattende skade.

Stolypin og revolutionen

Drabet på overbøddelen Stolypin faldt sammen med det øjeblik, da en hel række kendetegn begyndte at vidne om, at den første fase i den russiske kontrarevolutions historie var afsluttet. Derfor rejser begivenheden den 1. september, hvor lidet betydende den end er i sig selv, atter det yderst vigtige problem om vor kontrarevolutions indhold og betydning. I det kor af reaktionære, som servilt synger Stolypins pris eller snager i de intriger, der fylder historien om den sorthundredbande, som fører kommandoen over Rusland – i det kor af liberale, der ryster på hovedet i anledning af det »bestialske og vanvittige« skud (til de liberale må selvfølgelig også henregnes de forhenværende socialdemokrater fra Delo Sjisni, der har benyttet de i citationstegn anførte fortærskede udtryk), høres der enkelte toner, der virkelig har et alvorligt principielt indhold. Der gøres forsøg på at betragte »Stolypinperioden« i den russiske historie som et hele.

Stolypin var kontrarevolutionens regeringschef i omtrent 5 år, fra 1906 til 1911. Det er virkelig en ejendommelig periode, fuld af lærerige begivenheder. Man kan karakterisere den udefra som den periode, da statskuppet af 3. juni 1907 blev forberedt og gennemført. Netop i sommeren 1906, da Stolypin som indenrigsminister talte til den første дума, begyndte forberedelsen af dette kup, som nu allerede har vist sine følger på alle vort samfundslivs områder. Spørgsmålet er: hvilke samfundskræfter støttede de mænd sig på, som gennemførte dette kup, eller hvad var det for kræfter, der dirigerede disse mænd? Hvad var det samfundøkonomiske indhold i »3. juni«-perioden? Stolypins personlige »karriere« leverer et lærerigt materiale og interessante illustrationer til dette spørgsmål.

Han var oprindeligt godsejer og adelsmarskal, blev guvernør i 1902 under Pleve – »vandt ry« i tsarens og hans sorthundred-kamarillas øjne ved sine brutale repressalier mod bønderne og ved de voldsmetoder, han anvendte imod dem (i guvernementet Saratov) – organiserede sorthundredbander og pogromer i 1905 (pogromen i Balasjov), blev indenrigsminister i 1906 og formand for ministerrådet efter opløsningen af den første дума. Dette er i ganske korte træk Stolypins politiske biografi. Og denne biografi af kontrarevolutionens regeringschef er samtidig en biografi af den klasse, som har gennemført vor kontrarevolution, og for hvilken Stolypin ikke var andet end forvalter eller kommis. Denne klasse er den russiske adel med den første adelsmand og største godsejer Nikolaj Romanov i spidsen. Denne klasse er de 30.000 feudale godsejere, der råder over 70 millioner desjatiner (1) jord i det europæiske Rusland, dvs. lige så meget som 10 millioner bønder ejer. De umådelige jordbesiddelser i denne klasses hånd er grundlaget for den feudale udbytning, som under forskellige former og betegnelser (hoveri, vornedskab osv.) stadig råder i Ruslands gammelrussiske centrum. Den russiske bondes »jordmangel« (for at bruge et yndet liberalt og narodnikisk udtryk) er ikke andet end bagsiden af denne klasses *jordrigdom*. Landbrugsspørgsmålet, der var det centrale for vor revolution i 1905, drejede sig om, hvorvidt godsejernes jordbesiddelse skulle bevares – og i så tilfælde var det *uundgåeligt*, at den fattige, usle, sultende, forkuede og undertrykte bondestand endnu i mange, mange år vedblev at være befolkningens masse – eller om befolkningens masse var i stand til at tilkæmpe sig nogenlunde menneskeværdige og frie kår, der nogenlunde lignede de europæiske – men dette *kunne ikke virkeliggøres* uden ved ad revolutionær vej at tilintetgøre godsejernes jordbesiddelse og det dermed uadskilleligt forbundne godsejersmonarki.

Stolypins politiske biografi er en nøjagtig afspejling og et nøjagtigt udtryk for livsvilkårene i det tsaristiske monarki. Stolypin kunne ikke handle anderledes end han gjorde under de forhold, som revolutionen havde skabt for monarkiet. Monarkiet *kunne ikke* handle anderledes, da det blev fuldstændig klart – og det blev klart gennem erfaringerne, både *før* думаen i 1905, og *under* думаen i

1906 – at befolkningens store, overvældende masse allerede forstod, at dens interesser var uforenelige med bevarelsen af godsejerklassen, og stræbte efter at tilintetgøre denne klasse. Der er ikke noget mere overfladisk og urigtigt end kadetskribenternes påstand om, at angrebene på monarkiet hos os var et udslag af »intelligensens« revolutionslyst. De objektive betingelser var tværtimod sådan, at bøndernes kamp mod godsejernes jordbesiddelse uundgåeligt stillede vort godsejermonarki over for spørgsmålet om dets væren eller ikke-væren. Tsarismen måtte føre en kamp på liv og død, måtte søge andre forsvarsmidler end det fuldstændigt magtesløse bureaukrati og den af militære nederlag og indre opløsning svækkede hær. Det tsaristiske monarki havde i denne situation kun én udvej: at organisere befolkningens sorthundredelementer og anstifte pogromer. Den dydige forargelse, med hvilken vore liberale taler om pogromerne, må hos enhver revolutionær fremkalde indtrykket af en enestående ynkelighed og fejhed – navnlig når denne dydige fordømmelse af pogromerne går side om side med planer om forhandlinger og aftaler med pogromheltene. Monarkiet var nødt til at forsvare sig mod revolutionen, Romanovernes halvasiatiske, feudale, *russiske* monarki kunne kun forsvare sig med de mest beskidte, modbydelige, skændige og grusomme midler. For enhver socialist og for enhver demokrat er det eneste hæderlige, det eneste fornuftige middel i kampen mod pogromerne ikke dydige fordømmelser, men omfattende og ubegrænset støtte til revolutionen, organiseringen af revolutionen for at styrte dette monarki.

Pogromhelten Stolypin havde netop forberedt sig sådan til sin ministerpost, som kun tsaristiske guvernører kunne gøre det: ved at mishandle bønderne og anstifte pogromer, samt ved sin evne til at skjule denne asiatiske »praksis« bag »europæisk« udseende, glansfulde fraser og flotte attituder.

Og vort liberale bourgeois førere, der så dydigt fordømte pogromerne, har optaget forhandlinger med pogromheltene og ikke alene indrømmet dem eksistensberettigelse, men også den førende rolle ved opbygningen og administrationen af et nyt Rusland! Draabet på Stolypin har givet anledning til en hel række interessante afsløringer og tilståelser vedrørende dette

spørgsmål. Der er f.eks. Wittes og Gutjkovs breve om den førstnævntes forhandlinger med »kendte personligheder« (læs: med førerne for det moderat-liberale monarkistiske bourgeois) om regeringsdannelsen efter 17. oktober 1905. I forhandlingerne med Witte – disse forhandlinger var åbenbart langtrukne, for Gutjkov skriver om »de opslidende dage, mens forhandlingerne stod på« – deltog Sjipov, Trubetskoj, Urusov, M. Stakhovitj, dvs. de kommende ledere både fra kadetpartiet og fra den »fredelige fornyelses« parti og fra oktobristpartiet. Det viser sig, at uenigheden opstod på grund af Durnovo, som de »liberale« ikke ville have som indenrigsminister, men som Witte gik ind for på en ultimativ måde. Urusov, en af kadeternes store kanoner i den første дума, var dog »en begejstret tilhænger af Durnovos kandidatur«. Da fyrst Obolenskij foreslog Stolypin, »var der nogle, der gav deres tilslutning, mens andre henviste til, at de ikke kendte ham«. »Jeg husker tydeligt« – skriver Gutjkov – »at ingen udtalte sig negativt, sådan som grev Witte skriver«.

Nu ønsker kadetternes presse at fremhæve deres »demokratiske sindelag« (le ikke!), måske navnlig på grund af valget i første kurie i Petersborg, hvor en kadet var opstillet mod en oktobrist, og langer derfor ud efter Gutjkov på grund af de daværende forhandlinger. »Hvor ofte har ikke de herrer oktobriste under Gutjkovs ledelse – skriver Retj for 28. september – til magthavernes glæde gået arm i arm med hr. Durnovos meningsfæller! Hvor ofte har de ikke, med blikket hæftet på magthaverne, vendt ryggen til den offentlige mening«. Lederen i Russkije Vedomosti fra samme dato gentager med forskellige variationer den samme kadetbebrejdelse mod oktobristerne.

Men, undskyld, mine herrer kadetter, hvilken ret har I til at rette bebrejdelser mod oktobristerne, når også *deres folk* har deltaget i forhandlinger, og når de tilmed har forsvaret Durnovo? Var det ikke sådan dengang i november 1905, at *alle* kadetter ligesom Urusov havde »blikket rettet på magthaverne« og »vendte ryggen til den offentlige mening«? Kærester skændes og forliges, det er ikke en kamp om principper, men en konkurrence mellem lige principløse partier – det er, hvad der *må* siges om de bebrejdelser, som kadetterne nu retter mod oktobristerne i forbindelse med »forhandlingerne« i slutningen af 1905.

Et mundhuggeri af denne art tjener kun til at tilsløre det virkelig vigtige, historisk ubestridelige faktum, at *alle* afskygninger inden for det liberale bourgeoisie, fra oktobristerne til kadetterne, havde »*blikket hæftet på magthaverne*« og vendte »ryggen« til *demokratiet*, da vor revolution virkelig antog folkekarakter, dvs. blev demokratisk i kraft af sammensætningen af dens aktive deltagere. Det karakteristiske for Stolypin-perioden i den russiske kontrarevolution er netop, at det liberale bourgeoisie vendte sig bort fra demokratiet, og at Stolypin derfor *kunne henvende* sig snart til den ene snart til den anden repræsentant for dette bourgeoisie for at få støtte, sympati og gode råd. Hvis ikke tingene havde ligget sådan, ville det have været umuligt for Stolypin at gennemføre Den Forenede Adels Råds (2) hegemoni over det kontrarevolutionært sindede bourgeoisie, med dette bourgeois støtte, sympati og aktive eller passive hjælp.

Denne side af sagen fortjener særlig opmærksomhed, for det er netop den, der lades ude af betragtning eller bevidst ignoreres af vor liberale presse eller sådanne organer for den liberale arbejderpolitik som Delo Sjisni. Stolypin var ikke blot repræsentant for de feudale godsejeres diktatur: man forstår intet af det ejendommelige og betydningsfulde ved »Stolypin-perioden«, hvis man indskrænker sig til en sådan karakteristik. Stolypin var minister i en periode, da der i *hele* det liberale bourgeoisie, inklusive kadetterne, rådede en kontrarevolutionær stemning, da feudaladelen *kunne* støtte sig og faktisk støttede sig til denne stemning, *kunne* henvende sig og faktisk henvendte sig med »forslag« (et regulært frieri) til førerne for dette bourgeoisie, *kunne* opfatte selv de mest »radikale« af disse førere som »Hans Majestæts opposition«, *kunne* påberåbe sig og faktisk påberåbte sig den vending, som liberalismens åndelige førere havde foretaget over til dem, over til reaktionen, over til et standpunkt, der betød kamp mod demokratiet og besudling af demokratiet. Stolypin var minister i en periode, da de feudale godsejere så kraftigt og så hurtigt som muligt gennemførte en *borgerlig* politik med hensyn til bondebrugenes forhold, da de havde opgivet alle romantiske illusioner og forhåbninger om musjikens (3) »patriarkalske natur« og *søgte* efter forbundsfæller blandt de nye borgerlige elementer i Rusland i almindelighed og i det land-

lige Rusland i særdeleshed. Stolypin forsøgte at hælde ny vin på gamle flasker og at omforme det gamle selvherskerdømme til et borgerligt monarki, og et sammenbrud for Stolypins politik er et sammenbrud for tsarismen på denne sidste vej, der tillige er den *sidste tænkelige* vej for tsarismen. Aleksander III's godsejermønarki søgte at støtte sig til de »patriarkalske« landboforhold og i det hele taget til alt det »patriarkalske« i det russiske samfund; revolutionen har definitivt umuliggjort *denne* politik. Nikolaj II's godsejermønarki søgte efter revolutionen at støtte sig til bourgeoisiets kontrarevolutionære stemning og til en borgerlig agrarpolitik, gennemført af disse godsejere selv. Når disse forsøg nu er brudt sammen på en måde, som hverken kadetterne eller oktobristerne kan tage fejl af, så betyder det, at den *sidste mulige* politik for tsarismen er brudt sammen.

Feudaladelens diktatur var under Stolypin ikke rettet mod hele folket, hvis man herunder også forstår hele »tredjestand«, hele bourgeoisiet. Nej, dette diktatur fik de bedste betingelser, da oktobristbourgeoisiet ikke af pligt, men af lyst gik i dets tjeneste, da godsejerne og bourgeoisiet kom i besiddelse af en repræsentativ forsamling, i hvilken deres blok havde et sikkert flertal, og hvor der var skabt mulighed for forhandlinger og aftaler med kronen. Da hr. Struve og de øvrige vekhister hysterisk tømte en skarnspand ud over revolutionen og skabte en ideologi, der varmede biskop Antonij Volyniskij om hjertet; da hr. Miljukov forkyndte, at kadetoppositionen var »Hans Majestæts opposition« (Hans Majestæt den sidste feudale skrabbage). Og ikke desto mindre, til trods for at disse betingelser var så gunstige for de herrer Romanover, til trods for at disse betingelser var de gunstigst tænkelige med det forhold mellem klassekræfterne, der findes i det 20. århundredes kapitalistiske Rusland, til trods for dette brød Stolypins politik sammen. Stolypin blev dræbt i det øjeblik, da en ny modstander, eller rettere sagt: en modstander, der samler nye kræfter, banker på det tsaristiske selvherskerdømmes dør og forkynder dets endeligt.

Det indbyrdes forhold mellem Stolypin og bourgeoisiets førere fremtræder særligt tydeligt under den første du-ma. »Tiden fra maj til juli 1906«, skriver Retj, »var afgø-

rende for Stolypins karriere«. Men hvor lå tyngdepunktet i denne periode?

»Tyngdepunktet i denne periode«, erklærede kadetpartiets officielle organ, »lå selvfølgelig ikke i de taler, der blev holdt i dumaen«.

Ikke sandt, det er da en værdifuld indrømmelse! Hvor mange lanser blev ikke dengang brudt i fejderne med kadetterne om, hvorvidt man kunne betragte »talerne i dumaen« som denne periodes »tyngdepunkt«! Hvor mange vrede skældsord, hvor mange højtravende doktrinære belæringar kunne man dengang ikke læse i kadetpressen vendt mod socialdemokraterne, som i foråret og sommeren 1906 hævdede, at det *ikke* var talerne i dumaen, der var tidens tyngdepunkt! Hvor mange bebrejdelser rettede Retj og duma ikke dengang mod hele det russiske »samfund«, fordi det drømte om et »konvent« og ikke viste tilstrækkelig begejstring over de sejre, som kadetterne vandt på den første dumas »parlamentariske« arena! Da kadetterne fem år senere skal give en almindelig vurdering af tiden under den første duma, erklærer de så let, som skulle de kun skifte handsker: »Tyngdepunktet i denne periode lå selvfølgelig ikke i de taler, der blev holdt i dumaen«.

Selvfølgelig ikke, mine herrer! Men hvor var tyngdepunktet da?

»... Bag kulisserne«, læser vi i Retj, »udkæmpedes der en heftig kamp mellem repræsentanterne for to retninger. Den ene anbefalede, at man søgte forlig med folkerepræsentationen, ja, måske endog dannet et 'kadetministerium'. Den anden krævede energiske skridt, opløsning af dumaen og ændring af valgloven. Dette program fremsattes af Den Forenede Adels Råd, der fandt støtte i indflydelsesrige kredse... Stolypin vaklede i nogen tid. Noget tyder på, at han to gange gennem Krysjanovskij foreslog Muromtsev at drøfte muligheden for et kadetministerium med Stolypin som indenrigsminister. Men samtidig stod Stolypin uden tvivl i forbindelse med Den Forenede Adels Råd«.

Sådan skriver de kultiverede, lærde og belæste liberale førere historie! »Tyngdepunktet« var altså *ikke* talerne, *men* kampen mellem de to retninger inden for de Sorte Hundreders tsaristiske kamarilla! Den aggressive politik blev straks og på stedet ført frem af Den Forenede Adels

Råd – dvs. ikke af enkeltpersoner, ikke af Nikolaj Romanov, ikke af »en retning« i »de højere kredse«, men af *en bestemt klasse*. Konkurrenterne til *højre* har kadetterne et klart og nøgternt blik for. Men det, der var til *venstre* for kadetterne, er forsvundet ud af deres synsfelt. Historien er blevet skabt af »de højeste kredse«, af Den Forenede Adels Råd og kadetterne – men det brede folk har, *selvfølgelig*, ikke været med til at skabe historien! Over for en bestemt klasse (adelen) stod »folkefrihedens parti« hævet *over* klasserne, mens »de højeste kredse« (dvs. lillefar tsaren) vaklede.

Er nogen mon i stand til at forestille sig en mere egoistisk klasseblindhed, en grovere forvrængning af historien, en værre forglemmelse af den historiske videnskabs mest elementære sandheder, en mere ynkelig forvirring og sammenblanding af klasse, parti og individer?

Den, der *ikke vil* se demokratiet og dets kræfter, er mere blind end nogen anden.

Tyngdepunktet under den første duma lå, *selvfølgelig*, ikke i talerne i dumaen. Tyngdepunktet lå i klassekampen uden for dumaen, kampen mellem de feudale godsejere og *deres* monarki på den ene side og folkemasserne, arbejderne og bønderne på den anden. Netop på denne tid begyndte en revolutionær massebevægelse igen at rejse sig: i foråret og sommeren 1906 opstod der både almindelige strejker og politiske strejker, bondeuroligheder og soldatermytterier som en truende fare. *Dette*, mine herrer kadethistorikere, var grunden til at »de højeste kredse« vaklede: kampen mellem retningerne inden for den tsaristiske bande drejede sig om, hvorvidt man i betragtning af revolutionens styrke kunne gennemføre et statskup *med det samme*, eller om man skulle *vente lidt* endnu og endnu i nogen tid holde bourgeoisiet hen med snak.

Den første duma var for godsejerne (Romanov, Stolypin og co.) et fuldgældigt bevis for, at fred mellem dem og bondemasserne og arbejderne var en umulighed. Og deres overbevisning herom svarede til den objektive virkelighed. Der skulle så træffes en beslutning i et mindre vigtigt spørgsmål: hvornår og hvordan skulle valgloven ændres, straks eller gradvis? Bourgeoisiet vaklede, men hele dets optræden – selv kadetbourgeoisiets optræden – viste, at det var hundrede gange mere bange for revolutionen end for reaktionen. Derfor behagede det også gods-

ejerne at tilkalde bourgeoisiets førere (Muromtsev, Gejden, Gutjkov og co.) til rådslagninger, der skulle afgøre, om man ikke i *fællesskab* kunne danne et ministerium. Og *hele* bourgeoisiet, inklusive kadetterne, optog drøftelser med tsaren, med pogromheltene, med førerne for de Sorte Hundreder om, hvilke midler man skulle anvende i kampen mod revolutionen. Men fra slutningen af 1905 lod bourgeoisiet ikke ét af sine partier optage drøftelser med revolutionens førere om, *hvordan* selvherskerdømmet og monarkiet skulle styrtes.

Dette er det vigtigste, som Stolypinperioden i Ruslands historie kan lære os. Da revolutionen endnu var en magt tilkaldte tsarismen bourgeoisiet til rådslagninger – men da revolutionen ikke længere udøvede et tryk nedefra, satte tsarismen med et spark af soldaterstøvlen efterhånden *alle* bourgeoisiets førere på porten, først Muromtsev og Miljukov, så Gejden og Lvov og endelig Gutjkov. Forskellen mellem folk som Miljukov, Lvov og Gutjkov er aldeles ubetydelig – det er et spørgsmål om den rækkefølge, i hvilken disse borgerlige førere rakte deres kind frem til... »kys« fra Romanov-Purisjkevitj-Stolypin, og den rækkefølge, i hvilken de modtog disse... »kys«.

Stolypin forlod scenen netop i det øjeblik, da de Sorte Hundreders monarki havde udnyttet det russiske bourgeois kontrarevolutionære indstilling til bunds. Nu står dette bourgeois – udstødt, ydmyget, besudlet ved sin egen afstandtagen fra demokratiet, fra massernes kamp, fra revolutionen – rådvildt og måbende og ser symptomerne på den nye revolutions vækst. Stolypin har givet det russiske folk en god lære: det kan skaffe sig frihed ved at styrte det tsaristiske monarki, under proletariats førerskab – eller det henter sig trældom hos folk som Purisjkevitj, Markov og Tolmatjev, under Miljukovs og Gutjkovs åndelige og politiske førerskab.

Om likvidatorismen og likvidatorgruppen (1)

I betragtning af,

1) at RSDAP allerede i ca. fire år har ført en energisk kamp mod den likvidatoriske strømning, der på partiets konference i december 1908 blev betegnet som

»forsøg fra en vis del af partiets intellektuelle på at likvidere RSDAP's bestående organisation og erstatte den med en formløs forening, som for enhver pris skal holde sig inden for legalitetens rammer, selv om legaliteten skal købes med en vitterlig prisgivelse af partiets program, taktik og traditioner«;

2) at centralkomiteens plenarmøde i januar 1910 fortsatte kampen mod denne strømning og enstemmigt erklærede den for at være et udslag af bourgeoisiets indflydelse på proletariatet og fastslog, at betingelsen for virkelig partienhed og sammensmeltning af bolsjevikernes og mensjevikernes hidtidige fraktioner måtte være et fuldstændigt brud med likvidatorismen og definitiv overvindelse af denne borgerlige afvigelse fra socialismen;

3) at en del af de socialdemokrater, der grupperer sig omkring tidsskrifterne Nasja Sarja og Delo Sjisni, til trods for alle partibeslutninger og til trods for den forpligtelse, som repræsentanterne for alle fraktioner påtog sig på plenarmødet i januar 1910, åbent har forsvaret en strømning, som hele partiet har erklæret for et produkt af bourgeoisiets indflydelse på proletariatet;

4) at de forhenværende medlemmer af centralkomiteen, M-l, Jurij og Roman, i foråret 1910 ikke blot nægtede at indtræde i centralkomiteen, men endog nægtede at indfinde sig på et enkelt møde for at kooptere nye medlemmer og åbent erklærede, at de anså selve centralkomiteens eksistens for »skadelig«;

5) at de nævnte hovedorganer for likvidatorerne, Nasja Sarja og Delo Sjisni, netop efter plenarmødet i 1910 afgjort og over hele linien er gået ind for likvidatorismen, idet de ikke blot (mod plenarmødets beslutninger) »reducerer det illegale partis betydning«, men direkte forkaster det, erklærer partiet for et »lig«, erklærer, at partiet allerede er likvideret, erklærer det for en »reaktionær utopi« at genrejse det illegale parti, bruger de legale tidskrifter til at overøse det illegale parti med bagvaskelser og skældsord, opfordrer arbejderne til at betragte partiets celler og hele organisationen som »død« osv.;

6) at likvidatorerne – mens partimedlemmerne i hele Rusland uanset fraktioner sluttede op om det aktuelle arbejde med at sammenkalde partikonferencen – skilte sig ud i fuldstændig uafhængige smågrupper og også spaltede sig ud i byer, hvor partitro mensjevikker dominerede (Jekaterinoslav, Kijev), og definitivt afslog enhver partimæssig forbindelse med RSDAP's lokale organisationer; erklærer konferencen, at gruppen Nasja Sarja og Delo Sjisni gennem sin optræden *definitivt har stillet sig uden for partiet*.

Konferencen opfordrer alle partimedlemmer til uanset strømninger og afskygninger at bekæmpe likvidatorismen, klarlægge dens skadelighed for arbejderklassens frigørelsessag og at sætte alle kræfter ind på at genrejse og styrke det illegale RSDAP.

Til minde om Herzen

Der er gået 100 år, siden Herzen blev født. Han bliver fejret af hele det liberale Rusland, som omhyggeligt går uden om de alvorlige spørgsmål om socialisme og gør sig umage for at skjule, hvad der var forskellen mellem den *revolutionære* Herzen og en liberal. Også højre-pressen mindes Herzen og påstår falskeligt, at Herzen i sine sidste år afsvor revolutionen. Og blandt de liberale og narodnikker, der opholder sig i udlandet, høres der kun fraser og atter fraser i talerne om Herzen.

Arbejderpartiet må mindes Herzen, ikke for at komme med spidsborgerlige lovprisninger, men for at gøre sig sine egne opgaver klart, for at komme til klarhed over denne forfatters sande historiske plads, fordi han har spillet en så stor rolle i forberedelsen af den russiske revolution.

Herzen tilhørte den generation af revolutionære i første halvdel af forrige århundrede, som stammede fra adelsog godsejerkredse. Adelen har givet Rusland folk som Biron og Araktjejev, en talløs skare af »fordrukne officerer, slagsbrødre, spillefugle, markedshelte, pikører, skvadronører, sabelhelte og ruffere« – og sarte sjæle som Manilov (1). »Og blandt dem«, skrev Herzen, »udvikledes mændene af 14. december (2), en falanks af helte, der ligesom Romulus og Remus havde drukket en ulvendes mælk... Det er de sande stridsmænd, hamret af rent stål fra hoved til fod, kæmpere, som frivilligt gik den visse død i møde for at vække den unge generation til nyt liv og lutre børnene, som var født under bøddelvælde og slaveri« (3).

Herzen var et af disse børn. Dekabristernes opstand vækkede og »lutrede« ham. I det feudale Rusland i 1840'erne formåede han at hæve sig så højt, at han blev en af sin tids store tænkere. Han tilegnede sig Hegels dialek-

tik. Han forstod, at den er »revolutionens algebra«. Han gik længere end Hegel, han fulgte Feuerbach til materialismen. Det første af hans »breve om studiet af naturen« – »Empirisme og idealisme« – som er skrevet i 1844, viser os en tænker, som også i dag er et hoved højere end hoben af moderne naturforsker-empirikere og hærskaeren af nutidige filosoffer, idealister og halvidealister. Herzen kom den dialektiske materialisme nær og gjorde holdt foran – den historiske materialisme.

Det var dette »holdt«, der førte til Herzens åndelige sammenbrud efter revolutionens nederlag i 1848. På dette tidspunkt havde Herzen forladt Rusland og iagttaget revolutionen på nært hold. Han var dengang demokrat, revolutionær, socialist. Men hans »socialisme« var en af 1848-periodens utallige former og variationer af den borgerlige og småborgerlige socialisme, som fik dødsstødet i junidagene (4) samme år. I virkeligheden var det overhovedet ikke socialisme, men smukke fraser og velment fantasi, i hvilket det borgerlige demokrati og også proletariet, som endnu ikke havde gjort sig fri af den borgerlige indflydelse, hyllede deres *daværende* revolutionisme.

Herzens åndelige sammenbrud, hans dybe skepticisme og pessimisme efter 1848 var identisk med sammenbruddet for de *borgerlige illusioner* inden for socialismen. Herzens åndelige drama var affødt af og genspejlede den verdenshistoriske epoke, hvor det borgerlige demokratis revolutionisme *allerede* var ved at dø (i Europa), mens det socialistiske proletariats revolutionisme *endnu ikke* var modnet. Dette er noget, som det liberale russiske ordgyderis riddere, som i dag søger at tilsløre deres kontrarevolutionære optræden med blomstrende fraser om Herzens skepticisme, ikke har forstået og heller ikke vil kunne forstå. For disse riddere, som forrådte den russiske revolution i 1905, og som selv har glemt enhver tanke om hædersnavnet *revolutionær*, er skepticisismen blevet en overgangsform fra demokratiet til liberalismen – til den krybende, gemene, beskidte, dyriske liberalisme, som i 1848 skød arbejderne ned, genoprettede de troner, der var styrtet i grus, og hyldede Napoleon III, og som Herzen *forbandede*, ude af stand til at forstå dens klassenatur.

Hos Herzen var skepticisismen en overgangsform fra

illusionerne om et borgerligt demokrati, som »stod over klasserne«, til proletarietets hårde, uforsonlige, uovervindelige klassekamp. Beviset findes i »Breve til en gammel kammerat«, som Herzen i 1869, året før sin død, skrev til Bakunin. Herzen bryder med anarkisten Bakunin. Ganske vist ser Herzen i dette brud endnu kun en meningsforskel om taktik og ikke en afgrund mellem verdensopfattelsen hos en proletar, der er overbevist om sin klasses sejr, og hos en småborger, der fortvivlet søger redning. Ganske vist gentager Herzen også her de gamle borgerligt-demokratiske fraser om, at socialismen må stå frem med »en forkyndelse, der i lige grad henvender sig til arbejderen og hans mester, til bonden og til småborgeren«. Og dog vendte Herzen ikke sit blik mod liberalismen, dengang han brød med Bakunin, men mod *Internationale*, den Internationale, der blev ledet af Marx, – den Internationale, der begyndte »at samle hærene«, proletarietets hære, at forene »arbejdets verden«, som kasserer deres verden, som nyder uden arbejde«! (5).

Da Herzen ikke havde forstået, at hele 1848-bevægelsen og alle socialismens former før Marx var borgerlig-demokratisk præget, kunne han endnu mindre forstå den russiske revolutions borgerlige natur. Herzen grundlagde den »russiske« socialisme, »narodnismen«. Herzen så »socialisme« i befrielsen af bønder *med jord*, i landsbyfællesskabets jordbesiddelse og i bøndernes idé om »retten til jorden«. Han har utallige gange udviklet sine yndlingstanker over dette tema.

I virkeligheden er der *ikke et gran* socialisme i denne Herzens lære så lidt som i hele den russiske narodnisme – indbefattet de nuværende »socialrevolutionæres« faldede narodnisme. Det er den samme kønne frase, det samme velmente fantasi, hvori *revolutionismen* i det borgerlige bondedemokrati i Rusland hyller sig, som de forskellige former for »1848-socialisme« i vesten. Jo mere jord bønderne havde fået i 1861 (6) og jo billigere de havde fået det, desto stærkere ville de feudale godsejeres magt være blevet undergravet, desto hurtigere, friere og bredere ville kapitalismen have kunnet udvikle sig i Rusland. Forestillingen om »retten til jorden« og om »ligelig udstykning af jorden« er ikke andet end en formulering af den revolutionære stræben efter lighed, som præger bøn-

derne, der kæmper for fuldstændigt at styrte godsejernes magt, for fuldstændigt at fjerne godsejernes jordbesiddelse.

Revolutionen i 1905 har til fulde bevist dette: på den ene side optrådte proletariatet helt selvstændigt i spidsen for den revolutionære kamp, efter at det havde skabt det socialdemokratiske arbejderparti; på den anden side kæmpede de revolutionære bønder (»trudovikkerne« og »bondeforbundet«) (7), der gik ind for enhver form for afskaffelse af godsejernes jordbesiddelse, indbefattet »ophævelse af privatejendomsretten til jorden«, netop som besiddere, som små erhvervsdrivende.

I vore dage tjener ordstriden om »det socialistiske« i retten til jorden osv. kun til at *tilsløre* og bortforklare et virkelig vigtigt og alvorligt historisk spørgsmål: om forskellen mellem det liberale bourgeois og de revolutionære bønders *interesser* i den russiske *borgerlige* revolution; med andre ord om den liberale og den demokratiske, om den »mæglende« (monarkistiske) og den republikanske tendens i denne revolution. Det er netop dette spørgsmål, der er blevet opkastet i Herzens Kolokol (8) når man ser på sagens kerne og ikke hænger sig i fraser – når man undersøger klassekampen som grundlag for »teoriene« og doktrinerne og ikke omvendt.

Herzen har skabt den frie russiske presse i udlandet – det er hans store fortjeneste. Poljarnaja Svesda (9) tog traditionen op efter dekabristerne. Kolokol (1857-1867) gik helt og fuldt ind for bøndernes befrielse. Trællenes tavshed var brudt.

Men Herzen stammede fra godsejernes, fra herremændenes miljø. I 1847 havde han forladt Rusland, han havde ikke set det revolutionære folk og kunne ikke nære nogen tiltro til det. Deraf kommer hans liberale appel til de »øvre lag«. Deraf kommer hans utallige sukkersøde breve i Kolokol til boddelen Aleksander II, breve, som man ikke i dag kan læse uden at væmmes. Tjernysjevskij, Dobroljubov, Serno-Solovjevitj, som repræsenterede den nye generation af rasnotjintsy-revolutionære (10), havde tusindfold ret, da de bebredede Herzen disse tilbagefald fra demokratismen *til* liberalismen. Men i retfærdighedens navn må det siges, at hvor meget Herzen end svingede mellem demokratisme og liberalisme, fik demokraten i ham overtaget.

Da en af de mest utiltalende typer på liberalt trælle-sind, Kavelin, som tidligere havde været begejstret for Kolokol netop på grund af dens *liberale* tendenser, gik imod en forfatning, angreb den revolutionære agitation, vendte sig mod »voldsanvendelse« og opfordringer dertil og begyndte at prædike langmodighed, så *brød* Herzen med denne liberale vismand. Herzen kastede sig over hans »elendige, tåbelige, skadelige pamflet«, der var skrevet »som en privat rettesnor for en regering, der koketterer med de liberale«, over Kavelins »politiske sentimentale sentenser«, der fremstillede »det russiske folk som kvæg og regeringen som kloge hoveder«. Kolokol offentliggjorde en artikel, hvori man hudflettede »de professorer, som væver et råddent edderkoppespind af deres højtravende og fattige ideer, de eksprofessorer, der engang var velmenende, men som blev vrede, da de så, at en sund ungdom ikke kunne have noget tilovers for deres kirtel-svage tanker«. Kavelin kunne straks genkende sig selv i dette portræt.

Da Tjernysjevskij blev arresteret, skrev den infame liberale Kavelin: »Jeg kan ikke se noget oprørende i arrestationerne... Det revolutionære parti mener, at alle midler til at styrte regeringen er gode, og den forsvarer sig så med sine midler«. Og Herzen gav denne kadet et træffende svar, da han i anledning af dommen over Tjernysjevskij sagde: »Og så er der ynkelige mennesker, ukrudt, slimede skabninger, som erklærer, at man ikke bør skælde ud over den bande af røvere og skurke, som regerer os«.

Da den liberale Turgenjev skrev et privatbrev til Aleksander II, hvori han forsikrede ham om sin allerunderdanigste loyalitet og gav to guldstykker til de soldater, der var blevet såret under nedkæmpelsen af den polske opstand, da skrev Kolokol om den »gråhårede Magdalena (af hankøn), der har skrevet til majestæten, at hun ikke kan falde i søvn og plages af tanken om, at majestæten ikke ved noget om den anger, der er kommet over hende«. Også Turgenjev kunne straks genkende sig selv.

Da hele horden af russiske liberale iltomt trak sig tilbage fra Herzen, fordi han forsvarede Polen, da hele det »dannede selskab« vendte Kolokol ryggen, lod Herzen sig ikke forskrække. Han fortsatte med at kæmpe for Polens frihed og at hudflette Aleksander II's gendarmere, bødler

og skarprettere. Herzen reddede det russiske demokratis ære. »Vi har reddet det russiske navns ære«, skrev han til Turgenjev, »og det har trællefertallet ladet os lide for«.

Herzen kommenterede i Kolokol meddelelsen om, at en livegen bonde havde dræbt en godsejer, der havde forsøgt voldtægt mod hans kæreste: »Storartet gjort af ham!« Da det meddeltes, at officerer fra hæren var blevet udpeget til at gennemføre en »rolig frigørelse«, skrev Herzen: »Den første forstandige oberst, der sammen med sin afdeling slutter sig til bønderne i stedet for at slå dem ned, vil komme til at sidde på Romanovernes trone«. Da oberst Reitern skød sig i Warszawa (1860) for at undgå at blive bødlernes håndlanger, skrev Herzen: »Hvis nogen skal skydes, så er det de generaler, der giver ordre til at skyde på ubevæbnede«. Da man i Besdna dræbte halvtreds bønder og henrettede deres anfører Anton Petrov (12. april 1861) skrev Herzen i Kolokol:

»Åh, kunne mine ord blot trænge frem til dig, den russiske jords slider og martyr!... Hvor skulle jeg så lære dig at foragte dine åndelige hyrder, som har sat Petersborg-synoden og den tyske tsar over dig... Du hader godsejeren, du hader retsskriveren, du frygter dem – og det gør du ret i, men du tror endnu på tsaren og på biskoppen... tro dem ikke! Tsaren er med dem, og de er med ham. Det er ham, du nu ser, du fader til den myrdede yngling i Besdna, du søn af den myrdede fader i Pensa... Dine sjælehyrder, de er uvidende som du, fattige som du... Sådan var også den Antonius, der led for dig i Kasan (ikke biskop Antonius, men Anton fra Besdna)... Dine helgeners lig vil ikke kunne udrette otteogfyre undere, en bøn til dem hjælper ikke imod tandpine; men den levende erindring om dem kan udrette ét mirakel – din frigørelse.«

Heraf kan man se, hvor skændigt og nederdrægtigt vore liberale, som har forskanset sig i trælles »legale« presse, bagvasker Herzen, når de lovsynger hans svage sider og i tavshed forbigår hans stærke. Det er ikke Herzens fejl, men hans ulykke, at han ikke kunne se det revolutionære folk i selve Rusland i fyrreterne. Da han havde set det i tresserne, stillede han sig frygtløst på det revolutionære demokratis side imod liberalismen. Han kæmpede for folkets sejr over tsarismen og ikke for en studehandel mel-

lem det liberale bourgeoisie og godsejernes tsar. Han løftede revolutionens fane.

Når vi fejrer Herzens minde, ser vi klart tre generationer og tre klasser, som har været virksomme i den russiske revolution. Først – adelen og godsejerne, dekabristerne og Herzen. Disse revolutionæres kreds var snæver. De stod frygtelig langt fra folket. Men deres arbejde var ikke forgæves. Dekabristerne vækkede Herzen. Herzen udviklede den revolutionære agitation.

Denne agitation blev taget op af de rasnotjintsy-revolutionære, begyndende med Tjernysjevskij og sluttende med heltene fra Narodnaja Volja (11), de udvidede, befæstede og skærpede denne agitation, kredsen af forkæmpere blev større, deres forbindelse med folket blev snævrere. »De unge rorgængere i den kommende storm« har Herzen kaldt dem. Men endnu var det ikke stormen selv.

Stormen, det er bevægelsen i masserne selv. Proletariatet, den eneste helt igennem revolutionære klasse, har rejst sig i spidsen for dem og har for første gang vækket bøndernes millioner til åben, revolutionær kamp. Stormens første angreb kom i 1905. Det næste er ved at vokse frem for vore øjne.

Når proletariatet fejrer Herzens minde, så lærer det ved hans eksempel at forstå den revolutionære teoris uhyre betydning – det lærer at forstå, at uselvsk troskab over for revolutionen og revolutionær propaganda i folket ikke er forgæves, selv om der kan gå årtier fra man har sået, til man kan høste; – det lærer at bestemme den rolle, de forskellige klasser spiller i den russiske og den internationale revolution. Beriget ved denne lære vil proletariatet bane sig vej til et frit forbund med de socialistiske arbejdere i alle lande, når det har knust det kryb, det tsaristiske monarki, som Herzen først af alle løftede kampens store banner imod, da han vendte sig til masserne med *det frie russiske ord*.

De politiske partier i Rusland

Valgene til statsdumaen tvinger alle partier til at forstærke deres agitation og samle deres kræfter, for at få det størst mulige antal repræsentanter for »deres« parti valgt.

Disse valgforberedelser ledsages hos os, ligesom i alle andre lande, af en aldeles hensynsløs reklame. Alle borgerlige partier, dvs. de, der vogter kapitalisternes økonomiske privilegier, reklamerer for deres partier på ganske samme måde, som de enkelte kapitalister reklamerer for deres varer. Se på annoncerne i en hvilken som helst avis, og man vil se, hvordan kapitalisterne finder på de mest »effektfulde«, skrigende modebetegnelser på deres varer og skamroser dem uden at vige tilbage for nogen løgn eller noget påhit.

Publikum er, i hvert fald i de store byer og handelscentre for længst vant til handelsreklamen og ved, hvad den er værd. Desværre forvirrer den politiske reklame uendelig mange flere mennesker, det er langt sværere at afsløre den, og dens bedrag holder sig meget længere. Partinavnene – og det gælder både i Europa og hos os – vælges undertiden direkte med reklamen for øje, og partiernes »programmer« skrives som oftest udelukkende for at holde publikum for nar. Jo mere politisk frihed der er i et kapitalistisk land, jo mere demokratisme der er, dvs. jo mere magt folket og folkerepræsentanterne har, des mere tøjlesløst plejer partireklamen at udfolde sig.

Hvordan skal man under disse forhold kunne orientere sig i partiernes kamp? Betyder denne kamp med dens bedrag og dens reklame ikke, at repræsentative institutioner, parlamenter, forsamlinger af folkerepræsentanter, i det hele taget er unyttige eller ligefrem skadelige, sådan som hæmningsløse reaktionære, parlamentarismens

fejender, vil have os til at tro? Nej. Når der ikke findes repræsentative institutioner, er der *endnu langt mere* bedrag, politisk løgn og kæltringestreger af enhver art, og folket råder over langt færre midler til at afsløre bedraget og finde frem til sandheden.

For at kunne orientere sig i partiernes kamp, skal man ikke tro på deres ord, men studere deres faktiske historie, ikke så meget det, partierne siger om sig selv, som det de *gør*, hvordan de stiller sig, når de forskellige politiske spørgsmål skal afgøres, hvordan de *opfører* sig, når det drejer sig om problemer, der berører de forskellige samfundsklassers, godsejernes, kapitalisternes, bøndernes, arbejderens osv., livsinteresser.

Jo mere politisk frihed, der er i et land, jo mere stabile og demokratiske dets repræsentative institutioner er, des lettere er det for folkemasserne at orientere sig i partikampen og *lære politik*, dvs. afsløre bedraget og finde frem til sandheden.

Et samfunds opdeling i politiske partier fremtræder klarest under dybtgående kriser, der ryster hele landet. Regeringerne er i så tilfælde nødt til at søge støtte hos de forskellige samfundsklasser; den hårdnakkede kamp fejer alle fraser, alt hvad der er småt og udvendigt, til side; partierne anspænder alle deres kræfter og henvender sig til folkets *masser*; og masserne, der lader sig lede af deres usvigelige instinkt og har lært af erfaringerne fra den åbne kamp, slutter sig til de partier, der udtrykker den ene eller den anden klasses interesser.

Sådanne krisetider bestemmer altid mange år eller end- og årtier ud i fremtiden samfundskræfternes gruppering i partier i det pågældende land. I Tyskland var krigene 1866 og 1870 f.eks. en sådan krise, i Rusland var det begivenhederne i 1905. Man kan ikke forstå vore politiske partiers væsen, man kan ikke gøre sig klart, hvilke *klasser* dette eller hint parti i Rusland repræsenterer, hvis man ikke går tilbage til begivenhederne i dette år.

Lad os begynde vor korte oversigt over de politiske partier i Rusland med de partier, der står længst til højre.

På yderste højre fløj møder vi Det Russiske Folks Forbund. (1)

Dette partis program fremstilles på følgende måde i Russkoje Snamja, der er organ for Det Russiske Folks Forbund og udgives af A. I. Dubrovin:

»Det Russiske Folks Forbund, som den 3. juni 1907 fra den ophøjede tsartrone beeredes med en opfordring til at være dens trofaste støtte og på enhver måde at tjene alle som et eksempel på lov og orden, hævder, at tsarens vilje kun kan virkeliggøres på betingelse af, 1) at tsarens selvherskerdømme udfolder hele sin magt i et ubrydeligt og organisk forbund med den på et kanonisk grundlag hvilende russiske ortodokse kirke; 2) at det russiske folkeslag har herredømmet ikke blot i de indre guvernementer, men også i randområderne; 3) at der findes en, udelukkende af russere sammensat, statsduma som selvherskerens vigtigste hjælper under hans arbejde med statens indretning; 4) at Det Russiske Folks Forbunds grundsætninger vedrørende jøderne fuldt ud følges, og 5) at embedsmænd, der tilhører modstanderne af tsarens selvherskerdømme, fjernes fra statstjenesten.«

Vi har gengivet denne *Højres* højtidelige deklARATION i ordlyd, dels for at læserne direkte kan stifte bekendtskab med originalen, dels fordi de her fremlagte grundmotiver gælder for alle flertalspartier i 3. дума, dvs. både for »nationalisterne« og for oktobristerne. Dette vil fremgå af det følgende.

Programmet for Det Russiske Folks Forbund gentager i det væsentlige den gamle parole fra feudalismens tid: ortodoksi, selvherskerdømme, folkeslag. Med hensyn til det spørgsmål, efter hvilket man plejer at skelne Det Russiske Folks Forbund fra de andre partier, der går i dets fodspor, nemlig: anerkendelse eller forkastelse af »konstitutionelle« /forfatningsmæssige/ principper for det russiske statssystem, så er det særlig vigtigt at lægge mærke til, at Det Russiske Folks Forbund *aldeles ikke* er imod repræsentative institutioner i almindelighed. Af det citerede program fremgår det, at Det Russiske Folks Forbund går ind for en statsduma, der indtager »hjælperens« rolle.

Det karakteristiske ved den russiske konstitution /forfatning/, hvis man må sige det sådan, har Dubrovins politiker oven i købet udtrykt rigtigt, dvs. i overensstemmelse med tingenes faktiske tilstand. Det er netop det standpunkt, som både nationalister og oktobriste indtager i

deres faktiske politik. Striden mellem disse partier om »konstitutionen« er i høj grad en strid om ord: »Højre« er ikke imod думаen, men fremhæver kun med særligt eftertryk, at den skal være en »hjælper«, uden at definere dens rettigheder; nationalisterne og oktobristerne kræver på deres side ingen nøje definerede rettigheder og drømmer ikke om reale garantier for rettighederne. Også »konstitutionalisterne« fra oktobristernes lejr forliges udmærket med »konstitutionens modstandere« på 3. juni-konstitutionens grund.

Forfølgelsen af ikke-russerne i almindelighed og jøderne i særdeleshed er et tydeligt, klart og bestemt punkt i de Sorte Hundreders program. Sådan som altid udtaler de her mere brutalt, mere ugenert og provokerende, hvad de øvrige regeringspartier skjuler mere eller mindre skamfuldt eller diplomatisk.

I virkeligheden ved alle og enhver, der blot kender lidt til den 3. дumas virksomhed og til presseorganer som *Novoje Vremja*, *Svet*, *Golos Moskvj* (2), at både nationalisterne og oktobristerne deltager i forfølgelsen af ikke-russerne.

Spørgsmålet er så: Hvad er højrepartiernes sociale grundlag? Hvilken klasse repræsenterer de? Hvilken klasse tjener de?

Deres tilbagevenden til parolerne fra feudalismens tid, hævdelser af alt, der er gammelt og middelalderligt i det russiske samfund, den fulde tilfredshed med 3. juni-konstitutionen, godsejer-konstitutionen, forsvaret for adelens og godsejernes og embedsstandens privilegier – alt dette giver et klart svar på vort spørgsmål. Højre er de feudale godsejeres parti, det er talerør for Den Forenede Adels Råd. (3) Det var ikke for ingenting, at netop dette råd spillede en så fremtrædende, ja førende rolle ved opløsningen af 2. дума, ved valglovens ændring og ved omvæltningen den 3. juni.

For at klarlægge denne klasses økonomiske magt i Rusland, behøver man kun at anføre følgende grundlæggende kendsgerning, der lader sig bevise med tal fra den af *regeringen*, af indenrigsministeriet, udgivne statistik over jordbesiddelsen i 1905.

I det europæiske Rusland, ejer mindre end 30.000 gods-ejere 70.000.000 desjatiner (4) jord. *Et lige* så stort areal ejes af de 10.000.000 bondefamilier, der har de mindste

jordlodder. Det betyder, at én stor godsejer gennemsnitlig ejer omkring 2300 desjatiner, mens én fattig bonde har 7 desjatiner – pr. familie, pr. husholdning.

Det er fuldstændig naturligt og uundgåeligt, at en bonde ikke kan leve, men kun langsomt dø på en sådan »lod«. Den hungersnød, som atter og atter rammer millioner – f.eks. hungersnøden i år – ødelægger uophørligt bøndernes eksistens, hver gang høsten slår fejl i Rusland. Bønderne må leje jord hos godsejerne – og så *arbejde lejen af* på alle tænkelige måder. Med sin hest og sine redskaber må bonden arbejde for godsejeren. Det er det gamle hoveri, det kaldes kun ikke officielt for livegenskab. Med et tilliggende på 2300 desjatiner er godsejerne for største delen heller ikke i stand til at drive anden form for landbrug end den, der hviler på udsugning, på nødtvungent arbejde, dvs. hoveri. De dyrker kun en del af disse vældige besiddelser med lønnet arbejdskraft.

Endvidere leverer denne klasse af adelige godsejere staten langt de fleste af de øverste og mellemstore embedsmænd. Den russiske embedsstands privilegier er en anden side af de adelige godsejeres privilegier og jordbesiddervælde. Man forstår derfor, at det ikke er tilfældigt, men uundgåeligt, ikke på grund af enkelte personers »onde vilje«, men under tryk af en forfærdende mægtig *klases interesser*, at Den Forenede Adels Råd og højrepartierne forsvare en politik, der vil hævde de gamle feudale traditioner. Den gamle herskende klasse, det sidste opbud af godsejere, er nu som før den herskende og har skabt sit eget parti. Dette parti er Det Russiske Folks Forbund eller Højre i statsdumaen og statsrådet.

Men siden der eksisterer repræsentative institutioner, siden *masserne* nu engang er trådt frem på den politiske scene – sådan som de har gjort hos os siden 1905 – er det en nødvendighed for ethvert parti, inden for visse grænser, at appellere til folket. Men hvormed kan højrepartierne appellere, henvende sig til folket?

Det går selvfølgelig ikke an at tale direkte om forsvar for godsejerens interesser. I stedet taler man i al almindelighed om at værne om traditionerne, man gør sig alle mulige anstrengelser for at opflamme mistillid til ikke-russerne, især til jøderne, og ophidse ganske uudviklede og uoplyste folk til pogromer, til jødeforfølgelser. Adelsmændenes, embedsmændenes og godsejernes privilegier

søger man at skjule med taler om ikke-russernes »undertrykkelse« af russerne.

Sådan er Højres parti. Purisjkevitj, Højres mest fremtrædende taler i 3. дума, har arbejdet meget og heldigt for at *vise* folket, *hvad* det er, højrefolkene vil, *hvordan* de handler og *hvem* de tjener. Purisjkevitj er en talentfuld agitator.

Ved siden af Højre, der har 46 repræsentanter i 3. дума, står »*nationalisterne*« med 91 repræsentanter. Der er kun en ganske ubetydelig nuanceforskel mellem dem og Højre: I virkeligheden er det ikke to, men ét parti, der deler »arbejdet« med at ophidse mod ikke-russerne, »kadetterne« (de liberale), demokraterne osv. Nogle gør det grovere, andre finere, men alle *gør* de det samme. Det er endog *en fordel* for regeringen, at de »yderligtgående« højrefolk, der kan lave alle mulige skandaler og pogromer og myrde folk som Herzenstein, Jollos og Karavajev, holder sig lidt for sig selv, som om *de* »kritiserede« regeringen fra højre... Nogen alvorlig betydning kan man ikke tillægge forskellen mellem højrefolkene og nationalisterne.

Oktobristerne (5) har i 3. дума 131 repræsentanter, heri selvfølgelig medregnet »højreoktobristerne«. Mens de i deres nuværende politik ikke adskiller sig fra højrefolkene på noget væsentligt punkt, adskiller oktobristerne sig fra dem ved foruden godsejerne at betjene storkapitalisterne, de gammeldags købmænd, bourgeoisiet, der blev så forskrækket over, at arbejderne, og derefter også bønderne, vågnede til selvstændigt liv, at de gjorde helt omkring og optog forsvaret af den gamle tingenes tilstand. Der findes kapitalister i Rusland – og deres antal er ikke ringe – som absolut ikke behandler arbejderne bedre, end godsejerne behandlede fortidens livegne; de betragter arbejderne og handelsmedhjælperne som tyende, som tjenerne. Disse gamle tilstande kan ingen forsvare bedre end højrepartierne, nationalisterne og oktobristerne. Der findes også kapitalister, som på semstvoernes og købstædernes kongresser (6) i 1904 og 1905 krævede en »konstitution«, men som er fuldt ud rede til *mod* arbejderne at slå sig til tåls med 3. juni-forfatningen.

Oktobristernes parti er godsejernes og kapitalisternes vigtigste kontrarevolutionære parti. Det er det førende parti i den 3. дума: de 131 oktobrister udgør sammen

med 137 højrefolk og nationalister et solidt flertal i den 3. дума.

Valgloven af 3. juni 1907 sikrede godsejerne og de største kapitalister flertallet: i *alle* de valgmandsforsamlinger i guvernementerne, der sender repræsentanter til dumaen, tilhører flertallet godsejerne og valgmændene fra købstædernes første kurie (7), dvs. de store kapitalisters kurie. I 28 guvernementer har godsejernes valgmænd endda flertallet alene. Hele 3. juni-regeringens politik er blevet gennemført ved oktoberpartiets hjælp, hele ansvaret for den 3. dumas synder og forbrydelser hviler på dets skuldre.

I ord, i deres program går oktoberisterne ind for en »konstitution« og tilmed for – frihedsrettigheder! I virkeligheden har dette parti støttet alle forholdsregler mod arbejderne (f.eks. lovforslaget om arbejderforsikring – husk på baron Tiesenhausen, der er *formand* for dumaudvalget for arbejderspørgsmål!), mod bønderne, mod enhver begrænsning af vilkårligheden og retsløsheden. Oktoberisterne er i lige så høj grad et regeringsparti som nationalisterne. Denne kendsgerning forandres ikke på nogen måde af den omstændighed, at oktoberisterne fra tid til anden – og især forud for valgene! – holder »oppositionelle« taler. Overalt, hvor der eksisterer parlamenter, har man fra gammel tid iagttaget og iagttager uafslædigt, at de borgerlige partier *spiller opposition*, et spil, der ikke skader dem, fordi ingen regering tager det alvorligt, et spil, der undertiden kan være nyttigt over for vælgere, der må »smøres« med oppositionel politik.

Specialister og virtuoser i at spille opposition er imidlertid den 3. dumas vigtigste oppositionsparti: k.d. /kadetterne/, de *konstitutionelle* »demokrater«, »folkefrihedens« parti.

Allerede dette partis navn er en komedie, for i virkeligheden er det *slet* ikke noget demokratisk parti, *aldeles ikke* et folkeparti, ikke et frihedsparti, men et halvfrihedsparti eller snarere kvartfrihedsparti.

I virkeligheden er dette det liberal-monarkistiske bourgeois parti, der frygter folkerøret langt mere, end det frygter reaktionen.

En demokrat tror på folket, tror på bevægelsen i masserne og støtter den på enhver måde, selv om han ikke sjældent (det gælder f.eks. de borgerlige demokrater og

trudovikkerne) har en fejlagtig forestilling om denne bevægelses betydning inden for det kapitalistiske systems rammer. En demokrat gør sig oprigtige bestræbelser for at frigøre sig for *alt*, hvad der er middelalderligt.

En liberal frygter bevægelsen i masserne, søger at bremse den og forsvarer *bevidst* visse middelalderlige institutioner – og tilmed de vigtigste – for at have et bolværk mod masserne og især mod arbejderne. De liberales mål er aldeles ikke at tilintetgøre hele grundlaget for Purisjkevitj'ernes magt, men at dele magten med Purisjkevitj'erne. Alt for folket, alt ved folket, siger den demokratiske småborger (bonden og trudovikken bl.a.), der oprigtigt bestræber sig for at tilintetgøre hele grundlaget for Purisjkevitj-styret uden at forstå betydningen af lønarbejdernes kamp mod kapitalen. Omvendt er det det liberal-monarkistiske bourgeois virkelige mål at dele magten *over* arbejderne og *over* småbesidderne med Purisjkevitj.

I 1. og 2. дума havde kadetterne flertallet eller en førende stilling. De udnyttede den til et meningsløst og æreløst *spil*: til højre agerede de loyale og regeringsduelige (vi er i stand til at løse alle modsigelser fredeligt, sagde de, uden at ødelægge musikken og uden at skade Purisjkevitj), til venstre agerede de demokrater. Dette spil førte til syvende og sidst til, at kadetterne fik et spark fra højre. Fra venstre gjorde kadetterne sig med rette fortjent til navnet: folkefrihedens forrædere. I de to første думаer bekæmpede de ikke alene arbejderdemokratiet, men også trudovikkerne. Det er tilstrækkeligt at minde om, at den af trudovikkerne foreslåede plan om lokale jordkomiteer (i 1. дума), denne elementært demokratiske, abc-demokratiske plan blev *slået over ende* af kadetterne, der forsvarede godsejernes og embedsmændenes *forrang* i forhold til bønderne i jordfordelingskomiteerne!

I den 3. дума agerede kadetterne »ansvarsbevidst opposition«, en opposition med hensyntagen. Af den grund stemte de gentagne gange for regeringens budget (»demokrater«!), de forklarede oktoberisterne, hvor ufarligt og harmløst deres forslag om »tvungen« afløsning var (tvungen for bønderne) – husk Beresovskij den Førstes tale – de lod Karaulov tage ordet for at holde »fromme« taler, de tog afstand fra bevægelsen i masserne, de appellerede til de »ansvarlige« og *modarbejdede* de

brede lag (kadetternes kamp *mod* arbejderrepræsentanterne i spørgsmålet om arbejderforsikringen) osv.

Kadetterne er den kontrarevolutionære liberalismes parti. Med deres bestræbelse for at spille rollen som »ansvarsbevidst opposition«, dvs. en opposition, der er anerkendt, lovlig, og har *tilladelse* til at konkurrere med oktoberisterne, ikke mod 3. juni-regimet, men som 3. juni-regimetsopposition, med den bestræbelse begravet kadetterne sig selv definitivt som »demokrater«. Den skamløse vekhistiske (8) propaganda, man har hørt fra kadetternes ideologer, de herrer Struve, Isgojev og co., som Rosanov og biskop Antonij Volynskij har bedækket med kys, og rollen som »ansvarsbevidst opposition« i den 3. дума, er to sider af samme medalje. Det liberal-monarkistiske bourgeoisie, der bliver tålt af Purisjkevitj'erne, ønsker at få en plads ved siden af Purisjkevitj.

Den blok, der er sluttet mellem kadetterne og »progressisterne«, (9) har i denne tid, ved valgene til den 4. дума, endnu engang bekræftet kadetternes dybt kontrarevolutionære indstilling. Progressisterne gør absolut ikke krav på at være demokrater, de siger ikke det mindste ord om kamp mod hele 3. juni-regimet og ikke så meget som drømmer om nogen form for »almindelig valgret«. De er moderate liberale, som ikke lægger skjul på deres slægtskab med oktoberisterne. Forbundet mellem kadetterne og progressisterne må åbne øjnene på selv de mest forblindede af »kadetternes eftersnakkere«, så de ser, hvad kadetpartiet indeholder.

Det demokratiske bourgeoisie i Rusland repræsenteres af narodnikker af alle afskygninger, lige fra de længst til venstre stående socialrevolutionære til folkesocialisterne (10) og trudovikkerne. De holder alle meget af at komme med »socialistiske« fraser, men ingen bevidst arbejder må lade sig narre med hensyn til disse frasers betydning. I virkeligheden er der *ikke en dråbe* socialisme i nogen »ret til jorden«, i nogen »ligelig fordeling« af jorden eller i nogen »socialisering af jorden«. Det må forstås af enhver, der véd, at vareproduktionen, markedets, pengenes og kapitalens magt så langt fra antastes, men tværtimod yderligere udvides ved afskaffelsen af den private ejendomsret til jorden og en ny opdeling af jorden, hvor »retfærdig« den end er.

Men fraserne om »arbejdsprincippet« og »folkesocia-

lismen« er udtryk for en demokrats dybe tro på (og oprigtige stræben efter) muligheden for at tilintetgøre og nødvendigheden af at tilintetgøre *alt*, hvad der er middelalderligt på jordbesiddelsens område og samtidig i det politiske system. Mens de liberale (kadetterne) søger at dele den politiske magt og de politiske privilegier med Purisjkevitj og hans lige, er narodnikkerne demokrater, fordi de nu om dage søger og må søge at tilintetgøre *alle* privilegier i jordbesiddelsen og *alle* privilegier i politik.

De russiske bønders store masse lever under sådanne kår, at de end ikke kan drømme om et kompromis med Purisjkevitj'erne (et kompromis, der er fuldt ud muligt, acceptabelt og nærliggende for de liberale). Småborgerskabets demokratiske indstilling har derfor endnu lange tider rod i Ruslands masser, og Stolypins agrarreform, denne Purisjkevitj'ernes borgerlige politik vendt mod musjiken, har derfor indtil nu ikke skabt andet varigt end... hungersnød for 30 millioner!

Millioner af sultende småbrugere må derfor nødvendigvis stræbe efter en *anden*, en demokratisk agrarreform, som ganske vist ikke kan overskride kapitalismens rammer og tilintetgøre lønslaveriet, men som *kan* feje Ruslands jord ren for alt, hvad der er *middelalderligt*.

Trudovikkerne er overordentlig svage i den 3. дума, men de repræsenterer *masser*. Trudovikkernes svingen frem og tilbage mellem kadetterne og arbejderdemokratiet er en uundgåelig følge af småbrugernes klassestilling, og den særlige vanskelighed ved at samle, organisere og oplyse dem gør, at trudovikkerne som parti er noget yderst ubestemt og formløst. Derfor frembyder trudovikkerne – også under påvirkning af venstre-narodnikkerens tåbelige »otsovisme« (11) – det sørgelige billede af et likvideret parti.

Forskellen mellem trudovikkerne og vore, næsten-marxistiske likvidatorer er den, at de førstnævnte er likvidatorer af svaghed, mens de sidstnævnte er det af nederdrægtighed. Arbejderdemokratiets opgave er at hjælpe de svage småborgerlige demokrater, at rive dem løs fra de liberales indflydelse og at slutte demokratiets lejr sammen mod de kontrarevolutionære kadetter og ikke blot med højre.

Hvad angår arbejderdemokratiet, der også har en partigruppe i den 3. дума, kan vi ikke sige meget her.

Arbejderklassens partier har overalt i Europa fået form ved at frigøre sig for den fællesdemokratiske ideologi og lære sig at skelne mellem lønarbejdernes kamp mod kapitalen og kampen mod feudalismen, bl.a. netop for at styrke denne sidstnævnte kamp, for at fjerne al vankelmodighed og forsagthed fra den. I Rusland har arbejderdemokratiet skilt sig helt ud fra såvel liberalismen som det borgerlige demokrati (trudovikkerne) til største nytte for demokratiets sag i det hele taget.

Den likvidatoriske strømning inden for arbejderdemokratiet («Nasja Sarja» og »Sjivoje Delo») deler trudovikkernes svaghed, lovsynger mangelen på fast organisatorisk form, længes efter at opnå en stilling som »tålt« opposition, tager afstand fra arbejdernes hegemoni, indskrænker sig til *snak* om en »åben« organisation (og skælder ud på den ikke åbne) og går ind for en liberal arbejderpolitik. Forbindelsen mellem denne strømning og den kontrarevolutionære periodes forfaldstendenser og dekadence er øjensynlig, dens frafald fra arbejderdemokratiet er ved at blive åbenbar.

De bevidste arbejdere – der ikke likviderer noget, men slutter sig sammen som kontrast til den liberale indflydelse, organiserer sig som klasse, slutter sig sammen i forskellige former for faglig solidaritet osv. – optræder både som repræsentanter for lønarbejdet mod kapitalen og som repræsentanter for det konsekvente demokrati mod hele det gamle regime i Rusland og mod alle indrømmelser til det.

Som illustration vil vi her, efter den officielle дума-håndbog for 1912 anføre oplysninger om partistillingen i den 3. statsduma.

PARTISTILLINGEN I DEN 3. STATSDUMA

Godsejere:

Højre	46
Nationalister	74
Uafhængige nationalister	17
Højre-oktobrister	11
Oktobrister	120
<hr/>	
<i>Regeringspartier i alt</i>	268

Bourgeois:

Progressister	36
Kadetter	52
Det polske Forbund	11
Den polsk-litauisk-hviderussiske gruppe	7
Den muhammedanske gruppe	9
<hr/>	
<i>Liberale i alt</i>	115

Borgerligt demokrati:

Trudovikkernes gruppe	14
-----------------------------	----

Arbejderdemokratiet:

Socialdemokrater	13
<hr/>	
<i>Demokrater i alt</i>	27
Uden for partierne	27
<hr/>	
<i>I alt</i>	437

I den 3. statsduma var der to flertal:

- 1) højre og oktobrister = 268 af 437;
- 2) oktobrister og liberale = 120+115
= 235 af 437.

Begge flertal er kontrarevolutionære.

Det revolutionære opsving

Proletariatets storslåede majstrejke i hele Rusland og de dermed forbundne gadedemonstrationer, revolutionære proklamationer og revolutionære taler til de forsamlede arbejdere har klart vist, at Rusland er trådt ind i en revolutionær opsvingsperiode.

Dette opsving er absolut ikke kommet som et lyn fra en klar himmel. Nej, det er i lang tid blevet forberedt af alle russiske samfundsforhold, og massestrejkerne i forbindelse med nedskydningerne ved Lena og Majdagsrøret har kun fastslået dets indtræden. Kontrarevolutionens forbigående triumf var uadskilleligt forbundet med tilbagegangen for arbejdernes massekamp. Antallet af strejkedeltagere giver ganske vist kun en tilnærmelsesvis, men til gengæld en afgjort objektiv og præcis forestilling om denne kamps omfang.

I de ti år forud for revolutionen 1895-1904 var det gennemsnitlige antal strejkedeltagere 43.000 pr. år (rundt regnet). I 1905 var tallet $2\frac{3}{4}$ millioner, 1906 1 million, i 1907 $\frac{3}{4}$ milion. Revolutionens treårsperiode udmærker sig ved et opsving i proletariatets strejkekamp, som er *uden sidestykke i verden*. Den nedgang i strejkebevægelsen, der var begyndt i 1906 og 1907, blev definitivt fastslået i 1908: 175.000 strejkedeltagere. Statskuppet den 3. juni 1907, der genrejste tsarens selvherskerdømme i alliance med en дума, hvor de Sorte Hundreders godsejere og handels- og industriverdenens matadorer dominerede, var det uundgåelige resultat af nedgangen i massernes revolutionære energi.

De tre år fra 1908 til 1910 var præget af de Sorte Hundreders, kontrarevolutionens huseren, af det liberale bourgeois faneflugt og af forsagthed og opløsning i proletariatet. Antallet af strejkedeltagere faldt stadig og nåede ned på 60.000 i 1909 og 50.000 i 1910.

Men i slutningen af 1910 sker der et mærkbart omsving. Demonstrationerne i forbindelse med den liberale politiker Muromtsevs og Lev Tolstojs død er sammen med studenterbevægelsen et klart vidnesbyrd om, at der blæser en anden vind, at der er sket et vist omsving i de demokratiske massers stemning. I 1911 går arbejdermasserne langsomt over til *offensiv*: Antallet af strejkedeltagere når op på 100.000. Fra forskellige sider viser der sig tegn på, at den træthed og lammelse, som kontrarevolutionens triumf forårsagede, er ved at fortage sig, og at det igen *bærer mod* revolution. RS-DAP's alrussiske konference i januar 1912 konstaterede i sin vurdering af situationen, at der »i de demokratiske massers brede lag og i første række inden for proletariatet kan konstateres en begyndende politisk aktivisering. Arbejdernes strejker i 1910 og 1911, de begyndende demonstrationer og proletariske masse møder, den begyndende bevægelse i de demokratiske lag i byernes bourgeois (studenterstrejker) osv. – alt dette er udslag af en voksende revolutionær stemning blandt masserne mod 3. juni-styret« (se »meddelelse« om konferencen, s. 18) (1).

Allerede nogle måneder ind i dette år var denne stemning vokset i en sådan grad, at den kom til udtryk i masseaktioner og skabte et *revolutionært opsving*. Begivenhedernes gang i det sidste halvandet år viser tydeligt, at dette opsving ikke er noget tilfældigt, men at dets indtræden er betinget af Ruslands hele forudgående udvikling som noget ganske

lovmæssigt og uundgåeligt.

Nedskydningerne ved Lena gav anledning til at massernes revolutionære stemning gik over til et revolutionært opsving blandt masserne. Der findes ikke noget mere falsk end den liberale skrøne, som Trotskij i kompagni med likvidatorerne gentager i den Wien'ske Pravda, at »kampen for foreningsfrihed udgør *grundlaget* såvel for Lenatragedien som for den mægtige genlyd, den gav i landet«. Under Lenastrejken var kravet om foreningsfrihed hverken et særligt krav eller et hovedkrav. Nedskydningerne ved Lena åbenbarede aldeles ikke mangelen på foreningsfrihed, men manglen på frihed... fra provokationerne, fra den almindelige retsløshed og fra den grænseløse vilkårlighed.

Nedskydningerne ved Lena var, som vi allerede har klarlagt i nr. 26 af Sotsial-Demokrat, det tydeligst tænkelige udtryk for *hele* 3. juni-monarkiets regime. Det er absolut ikke kampen for en af *rettighederne*, selv ikke en af de mest grundlæggende, de mest afgørende for proletariatet, der er karakteristisk for Lenabegivenhederne. Det, der er karakteristisk for dem, er den komplette mangel på den mest elementære retsbeskyttelse i *alle* henseender. Det er karakteristisk, at provokatøren, stikkeren, okhrana-agenten, tsartjeneren uden nogen politisk anledning går over til massenedskydninger. Netop denne almindelige retsløshed i russisk liv, netop det håbløse og umulige i at kæmpe for enkelte *rettigheder*, netop det tsaristiske monarkis og hele dets regimes uforbederlighed, lyste så grelt frem af Lenabegivenhederne, at det *fængede* i masserne og tændte en *revolutionær* ild.

Selv om de liberale anstrenger sig nok så meget for at fremstille Lenabegivenhederne og majstrejkerne som en faglig bevægelse og som kamp for »rettighederne«, så er det for enhver, der ikke er forblindet af de liberale (og likvidatoriske) stridigheder, noget andet, der står klart. Klart står massestrejkens *revolutionære* karakter, således som det især træder frem i den majdagsproklamation, som forskellige socialdemokratiske grupper (og endda en gruppe socialrevolutionære arbejdere) i St. Petersborg har udsendt, og hvis fulde ordlyd vi gengiver i vor nyhedsoversigt (2), og som gentager de paroler, som RSDAP's alrussiske konference i januar 1912 opstillede.

Og så er det ikke engang parolerne, der indeholder den

vigtigste bekræftelse af, at Lena- og majstrejkerne havde en revolutionær karakter. Parolerne *formulerer* det, kendsgerningerne viser. Den kendsgerning, at der foregår massestrejker, der springer over fra det ene område til det andet, disse strejkers uforfærdethed, det stadig større antal massemøder og revolutionære taler, kravet om afskaffelse af bøderne for at fejre majdagen, den kombination af politiske og økonomiske strejker, som vi kender fra den første russiske revolution – alt dette vidner klart og tydeligt om bevægelsens sande karakter, som ligger i *et revolutionært opsving blandt masserne*.

Lad os huske erfaringerne fra 1905. Begivenhederne viser os, at den revolutionære massestrejke er en *levende tradition* blandt arbejderne, og at arbejderne straks har grebet og genoplivet denne tradition. Strejkebølgen i 1905, som verden ikke har set magen til, talte 810.000 strejkedeltagere i årets første og 1.277.000 strejkedeltagere i årets sidste kvartal, samtidig med at økonomiske og politiske strejker kombineredes. Ifølge en omtrentlig opgørelse deltog op mod 300.000 arbejdere i Lenastrejkerne, op mod 400.000 i maj strejkerne, og strejkebevægelsen er i stadig vækst. Aviserne, selv de liberale, bringer i hvert eneste nummer meddelelser om, hvordan strejkebranden griber om sig. I 1912 er andet kvartal endnu ikke afsluttet, men allerede nu står den kendsgerning fast, at begyndelsen af det revolutionære opsving i 1912, hvad strejkebevægelsens omfang angår, *ikke er mindre, men snarere større*, end begyndelsen var i 1905!

Den russiske revolution var den første, der i stor stil udviklede denne proletariske metode til at drive agitation, til at ruske op i og sammensmelte masserne, og til at drage dem med ind i kampen. Og nu anvender proletariatet på ny og med endnu fastere hånd denne metode. Ingen magt i verden kunne have præsteret det, som proletariatets revolutionære fortrop præsterer ved hjælp af denne metode. Et vældigt land med en befolkning på 150 millioner, spredt over et kæmpemæssigt område, splittede, undertrykte, retsløse, uvidende og afspærret mod alskens »dårlig påvirkning« af en sværm af myndigheder, politifolk og stikkere, *hele* dette land kommer i gæring. Selv de mest efterblevne lag af arbejdere og bønder kommer i direkte og indirekte berøring med strejkedeltagerne. Scenen fyldes på en gang af hundredtusinder af revolu-

tionære agitatorer, hvis indflydelse øges kolossalt ved, at de er nært forbundet med de dybe lag, med masserne, de bliver stående i deres rækker og kæmper for *enhver* arbejderfamilies mest brændende behov, og med denne direkte kamp for de brændende økonomiske behov forbinder de en politisk protest og kamp mod monarkiet. For kontrarevolutionen har hos millioner og atter millioner skabt et intenst had til monarkiet, en begyndende forståelse af den rolle, det spiller, og nu forplanter de førende hovedstadsarbejderes parole – Leve den demokratiske republik! – sig ad tusinder kanaler, i hver strejkes spor, ud i de efterblevne lag, ud i den mørkeste provins, ud i »folket«, »ud i dybet af Rusland«.

Meget karakteristisk er en kommentar til strejken, fremsat af den liberale Severjanin, venligt modtaget af Russkije Vedomosti og med sympati aftrykt af Retj:

»Har arbejderne nogen grund til at blande økonomiske eller nogen som helst andre (!) krav ind i 1. maj-strejken?«, spørger hr. Severjanin og svarer: »Jeg er så dristig at mene, at det har de ikke. Enhver økonomisk strejke kan og skal først påbegyndes efter, at man omhyggeligt har afvejnet chancerne... Derfor er det i almindelighed urigtigt at knytte sådanne strejker sammen med majdagen... Det gør også et underligt indtryk: vi fejrer den internationale arbejderfestdag og kræver i den anledning et tillæg på 10 pet. til indkøb af bomuldstøj af den og den slags«.

Sådan argumenterer en liberal politiker! Og disse mangeløse banaliteter, denne gemenhed og slyngelagtighed bliver modtaget med sympati af de »bedste« liberale aviser, der gør krav på at kaldes demokratiske!

En storborgers brutale profitbegær, en kontrarevolutionærs ynkelige fejhed, det er, hvad der skjuler sig bag den liberale politikers blomstrende fraser. Han ønsker, at man ikke rører ved arbejdsgivernes lommer. Han ønsker en »pæn« og »uskadelig« demonstration for »foreningsfriheden«! Men proletariatet drager i stedet masserne ind i en *revolutionær* strejke, som uløseligt forbinder politik med økonomi, en strejke, der vinder tilslutning blandt de mest efterblevne lag ved vellykket kamp for øjeblikkelig forbedring af arbejderens kår, og som samtidig rejser

folket *mod det tsaristiske monarki*.

Ja, erfaringerne fra 1905 har skabt en rodfæstet og storslået tradition for massestrejker. Og man må ikke glemme, hvad disse strejker fører til i Rusland. Hårdnakkede massestrejker er hos os uløseligt forbundet med *væbnet opstand*.

Man må ikke mistyde disse ord. Der er absolut ikke tale om en *opfordring* til opstand. En sådan opfordring ville være fuldstændig hovedløs i øjeblikket. Der er tale om at etablere en *forbindelse* mellem strejke og opstand i Rusland.

Hvordan *voksende* opstanden i 1905? For det første fremkaldte massestrejker, demonstrationer og masse møder stadig hyppigere sammenstød mellem mængden og politi og tropper. For det andet førte massestrejkerne til, at bønderne rejste sig til en række delvise, spredte, halv-spontane opstande. For det tredje sprang massestrejkerne meget hurtigt over til hæren og flåden, idet de fremkaldte sammenstød på økonomisk grundlag (»ærterevolter« o.l. »mytterier«), og derpå opstande. For det fjerde var det kontrarevolutionen *selv*, der begyndte borgerkrigen med pogromer, mishandlinger af demokrater osv.

Når revolutionen i 1905 endte med nederlag, var det aldeles ikke, fordi den gik »for vidt«, fordi december-opstanden var »kunstig«, som renegaterne blandt de liberale o.a. tror. Tværtimod, grunden til nederlaget var, at opstanden ikke gik *vidt nok*, at erkendelsen af dens nødvendighed ikke var udbredt nok og ikke blev grundigt nok forstået af de revolutionære klasser, at opstanden ikke var samlet, beslutsom, organiseret, samtidig og offensiv.

Lad os nu se på, om der for øjeblikket kan iagttages tegn til, at *opstanden* er i *vækst*? For ikke at lade os påvirke af den revolutionære begejstring vil vi tage *oktobristerne* som vidner. Den tyske oktobrist-afdeling i St. Petersburg består for størsteparten af såkaldte »konstitutionelle« »venstre«-oktobrister, som kadetterne holder særlig meget af, og som mere end andre (sammenlignet med de øvrige oktobriste og kadetterne) er i stand til »objektivt« at iagttage begivenhederne uden at sætte sig som mål at skræmme øvrigheden med udsigten til revolution.

Disse oktobristers organ, St. Petersburger Zeitung³), skrev i sin politiske ugeoversigt den 6. (19.) maj følgende.

»Maj er kommet. Uanset vejret plejer den ikke at være særlig behagelig for hovedstadens indbyggere, fordi den begynder med *den proletariske 'festdag'* I år, da arbejderne endnu er præget af Lenademonstrationerne, var majdagen særlig farlig. I hovedstadens atmosfære, der var gennemsyret af alle mulige rygter om strejker og demonstrationer, lugtede der af ildebrand. Vort pålidelige politi var tydeligt uroligt, det foretog husundersøgelser, arresterede enkelte personer og holdt store patruljer i beredskab, der skulle standse gadedemonstrationer. At politiet ikke kunne finde på noget mere fiffigt end at gennemsøge arbejderbladernes redaktioner og arrestere deres redaktører, vidner ikke om et særligt dybt kendskab til de tråde, ved hjælp af hvilke man sætter arbejdernes marionet-regimenter i bevægelse. Men disse tråde eksisterer. Derom vidner den disciplinerede måde, hvorpå strejken blev gennemført, og mange andre omstændigheder. Det er derfor, denne majstrejke – den største af alle dem vi har været vidne til – er så forfærdelig: der strejkede 100.000 eller 150.000 arbejdere fra små og store arbejdspladser. Det var kun en fredelig parade, men denne hærs sluttethed samler opmærksomhed om sig. Og det så meget mere, som der hånd i hånd med arbejderrøret for nylig gik andre foruroligende fænomener. På forskellige af vor flådes skibe er *matroser* blevet arresteret for revolutionær propaganda. Efter de oplysninger at dømmes, der er nået frem til pressen, står det ikke alt for godt til på vore krigsskibe, der i forvejen ikke er særligt talrige... Også *jernbanefolkene* vækker uro. Ganske vist kom det ikke så vidt som til strejkeforsøg, men de foretagne arrestationer – man lægger især mærke til arrestationen af den stedfortrædende stationsforstander ved Nikolajjernbanen A. A. Usjakov – viser, at der også her er en vis fare.

De umodne arbejdermassers revolutionære forsøg kan naturligvis kun have en skadelig indflydelse på duma-valgenes udfald. Disse forsøg er så meget mere ufornuftige... som tsaren har udnævnt Manukhin og statsrådet har vedtaget loven om arbejderforsikring«!!

Sådan ræsonnerer en tysk oktobrist. Vi bemærker for vort vedkommende, at vi har fået nøjagtige førstehåndsoplysninger om matroserne, og disse oplysninger viser, at sagen er blevet overdrevet og blæst op af Novoje Vremja. Okhranaen »arbejder« ganske oplagt med provokationer. Overilede opstandsforsøg ville være fuldstændig meningsløse. Arbejdernes fortrop må forstå, at de afgørende betingelser for en rettidig – dvs. sejrrig – væbnet opstand i Rusland er, at de demokratiske bønder støtter arbejderklassen, og at hæren tager aktiv del i opstanden.

Massestrejker i revolutionære epoker har deres objektive logik. De spreder hundredtusinder og millioner af gnister til alle sider – og rundt omkring er der et letfængeligt materiale: den yderste forbitrelse, uhørte hungerkvaler, grænseløs vilkårlighed og skamløs og kynisk forhånelse af den »fattige«, af »bondekolden«, af den menige soldat. Føj hertil de fuldstændig tøjlesløse antisemitiske pogromer, som de Sorte Hundreder gennemfører, og som i det skjulte støttes og dirigeres af hofkikken omkring den stupide og blodtørstige Nikolaj Romanov... »Sådan var det, sådan vil det blive!« (4) Disse ord af minister Makarov er dommen over ham selv, over hans klasse og over hans godsejer-tsar!... Det revolutionære opsving blandt masserne pålægger enhver socialdemokratisk arbejder, enhver ærlig demokrat, store og ansvarfulde forpligtelser. »Al mulig støtte til den begyndende massebevægelse (nu må man allerede sige: den *revolutionære* massebevægelse, der er *begyndt*) og udvidelse af den på basis af partiets fuldt ud realiserbare paroler«, sådan definerede RSDAPs alrussiske konference disse forpligtelser. Partiets paroler – en demokratisk republik, 8 timers arbejdsdag og konfiskation af al gods-ejerjord – må blive paroler for *hele* demokratiet, paroler for *folkerevolutionen*.

For at støtte og udvide massebevægelsen behøves der *organisation og atter organisation*. Uden et illegalt parti kan dette arbejde ikke udføres, og uden et sådant parti er det nytteløst at tale om det. Samtidig med at man støtter og fremmer massernes fremmarch, må man omhyggeligt tage erfaringerne fra 1905 i betragtning, og samtidig med, at man gør det klart, at en opstand er nødven-

dig og uundgåelig, må man advare mod og afværge *overilede* forsøg af denne art. Massestrejkernes vækst, andre klassers inddragning i kampen, organisationernes tilstand, massernes stemning – alt dette vil af sig selv pege på det øjeblik, da alle kræfter må forene sig i et samlet, beslutsomt, offensivt, hensynsløst dristigt revolutionært stormløb mod det tsaristiske monarki.

Uden en sejrrig revolution vil der ikke blive frihed i Rusland.

Uden det tsaristiske monarkis omstyrtelse gennem proletariatets og bøndernes opstand vil der ikke blive en sejrrig revolution i Rusland.

To utopier

Utopi er et græsk ord: »u« betyder på græsk »ikke«, »topos« betyder »sted«. Utopi betyder altså et sted, som ikke findes, en fantasi, noget tænkt, et eventyr.

I politik er en utopi et ønske, som på ingen måde vil gå i opfyldelse, hverken nu eller senere – et ønske, der ikke støtter sig til samfundskræfterne og som ikke underbygges ved de politiske klassekræfters vækst.

Jo mindre frihed der er i et land, jo magrere den åbne klassekamps udslag er, jo lavere oplysningsniveauet er hos *masserne*, des lettere plejer politiske utopier at opstå, og des længere holder de sig.

I vore dages Rusland er der to slags politiske utopier, som i kraft af den tiltrækning, de udøver, har slået særlig kraftige rødder og udøver en vis virkning på masserne. Det er den liberale utopi og den narodnikiske utopi.

Den liberale utopi består i troen på, at man kan opnå betydelige forbedringer i Rusland, i landets politiske frihed og i de arbejdende massers stilling med fredelige og rolige midler, uden at fornærme nogen, uden at fjerne Purisjkevitj'erne og uden en hårdnakket og konsekvent gennemført klassekamp. Det er utopien om *fred* mellem et frit Rusland og Purisjkevitj'erne.

Den narodnikiske utopi er den narodnikiske intellektuelles og den trudovikiske bondes drøm om, at man ved en ny og retfærdig opdeling af al jord kan *afskaffe* kapitalens magt og herredømme og afskaffe lønslaveriet, eller at man kan *opretholde* en »retfærdig«, »udlignende« fordeling af jorden under kapitalens herredømme, under pengemagten, under vareproduktionen.

Hvad er det, der frembringer disse utopier? Hvorfor er de stadig ret stærke i vore dages Rusland?

De frembringes af interesser, som næres af klasser,

der kæmper mod det gamle regime, mod feudalismen og retsløsheden, kort sagt »mod Purisjkevitj'erne«, men som ikke indtager en selvstændig stilling i denne kamp. Utopier og drømmerier er affødt af denne uselvstændighed, af denne *svaghed*. Hang til drømmerier er de *svages* lod.

Det liberale bourgeoisie i almindelighed og det liberale bourgeois intellektuelle i særdeleshed må nødvendigvis stræbe efter frihed og lov og ret, thi ellers er bourgeoisiet herredømme ikke fuldstændigt, ikke udelt, ikke sikret. Men bourgeoisiet frygter bevægelsen i masserne *mere*, end det frygter reaktionen. Dette er grunden til liberalismens forbløffende, usandsynlige *svaghed* i politik, dens fuldstændige afmagt. Dette er grunden til den endeløse række af tvetydigheder, løgn, hykleri og feje udflugter i hele den politik, de liberale har ført, fordi de liberale *må* spille demokrater for at drage masserne over på deres side, skønt de samtidig er dybt antidemokratiske, dybt fjendtligsindede over for bevægelsen i masserne, over for deres initiativ, deres »himmelstorm«, som Marx engang udtrykte sig om en af de europæiske massebevægelser i sidste århundrede (1).

Liberalismens utopi bunder i afmægtighed, når det drejer sig om Ruslands politiske befrielse, den bunder i den egoistiske pengesæk, der ønsker at nå frem til en »fredelig« deling af privilegierne med Purisjkevitj'erne og samtidigt udgiver dette ædle ønske for en teori om det russiske demokratis »fredelige« sejr. Den liberale utopi er drømmen om at besejre Purisjkevitj'erne uden at tilføje dem nederlag, drømmen om at knuse dem uden at tilføje dem smerte. Det er klart, at *denne* utopi ikke alene er skadelig, fordi den er en utopi, men også fordi den *fordærver* massernes demokratiske bevidsthed. Masser, der tror på *denne* utopi vinder aldrig friheden; sådanne masser fortjener ikke friheden; sådanne masser fortjener, fuldt ud, at Purisjkevitj'erne holder dem for nar.

Narodnikernes og trudovikkernes utopi er en drøm, skabt af den lille erhvervsdrivende, der står midt imellem kapitalisten og lønarbejderen, en drøm om tilintetgørelse af lønslaveriet uden klassekamp. Når spørgsmålet om den økonomiske befrielse bliver et så aktuelt, direkte og *brændende* spørgsmål for Rusland, som spørgsmålet om den politiske befrielse er nu, så vil narodnikernes

utopi vise sig at være *ikke mindre* skadelig end de liberales utopi.

Men Rusland lever stadig i sin borgerlige og ikke i sin proletariske omformningsperiode; det er ikke spørgsmålet om proletariatets økonomiske befrielse, men spørgsmålet om den politiske frihed, dvs. (i virkeligheden) om den fulde borgerlige frihed, der er *fuldt ud* modent.

Og i dette sidstnævnte spørgsmål spiller narodnikernes utopi sin særlige historiske rolle. Foruden at være en utopi med hensyn til de økonomiske følger, som en ny opdeling af jorden skal (og vil) få, er den et *symptom*, der ledsager bondemassernes store, *demokratiske* masse-rejsning, og bondemasserne udgør befolkningens *flertal* i vore dages borgerligt-feudale Rusland. (I et rent borgerligt Rusland vil bønderne, ligesom i det rent borgerlige Europa, ikke udgøre befolkningens flertal.)

De liberales utopi fordærver massernes demokratiske bevidsthed. Narodnikernes utopi, som fordærver deres *socialistiske* bevidsthed, er et ledsagende symptom på, til dels endda et udtryk for deres demokratiske rejsning.

Historiens dialektik er sådan, at narodnikkerne og trudovikkerne som et antikapitalistisk middel foreslår og propaganderer for en ubetinget konsekvent og resolut kapitalistisk foranstaltning på landbrugspolitikens område i Rusland. En ny jordfordeling med »udlignende« karakter er en utopi, men det for en *ny* jordfordeling nødvendige komplette brud med hele den gamle jordbesiddelse, både godsejernes, bøndernes og »statens«, er den mest nødvendige, økonomisk mest progressive og for en stat som Rusland mest bydende foranstaltning i borgerlig-demokratisk retning.

Lad os huske på Engels' mindeværdige ord:

»Det, som er formelt falsk fra et økonomisk synspunkt, kan alligevel være rigtigt fra et verdenshistorisk synspunkt«. (2)

Engels fremkom med den tankevækkende sætning i forbindelse med en omtale af den utopiske socialisme: denne socialisme var formelt »falsk« fra et økonomisk synspunkt. Denne socialisme havde »uret«, når den erklærede merværdien for en *uretfærdighed* fra varebytte-lovenes synspunkt. Over for *denne* socialisme havde den borgerlige socialøkonomis teoretikere ret fra et formelt økonomisk synspunkt, for merværdien er en fuldstændig

»naturlig«, en fuldstændig »retfærdig« konsekvens af byttelovene.

Men den utopiske socialisme havde *ret* fra et verdenshistorisk synspunkt, for den var et symptom på, et udtryk for, en bebuder af den klasse, der er skabt af kapitalismen, og som nu, i begyndelsen af det 20. århundrede, har udviklet sig til en massestyrke, der er i stand til at gøre ende på kapitalismen, og som uopholdeligt nærmer sig dette mål.

Det er nødvendigt at huske på Engels' tankevækkende sætning, når man vurderer vore dages narodnikiske eller trudovikiske utopi i Rusland (og måske ikke alene i Rusland, men i en hel række asiatiske stater, som i det 20. århundrede gennemgår borgerlige revolutioner).

Den fra et formelt økonomisk synspunkt falske narodnikiske *demokratisme* er en sandhed fra et *historisk* synspunkt; skønt *denne* demokratisme som socialistisk utopi er falsk, udgør den *sandheden* i den særlige, historisk betingede demokratiske kamp, som bondemasserne udkæmper, og som udgør et uadskilleligt element i den borgerlige omdannelse og en betingelse for dens fulde sejr.

Den liberale utopi værner bondemasserne af med at kæmpe. Den narodnikiske utopi udtrykker deres kamplyst og lover dem tusind velsignelser efter sejren, skønt denne sejr i virkeligheden kun giver dem hundrede velsignelser. Men er det ikke naturligt, at de millioner, der drager i kamp, og som i århundreder har levet i uvidenhed, nød, sult, snavs, forsømmethed og forkuethed uden lige, tidobbelt overdriver frugterne af en mulig sejr?

Den liberale utopi er et slør, der skal dække over de nye udbytteres selviske ønske om at dele privilegierne med de gamle udbyttede. Den narodnikiske utopi er et udtryk for millioner af arbejdende småborgeres stræben efter *helt* at gøre op med de gamle feudale udbyttede og et falsk håb om »samtidig« at kunne skaffe sig af med de nye, kapitalistiske udbyttede.

Det er klart, at marxisterne, der ser med fjendtlige øjne på *alle* utopier, må forsvare den klasses selvstændighed, der kan bekæmpe feudalismen *uforbeholdent*, netop fordi den ikke har »fingrene i klemme« i nogen som helst af de besidderinteresser, som gør bourgeoisiet til en meget va-

len modstander og ofte en forbundsfælle af de feudale. Bønderne har »fingrene i klemme« i den lille vareproduktion; de *kan* under gunstige historiske omstændigheder optage en kamp for den mest fuldstændige afskaffelse af feudalismen, men de vil – ikke tilfældigt, men uundgåeligt – *altid* udvise visse svingninger mellem bourgeoisiet og proletariatet, mellem liberalismen og marxismen.

Det er klart, at marxisterne omhyggeligt må skille de narodnikiske utopiers avner fra den sunde og værdifulde kerne af oprigtig, beslutsom, kæmpende demokratisme, som findes hos bondemasserne.

I den gamle marxistiske litteratur fra 1880'erne kan man finde en systematisk gennemført bestræbelse for at udskille denne værdifulde demokratiske kerne. Engang vil historikerne studere denne bestræbelse og efterspore dens forbindelse med det, der i det 20. århundredes første årti fik betegnelsen »bolsjevisme«.

Godsejernes store og bøndernes lille jordbesiddelse i Rusland

I forbindelse med den nylig forgangne årsdag for den 19. februar 1861) vil det ikke være overflødigt at minde om den nuværende jordfordeling i det europæiske Rusland.

Den sidste officielle statistik over jordfordelingen i det europæiske Rusland er offentliggjort af indenrigsministeriet og behandler forholdene i 1905.

Ifølge denne statistik fandtes der af de største gods- ejere, med mindst 500 desjatiner (2) jord hver, rundt reg- net 30.000, der ejede i alt 70.000.000 desjatiner.

Ca. 10.000.000 af de fattigste bøndergårde råder over *lige så meget* jord.

Dette betyder i gennemsnit, at der på én stor godsejer går omtrent 330 af de fattigste bondefamilier, idet hver bondefamilie har ca. 7 (*syv*) desjatiner jord, mens hver af de største godsejere har ca. 2300 (*to tusinde tre hundrede*) desjatiner.

For at anskueliggøre dette har vi indsat omstående teg- ning.

Den store hvide firkant i midten er en stor godsejers besiddelse. De små kvadrater omkring er bøndernes små lodder.

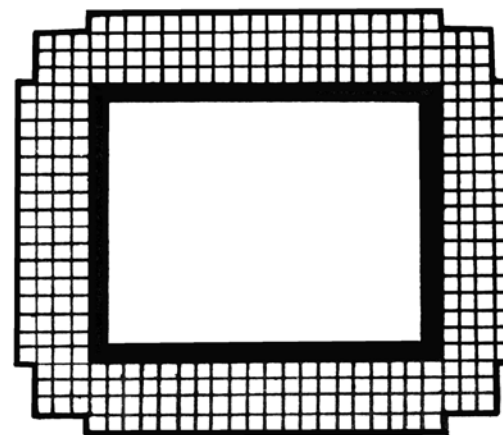
Der er i alt 324 små kvadrater, og den hvide firkant har samme areal som 320 små kvadrater.

Omstridte spørgsmål

Det åbne parti og marxismen

1. Resolutionen fra 1908

Det forekommer mange arbejdere, at den kamp, der føres

mellem Pravda og Lutj, (1) er unødvendig og ikke sær- lig forståelig. Det er naturligt, at polemiske artikler i en- kelte numre af en avis om enkelte, undertiden temmelig specielle spørgsmål ikke giver fuldstændig forestilling om kampens emner og indhold. Derved opstår en berettiget utilfredshed hos arbejderne.

Imidlertid er likvidatorismen, som kampen drejer sig om, på nuværende tidspunkt et af de vigtigste og mest brændende spørgsmål for arbejderbevægelsen. Man kan ikke være en bevidst arbejder uden at have sat sig grun-

digt ind i dette spørgsmål og uden at have dannet sig en bestemt mening om det. Den arbejder, der ønsker at tage selvstændig stilling til *sit* partis forhold, vil ikke lade polemikken ligge, selv om han ikke forstår den fuldt ud ved første øjekast, han vil tværtimod lede alvorligt efter sandheden og vil også finde den.

Hvordan skal man finde sandheden? Hvordan skal man finde vej gennem de modstridende meninger og påstande?

Ethvert fornuftigt menneske forstår, at hvis der udspilles en heftig kamp om en eller anden sag, så må man, hvis man vil fastslå sandheden, ikke nøjes med de stridende parters forklaringer, men må selv afprøve *kendsgerninger* og *dokumenter*, selv undersøge, om der findes *vidneudsagn*, og om disse udsagn er pålidelige.

Det er utvivlsomt ikke altid let. Det er meget »lettere« at tage dét for gode varer, som man falder over, det, man *tilfældigvis* får at vide, det, der råbes mest »åbent« om osv. Folk, der nøjes med det, kaldes imidlertid »lettroende« og overfladiske, og ingen regner for alvor med dem. Uden et vist *selvstændigt* arbejde kan man ikke i noget betydningsfuldt spørgsmål finde sandheden, og den, der er bange for arbejdet, berøver sig selv muligheden for at finde sandheden.

Derfor henvender vi os kun til de arbejdere, der ikke er bange for dette arbejde, men er besluttet på *selvstændigt* at undersøge sagen og søge at finde *kendsgerninger*, *dokumenter* og *vidneudsagn*.

Først og fremmest melder det spørgsmål sig: hvad er likvidatorismen for noget? Hvor stammer dette ord fra, og hvad betyder det?

Lutj siger, at likvidatorismen i partiet, det vil sige opløsningen, ødelæggelsen af partiet, afsværgelsen af partiet, simpelt hen er et ondsindet påfund. Det skal være noget, som de bolsjevikiske »fraktionsmagere« har fundet på mod mensjevikkerne.

Pravda siger, at hele partiet allerede i mere end fire år har fordømt likvidatorismen og bekæmpet den.

Hvem har ret? Hvordan skal man finde sandheden?

Der findes åbenbart kun en eneste metode: at søge efter kendsgerninger og dokumenter fra partiets *historie* i de sidste fire år, fra 1908 til 1912, da likvidatorerne *definitivt skilte sig ud* af partiet.

Netop i disse fire år, da de nuværende likvidatorer

endnu stod i partiet, er den vigtigste periode, hvis man vil *fastslå*, hvorfra begrebet likvidatorisme stammer, og hvordan det opstod.

Deraf følger den første og vigtigste slutning: den, der taler om likvidatorismen og samtidig *forbigår* kendsgerningerne og dokumenterne fra *partiets* historie i årene 1908-11, skjuler sandheden for arbejderne.

Hvad er det for kendsgerninger og dokumenter fra partiets historie?

Det er først og fremmest den *partiresolution*, der blev vedtaget i december 1908 (2). Hvis arbejderne ikke vil behandles som børn, der bliver fyldt med eventyr og amestuehistorier, må de spørge deres rådgivere, ledere eller repræsentanter, om der i december 1908 blev vedtaget en *partiresolution* om likvidatorismen, og hvad den går ud på.

Denne resolution indeholder en *fordømmelse* af likvidatorismen og giver en *forklaring* på, hvad den er.

Likvidatorismen er »et forsøg fra en vis del af partiets intellektuelle på at *likvidere*« (dvs. opløse, ødelægge, afskaffe, ophæve) »den bestående partiorganisation og erstatte den med en formløs forening, som for enhver pris skal holde sig inden for legalitetens« (dvs. lovligheds, den »åbne« tilværelses) »rammer, selv om legaliteten skal købes med en *vitterlig opgiven* af partiets *program*, *taktik* og *traditioner*« (dvs. hidtidige erfaringer).

Dette var for godt og vel fire år siden indholdet af partiets *resolution om likvidatorismen*.

Af denne resolution fremgår det klart, hvad der er kernen i likvidatorismen, og hvorfor den fordømmes. Kerne er, at den *tager afstand* fra »undergrundsarbejdet«, at den vil likvidere det og *erstatte* det med en formløs forening, som for enhver pris skal holde sig inden for lovligheds rammer. Partiet fordømmer altså på *ingen* måde det legale (lovlige) arbejde eller fremhævelsen af dets nødvendighed. Partiet fordømmer – og fordømmer ubetinget – alle forsøg på at *erstatte* det gamle parti med noget formløst og »åbent«, som man ikke kan kalde et parti. Partiet kan ikke eksistere, hvis det ikke forsvarer sin eksistens, hvis det ikke ubetinget bekæmper dem, der likviderer det, tilintetgør det, ikke anerkender det, men tager afstand fra det. Det siger sig selv.

Til den, der tager afstand fra det bestående parti til

fordel for et nyt, må man sige: vær så god, opbyg et nyt parti, men du kan ikke være medlem af det gamle, det nuværende, det bestående parti. Det er meningen med partiresolutionen af december 1908, og det er indlysende, at der ikke kunne tages nogen anden beslutning i spørgsmålet om partiets eksistens.

Likvidatorismen er naturligvis – med åndelige bånd – knyttet til *faneflugten, til forkastelsen af programmet og taktikken, til opportunisten*. Det peger slutningen af den ovenfor anførte resolution da også på. Men likvidatorismen er ikke *kun* opportuniste. Opportunisterne fører partiet ad en forkeret, borgerlig vej, ad den liberale arbejderpolitiks vej, men de *forkaster* ikke selve partiet, de likviderer det ikke. Likvidatorismen er *den* opportuniste, der går så vidt, at den *forkaster* partiet. Det er klart, at partiet ikke kan eksistere, når det også *rummer* dem, der ikke anerkender dets eksistens. Det er lige så klart, at hvis man under de forhåndenværende forhold tager afstand fra undergrundsarbejdet, tager man afstand fra det gamle parti.

Spørgsmålet er nu, hvordan likvidatorerne forholder sig til denne partiresolution af 1908?

Dette er det springende punkt, dette er prøvestenen for likvidatorernes oprigtighed og politiske ærlighed.

Ikke én af dem vil, hvis han da ikke har mistet forstanden, benægte den kendsgerning, at en sådan partiresolution er blevet vedtaget, og at den ikke er blevet ophævet.

Så forsøger likvidatorerne nu at smutte udenom, idet de enten går uden om spørgsmålet og *fortier* partibeslutningen af 1908 over for arbejderne, eller råber op om (ikke sjældent med skældsord), at denne resolution er bolsjevikernes værk.

Men skældsordene røber kun likvidatorernes svagheit. Der findes *partiresolutioner*, der er *mensjevikkernes* værk, f.eks. resolutionen om municipaliseringen, der blev vedtaget i Stockholm i 19063). Det er almindelig kendt. Der er mange bolsjevikker, der ikke billiger denne resolution, men der er ingen af dem, der benægter, at det er en *partiresolution*. Ganske på samme måde er beslutningen af 1908 om likvidatorismen en *partiresolution*. Alle forsøg på at smutte uden om viser kun, at man ønsker at føre arbejderne bag lyset.

Den, der ikke blot i ord vil anerkende partiet, vil her

ikke tillade udflugter, men finde ud af sandheden om *partiresolutionen* vedrørende likvidatorismen. Denne resolution fik fra 1909 tilslutning hos *alle partitro mensjevikker* med Plekhanov i spidsen. I sin publikation *Dnevnik (4)* og i en hel række andre marxistiske publikationer har Plekhanov ofte og ganske utvetydigt forklaret, at den, der vil likvidere partiet, ikke kan være medlem af det.

Plekhanov var og er fortsat mensjevik. Likvidatorernes sædvanlige henvisninger til, at partiresolutionen af 1908 er »bolsjevikkisk« præget, er altså dobbelt urigtige.

Jo flere skældsord mod Plekhanov vi møder hos likvidatorerne i Lutj eller Nasja Sarja (5), des klarere beviser dette, at likvidatorerne har uret, og at de med larm, skrig og skandale forsøger at tilsløre sandheden. Til at begynde med kan det undertiden lykkes at gøre en begynder fortumlet med den slags metoder, men arbejderne skal nok selv gennemskue dem og vil hurtigt feje skældsordene til side.

Er arbejdernes enhed nødvendig? Ja, den er.

Er arbejdernes enhed mulig uden arbejderorganisationernes enhed? Nej, selvfølgelig ikke.

Hvad forhindrer arbejderpartiets enhed? Stridighederne om likvidatorismen.

Arbejderne må altså sætte sig ind i disse stridigheder for *selv* at kunne afgøre deres partis forhold og *forsvare det*.

Det første skridt i så henseende må være at sætte sig ind i den *første* resolution, *partiet* vedtog om likvidatorismen. Denne resolution må arbejderne nøje sætte sig ind i og tænke opmærksomt igennem, de må tilbagevise alle forsøg på at smutte uden om spørgsmålet eller skyde det til side. Enhver arbejder, der har tænkt over denne resolution, begynder at forstå, hvad der er kernen i spørgsmålet om likvidatorismen, hvorfor dette spørgsmål er så vigtigt og så »brændende«, og hvorfor dette spørgsmål har optaget partiet i mere end fire år af reaktionsperioden.

I en følgende artikel skal vi se på en anden vigtig partiresolution om likvidatorismen, som blev vedtaget for ca. tre og et halvt år siden, og derpå går vi over til de kendsgerninger og dokumenter, der bestemmer spørgsmålets nuværende stilling.

2. Resolutionen fra 1910

I den første artikel (Pravda nr. 289) anførte vi det første og vigtigste dokument, som arbejderne må gøre sig bekendt med, hvis de ønsker at finde frem til sandheden om de nuværende stridigheder, nemlig partiresolutionen om likvidatorismen fra december 1908.

Vi vil nu anføre og gennemgå en anden og ikke mindre vigtig partiresolution om det samme spørgsmål, en resolution, der er vedtaget for tre og et halvt år siden, i januar 1910 (6). Denne resolution har særlig betydning, fordi den blev vedtaget *enstemmigt*: alle bolsjevikker uden undtagelse, alle såkaldte Vperjod-folk (7) og endelig (dette er det vigtigste) *alle* mensjevikker og nuværende likvidatorer uden undtagelse samt alle »nationale« (dvs. jødiske, polske og lettiske) marxister vedtog denne resolution.

Vi citerer den fulde ordlyd af det vigtigste sted i denne resolution:

»Den socialdemokratiske bevægelses historiske situation i den borgerlige kontrarevolutions epoke fremkalder uundgåeligt, som et udslag af bourgeoisie's indflydelse på proletariatet, på den ene side forkastelse af det illegale socialdemokratiske parti, nedvurdering af dets rolle og betydning, forsøg på at reducere det konsekvente socialdemokratiske programmatisk og taktiske opgaver og paroler osv.; på den anden side forkastelse af socialdemokratiets arbejde i dumaen og af dets udnyttelse af de legale muligheder, manglende forståelse af, hvor vigtige begge dele er, manglende evne til at tilpasse en konsekvent socialdemokratisk taktik til situationens særlige historiske vilkår osv.

Under disse forhold er det et uafviseligt element i den socialdemokratiske taktik at overvinde begge disse afvigelser ved at udvide og uddybe socialdemokratiets arbejde på alle den proletariske klassekamps områder og at klarlægge faren ved i disse afvigelser«. (8)

Af denne resolution fremgår det klart, at for tre et halvt år siden måtte alle marxister, nemlig alle strømninger uden undtagelse, *enstemmigt* indrømme tilstedeværelsen af to *afvigelser* fra den marxistiske taktik. Begge afvigel-

ser blev forklaret ikke som en tilfældighed, ikke ved enkelte personers onde vilje, men ved arbejderbevægelsens »*historiske situation*« i den epoke, vi gennemlever.

Ikke nok med det. I partiets enstemmige resolution peges der på disse afvigelsers *klasse*mæssige oprindelse og betydning. For marxister begrænser sig ikke til en blot og bar påpegnings af forfald og opløsning. Alle kan se, at der hos mange tilhængere af demokrati og socialisme findes opløsning, mistillid, modløshed og tvivl. Men det er ikke nok at indrømme dette. Man må forstå, hvad der er den *klasse*mæssige oprindelse til virvaret og opløsningen, hvad det er for *klasse*mæssige interesser fra de ikke-proletariske omgivelser, der giver næring til »forvirringen« blandt proletariatets venner.

Og partiets resolution for tre og et halvt år siden gav svar på dette vigtige spørgsmål: det er den »borgerlige kontrarevolution«, »*bourgeoisiet's indflydelse på proletariatet*«, der afføder *afvigelser* fra marxismen.

Hvordan er da disse afvigelser, der truer med at udlevere proletariatet til bourgeoisie's indflydelse? Den ene af disse afvigelser, der stod i forbindelse med Vperjodretningen og gik ud på, at man forkastede socialdemokraternes arbejde i dumaen og udnyttelsen af de legale muligheder, er *næsten helt forsvundet*. Der er ikke længere nogen blandt socialdemokraterne i Rusland, der forkyn-der disse urigtige, umarxistiske synspunkter. Vperjod-folkene, blandt dem Aleksinskij og andre, er begyndt at skrive i Pravda på linje med andre partitro mensjevikker.

Den anden *afvigelse*, som der henvises til i partiets resolution, er netop *likvidatorismen*. Dette fremgår klart af, at der henvises til »forkastelsen« af den illegale organisation og til »nedvurderingen« af dens rolle og betydning. Endelig har vi et aldeles præcist dokument, offentliggjort *for tre år siden* og ikke dementeret af nogen, et dokument, der udgår fra *alle* »nationale« marxister og fra Trotskij (dvs. fra vidner, som ikke kan fremskaffes bedre af likvidatorerne); dette dokument erklærer rent ud, at det »egentlig ville være ønskeligt at kalde den retning, som der hentydes til i resolutionen, og som det er *nødvendigt at bekæmpe*, for *likvidatorisme*...« Her har man altså en grundlæggende og særdeles vigtig kendsgerning, som enhver, som vil nå til klarhed over de nu-

værende stridigheder, bør kende: for tre et halvt år siden erklærede partiet *enstemmigt*, at *likvidatorismen* er en »farlig« afvigelse fra marxismen, en afvigelse, som det er nødvendigt at bekæmpe, og som er et udslag af »bourgeoisiets indflydelse på proletariatet«.

Bourgeoisiet er fjendtligt stemt mod demokratiet og i det hele taget kontrarevolutionært indstillet, og dets interesser kræver derfor *likvidering*, opløsning af proletariatets gamle parti. Bourgeoisiet udbreder og støtter på enhver måde alle ideer, der har samme sigte som *likvidatorismen* i arbejderklassens parti. Bourgeoisiet stræber efter at skabe frafald fra de gamle opgaver, at »reducere«, beskære, beklippe, kastrere dem, at sætte en forsoning eller et kompromis med Purisjkevitj og co. i stedet for en radikal fjernelse af grundlaget for deres magt.

Likvidatorismen betyder netop indførelse af disse borgerlige ideer, frafaldets og faneflugtens ideer i proletariatets midte.

Dette er likvidatorismens *klasse-mæssige* betydning, sådan som den er klarlagt i partiets *enstemmige* resolution for tre og et halvt år siden. Heri består ifølge hele partiets mening likvidatorismens uhyre skadelighed og farlighed, dens ødelæggende virkning på arbejderbevægelsen, på samlingen af et selvstændigt (af gavn og ikke blot af navn) parti for arbejderklassen.

Likvidatorismen betyder ikke blot likvidering (dvs. opløsning, ødelæggelse) af arbejderklassens gamle parti, den betyder også ødelæggelse af proletariatets *klasse-mæssige selvstændighed*, korrumpation af dets bevidsthed ved hjælp af *borgerlige* ideer.

Vi vil anskueliggøre denne vurdering af likvidatorismen i en følgende artikel, i hvilken de vigtigste argumenter fra det likvidatoriske Lutj vil blive anført i deres helhed. Men lad os nu kort resumere det hidtil sagte. De forsøg, som »lutjisterne« i almindelighed og de herrer F. Dan og Potresov i særdeleshed gør for at få hele »likvidatorismen« til at se ud som et fantasifoster, er forbløffende, forløjede krumspring, der gør regning på, at Lutj's læsere slet ikke kender til sagen. Foruden partiresolutionen fra 1908 findes der faktisk den *enstemmige* partiresolution fra 1910, der indeholder en fuldstændig vurdering af likvidatorismen som en farlig og for arbejderklassen ødelæggende, borgerlig afvigelse fra proletariatets vej. Kun

fjender af arbejderklassen vil skjule eller forbigå denne partimæssige vurdering.

3. Likvidatorernes stilling til resolutionerne fra 1908 og 1910

I en tidligere artikel (Pravda, nr. 95 (299)) har vi citeret den enstemmige partiresolutions præcise ord om likvidatorismen, der karakteriseres som et udslag af bourgeoisiets indflydelse på proletariatet.

Denne resolution blev, som vi har omtalt, vedtaget i januar 1910. Lad os se på, hvordan de likvidatorer opførte sig, som nu har mod nok til at påstå, at der ikke fandtes og ikke findes nogen likvidatorisme.

I februar 1910, i nr. 2 af tidsskriftet Nasja Sarja, som dengang lige var begyndt at udkomme, skrev hr. Potresov lige ud, at »der ikke eksisterer et parti i form af et komplet og organiseret hierarki« (dvs. en trinfølge eller et system »af institutioner«), og at man ikke kunne likvidere, »hvad der i virkeligheden ikke mere findes som et organiseret hele« (se s. 61 i Nasja Sarja nr. 2, 1910).

Dette blev sagt mindre end en måned efter den enstemmige vedtagelse af partiresolutionen!!

Og i marts 1910 var der et andet likvidatortidsskrift med de samme medarbejdere: Potresov, Dan, Martynov, Jesjov, Martov, Levitskij og co., nemlig tidsskriftet Vosrosjdenije, der understregede og populariserede Potresovs ord på følgende måde:

»Der er ikke noget at likvidere, og – tilføjer vi (dvs. Vosrosjdenijes redaktion) på egne vegne – drømmen om at genrejse dette hierarki i dets gamle illegale form er simpelt hen en skadelig, reaktionær utopi, som viser, at repræsentanterne for det parti, der engang var det mest realistiske, har mistet deres politiske instinkt« (Vosrosjdenije, 1910, nr. 5, s. 51).

Der findes ikke noget parti, og det er en skadelig utopi at genrejse det – det er klare, bestemte ord. Det er en klar og direkte forkastelse af partiet. De, der forkastede partiet (og opfordrede arbejderne til at forkaste det), var folk, der opgav undergrundsarbejdet og »drømte« om et åbent parti.

Denne udtræden af undergrundsarbejdet blev endvidere aldeles bestemt og åbent støttet af P. B. Akselrod i 1912, både i Nevskij Golos (nr. 6, 1912) og i Nasja Sarja (nr. 6, 1912).

»At tale om fraktionsløshed, når forholdene i partiet er, som de er – skrev P. B. Akselrod – er det samme som at stikke hovedet i busken og bedrage sig selv og andre«. »Dannelse af og sammenslutning i en fraktion er en direkte pligt og en uopsættelig opgave for tilhængere af en partireform eller rettere sagt af en partirevolution.«

P. B. Akselrod går altså direkte ind for en *partirevolution*, dvs. for tilintetgørelse af det gamle parti og for oprettelse af et nyt.

I 1913 hed det direkte i en ikke signeret leder i Lutj nr. 101: »Hist og her i arbejderkredse er det endda sådan, at sympatien for undergrundsarbejdet lever op igen og vokser i styrke«; dette er »en nedslående kendsgerning«. Forfatteren til denne artikel, L. Sedov, (9) har selv indrømmet, at artiklen »vakte utilfredshed« selv blandt tilhængerne af Lutj's taktik (Nasja Sarja 1913, nr. 3, side 49). Dertil kom, at L. Sedovs redegørelse var af en sådan art, at den fremkaldte ny utilfredshed, og igen hos en tilhænger af Lutj, nemlig hos An, (10) som imødegik Sedov i nr. 181 af Lutj. An protesterer mod Sedovs påstand om, at »undergrundsarbejdet udgør en hindring for den politiske udformning af vor bevægelse, for opbygningen af et socialdemokratisk arbejderparti«. An håner L. Sedov for hans »ubestemthed« med hensyn til ønskeligheden af undergrundsarbejdet.

Lutj's redaktion fjøede en udførlig efterskrift til An's artikel og udtalte sig heri *til gunst for Sedov*, idet den fandt, at An »havde uret i sin kritik af L. Sedov«.

Vi skal på rette sted gennemgå både Lutj's redaktions argumenter og de likvidatoriske fejl hos An selv. I øjeblikket er det ikke det, det drejer sig om. Det, vi nu skal, er opmærksomt at vurdere den grundlæggende og afgørende slutning, der kan drages af de dokumenter, vi har anført. (11)

Hele partiet har i 1908 og i 1910 fordømt og forkastet likvidatorismen og indgående og tydeligt forklaret, hvor denne retning klasse-mæssigt har sit udspring, og hvori

dens farlighed består. *Alle* likvidatoriske aviser og tidskrifter, både Vosrosjdenije (1909-10), Nasja Sarja (1910-13), Nevskij Golos (1912) og Lutj (1912-13) (12), *alle* gentager – *efter* vedtagelsen af de klareste og endda enstemmige partiresolutioner – tanker og argumenter, som *vit-terligt* er udtryk for likvidatorisme.

Selv tilhængere af Lutj er nødt til at udtale, at de ikke er enige i disse argumenter og denne agitation. Det er en kendsgerning. Det er derfor simpelt hen utilladeligt at råbe op om »forfølgelse« af likvidatorerne, sådan som Trotskij, Semkovskij og mange andre beskyttere af likvidatorismen gør, for det er en skrigende forvrængning af sandheden.

Sandheden, som fremgår af de af mig citerede dokumenter fra en periode på mere end *fem* år (1908-13), består i, at likvidatorerne lader hånt om alle partiresolutioner og fortsætter med at sværte og hetze mod partiet, dvs. »undergrundsarbejdet«.

Denne sandhed må enhver arbejder, som for alvor *selv* vil danne sig et billede af de omstridte og aktuelle partiproblemer, og som *selv* vil tage stilling til disse spørgsmål – denne sandhed må enhver arbejder tilegne sig før noget andet, og med det for øje må han selvstændigt studere og kontrollere de anførte partiresolutioner og likvidatorargumenter. Kun den, der opmærksomt studerer, overvejer og selvstændigt tager stilling til sit partis problemer og *skæbne*, fortjener navnet partimedlem og medskaber af arbejderpartiet. Man kan ikke forholde sig ligegyldigt til spørgsmålet om, hvorvidt partiet har gjort sig »skyldig« i »forfølgelse« af (dvs. alt for heftige og usande angreb på) likvidatorerne, *eller* det er likvidatorerne, der har gjort sig skyldige i *direkte overtrædelse* af partibeslutninger og i *hårdnakket agitation for likvide-ring*, dvs. *ødelæggelse* af partiet.

Det er klart, at partiet ikke kan eksistere uden af alle kræfter at bekæmpe dem, der vil ødelægge partiet.

Vi har citeret dokumenter angående dette afgørende spørgsmål og går i næste artikel over til at vurdere det *ideologiske* indhold i agitationen for et »*åbent parti*«.

4. Likvidatorismens klasse-mæssige betydning

Vi har i de foregående artikler (Pravda, nr. 289, 299 og 314) påvist, at alle marxister både i 1908 og 1910 uigen-

kaldeligt fordømte likvidatorismen som en fornægtelse af fortiden. Marxisterne forklarede arbejderklassen, at likvidatorismen betyder indførelse af borgerlig indflydelse i proletariatet. Og *alle* likvidatoriske organer har fra 1909 til 1913 på en himmelråbende måde overtrådt marxisternes beslutninger og fortsætter med at overtræde dem.

Lad os se på parolen: »Et åbent arbejderparti« eller »Kamp for et åbent parti«, som likvidatorerne i Lutj og Nasja Sarja til dato forsvarer.

Er denne parole marxistisk og proletarisk, eller er den liberal og borgerlig?

Svaret på dette spørgsmål skal ikke søges i likvidatorernes eller andre gruppers stemninger eller planer, men i en analyse af forholdet mellem samfundskræfterne i Rusland i den periode, vi lever i. Parolers betydning afgøres ikke af de hensigter, deres forfattere har haft, men netop af forholdet mellem *alle* klasser i landet.

De feudale godsejere og *deres* »bureaukrati« er fjendtligt indstillet over for alle tænkelige forandringer i retning af politisk frihed. Det er forståeligt. Bourgeoisiet *må* ifølge sin økonomiske stilling i et tilbagestående og halvfeudalt land trakte efter friheden. Men bourgeoisiet frygter folkets aktivitet *mere*, end det frygter reaktionen. Denne sandhed beviste året 1905 særlig tydeligt. Arbejderklassen forstod den udmærket; det er kun de opportunistiske og halvliberale intellektuelle, der ikke har forstået den.

Bourgeoisiet er liberalt og kontrarevolutionært. Dette er baggrunden for dets latterligt kraftsløse og ynkelige *reformisme*. Drømmerier om reformer – og frygt for et alvorligt opgør mod feudalherrerne, som ikke blot ikke gennemfører reformer, men tværtimod tilbagekalder allerede givne reformer. Agitation for reformer – og frygt for folkebevægelsen. Stræben efter at fortrænge feudalherrerne – og frygt for at miste *deres* støtte, frygt for at miste *egne* privilegier. Dette forhold mellem klasserne er grundlaget for systemet af 3. juni, der giver al magt til feudalherrerne og privilegier til bourgeoisiet.

Proletariatets klasse-mæssige stilling gør det fuldstændig udelukket, at det kan få del i privilegierne eller *frygte* for at miste dem til nogen. Derfor står proletariatet fuldstændig fremmed over for den snævert egoistiske, ynke-

lige og stupide reformisme. Og bondemasserne – som på den ene side undertrykkes grænseløst og i stedet for privilegier ser hungersnød i møde, men som på den anden side afgjort er småborgerlige – vakler uundgåeligt mellem de liberale og arbejderne.

Dette er den objektive situation.

Af denne situation fremgår det tydeligt, at parolen om et åbent arbejderparti i sin klasse-mæssige oprindelse er de kontrarevolutionære liberales parole. Den indeholder ikke andet end reformisme; den indeholder ikke så meget som en hentydning til, at proletariatet, den eneste fuldt ud demokratiske klasse, er klar over, at det er dets opgave at kæmpe mod de liberale om indflydelse på hele demokratiet; der er ikke tale om at fjerne selve grundlaget for alle feudalherrerne, »bureaukratiet« osv. privilegier; til gengæld indeholder parolen en stiltiende fornægtelse af fortiden og følgelig faneflugt og opløsning (likvidering) af arbejderpartiet.

Kortere sagt: i kontrarevolutionens periode fører denne parole en agitation ind i arbejdernes kreds, *en prædiken for det samme*, som det liberale bourgeoisii *gør* i sin kreds. Hvis der ikke fandtes likvidatorer, så *måtte* de kloge borgere og progressister derfor finde eller leje intellektuelle til at føre denne agitation ind i arbejderklassen!

Kun mennesker, der ikke bruger hovedet, kan sammenligne likvidatorernes *ord* med likvidatorernes *motiver*. Man skal sammenligne deres *ord* med det liberale bourgeois *gerninger* og med dets objektive situation.

Hos kadetterne kan vi se »det åbne arbejde og den hemmelige organisering af det«; den rare, dvs. lidet bevidste, likvidator A. Vlasov har kun genfortalt kadetternes *gerninger* »med sine egne ord«.

Se på disse *gerninger*. 1 1902 var bourgeoisiet tilhænger af undergrundsarbejdet. Det sendte Struve udenlands for at udgive det illegale Osvobosjdenije. Da arbejderbevægelsen førte til den 17. oktober (13), opgav de liberale og kadetterne det illegale arbejde, forkastede det derefter og erklærede det for unødvendigt, tåbeligt, syndigt og gudløst (Vekhi) 14). Det liberale bourgeois *erstattede* den illegale organisation med en *kamp for et åbent parti*. Dette er en historisk kendsgerning, der bekræftes af de uophørlige forsøg på at få legaliseret kadetterne (1905-07) og progressisterne (1913).

Hvorfor har da de liberale taget afstand fra undergrundsarbejdet og antaget parolen »Kamp for et åbent parti«? Er det ikke, fordi Struve er en forræder? Nej. Tværtimod. Struve svingede om, fordi hele bourgeoisiet har gjort omkring. Og det har gjort omkring, 1) fordi det fik visse privilegier og den 11. december 1905 (15) og selv den 3. juni 1907 fik stillingen som *tålt* opposition; 2) fordi det selv er dødsens angst for folkebevægelsen. Oversat fra »den høje politik«s sprog til jævn og klar tale betyder parolen »Kamp for et åbent parti« følgende:

– Mine herrer godsejere! Tro ikke, at vi vil dreje halsen om på jer. Nej. Flyt jer blot en lille smule, så også vi, borgerskabet, kan få plads (det åbne parti) – så skal vi til gengæld forsvare jer ti gange »klogere«, snedigere og »videnskabeligere« end folk som Timosjkin og Sablers præster.

Småborgerne, narodnikkerne, efterabede kadetterne og overtog parolen »Kamp for et åbent parti«. I august 1906 tog hr. Pesjekhonov og co. fra Russkoje Bogatstvo afstand fra undergrundsarbejdet og forkyndte »Kamp for et åbent parti« og klippede de konsekvent demokratiske, »illegale« paroler ud af deres program.

Følgen af disse småborgeres reformistiske snak om »et bredt og åbent parti« er tydeligt nok blevet, at de nu står *uden noget* parti, *uden nogen* forbindelse med masserne, og kadetterne er endda helt holdt op med at drømme om en sådan forbindelse.

Sådan og kun sådan kan man, gennem en analyse af klassernes stilling, gennem kontrarevolutionens almindelige historie, nå frem *til en forståelse* af likvidatorismen. Likvidatorerne, det er småborgerlige intellektuelle, som bourgeoisiet har sendt ind i arbejdernes rækker for at sprede liberal fordærvelse. Likvidatorerne er forrædere mod marxismen og forrædere mod demokratiet. Parolen »Kamp for et åbent parti« tjener hos dem (ligesom hos de liberale og narodnikkerne) til at dække over deres fornægtelse af fortiden og deres *brud med arbejderklassen*. Det er en kendsgerning, der er bevist både af valgene i arbejderkurien til 4. дума og af arbejderbladet Pravdas tilblivelseshistorie. Det står klart for alle, at forbindelse med masserne har kun de, som ikke har fornægtet fortiden, og som udelukkende i *dens* ånd og for at styrke, befæste og udvikle den er i stand til at udnytte »det åbne

arbejde« og alle tænkelige »muligheder«.

I 3. juni-systemets tid kunne det heller ikke gå anderledes.

Likvidatorernes (dvs. de liberales) beskæring af programmet og taktikken skal vi komme ind på i en følgende artikel.

5. Parolen »Kamp for et åbent parti«

I den foregående artikel (Pravda, nr. 122) har vi set på den objektive, dvs. den af forholdet mellem klasserne bestemte betydning af parolen »Et åbent parti« eller »Kamp for et åbent parti«. Denne parole er en slavisk gentagelse af bourgeoisiets taktik, og den er for bourgeoisiet det rette udtryk for dets afstandtagen fra revolutionen eller for dets kontrarevolutionære indstilling.

Lad os se på nogle af de særlig gængse forsøg, som likvidatorerne gør på at forsvare parolen »Kamp for et åbent parti«. Både Majejskij, Sedov og Dan samt alle »lutj-isterne« vil gerne sammenblende det åbne *parti* med det åbne arbejde, med *virksomheden*. En sådan sammenblanding er rent og skært sofisteri, spilfægteri og bedrag mod læserne.

For det første er det en *kendsgerning*, at socialdemokraterne har drevet åben virksomhed i perioden 1904-13. Det åbne parti er en *frase*, fremsat af de intellektuelle, fremsat for at dække over deres frafald fra partiet. For det andet har partiet gentagne gange fordømt likvidatorismen, dvs. parolen om et åbent parti. Men så langt fra at fordømme den åbne virksomhed har partiet tværtimod fordømt dem, der forsømmer denne virksomhed eller forkaster den. For det tredje var den åbne virksomhed *særlig* fremtrædende hos *alle* socialdemokrater i årene 1904-1907. Men *ikke én* strømning, *ikke én* socialdemokratisk fraktion fremsatte dengang parolen »Kamp for et åbent parti«!

Dette er en historisk kendsgerning. Alle, der vil *forstå* likvidatorismen, bør tænke over den.

Forhindrede den omstændighed, at der ikke fandtes en parole om »Kamp for et åbent parti«, at der blev drevet åben virksomhed i årene 1904-07? Absolut ikke.

Hvorfor opstod der ikke *dengang* en sådan parole hos socialdemokraterne? Fordi kontrarevolutionen dengang

endnu ikke huserede så voldsomt, at den drev en del af socialdemokraterne over i den yderste opportunisme. Dengang var det *alt for klart*, at parolen »Kamp for et åbent parti« er en opportunistisk frase og betyder forkastelse af »undergrundsarbejdet«.

Tænk engang over betydningen af dette historiske omsving, mine herrer: i 1905, da den åbne virksomhed var i strålende udvikling, var der *ingen* parole om »Kamp for et åbent parti«; i kontrarevolutionens periode derimod, hvor den åbne virksomhed er svagere udviklet, finder en del af socialdemokraterne (i bourgeoisiets kølvand) på at opstille parolen om forkastelse af »undergrundsarbejdet« og »Kamp for et åbent parti«.

Kan der virkelig stadig herske uklarhed med hensyn til indholdet og den klassemæssige betydning af dette omsving?

Endelig den fjerde og vigtigste omstændighed. Åben virksomhed er mulig (og bliver drevet) *på to måder*, i to diametralt modsatte retninger: den ene til forsvar for det gamle og helt i det gamles *ånd*, på grundlag af dets paroler og taktik, den anden *mod* det gamle, på grundlag af en forkastelse af det gamle, en nedvurdering af dets rolle, dets paroler osv.

Tilstedeværelsen af disse to, principielt fjendtlige og uforsonlige former for åben virksomhed er en ganske ubestridelig historisk kendsgerning i tidsrummet fra 1906 (kadetterne og hr. Pesjekhonov og co.) til 1913 (Lutj, Nasja Sarja). Kan man derfor lade være med at smile, når en troskyldig person (eller et menneske, som for tilfældet spiller troskyldig) siger: Hvad er der her at skændes om, når begge parter driver åben virksomhed? Jo, det man skændes om, højstærede, er, om denne virksomhed skal drives til forsvar for »undergrundsarbejdet« og i dets ånd, eller om den skal drives for at indskrænke det, for at skade det, imod dets ånd! Striden drejer sig kun – hvilket »kun«! – om, hvorvidt det givne åbne arbejde drives i liberal eller i konsekvent demokratisk ånd. Striden drejer sig »kun« om, hvorvidt det er muligt at *indskrænke* sig til det åbne arbejde: husk på den liberale hr. Struve, som ikke indskrænkede sig til det i 1902 og helt og holdent har »indskrænket« sig til det i årene 1906-1913!

Vore likvidatorer fra Lutj kan slet ikke forstå, at parolen »Kamp for et åbent parti« betyder, at man i arbejder-

nes rækker agiterer for liberale (struve'ske) ideer, klædte i skinmarxistiske frasers pjalter.

Eller tag f.eks. de argumenter, som redaktionen af Lutj selv benyttede i sit svar til An (nr. 181):

»... Det socialdemokratiske parti er ikke begrænset til de få kammerater, som virkeligheden tvinger til at arbejde i undergrunden. Hvor mange medlemmer ville *partiet* mon have, hvis det var begrænset til undergrundsarbejdet? To-Tre-hundrede? Og hvad var der så blevet af de tusinder, eller titusinder af arbejdere, som faktisk bærer hele det socialdemokratiske arbejde på deres skuldre?«

For et tænkende menneske er dette argument alene nok til at erklære dets ophavsmænd for liberale. For det første taler de oplagt usandhed om »undergrundsarbejdet«: her deltager langt flere end »hundreder«. For det andet er antallet af partimedlemmer overalt i verden »ringe« i sammenligning med det antal arbejdere, som udfører socialdemokratisk arbejde. I Tyskland har det socialdemokratiske parti f.eks. kun 1 million medlemmer, mens ca. 5 millioner stemmer på partiet, og af proletarer er der omkring 15 millioner. Forholdet mellem antallet af partimedlemmer og antallet af socialdemokrater bestemmes i de forskellige lande af de forskellige historiske betingelser. For det tredje findes der hos os *intet*, der kunne erstatte undergrundsarbejdet. Med andre ord: vendt *mod* partiet påberåber Lutj sig de arbejdere, der står *uden parti* eller *uden for partiet*. Dette er den sædvanlige metode, som den liberale politiker anvender, når han vil skille masserne fra deres *bevidste* fortrop. Lutj forstår ikke forholdet mellem *partiet* og *klassen*, lige så lidt som »økonomisterne« gjorde det i årene 1895-1901. For det fjerde er »socialdemokratisk arbejde« stadig hos os kun virkeligt *socialdemokratisk* arbejde, når det udføres i det gamles *ånd*, på grundlag af dets paroler.

Lutj argumenterer som liberale intellektuelle, der ikke ønsker at træde ind i en faktisk bestående partiorganisation, og som derfor forsøger at *ødelægge* denne organisation ved at hidse den partiløse, splittede, lidet bevidste mængde op mod den. Sådan optræder også de tyske liberale, når de siger, at socialdemokraterne ikke repræsenterer proletariatet, fordi »kun« en femtedel af det står i

»partiet«!

Tag et endnu mere almindeligt argument fra Lutj: »Vi« er tilhængere af et åbent parti »ligesom i Europa«. De liberale og likvidatorerne vil have en forfatning og et åbent parti »ligesom i Europa« *i dag*; men de vil ikke gå den vej, som Europa fulgte for at komme frem til dette i dag.

Likvidatoren og bundisten Kosovskij belærer os i Lutj med østrigernes eksempel. Han glemmer bare, at østrigerne har haft en forfatning *lige siden 1867*, og at de ikke ville have fået den uden 1) bevægelsen i 1848, 2) den dybtgående statskrise 1859-1866, da arbejderklassens *svaghed* tillod Bismarck og co. at *komme ud af kniben* ved hjælp af den berømmelige »revolution fra oven«. Og hvad vil følgen blive af Kosovskijs, Dans, Larins og alle »lutjisterne«s belæringer?

Kun den, at de fremmer en løsning af vor krise *ene og alene* i stil med en »revolution fra oven«! Men den slags arbejde fra deres side er netop det »arbejde«, man må vente af et stoly-pin'sk arbejderparti.

Hvorhen vi end vender blikket, overalt ser vi hos likvidatorerne fornægtelse både af marxismen og af demokratiet.

I en følgende artikel vil vi se indgående på deres betragtninger om nødvendigheden af at beskære vore – socialdemokratiske – paroler.

6.

Vi skal nu se på likvidatorernes beskæring af de marxistiske paroler. Til dette formål ville det være bedst at gå ud fra de resolutioner, deres augustkonference vedtog, men af forståelige grunde er en gennemgang af disse resolutioner kun mulig i den udenlandske presse. Her må vi så tage Lutj, som i en artikel af L.S. (nr. 108 (194)) har givet en bemærkelsesværdigt klar fremstilling af hele kernen, hele ånden i likvidatorismen.

Hr. L.S. skriver:

»...Den deputerede Muranov har hidtil kun anerkendt tre delkrav, de tre grundpiller, som Lenintilhængernes valgprogram som bekendt hviler på: fuldstændig demokratisering af statsordningen, 8 timers arbejdsdag og overgivelse af jorden til bønderne. Dette er også det standpunkt, som Pravda fortsat står på. Vi, og hele det europæiske socialdemo-

krati« – (læs: »vi såvel som Miljukov, der forsikrer, at vi gud ske lov har en forfatning«) – »ser derimod i fremsættelsen af delkrav et agitationsmiddel, som kun kan føre til resultater, hvis det tager hensyn til arbejdermassernes daglige kamp. Vi mener, at kun det, som på den ene side har principiel betydning for arbejderbevægelsens videre udvikling og på den anden side kan blive aktuelt for masserne, kan fremsættes som netop det delkrav, socialdemokratiets opmærksomhed må koncentreres om i det givne øjeblik. Af de tre krav, som Pravda fremsætter, er der kun ét, 8 timers arbejdsdagen, der spiller og kan spille en rolle i arbejderne daglige kamp. De to andre krav kan i det givne øjeblik kun tjene som genstand for propaganda, men ikke som genstand for agitation. Om forskellen mellem propaganda og agitation se de glimrende sider i G.V. Plekhanovs brochure 'Kampen mod hungersnøden'« (her ramte L.S. ikke det rette: han erindrer »nødt« den polemik, som Plekhanov i 1899-1902 førte med »økonomisterne«, som L.S. er en kopi af!).

»Foruden 8 timers arbejdsdagen er der et delkrav, der opstår såvel af arbejderbevægelsens behov som af hele det russiske livs gang, nemlig kravet om foreningsfrihed, om frihed til dannelse af enhver tænkelig organisation med den dermed forbundne mødefrihed og frihed for det talte og trykte ord.«

Her har De likvidatorernes taktik. Det, L.S. beskriver med ordene »fuldstændig demokratisering osv.«, eller det, han kalder »overgivelse af jorden til bønderne«, er – ser De nok – *ikke* »aktuelt for masserne« og opstår *ikke* af »arbejderbevægelsens behov« eller »hele det russiske livs gang«!! Hvor gamle er ikke disse betragtninger, og hvor er de ikke velkendt for den, der husker den russiske marxistiske praksis' *historie*, dens mangeårige kamp mod »økonomisterne«, som tog afstand fra demokratiske opgaver! Hvor talentfuldt kopierer Lutj ikke Prokopovitjs og Kuskovas synspunkter, som *dengang* forsøgte at føre arbejderne over på den liberale vej!

Men lad os undersøge Lutjs ræsonnement nøjere. Fra den sunde fornufts synspunkt er dette ræsonnement ligefrem vanvittigt. Kan man virkelig, hvis man er ved sine

fulde fem, hævde, at det nævnte »bondekrav« (dvs. et krav til bøndernes fordel) *ikke* er »aktuelt for masserne« og *ikke* »opstår af arbejderbevægelsens behov og af hele det russiske livs gang«? Det er ikke blot en usandhed, det er en himmelråbende meningsløshed. Hele Ruslands historie i det 19. århundrede, »hele det russiske livs gang« har *rejst* dette problem og *gjort* det aktuelt og overaktuelt – og dette genspejles af *hele* den russiske lovgivning. Hvordan har Lutj kunnet komme til en så uhyrlig usandhed?

Det kunne ikke andet, for Lutj er trælbundet af den *liberale* politik, og de liberale er kun tro mod sig selv, når de afviser bondekravene (eller skyder dem til side – ligesom Lutj). Det liberale bourgeoisie gør dette, fordi dets *klasse-mæssige* stilling tvinger det til at indsmigre sig hos godsejerne og være imod folkebevægelsen.

Lutj bringer de liberale godsejeres ideer ud til arbejderne og begår forræderi mod den demokratiske bondebefolkning.

Endvidere. Er det virkelig kun foreningsfriheden, der er »aktuel«? Hvad med den personlige ukrænkelighed? Og afskaffelsen af politikontrol og vilkårlighed? Og den almindelige osv. valgret? Og etkammersystemet? osv.? Enhver oplyst arbejder, enhver, der husker den nærmeste fortid, ved udmærket, at alt dette er aktuelt. Alle liberale indrømmer i tusinder af taler og artikler, at alt dette er aktuelt. Hvorfor har Lutj kun erklæret én ganske vist yderst vigtig *af frihederne* for aktuel, men slettet de grundlæggende betingelser for politisk frihed, for demokrati og et konstitutionelt system, skudt dem til side, anbragt dem i arkivet for »propaganda« og fjernet dem fra agitationen?

Fordi og kun fordi Lutj ikke accepterer noget, som er *uacceptabelt for de liberale*.

Set ud fra aktualiteten for masserne, arbejderbevægelsens krav og det russiske livs gang er der *ikke* nogen forskel mellem Muranovs og Pravdas tre krav (med Pravda mener vi for kortheds skyld de konsekvente marxisters krav). Både arbejderne og bøndernes krav og de almindelige politiske krav er *i samme grad* aktuelle for masserne og opstår *i samme grad* af arbejderbevægelsens behov og »hele det russiske livs gang«. Betragtet som »delkrav«, som vor tilhænger af mådehold og pertentlighed holder så

meget af, er alle tre krav også ensartede: de er »delkrav« i forhold til det endelige mål, men de står meget højt, f.eks. i forhold til »Europa« i almindelighed.

Men hvorfor accepterer Lutj 8 timers arbejdsdagen og afviser resten? Hvorfor har bladet *på arbejdernes vegne* afgjort, at 8 timers arbejdsdagen »spiller en rolle« i deres daglige kamp, mens de almen politiske krav og bondekravene *ikke* spiller en sådan rolle? Kendsgerningerne fortæller os på den ene side, at arbejderne i deres daglige kamp fremsætter både almennyttige krav og bondekrav – og på den anden side, at de ofte *kæmper* for mere beskedne forkortelser af arbejdsdagen.

Hvordan hænger det sammen?

Det hænger sammen med reformismen hos Lutj, der som sædvanlig pådutter »masserne«, »historiens gang« osv. hele denne sin liberale begrænsning.

Reformismen består i det hele taget i, at man indskrænker sig til agitation for forandringer, som ikke kræver, at grundpillerne for den gamle herskende klasse fjernes, forandringer, som kan forenes med bevarelsen af disse grundpiller. 8 timers arbejdsdagen er forenelig med bevarelsen af kapitalens magt. For at vinde arbejderne er de russiske liberale selv rede til (»så vidt muligt«) at underskrive dette krav. De krav derimod, som Lutj ikke ønsker at »agitere« for, er *uforenelige* med bevarelsen af grundpillerne fra den førkapitalistiske, feudale tid.

Lutj fjerner netop det fra agitationen, som er uacceptabelt for de liberale, der ikke ønsker at afskaffe godsejernes magt, men kun ønsker at få del i magten og privilegierne. Lutj fjerner netop det, der ikke kan forenes med reformismens synspunkt.

Der ligger hunden begravet.

Hverken Muranov eller Pravda eller marxisterne som helhed afviser fremsættelsen af delkrav. Det er noget snak. Et eksempel: socialforsikringen. Vi afviser *bedrageri* mod folket ved hjælp af snak om delkrav, ved hjælp af *reformisme*. Vi afviser den *liberale reformisme* i nutidens Rusland, fordi den er utopisk, egoistisk, forløjet, bygget på konstitutionelle illusioner og fyldt af trælleånd over for godsejerne. Det er sagens kerne, som Lutj forvrænger og skjuler med fraser om »delkrav« i almindelighed, skønt bladet selv indrømmer, at hverken Muranov eller Pravda afviser visse »delkrav«.

Lutj beskærer de marxistiske paroler, anlægger en snæver, reformistisk liberal målestok på dem og fører på denne måde borgerlige ideer ind i arbejderens rækker.

Marxisternes kamp med likvidatorerne er andet end et udtryk for de fremskredne arbejderes kamp med de liberale bourgeoiser om indflydelsen på folkemasserne, om den politiske oplysning og opdragelse af dem.

Skrevet den 10. (23.) maj 1913.
Trykt i bladet Pravda nr. 113, den 18. maj 1913.

Det efterblevne Europa og det fremskredne Asien

Sammenstillingen af disse ord tager sig ud som et paradoks. Hvem ved ikke, at Europa er det fremskredne og Asien det efterblevne? Men i de ord, der er valgt som overskrift for denne artikel, er der en bitter sandhed.

I det civiliserede og fremskredne Europa, med dets blændende udviklede teknik, med dets rige, alsidige kultur og dets frie forfatning, er der indtrådt et historisk øjeblik, hvor det herskende bourgeoisie af frygt for proletariatets vækst og tiltagende styrke støtter alt, hvad der er efterblevet, døende, middelalderligt. Det udlevede bourgeoisie forener sig med alle udlevede eller endnu mere fortidige kræfter, for at bevare det vaklende lønslaveri.

I det fremskredne Europa kommanderer et bourgeoisie, der støtter alt det efterblevne. Europa er i vore dage ikke fremskredent *takket være* bourgeoisie, men *til trods for* bourgeoisie, for det er alene proletariatet, der stadig øger den millontallige hær af kæmpere for en bedre fremtid, det alene bevarer og udbreder et ubarmhjertigt fjendskab mod efterblevenhed, barbari, privilegier, slaveri og det ene menneskes fornædrelse af det andet.

I det »fremskredne« Europa er det *kun* proletariatet, der er den *fremskredne* klasse. Det levende (1) bourgeoisie er derimod rede til barbari, brutalitet og forbrydelser af enhver art for at forsvare det kapitalistiske slaveri, der står på undergangens rand.

Og man kan næppe anføre et mere slående eksempel på denne forrådnelse af *hele* det europæiske bourgeoisie end dets støtte til *reaktionen* i Asien ud fra finansmændenes og de kapitalistiske svindlers selviske motiver.

I Asien vokser en kraftig demokratisk bevægelse overalt i omfang og styrke. Bourgeoisiet dér går *endnu* sam-

men med folket mod reaktionen. *Hundreder* af millioner mennesker vågner til liv, lys og frihed. Hvilken begejstring fremkalder ikke denne verdensbevægelse hos alle bevidste arbejdere, der véd, at vejen til kollektivismen går gennem demokratiet! Hvilken sympati for det unge Asien nærer ikke alle ærlige demokrater!

Og det »fremskredne« Europa? Det udplyndrer Kina og hjælper demokratiets fjender, frihedens fjender i Kina!

Her er et simpelt, men lærerigt lille regnestykke. Det nye kinesiske lån er blevet ydet *mod* det kinesiske demokratis ønske: »Europa« går *ind for* Yuan Shi-kai, der forbereder et militærdiktatur. Hvorfor går de ind for ham? For at kunne afslutte en indbringende forretning. Lånet bliver ydet med et beløb af ca. 250 millioner rubler til en kurs af 84 for 100. Det betyder, at »Europas« bourgeoisie *udbetaler* kineserne 210 millioner, mens de fra publikum tager 225 millioner rubler. Dermed har de på en gang, i løbet af et par uger indkasseret en ren profit på *15 millioner rubler!* Ikke sandt, det er faktisk en »ren« profit!

Men hvis det kinesiske folk nu ikke anerkender lånet? Kina er jo en republik, og flertallet i parlamentet er *imod* lånet?

Åh, så vil det »fremskredne« Europa råbe op om »civilisation«, »orden«, »kultur« og »fædreland«! Så sætter det sine *kanoner* i bevægelse og slår det »efterblevne« Asiens republik ned i forbund med eventyreren, forræderen og reaktionsvennen Yuan Shi-kai!

Hele det kommanderende Europa, hele det europæiske bourgeoisie er *allieret* med alle reaktionens og middelalderens kræfter i Kina.

Til gengæld har hele det unge Asien, dvs. hundreder af millioner arbejdende mennesker i Asien, en pålidelig forbundsfælle i proletariatet i alle civiliserede lande. Ingen magt i verden vil kunne hindre dets sejr, der vil bringe folkene i både Europa og Asien friheden.

En liberal professor om lighed

Den liberale professor hr. Tugan-Baranovskij er draget til felts imod socialismen. Denne gang har han ikke nærmet sig spørgsmålet fra den politisk-økonomiske side, men ud fra almene overvejelser om lighed (måske forekom disse almene overvejelser professoren mere egnede til de religiøst-filosofiske møder, hvor han forelæste?).

»Hvis vi tager socialismen – proklamerede hr. Tugan – ikke som en økonomisk teori, men som et livsideal, så er den utvivlsomt forbundet med lighedsidealet, men lighed er et begreb... som ikke kan udledes af erfaringen og fornuften.«

Det er den liberale videnskabsmands ræsonnement. Han gentager uendeligt forslidte og fortærskede argumenter: efter hans mening viser erfaringen og fornuften tydeligt, at menneskene *ikke* er lige, mens socialismen grunder sit ideal på lighed. Dette medfører, som De kan se, mine damer og herrer, at socialismen er en absurditet, at den modsiger erfaringen og fornuften og så videre!

Hr. Tugan gentager de reaktionæres gamle metode: først forfalske socialismen ved at tilskrive den absurditet for dernæst sejrrikt at tilbagevise absurditeten! Når man siger, at erfaringen og fornuften vidner om, at menneskene *ikke* er lige, så forstår man ved lighed lige *evner* eller *ensartethed* i fysiske kræfter og åndelige evner hos mennesker.

Det siger sig selv, at menneskene *ikke* er lige i denne betydning. Ikke ét fornuftigt menneske og ikke én socialist glemmer dette. Blot har *en sådan* lighed ikke *noget som helst* at gøre med socialisme. Hvis hr. Tugan slet ikke kan *tænke*, så *kan* han i hvert fald læse, og hvis hr. Tugan tog et kendt værk frem, som en af grundlæggerne af

den videnskabelige socialisme, Friedrich Engels, skrev mod Dühring, kunne han dér have læst en særlig redegørelse for, at det ved lighed på det økonomiske område er dumt at forstå noget som helst andet end *afskaffelse af klasserne*. Men når de herrer professorer sætter sig for at gendrive socialismen, så ved man snart ikke, hvad man skal undre sig mest over: deres tungnemhed eller deres uvidenhed eller uhæderlighed.

Vi er nødt til at begynde med abc'en, når vi har at gøre med hr. Tugan.

Ved lighed forstår socialdemokraterne på det politiske område *ligeberettigelse*, og på det økonomiske område, som allerede sagt, *afskaffelse af klasserne*. Fastsættelse af en menneskelig lighed forstået som lige kræfter og evner (legemlige og åndelige) falder ikke socialisterne ind.

Lighed er et krav om samme politiske rettigheder for *alle* statens borgere, der har nået en bestemt alder og hverken lider af en almindelig eller en liberal-professoral evnesvaghed. Da dette krav første gang blev fremført, var det slet ikke socialisterne, ikke proletariatet, der gjorde det, men *bourgeoisiet*. Dette er en velkendt historisk erfaring i alle lande i verden, og hr. Tugan ville let kunne have forvissat sig herom, hvis han ikke havde påberåbt sig »erfaringen« med det ene formål at fordømme studenterne og arbejderne og tækkes magthaverne ved at »tilintetgøre« socialismen.

Bourgeoisiet fremførte kravet om lige rettigheder for alle borgere i kampen mod privilegier, som stammer fra middelalderens, feudalismens, livegenskabets og stænderdelingens tid. I Rusland for eksempel har man til forskel fra Amerika, Svejts o.l. bevaret adelsstandens privilegier den dag i dag i hele det politiske liv, både ved valg til statsrådet og ved valg til думаen, både i den lokale administration og i beskatningen og i meget, meget andet.

Selv det mest tungnemme og tilbagestående menneske kan begribe, at de enkelte mennesker, der tilhører den adelige stand, *ikke* er lige i deres fysiske og åndelige evner, ligesom de mennesker, der tilhører den »skattepligtige«, »uoplyste«, »fattige« eller »ikke privilegerede« bondestand heller ikke er ens. Men i deres *rettigheder* er alle adelige *lige*, mens alle bønder er lige i deres retsløshed.

Forstår mon nu den lærde og liberale professor hr. Tu-

gan forskellen på lighed i betydningen ligeberettigelse og lighed i betydningen lige kræfter og evner?

Lad os gå over til lighed i økonomisk betydning. I Amerikas Forenede Stater er der som i andre fremskredne stater ingen middelalderlige privilegier. Alle borgere er lige i politiske rettigheder. Men er de lige i deres *stilling i den samfundsmæssige produktion*?

– Nej, hr. Tugan, det er de ikke. Nogle ejer jorden, fabrikkerne, kapitalen og lever på bekostning af arbejderens ubetalte arbejde; – det er et forsvindende mindretal. Andre, nemlig den enorme befolkningsmasse, har ikke nogen som helst produktionsmidler og lever alene af at sælge sin arbejdskraft; – det er proletariatet.

Der er ingen adelige i Amerikas Forenede Stater, og bourgeoisien og proletaren har *lige* politiske rettigheder. Men de er *ikke* lige i deres klasse-mæssige stilling: nogle, kapitalistklassen, ejer produktionsmidlerne og lever af arbejderens ubetalte arbejde; andre, lønarbejderklassen, proletarerne, har ingen produktionsmidler og lever af at sælge sin arbejdskraft på markedet.

Afskaffelse af klasserne betyder at give *alle* borgere *samme* forhold til *produktionsmidlerne* i hele samfundet, det betyder, at alle borgerne har *samme* adgang til at arbejde med samfundets produktionsmidler, på samfundets jord, i samfundets fabrikker og så videre.

Denne redegørelse for, hvad socialisme er, var en nødvendig oplysning til den lærde liberale professor hr. Tugan, som måske med en vis anstrengelse nu vil forstå, at det er meningsløst at forvente *lige* kræfter og evner hos menneskene i det socialistiske samfund.

Kort sagt: når socialister taler om lighed, forstår de herved altid *samfundsmæssig* lighed, lige samfundsmæssig stilling, men under ingen omstændigheder lige fysiske og åndelige evner hos de enkelte individer.

Læseren vil måske forundret spørge: hvordan kunne det gå til, at den lærde liberale professor glemte disse banale sandheder, som enhver kender fra en hvilken som helst fremstilling af socialismens synspunkter? Svaret er enkelt: de *personlige* træk hos nutidens professorer er af en sådan beskaffenhed, at man blandt dem kan støde på endda usædvanligt tungnemme mennesker som Tugan. Men professorers samfundsmæssige situation i det borgerlige samfund er sådan, at man i dette embede kun ind-

sætter dem, som sælger videnskaben for at tjene kapitalens interesser, kun dem, som indvilliger i at fremkomme med det mest usandsynlige vrøvl, det mest samvittighedsløse vås og sludder mod socialisterne. Bourgeoisiet tilgiver professorerne alt dette, bare de fortsætter med at »afskaffe« socialismen.

Trykt i tidsskriftet *Prosvessjenije*
nr. 5 i maj 1914.

Om brud på enheden, tilsløret med skrå om enhed

Den nuværende arbejderbevægelses problemer er i mange henseender ømtålige problemer – især for dem, der repræsenterer denne bevægelses gårdsdag (dvs. den netop tilbagelagte historiske periode). Herhen hører først og fremmest problemerne vedrørende det såkaldte fraktionsvæsen, splittelsen osv. Ikke sjældent kan man høre intellektuelle deltagere i arbejderbevægelsen fremsætte ophidsede, nervøse, næsten hysteriske bønner om ikke at røre ved disse ømtålige problemer. For dem, der har været med i de mange år, da de forskellige strømninger blandt marxisterne bekæmpede hinanden, f.eks. fra 1900-1901, kan mange betragtninger over disse ømtålige problemer selvfølgelig være overflødige gentagelser.

Men der er i vore dage ikke så mange tilbage af dem, der deltog i de 14 års kamp blandt marxisterne (og endnu færre af dem, der deltog i de 18-19 års kamp, hvis man regner fra den tid, da de første symptomer på »økonomisme« viste sig). Det store flertal af de arbejdere, som i vor tid fylder marxisternes rækker, kan enten ikke huske den gamle kamp, eller de kender overhovedet ikke noget til den. For dette store flertal er (som blandt andet vort tidsskrifts (1) enquete viser) de ømtålelige problemer af særlig stor interesse. Og det er vor hensigt at beskæftige os med disse problemer som Trotskijs »fraktionsløse arbejdetidsskrift« *Borba* (2) *tilsyneladende* tager op på ny (og for den unge generation af arbejdere virkelig på ny).

1. Om »fraktionsvæsen«

Trotskij kalder sit nye tidsskrift »fraktionsløst«. Dette ord sætter han øverst i annoncerne, og han fremhæver det i alle tonearter i redaktionelle artikler, både i selve *Borba*

og i likvidatorernes Severnaja Rabotjaja Gaseta (3) – der bragte en artikel af Trotskij herom, før Borba var begyndt at udkomme.

Hvad er »fraktionsløshed« for noget?

Trotskijs »arbejdstidsskrift« er Trotskijs tidsskrift *beregnet på* arbejderne, for i tidsskriftet er der ikke antydning af initiativ fra arbejderne side eller af forbindelse med arbejderorganisationer. Da Trotskij ønsker at være populær, forklarer han læserne af sit tidsskrift beregnet på arbejdere, hvad ordene »territorium«, »faktor« osv. betyder.

Det er meget godt. Men hvorfor ikke også forklare arbejderne, hvad ordet »fraktionsløshed« betyder? Er det måske *lettere* at forstå end ordene territorium og faktor?

Nej. Det er ikke meningen. Meningen er, at de værste repræsentanter for de værste rester af fraktionsvæsenet vil *vildlede* den unge arbejdergeneration med etiketten »fraktionsløshed«. Det er umagen værd at klarlægge dette.

Fraktionsvæsenet var et hovedtræk i det socialdemokratiske parti i en bestemt historisk periode. Hvilken periode? Tiden fra 1903 til 1911.

For så tydeligt som muligt at klargøre sig, hvad der var fraktionsvæsenets kerne, må man huske på de konkrete forhold, f.eks. i årene 1906-1907. Partiet var dengang en enhed, der var ingen splittelse, men der var fraktionsvæsen, dvs. der var *i virkeligheden* i det ene parti *to* fraktioner, to faktisk adskilte organisationer. Arbejderne grundorganisationer var fælles, men i hvert spørgsmål af betydning udformede de to fraktioner hver sin taktik; deres talsmænd lå i indbyrdes strid i de fælles arbejderorganisationer (f.eks. under drøftelsen af parolen: duma- eller kadetministerium i 1906, eller under valget af delegerede til kongressen i London i 1907), og spørgsmålene blev afgjort ved *stemmeflertal*: den ene fraktion led nederlag på den fælles kongres i Stockholm i 1906, den anden på den fælles kongres i London i 1907 (4).

Dette er velkendte fakta fra den organiserede marxismes historie i Rusland.

Det er tilstrækkeligt at minde om disse velkendte fakta for at få øje på den himmelråbende usandhed, som Trotskij udbreder.

Siden 1912, i over to år, har der *ikke* været fraktionsvæ-

sen blandt de organiserede marxister i Rusland, og der har ikke været stridigheder om taktikken i de fælles organisationer, på de *fælles* konferencer og kongresser. Der består et *fuldstændigt* brud mellem partiet – som i januar 1912 formelt erklærede, at likvidatorerne *ikke* tilhørte det – og likvidatorerne (5). Trotskij kalder ofte denne tilstand for »splittelse«, og denne betegnelse skal vi komme ind på senere. Det er og bliver imidlertid en ubestridelig kendsgerning, at ordet »fraktionsvæsen« *ikke er i overensstemmelse med sandheden*.

Dette ord er, som vi allerede har sagt, en gentagelse, en ukritisk, ufornuftigt, meningsløs gentagelse af *noget, der var sandt i går*, dvs. i en allerede tilbagelagt periode. Og når Trotskij fortæller os om »fraktionskampens kaos« (se nr. 1, s. 5 og 6 og mange andre), så bliver det straks klart, *hvad* det er for en tilbagelagt fortid, der taler gennem hans mund.

Se på den nuværende tingenes tilstand med den unge russiske arbejders øjne – og disse arbejdere udgør nu ni tiendedele af de organiserede marxister i Rusland. Han ser *tre* masseudslag af de forskellige synspunkter eller strømninger i arbejderbevægelsen: »pravdisterne« med et blad, der har et oplag på 40.000 eksemplarer, »likvidatorerne« (15.000 eksemplarer) og venstrenaroknikkerne (10.000 eksemplarer). Oplagstallene gør det klart for læseren, i hvor høj grad den pågældende agitation har massekarakter.

Hvad har dette så at gøre med »kaos«? Det er velkendt, at Trotskij elsker klingende og tomme fraser, men det lille ord »kaos« er *ikke blot* en frase, det er *desuden* en overføring (eller rettere sagt et forgæves forsøg på overføring) af forhold, som fandtes *i udlandet* i en tidligere periode, til russisk jordbund i den *nuværende* periode. Det er det, der er kernen i sagen.

Der er ikke tale om »kaos« i marxisternes kamp mod narodnikkerne. Det vil forhåbentlig *ikke engang* Trotskij vove at påstå. Marxisternes kamp mod narodnikkerne har stået på i mere end tredive år, lige fra det øjeblik, da marxismen kom frem. Årsagen til denne kamp er den fundamentale divergens i interesser og synspunkter mellem to forskellige klasser, proletariatet og bønderne. Hvis der overhovedet findes »kaos« noget sted, så er det kun i hovedet på de originaler, der ikke forstår dette.

Hvad er der så tilbage? »Kaos« i marxisternes kamp mod likvidatorerne? Det er igen en usandhed, for man kan ikke kalde kampen mod en *strømning*, som hele partiet har erkendt som en strømning og fordømt lige siden 1908, for kaos. Men den, der ikke lader hånt om marxismens historie i Rusland, ved, at likvidatorismen – endda også dens ledere og tilhængere – er snævert og uadskilleligt forbundet med »mensjevismen« (1903-1908) og »økonomismen« (1894-1903). Her har vi med andre ord igen at gøre med næsten tyve års historie. Men behandler man sit eget partis historie som »kaos«, er man utilgiveligt tomhjernet.

Men se på den nuværende situation, sådan som den *tager sig ud* i Paris eller Wien. Så skifter alting straks udseende. *Foruden* »pravdisterne« og »likvidatorerne« findes der *ikke mindre end fem russiske* »fraktioner«, dvs. særskilte grupper, der vil regnes med til dette samme socialdemokratiske parti: Trotskijs gruppe, de to grupper Vperjod, »de partitro bolsjevikker« (6) og »de partitro mensjevikker«. I Paris og i Wien (jeg vælger to særlig store centre som eksempler) er alle marxister fuldstændig klar over dette.

Og her har Trotskij i en vis forstand ret: dette er virkelig fraktionsvæsen, dette er i sandhed kaos!

»Fraktionsvæsen« betyder nominel enhed (*i ord* tilhører alle ét parti) og reel opsplittethed (i virkeligheden er alle grupper selvstændige, optager forhandlinger med hinanden og afslutter overenskomster som suveræne magter).

»Kaos«, dvs. 1) mangel på objektive, kontrollable oplysninger om disse fraktioners forbindelse med arbejderbevægelsen i Rusland og 2) mangel på materiale til bedømmelse af disse fraktioners sande ideologiske og politiske fysiognomi. Tag hele toårsperioden 1912 og 1913. Disse år var som bekendt præget af, at arbejderbevægelsen fik nyt liv og tog et nyt opsving, og enhver strømning eller retning, som blot i nogen grad havde massekarakter (og i politik tæller kun massekarakter), *måtte* derfor give sig udslag ved valgene til den 4. дума, i strejkebevægelsen, i de legale aviser, i fagforeningerne, i forsikringskampagnen osv. Ikke én, ikke en eneste af disse fem udenlandske fraktioner gjorde sig i hele denne toårsperiode på nogen som helst måde bemærket på *ét eneste* af de netop om-

talte områder, hvor arbejderne massebevægelse ytrede sig i Rusland!

Det er en kendsgerning, der let kan kontrolleres af enhver.

Og denne kendsgerning beviser, at vi havde ret, da vi omtalte Trotskij som repræsentant for »de værste rester af fraktionsvæsenet«.

For alle, der er nogenlunde fortrolige med arbejderbevægelsen i Rusland, er det oplagt, at Trotskij med sin påståede fraktionsløshed er repræsentant for »Trotskijfraktionen« – her er tale om fraktionsvæsen, idet begge dets væsentlige kendetegn forefindes: 1) nominel anerkendelse af enheden og 2) i praksis en gruppemæssig særtilværelse. Her er en rest af fraktionsvæsenet, for her er det umuligt at opdage nogen forbindelse af betydning med arbejderne massebevægelse i Rusland.

Her foreligger endelig den værste form for fraktionsvæsen, for her er *ikke* nogen som helst bestemte ideologiske-politiske konturer. Sådanne bestemte konturer kan man ikke frakende hverken pravdisterne (selv vor afgjorte modstander, L. Martov, indrømmer, at der hos os råder »sluttethed og disciplin« over for almindelig kendte regulære beslutninger i alle spørgsmål), eller likvidatorerne (de har, eller i hvert fald de mest kendte af dem har et meget bestemt fysiognomi, nemlig et liberalt, ikke et marxistisk).

Bestemte konturer kan man til en vis grad heller ikke frakende en del af de fraktioner, der ligesom Trotskijs fraktion reelt kun eksisterer fra et wiensk eller parisisk, men absolut ikke fra et russisk synspunkt. Den machistiske gruppe Vperjod har f.eks. bestemte *machistiske* teorier, mens »de partitro mensjevikker« afgjort forkaster disse teorier og forsvarer marxismen, samtidig med at de i teorien fordømmer likvidatorerne.

Hos Trotskij findes der derimod ikke noget bestemt ideologisk eller politisk henseende, for hans patent på »fraktionsløshed« betyder kun (vi skal se nøjere på det om lidt) patent på fuldkommen frihed til at *flagre* fra den ene fraktion til den anden og tilbage igen.

Altså:

1) Trotskij forklarer ikke og forstår ikke den historiske betydning af de *ideologiske* divergenser mellem strømningerne og fraktionerne inden for marxismen, skønt

disse divergenser fylder socialdemokratiets tyveårige historie og drejer sig om nutidens afgørende problemer (som vi senere skal vise);

2) Trotskij har ikke forstået de afgørende træk ved *fraktionsvæsenet*, dvs. nominel anerkendelse af enheden og reel opsplittethed;

3) under »fraktionsløshedens« flag er Trotskij talsmand for en enkelt af de udenlandske fraktioner, der er særlig idéforladte og uden fodfæste i den russiske arbejderbevægelse.

Ikke alt, hvad der glimrer er guld. Der er megen pomp og pragt i Trotskijs fraser, men indhold er der ikke.

2. Om splittelse

»Hvis der hos jer pravdister ikke findes fraktionsvæsen, dvs. nominel anerkendelse af enheden sammen med reel opsplittethed, så findes der hos jer noget, der er værre: splittelsesarbejde – indvender man over for os. Det er nøjagtig, hvad Trotskij siger; han formår ikke at tænke sine tanker til ende og at få sammenhæng i sine fraser, hvorfor han snart raser mod fraktionsvæsenet og snart råber: »Splittelsen gør den ene selvmorderiske erobring efter den anden« (nr. 1, s. 6).

Denne erklæring kan kun betyde én ting: »*Pravdisterne* gør den ene erobring efter den anden« (dette er en objektiv, kontrollabel kendsgerning, der kan fastslås blot ved at studere arbejdernes massebevægelse i Rusland i årene 1912 og 1913), *men jeg, Trotskij*, fordømmer pravdisterne 1) som splittelsesfolk og 2) som selvmorderiske politikere.

Lad os undersøge dette.

Først og fremmest må vi takke Trotskij: nylig støttede han F. Dan (fra august 1912 til februar 1914), der som bekendt truede med og opfordrede til at »dræbe« antilikvidatorismen. Nu truer Trotskij ikke med at »dræbe« vor retning (og vort parti – bliv ikke vred, borger Trotskij, for det er jo sandhed!), men spår kun, at den vil dræbe *sig selv!*

Det er adskilligt mildere, ikke sandt? Det er næsten »fraktionsløst«, ikke sandt?

Men spøg til side (skønt spøg er det eneste middel, man

har til at reagere mildt på Trotskijs uudholdelige frase-mageri).

»Selvmord« – det er en ren frase, en tom frase, den skære »trotskisme«.

Splittelsesarbejde er en alvorlig politisk anklage. Denne anklage gentages imod os i tusinde tonearter både af likvidatorerne og af de ovenfor omtalte, fra Paris' og Wiens synspunkt utvivlsomt eksisterende grupper.

Og de gentager alle sammen denne alvorlige og politiske anklage på en forbavsende uansvarlig måde. Se på Trotskij. Han har indrømmet, at »splittelsen gør (læs: pravdisterne gør) den ene selvmorderiske erobring efter den anden«. Hertil føjer han:

»*Talrige fremskredne arbejdere bliver i en tilstand af fuldstændig politisk rådvildhed ikke sjældent selv til aktive agenter for splittelsen*« (nr. 1, s. 6).

Kan man finde mere slående eksempler på ansvarsløs behandling af spørgsmålet end det, der afsløres med disse ord?

Man beskylder os for splittelsesarbejde, mens vi absolut ikke ser andet end likvidatorisme træde op imod os på arbejderbevægelsens arena i Rusland. Man mener altså, at vor stilling til likvidatorismen er urigtig? Og det er faktisk sådan, at *alle* de ovenfor opregnede udenlandske grupper – hvor stærkt de end adskiller sig fra hinanden – netop er enige på det punkt, at de anser vor stilling til likvidatorismen for urigtig, for »splittende«. Heri ligger også ligheden (og en væsentlig politisk tilnærmelse) mellem *alle* disse grupper og likvidatorerne.

Hvis vor stilling til likvidatorismen er teoretisk og principielt urigtig, burde Trotskij sige det *rent ud*, han burde *præcist* og uden omsvøb pege på, hvad der efter hans mening er det forkerte. Trotskij er imidlertid i *årevis* gået udenom dette væsentlige punkt.

Hvis vor stilling til likvidatorismen bliver modbevist i praksis, gennem bevægelsens erfaringer, så må man undersøge disse erfaringer, men det gør Trotskij heller ikke. »*Talrige fremskredne arbejdere – indrømmer han – bliver aktive agenter for splittelsen*« (læs: aktive agenter for pravdisternes linje, taktik, system, organisation).

Men hvordan opstår da et så trist fænomen, som Trotskij indrømmer bekræftes af erfaringen, at *fremskredne arbejdere, og oven i købet talrige, støtter Pravda?*

Som en følge af disse fremskredne arbejderes »fuldstændige politiske rådvildhed« svarer Trotskij.

En forklaring, som ubestrideligt er overordentlig tiltalende for Trotskij, for alle fem udenlandske fraktioner og for likvidatorerne. Trotskij ynder »med lærd kendermine«, med svulmende og klingende fraser at give historiske foreteelser en forklaring, der er smigrende for Trotskij. Hvis de »talrige fremskredne arbejdere« bliver »aktive agenter« for en politisk og partimæssig linje, der ikke falder sammen med Trotskij's linje, så løser Trotskij ugenært spørgsmålet hurtigt og ligetil: disse fremskredne arbejdere befinder sig »i en tilstand af fuldstændig politisk rådvildhed«, mens han, Trotskij, øjensynlig befinder sig i »en tilstand« af politisk fasthed, klarhed og linjerigtighed! ... Og den samme Trotskij slår sig for brystet og tordner mod fraktionsvæsenet, mod cirkelvæsenet og mod intellektuelles forsøg på at påtvinge arbejderne deres vilje! ...

Sandelig, når man læser den slags, spørger man uvilkårligt sig selv, om disse røster kommer fra et galehus?

Lige siden 1908 har partiet stillet »de fremskredne arbejdere« over for spørgsmålet om likvidatorismen og dens fordømmelse, mens spørgsmålet om at »splitte« en nøje defineret gruppe af likvidatorer ud (nemlig gruppen Nasja Sarja), dvs. spørgsmålet om, hvorvidt det er muligt at opbygge partiet på anden måde end *uden* denne gruppe og mod den, blev rejst i januar 1912, for mere end to år siden. Det store flertal af fremskredne arbejdere har netop udtalt sig til *gunst for* »januar (1912)-linjen«. Trotskij indrømmer selv denne kendsgerning med ordene om »erobringerne« og »de talrige fremskredne arbejdere«. Og Trotskij forsøger at klare sig ved simpelt hen at *udskælde* disse fremskredne arbejdere og kalde dem »splittelsesfolk« og »politisk rådvilde«!

Forstandige folk drager en anden slutning af disse kendsgerninger. Dér, hvor *flertallet* af de bevidste arbejdere har sluttet op om præcise og bestemte resolutioner, dér er der *enhed* i meninger og handlinger, dér er der partiånd og parti.

Dér, hvor vi har set likvidatorer, som arbejderne havde »sat fra bestillingen«, eller et halvt dusin udenlandske grupper, som i to år i *ingen henseende* har kunnet skaffe bevis for, at de har forbindelse med arbejderens masse-

bevægelse i Rusland, netop dér hersker der rådvildhed og *splittelsesarbejde*. Når Trotskij nu forsøger at bevæge arbejderne til *ikke at realisere* de beslutninger, der er truffet af den »helhed«, som anerkendes af de marxistiske pravdister, *forsøger* han at desorganisere bevægelsen og at fremkalde splittelse.

Disse forsøg er magtesløse, men det er nødvendigt at afsløre de opblæste og tøjlesløse førere for de små intellektuelle grupper, der råber op om splittelse, samtidig med at de selv fremkalder splittelse – som gennem mere end to år har lidt et *fuldstændigt nederlag* over for de »fremskredne arbejdere« og derefter med usandsynlig frækhed spytter på disse fremskredne arbejderes beslutninger og vilje og kalder *dem* for »politisk rådvilde«. Det er jo i et og alt de metoder, som Nosdrev og Judusjka Golovljov (7) anvendte.

Og som skribenter vil vi efter det idelige skrål om splittelse ikke blive trætte af at gentage *præcise* oplysninger, der ikke er blevet modbevist og ikke kan modbevises. I 2. дума var 47 pct. af de deputerede i arbejderkurien bolsjevikker, i 3. дума 50 pct., i 4. дума 67 pct.

Her har man flertallet af de »fremskredne arbejdere«, her har man partiet, her har man enheden i meninger og handlinger hos flertallet af de bevidste arbejdere.

Likvidatorerne indvender (se Bulkin, L. M., i nr. 3 af Nasja Sarja), at vi benytter argumenter fra de Stolypinske kurier. Det er en ufornuftig og uærlig indvending. Tyskerne måler deres valgresultater med den Bismarck'ske valglov, der udelukker kvinderne. Kun gale mennesker kan bebrejde de tyske marxister, at de måler de resultater, de har opnået under den *bestående* valglov, hvorved de naturligvis ikke på nogen måde har godkendt dens reaktionære indskrænkninger.

På samme måde har vi, uden dermed at forsvare hverken kurier eller kuriesystemet, målt de resultater, vi har opnået under den *bestående* valglov. Kurier fandtes der under alle tre думаer (den 2., 3. og 4.), og *inden for* en bestemt kurie, arbejderkurien, *inden for* socialdemokratiet, er der foregået en *fuldstændig* forskydning til ugunst for likvidatorerne. Den, der ikke vil bedrage sig selv og andre, må anerkende dette objektive faktum, *arbejderenhedens sejr*; til ugunst for likvidatorerne.

En anden indvending er ikke mindre »skarpsindig«:

»Mensjevikker og likvidatorer stemte på (eller deltog i valget af) den og den bolsjevik«. Fortrinligt! Men gælder det ikke også de 53 pct. af de deputerede, der *ikke* var bolsjevikker i 2. дума, de 50 pct. i 3. дума og de 33 pct. i 4. дума?

Hvis man i stedet for oplysninger om de deputerede kunne bringe oplysninger om valgmændene eller arbejderne befuldægtede osv., ville vi med glæde bringe dem. Men sådanne mere detaljerede oplysninger findes *ikke*, og følgelig stikker »indvenderne« kun blå i øjnene på publikum.

Hvad fortæller de foreliggende data om de arbejdergrupper, der støttede de forskellige retningers aviser? I to år (1912 og 1913) var der 2801 grupper for Pravda og 750 for Lutj*). Enhver kan kontrollere disse tal, og ingen har forsøgt at bestride dem.

Hvor er her *enheden i handlinger og vilje hos flertallet* af de »fremskredne arbejdere«, og hvor er *bruddet* på flertallets vilje?

Trotskijs »fraktionsløshed« er netop splittelsesarbejde i den forstand, at den er det mest hensynsløse brud på arbejderflertallets vilje.

3. Om augustblokkens opløsning

Der er imidlertid endnu en metode, og en meget vigtig metode til at kontrollere rigtigheden og sandheden af de beskyldninger for splittelsesarbejde, som Trotskij udslynger.

Synes I, at det netop er »leninisterne«, der splitter? Godt. Lad os gå ud fra, at I har ret.

Men hvis I har ret, hvorfor har så ikke alle øvrige fraktioner og grupper *uden* »leninisterne« og *mod* splittelsesfolkene« bevist, at enhed med likvidatorerne er mulig? Hvis det er os, der er splittelsesfolk, hvorfor har så ikke I, forenerne, forenet jer indbyrdes og med likvidatorerne? Derved kunne I jo i *praksis* have bevist over for arbejderne, at enhed er mulig og nyttig!...

Lad os tage begivenhederne i kronologisk rækkefølge.

I januar 1912 erklærede »splittelsesfolkene«, »leninisterne«, at de er partiet, *uden* likvidatorerne og *mod* dem.

I marts 1912 *forener alle* grupper og fraktioner: likvidatorer, trotskister, Vperjod-folk, »partitro bolsjevikker« og »partitro mensjevikker« sig i deres russiske småblade

og i det tyske socialdemokratiske dagblad Vorwärts' spalter mod disse »splittelsesfolk«. Allesammen skælder os samdrægtigt, enstemmigt, enigt og i fællesskab ud for »usurpatorer« »mystifikatorer« og lignende lige så ømme og kærlige tilnavne.

Meget vel, mine herrer! Men hvad skulle have været lettere for Jer end at enes *mod* »usurpatorerne« og vise de »fremskredne arbejdere« et eksempel på *enhed*? Hvis de fremskredne arbejdere på den ene side så alles enhed mod usurpatorerne, enheden af både likvidatorer og *ikke*-likvidatorer, og på den anden side »usurpatorerne«, »splittelsesfolkene« osv. *alene*, mon de så ikke havde støttet de førstnævnte?

Hvis meningsforskellene kun er opdigtede eller oppu-stede osv. af »leninisterne« og det i virkeligheden var *muligt* at nå frem til en enhed af likvidatorer, Plekhanovtilhængere, Vperjod-folk, trotskister osv., hvorfor har I så ikke vist dette med *jeres* eksempel i de to år, der er gået?

I august 1912 trådte »forenerne« konference sammen. *Adsplittelsen* begyndte med det samme: Plekhanovtilhængerne afslog helt at deltage, Vperjod-folkene kom, men udvandrede under protest og afslørede hele foretagendets fiktive karakter.

De, der »forenedes« var likvidatorerne, letterne, trotskisterne (Trotskij og Semkovskij), kaukasierne (8) og syvmandsgruppen. Forenedes de virkelig? Vi erklærede allerede dengang, at det ikke var tilfældet, at det hele kun var et skalkeskjul for likvidatorisme. Har begivenhederne givet os uret?

Nøjagtig halvandet år efter, i februar 1914, viser det sig:

1) At syvmandsgruppen er i opløsning – Burjanov træder ud af den.

2) At i den nye seksmandsgruppe, som er blevet tilbage, kan Tjkheidse og Tuljakov eller en anden ikke blive enige om svaret til Plekhanov. De erklærer i pressen, at de vil svare ham, *men de kan ikke*.

3) At Trotskij, som faktisk allerede i mange måneder har været forsvundet fra Lutj *siger nej* og udgiver »sit eget« tidsskrift: Borba. Trotskij kalder dette tidsskrift »fraktionsløst« og har dermed tydeligt sagt (tydeligt for

*) Pr. 1. april 1914 gav en foreløbig optælling 4000 grupper for Pravda (siden 1. januar 1912) og 1000 for likvidatorerne plus alle deres forbunds-fæller.

alle dem, der kender lidt til sagen), at Nasja Sarja og Lutj efter hans, Trotskij, mening *har vist sig at være »fraktionelle«*, dvs. dårlige forenere.

Hvis De er forener, bedste Trotskij, hvis De erklærer, at enhed med likvidatorerne er mulig, hvis De sammen med dem fastholder »de grundlæggende ideer, der blev formuleret i august 1912« (Borba nr. 1, s. 6, »Fra redaktionen«), hvorfor har *De så ikke selv* forenet Dem med likvidatorerne i Nasja Sarja og Lutj?

Da der i Severnaja Rabotjaja Gaseta allerede før udgivelsen af Trotskij's tidsskrift fremkom en ondsksfuld notits om tidsskriftets »uopklarede« fysiognomi og om, at »man i marxistiske kredse snakkede temmelig meget« om det, da måtte Putj Pravdy (nr. 37) naturligvis afsløre usandheden: »i marxistiske kredse snakkede man« om Trotskij's hemmelige skrivelse *mod* lutjisterne; Trotskij's fysiognomi og hans frafald fra augustblokken var fuldstændigt »klarlagt«.

4) An, de kaukasiske likvidatorers kendte fører, der ville have skrevet mod L. Sedov (og som derfor fik en offentlig overhaling af F. Dan og co.), skriver nu i Borba. Det er stadig »uopklaret«, om det er Trotskij eller Dan, kaukasierne nu ønsker at støtte.

5) De lettiske marxister, der var den eneste helt ubestridte organisation i »augustblokken«, er *formeldt* trådt ud af den og har i en resolution på deres sidste kongres (1914) erklæret, at

»Forsonernes forsøg på for enhver pris at forene sig med likvidatorerne (augustkonferencen 1912) har vist sig at være nytteløst, og forenerne er selv kommet i et ideologisk og politisk afhængighedsforhold til likvidatorerne«.

Dette erklærede en organisation med halvandet års erfaring bag sig, en organisation, der selv indtager en *neutral* stilling og ikke ønsker at træde i forbindelse med *nogen* af de to centre. Så meget mere tungtvejende må denne beslutning af *neutrale* folk være for Trotskij!

Det er vel tilstrækkeligt?

De folk, der har beskyldt os for splittelsesarbejde, for manglende vilje eller manglende evne til at forliges med likvidatorerne, har ikke *selv* kunnet forliges med dem. Augustblokken har vist sig at være en fiktion og er gået i opløsning.

Trotskij bedrager sine læsere ved at skjule denne opløsning for dem.

Vore modstanderes erfaring har bevist, at vi havde ret, at samarbejde med likvidatorerne er umuligt.

4. En forsoners råd til »syvmandsgruppen« (9)

I den redaktionelle artikel i Borba nr. 1, »Duma-fraktionens splittelse«, findes der nogle råd fra en forsoner til den likvidatorvenlige (eller til likvidatorismen hældende) syvmandsgruppe i dumaen. Kernen i disse råd er følgende sætning:

»henvende sig i første række til seksmandsgruppen i alle tilfælde, hvor en overenskomst med andre fraktioner er nødvendig« (s. 29).

Det er et fornuftigt råd, og blandt andet på grund af dette råd synes Trotskij at være uenig med likvidatorerne fra Lutj. Lige siden kampen mellem de to fraktioner i dumaen begyndte, siden resolutionen på sommerkonferencen (1913) (10), er det netop dette standpunkt, pravdisterne har indtaget. Den russiske socialdemokratiske arbejderfraktion har flere gange, også efter splittelsen, erklæret i *pressen*, at den fortsat indtager dette standpunkt, til trods for »syvmandsgruppens« gentagne afslag.

Lige fra begyndelsen, siden sommerkonferencens resolution, har vi ment, og vi mener det stadig, at *aftaler* vedrørende duma-arbejdet er ønskelige og mulige: når sådanne aftaler gentagne gange har kunnet praktiseres med småborgerlige bondedemokrater (trudovikkerne), er de selvfølgelig så meget mere mulige og nødvendige med småborgerlige, liberale arbejderpolitikere.

Man skal ikke overdrive meningsforskellighederne, og man skal se virkeligheden lige i øjnene: »Syvmandsgruppen« består af folk, der vakler i retning af likvidatorismen, i går støttede de i et og alt Dan, og i dag flytter de med sorg deres blik fra Dan til Trotskij og tilbage igen. Likvidatorerne er en gruppe legalister, der har skilt sig ud fra partiet og fører en liberal arbejderpolitik. På grund af deres forkastelse af det illegale arbejde kan der absolut ikke være tale om nogen enhed med denne gruppe med hensyn til partiets opbygning eller arbejderbevægelsen. Den, der mener noget andet, tager afgørende fejl og regner ikke med de dybtgående forandringer, der er sket efter 1908.

Men det er naturligvis tilladeligt at slutte *aftaler* om enkelte spørgsmål med denne gruppe, der står uden for eller omkring partiet: vi *må* altid tvinge denne gruppe – ligesom trudovikkerne – til at træffe et valg mellem en proletarisk (pravdistisk) politik og en liberal politik. Hvad kampen for pressefriheden angår, har det f.eks. tydeligt vist sig, at likvidatorerne vaklede mellem den liberale problemstilling med dens forkastelse eller forglemmelse af den uensurerede presse og den modsatte, den proletariske politik.

Inden for дума-politikens rammer, hvor de vigtigste, *uden for думаen* stillede problemer ikke rejses direkte, er aftaler med de liberale arbejderpolitikeres syvmandsgruppe mulige og ønskelige. På dette punkt er Trotskij gået *fra* likvidatorerne og *til* det standpunkt, som partiets sommerkonference (1913) indtog.

Man må blot ikke glemme, at en uden for partiet stående gruppe på ingen måde forstår det samme ved en aftale, som partifolk i almindelighed gør. For folk, der ikke hører til partiet, er en »aftale« i думаen det samme som »udarbejdelse af en taktisk resolution eller linje«. For partifolk er en aftale et forsøg på at *få andre med* ved realiseringen af partiets linje.

Trudovikkerne har f.eks. ikke noget parti. Ved en aftale forstår de så at sige en »fri udarbejdelse« af en linje, i dag sammen med kadetterne, i morgen sammen med socialdemokraterne. Vi forstår derimod noget ganske andet ved en aftale med trudovikkerne: vi har partibeslutninger vedrørende alle vigtige taktiske spørgsmål, og vi vil aldrig afvige fra disse beslutninger; at slutte en aftale med trudovikkerne betyder for os, at vi forsøger at *drage dem over* på vor side, *overbevise* dem om, at vi har ret, og *ikke giver afkald* på fælles aktioner mod de Sorte Hundreder og mod de liberale.

I hvilken grad Trotskij har glemt (han har alligevel ikke for ingen ting opholdt sig hos likvidatorerne!) denne elementære forskel mellem aftaler, set fra et partistandpunkt, og aftaler, set fra et standpunkt uden for partiet, viser følgende tankegang hos ham:

»Det er nødvendigt, at repræsentanter for Internationale fører begge dele af vor splittede parlamentsrepræsentation sammen og i fællesskab med dem undersøger, hvad der forener og hvad der skiller dem... Må-

ske kan der udarbejdes en detaljeret resolution om taktikken, en resolution, der formulerer principperne for parlamentstaktikken...« (nr. 1, s. 29-30).

Her har man et karakteristisk og overordentlig typisk lille eksempel på likvidatorernes problemstilling! Trotskij's tidsskrift glemmer partiet: er det heller umagen værd at huske på en sådan bagatel?

Når forskellige partier i Europa (Trotskij ynder i tide og utide at tale om europæisme) træffer en aftale eller slutter sig sammen, så plejer det at gå for sig på følgende måde: deres repræsentanter kommer sammen og klarlægger først og fremmest divergenserne (netop det, som Internationale har stillet på dagsordenen for Ruslands vedkommende uden på nogen måde at medtage Kautskys uovervejede påstand i resolutionen, hvorefter »det gamle parti ikke eksisterer mere«). Efter at have klarlagt divergenserne, fastslår repræsentanterne, *hvilke beslutninger* (resolutioner, betingelser osv.) *der skal forelægges begge partiers kongresser* med hensyn til taktik, organisation osv. Hvis det lykkes at opstille et udkast til fælles beslutninger, afgør kongresserne, om de skal godkendes eller ej; hvis der forelægges *forskellige* forslag, drøfter begge partiers kongresser dem definitivt på tilsvarende måde.

Likvidatorerne og Trotskij har kun »sympati« for de *europæiske* mønstre på opportunisme, men absolut ikke for mønstrene på europæisk partiånd.

»En detaljeret resolution om taktikken« vil blive udarbejdet af дума-repræsentanterne!! De russiske »fremskredne arbejdere«, som Trotskij ikke for ingenting er så utilfreds med, har her et anskueligt eksempel på, hvor vidt de udenlandske smågrupper i Wien og Paris går i deres latterlige projektmageri, idet de endog har forsikret Kautsky, at i Rusland »eksisterer partiet ikke mere«. Men selv om det undertiden lykkes at holde udlændinge for nar i denne henseende, så vil de russiske »fremskredne arbejdere« (med fare for på ny at vække den drabelige Trotskij's utilfredshed) le disse projektmagere lige op i ansigtet.

»Detaljerede resolutioner om taktikken – vil de sige til dem – udarbejdes hos os af partiets kongresser og konferencer (vi ved ikke, hvordan det er hos Jer, der står uden

for partiet), således som det f.eks. skete i 1907, 1908, 1910, 1912 og 1913. Vi vil med fornøjelse gøre uinformerede udlændinge og ligeledes glemsomme russere bekendt med vore partibeslutninger, og vi vil med endnu større fornøjelse bede repræsentanter for »syvmandsgruppen« eller »augustfolkene« eller »Levitsa-folkene« (11) gøre os bekendt med de beslutninger, som deres kongresser eller konferencer har vedtaget, og bede dem om på deres førstkommende kongres at rejse det bestemte spørgsmål om forholdet til vore resolutione: eller til den neutrale lettiske kongres' resolution i 1914 osv.«.

Dette er, hvad Ruslands »fremskredne arbejdere« vil sige til de forskellige projektmagere, og dette er, hvad f.eks. Petersborgs organiserede marxister *allerede har sagt* i den marxistiske presse. Behager det Trotskij at ignorere disse trykte betingelser for likvidatorer? Så meget værre for Trotskij. Vor pligt er det at varsko læserne om, hvor latterligt projektmageriet er, som vil »forene« (i stil med augustfolkenes »forenelse«?), men ikke ønsker at tage hensyn til, hvad flertallet af de bevidste arbejdere i Rusland vil.

5. Trotskijs likvidatoriske anskuelser

Om sine egne anskuelser har Trotskij i virkeligheden søgt at sige så lidt som muligt i sit nye tidsskrift. Put Pravdy har allerede (nr. 37) bemærket, at Trotskij ikke har sagt en lyd om undergrundsarbejdet, om parolen »Kamp for et åbent parti« osv. Dette er blandt andet grunden til, at vi taler om den *værste* form for fraktionsvæsen i dette tilfælde, hvor en særorganisation søger at etablere sig *uden* nogen ideologisk eller politisk fysiognomi.

Selv om Trotskij imidlertid ikke har ønsket at fremlægge sine anskuelser direkte, viser dog en hel række steder i hans tidsskrift, hvad det er for ideer, han i hemmelighed og i det skjulte udbreder.

Allerede i den første redaktionelle artikel i det første nummer læser vi:

»Det førrevolutionære socialdemokrati var hos os kun efter sin idé, efter sit mål, et *arbejderparti*. I virkeligheden var det en organisation af marxistiske intellektuelle, som gik i spidsen for den vågnende arbejderklasse...« (5).

Det er den velkendte liberale og likvidatoriske vise, som i virkeligheden er et forspil til en *fornægtelse* af partiet. Denne vise bygger på en forvrængning af de historiske kendsgerninger. Allerede strejkerne i 1895-1896 skabte en massebevægelse blandt arbejderne, en bevægelse, der idémæssigt og organisatorisk var forbundet med socialdemokratiet. Og det skulle være de »intellektuelle, der *gik i spidsen* for arbejderklassen« i disse strejker og i den økonomiske og ikke-økonomiske agitation!! ?

Eller tag de nøjagtige tal for statsforbrydelser i årene 1901-1903 sammenlignet med den foregående periode:

Af 100 deltagere i frihedsbevægelsen (som blev draget til ansvar for statsforbrydelser) var beskæftiget i:

Perioder	Landbrug	Industri og handel	Liberale erhverv og studerende	Uoplyst eller uden erhverv
1884-1890	7,1	15,1	53,3	19,9
1901-1903	9,0	46,1	28,7	8,0

Vi ser, at i 80-erne, da der endnu *ikke* fandtes et socialdemokratisk parti i Rusland, da bevægelsen var »narodnikisk«, var de intellektuelle i overvægt: over halvdelen af deltagerne hørte til dem.

Vi ser et ganske andet billede i årene 1901-1903, da der allerede fandtes et socialdemokratisk parti og det gamle Iskra virkede. De intellektuelle udgør allerede et *mindretal* blandt bevægelsens deltagere; der er allerede langt flere *arbejdere* (»industri og handel«) end intellektuelle, og arbejdere og bønder udgør tilsammen over halvdelen af hele antallet.

Netop i kampen mellem strømningerne inden for marxismen gjorde en småborgerlig-intellektuel *fløj* af socialdemokratiet sig gældende, begyndende med »økonomismen« (1895-1903) og fortsat af »mensjevismen« (1903-1908) og »likvidatorismen« (1908-1914). Trotskij gentager likvidatorernes bagvaskelser mod partiet og er bange for at røre ved historien om de tyve års kamp mellem strømningerne inden for partiet.

Her er et andet eksempel:

»Det russiske socialdemokrati har i sin stilling til parlamentarismen gennemgået de samme tre stadier...« (som i andre lande) »...først 'boykotismen' ...så

den principielle anerkendelse af den parlamentariske taktik, men...« (et herligt »men«, det samme »men«, som Sjtjedrin oversatte med sætningen: Ørerne vokser ikke op over panden, nej de gør ikke!) »... med rent agitatoriske mål... og endelig... dagskravenes... overførelse til dumaens talerstol« (nr. 1, s. 34).

Igen en likvidatorisk forvrængning af historien. Forskellen mellem andet og tredje stadium er udpønset for ubemærket at kunne forsvare reformismen og opportunismen.

Boykotismen har aldrig været et stadium i »socialdemokratiets stilling til parlamentarismen«, *hverken* i Europa (hvor der fandtes og findes anarkisme) *eller* i Rusland, hvor f.eks. boykotten af Bulygins дума *kun* angik denne bestemte institution og *aldrig* var forbundet med »parlamentarisme«, men fremkaldtes af den særegne kamp mellem liberalisme og marxisme om stormløbets fortsættelse. Trotskij siger ikke et muk om, hvorledes denne kamp genspejledes i kampen mellem de to strømninger inden for marxismen!

Hvis man vil beskæftige sig med historien, må man klarlægge de konkrete problemer og de forskellige strømningers klassemæssige rødder; den, der på marxistisk vis vil studere kampen mellem klasserne og kampen mellem strømningerne vedrørende deltagelse i Bulygins дума, vil dér få øje på rødderne til den liberale arbejderpolitik. Men Trotskij »beskæftiger sig« med historien for at *komme uden om* de konkrete problemer og *konstruere* en retfærdiggørelse eller noget, der ligner en retfærdiggørelse for vor tids opportuniste!

»... Faktisk – skriver han – benytter alle retninger de samme metoder i kampen og opbygningen... råbene om en liberal fare i vor arbejderbevægelse er ikke andet end en grov sekterisk karikatur af virkeligheden« (nr. 1, s. 5 og 35).

Det er et meget klart forsvar for likvidatorerne og et meget vredt forsvar. Men vi tillader os alligevel at anføre i alt fald et lille faktum af ganske ny dato – Trotskij slår kun om sig med fraser, mens vi gerne vil have arbejderne selv til at tænke over dette faktum.

Det er et faktum, at Severnaja Rabotjaja Gasetta i sit nummer for 13. marts skrev:

»I stedet for at fremhæve den bestemte konkrete opgave, som arbejderklassen står overfor: at tvinge dumaen til at forkaste lovforslaget (om pressen), opstilles der en udflydende formel om kamp for 'de ubeskårne paroler', samtidig med at den illegale presse opreklameres, hvorved man kun kan svække arbejderne kamp for deres legale presse.«

Dette er et dokument med et klart, præcist forsvar for likvidatorernes politik og en kritik af pravdisterne. Mon der findes noget forstandigt menneske, der vil sige, at begge strømninger i det givne spørgsmål anvender »de samme metoder i kampen og opbygningen«? Findes der noget forstandigt menneske, der vil sige, at likvidatorerne her *ikke* fører en *liberal* arbejderpolitik, og at den liberale fare i arbejderbevægelsen her er noget, man har fundet på?

Når Trotskij går uden om kendsgerninger og konkrete henvisninger, så er det, fordi de ubarmhjertigt modbeviser alle hans vredesudbrud og svulstige fraser. Det er selvfølgelig meget let at stille sig i positur og sige: »en grov sekterisk karikatur«. Det er heller ikke svært at tilføje endnu skarpere, endnu mere svulstige ord om »befrielsen for det konservative fraktionsvæsens slaveri«.

Men er det ikke meget letkøbt? Er dette våben ikke hentet i arsenalet fra den tid, da Trotskij glimrede over for gymnasiasterne?

De »fremskredne arbejdere«, som Trotskij er vred på, ønsker ikke desto mindre, at man med rene ord siger til dem: Godkender i den »metode i kampen og opbygningen«, som er kommet klart til udtryk i den citerede vurdering af den konkrete politiske kampagne? Ja eller nej? Hvis ja, så er det en liberal arbejderpolitik, så er det forræderi mod marxismen og partiet, og man bedrager sig selv og andre, hvis man taler om »fred« eller »enhed« med en *sådan* politik, med grupper, der går ind for *den*.

Nej? Så sig det rent ud. Med fraser kan man ikke imponere, ikke tilfredsstille og ikke skræmme vor tids arbejder.

Endnu en bemærkning: den politik, som likvidatorerne går ind for i det anførte citat, er selv fra et liberalt synspunkt tåbelig, thi lovenes vedtagelse i dumaen afhænger af »semstvo-oktobristerne« af Bennigsens type, og han har allerede lagt kortene på bordet i kommissionen.

De gamle deltagere i den marxistiske bevægelse ved godt, hvad Trotskij er for en figur, og for deres skyld er der ingen grund til at tale om ham. Men det unge slægtled af arbejdere kender ham ikke, og det er nødvendigt at tale om ham, thi han er en typisk figur for alle de fem udenlandske grupper, som faktisk også vakler mellem likvidatorerne og partiet.

I den gamle Iskras tid (1901-1903) gav man disse vaklende elementer, der løb fra »økonomisterne« til »iskristerne« og tilbage igen, øgenavnet »tusjinske trækfugle« (sådan kaldte man i de urolige tider i Ruslands historie i begyndelsen af det 17. århundrede de soldater, der løb over fra den ene lejr til den anden).

Når vi taler om likvidatorismen, konstaterer vi en bestemt ideologisk strømning, der er vokset frem i årenes løb, og hvis rødder er flettet sammen med »mensjevismen« og »økonomismen« i marxismens 20-årige historie, og som er forbundet med en bestemt klasses – det liberale bourgeois – politik og ideologi.

De »tusjinske trækfugle« erklærer, at de står over fraktionerne, og de har kun den ene begrundelse for det, at de i dag »låner« ideer hos den ene, i morgen hos den anden fraktion. Trotskij var en glødende »iskrist« i 1901-1903, og Rjasanov betegnede hans rolle på kongressen i 1903 som »Lenins knippel«. I slutningen af 1903 var Trotskij glødende mensjevik, dvs. han var fra iskristerne løbet over til »økonomisterne«; han forkyndte nu, at »mellem det gamle og det nye Iskra ligger der en afgrund«. I 1904-1905 fjerner han sig fra mensjevikkerne og indtager en vaklende holdning, snart forkynder han den ultra-radikale »permanente revolution«. I 1906-1907 nærmer han sig bolsjevikkerne, og i foråret 1907 erklærer han sig solidarisk med Rosa Luxemburg.

I opløsningens tid går han igen til højre, efter lang tids »fraktionsløs« vaklen, og i august 1912 slutter han en blok med likvidatorerne. Nu fjerner han sig igen fra dem, men gentager i *virkeligheden* stadig deres ynkelige ideer.

Den slags typer er karakteristiske som brudstykker af gårsdagens historiske dannelser og formationer, da arbejdernes massebevægelse i Rusland endnu lå i dvale, og da der var »plads« nok til, at enhver lille gruppe kunne fremstille sig selv som en strømning, gruppe, fraktion, kort sagt som en »magt«, der snakkede om at forene sig med

andre.

Det er nødvendigt, at det unge slægtled af arbejdere får nøje kendskab til, hvem det har at gøre med, når der optræder folk med usandsynlige prætentioner, folk, som absolut ikke vil tage hensyn *hverken* til de partibeslutninger, som lige fra 1908 har defineret og fastslået forholdet til likvidatorismen, *eller* til den nærværende arbejderbevægelses erfaringer i Rusland, hvor man virkelig har skabt en flertallets *enhed* på basis af en fuldstændig anerkendelse af de nævnte beslutninger.

Objektive tal om styrken i de forskellige strømninger i arbejderbevægelsen

For bevidste arbejdere findes der ikke nogen vigtigere opgave end at *erkende* deres klasses bevægelse, dens væsen, dens mål og opgaver, dens betingelser og praktiske former. Thi arbejderbevægelsens hele styrke ligger i dens bevidste orientering og i dens massekarakter: hvert skridt, kapitalismen gør i sin udvikling, forøger antallet af proletarer, lønarbejdere, svejser dem sammen, organiserer dem, oplyser dem og forbereder på denne måde den klassekraft, som uundgåeligt må skride fremad mod sine mål.

Marxisternes program og deres taktiske beslutninger, som stadig udredes i deres presse, bidrager til i arbejdermasserne at udforme bevidstheden om bevægelsens væsen, mål og opgaver.

Kampen mellem de forskellige strømninger i Ruslands arbejderbevægelse har dybe klasserødder. De to »strømninger«, som i Ruslands arbejderbevægelse kæmper imod marxismen (»pravdismen«), og som (ifølge deres massekarakter og deres historiske rødder) fortjener betegnelsen »strømninger« – narodnismen og likvidatorismen – giver udtryk for bourgeoisie's indflydelse på proletariatet. Dette har marxisterne mange gange gjort rede for, og det er blevet fastslået i en hel række af marxisternes beslutninger, både med hensyn til narodnikkerne (kampen mod dem har allerede varet 30 år) og med hensyn til likvidatorerne (likvidatorismens historie er ca. 20 år gammel, idet likvidatorismen er en direkte fortsættelse af »økonomismen« og mensjevismen).

I øjeblikket indløber der stadig flere *objektive* tal om styrken i de forskellige strømninger i Ruslands arbejder-

bevægelse. Disse objektive tal, der angår *massernes* og ikke enkelte personers og grupperes optræden og stemning, tal, som er taget fra de forskellige *fjendtlige* aviser, tal, som kan *gås efter* af ethvert menneske, der kan læse og skrive – disse tal må vi med al energi samle, efterprøve og studere.

Kun gennem sådanne tal kan man lære noget om sin klasses bevægelse og studere den. En stor, måske den største skavank (eller forbrydelse over for arbejderklassen), som hæfter ved både narodnikkerne og likvidatorerne såvel som de forskellige intellektuelle smågrupper, »Vperjods« gruppe, Plekhanovs tilhængere, trotskisterne, ligger i deres *subjektivism*. Uafladeligt udgiver de deres egne ønsker, deres egne »meninger«, deres egne vurderinger, deres egne »synspunkter« for at være arbejdernes vilje, arbejderklassens krav. Når de f.eks. taler om »enhed«, ser de majestætisk bort fra *erfaringer*, som *flertallet* af Ruslands bevidste arbejdere gennem to og et halvt år, fra begyndelsen af 1912 og til midten af 1914, har gjort med skabelsen af virkelig enhed.

Lad os nu foretage en sammenfatning af de forhåndenværende *objektive* oplysninger om styrken i de forskellige retninger i arbejderbevægelsen. Lad liebhaverne af subjektive vurderinger og løfter gå til »smågrupperne«, vi henvender os kun til dem, som ønsker at studere de objektive kendsgerninger. Her er kendsgerningerne:

	»Pravdister«	Likvidatorer	I procent		Venstre- narodnikker
			»Pravdister«	Likvidatorer	
<i>Valgene til statsdumaen:</i>					
1. Antal deputerede i arbejderkurien:					
II дума 1907.....	11	12	47	53	–
III дума 1907-12.....	4	4	50	50	boy-
IV дума 1912.....	6	3	67	33	kot
<i>Antal arbejdergrupper, som har ydet bidrag:</i>					
2. Antal bidrag fra arbejdergrupper til Petersborg-aviser:					
År 1912.....	620	89	–	–	–
År 1913.....	2181	661	76,9	23,1	264
indtil 13. maj 1914.....	2873	671	81,1	18,9	524
<i>Valg af arbejderrepræsentanter til forsikringskasserne:</i>					
3. Antal repræsentanter valgt til rigs-forsikringsanstalten.....	47	10	82,4	17,6	?1-2?
4. do. til hovedstadens forsikringsanstalt.....	37	7	84,1	15,9	4
<i>Underskrifter på resolutioner til støtte for дума-fraktionerne:</i>					
5. Underskrifter i de to aviser for de »seks« (pravdisterne) og for de »syv« (likvidatorerne).....	6722	2985	69,2	30,8	–

	»Pravdister«	Likvidatorer	I procent		Venstre- narodnikker
			»Pravdister«	Likvidatorer	
<i>Forbindelse med arbejdergrupper:</i>					
6. Antal henvendelser med forskellige bidrag fra arbejdergrupper til den ene eller den anden fraktion (fra oktober 1913 til 6. juni 1914)....	1295	215	85,7	14,3	–
<i>Petersborg-avisernes oplagstal:</i>					
7. Antal trykte eksemplarer (oplysninger samlet og udgivet af E. Vanderveide).....	40000	16000	71,4	28,6	12000 tre gange ugentlig
<i>Presse i udlandet:</i>					
8. Antal numre af den ledende avis efter likvidatorernes august-konference (1912) indtil juni 1914.....	5	0	–	–	9
9. Antal henvisninger i disse numre til ikke-legale organisationer (hvert sted tælles som en henvisning).....	44	0	–	–	21
<i>Afhængighed af bourgeoisie:</i>					
10. Pengeindsamlinger til Petersborg-aviser (fra 1. januar til 13. maj 1914). Bidrag fra ikke-arbejdere, i procent.....	–	–	13	56	50

	»Pravdister«	Likvidatorer	I procent		Venstre- narodnikker
			»Pravdister«	Likvidatorer	
11. Antal regnskaber offentliggjort af aviserne i hele perioden	3	1	–	–	?(0?)
12. Procentsats af ovennævnte regnskaber, som viser et underskud, dækket af ikke-oplyste, dvs. borgerlige kilder	–	–	0	100	?
13. Pengesummer, som er gået gennem den ene eller den anden dumafraktion (fra oktober 1913 til 6. juni 1914). Summer fra <i>ikke</i> -arbejdere, i procent	–	–	6	46	–
14. Antal breve, der stiltiende udgives for at stamme fra arbejdere, men i virkeligheden er taget fra borgerlige aviser, uden kildeangivelse	–				0
<i>Fagforeningerne:</i>					
15. Antal fagforeninger i Petersborg, hvori flertallet af medlemmerne (regnet efter flertallet af bestyrelsesmedlemmer) sympatiserer med den ene eller den anden retning	14½*	3½*	–	–	–

Først vil vi forsyne de anførte tal med korte kommentarer, for derefter at gå over til konklusionerne.

Det er nemmest at give kommentarerne punkt for punkt.

Punkt 1. *Der findes ikke* oplysninger om valgmændene og repræsentanterne. Den, der beklager sig over anvendelsen af »kurie«-tallene, gør sig simpelt hen latterlig, for der findes ikke andre tal. De tyske socialdemokrater måler deres fremgang efter Bismarcks valglov, som udelukker kvinderne og skaber en »mands«-kurie!

Punkt 2. Antallet af arbejdergrupper, der yder økonomiske bidrag og ikke blot »klarer den med resolutioner«, er det pålideligste og sikreste vidnesbyrd om styrken ikke blot i strømmingen, men i organiseringen, i partiånden.

Det er derfor, likvidatorerne og »smågrupperne« udviser en sådan subjektiv foragt for dette vidnesbyrd.

Likvidatorerne har indvendt: vi har desuden en jødisk og en grusisk avis, mens Pravda står alene. Det passer ikke. For det første er den estiske og den litauiske avis pravdistiske (1). For det andet har man vel ikke lov at glemme Moskva, når man tager provinsen med? Arbejderbladet i Moskva (2) har i løbet af 1913 sammensluttet og forenet 390 arbejdergrupper (Rabotjij nr. 1, s. 19), mens den jødiske avis Zait fra nr. 2 (29. december 1912) til 1. juni 1914 har forenet 296 arbejdergrupper (deraf 190 indtil 20. marts 1914 og 106 fra 20. marts til 1. juni 1914). Altså har Moskva alene mere end »opvejet« likvidatorernes subjektive henvisning til Zait!

Vi opfordrer de grusiske og armenske kammerater til at indsamle oplysninger om likvidatorernes kaukasiske aviser. Hvor mange arbejdergrupper findes der dér? Alsidige objektive oplysninger er nødvendige.

Fejltagelser ved optællingen af grupperne er mulige, men det er enkelttilfælde. Vi opfordrer alle til at efterprøve og korrigere dem.

Punkt 3 og 4 behøver ingen kommentar. En enquête til indsamling af nye oplysninger om provinsen er ønskelig.

Punkt 5. I de 2985 underskrifter til støtte for likvidatorerne er *indbefattet* 1086 bundistiske og 719 kaukasiske. Det ville være ønskeligt, om kammeraterne på stedet ville gennemgå disse tal.

Punkt 6. Begge fraktioners kasserere offentliggør afregninger *over samtlige* bidrag, der indgår til fraktionen

*) I én fagforening står pravdisterne og likvidatorerne lige.

til forskellige formål. Dette er en nøjagtig, objektiv målestok for forbindelsen med arbejderne.

Punkt 7. Avisernes oplagstal. Oplysninger, der er samlet og offentliggjort af E. Vandervelde, men er blevet fortiet af likvidatorerne og de liberale (Kijevskaja Mysl). »Subjektivisme«. Det ville være ønskeligt, om der kunne blive samlet mere fyldestgørende oplysninger, i det mindste for en måned.

Punkt 8 og 9. Her er en af de objektive illustrationer til likvidatorernes fornægtelse af »undergrundsarbejdet«, dvs. af partiet. Udlandet gav fra 1. januar til 13. maj 1914 pravdisterne 49 rubler 79 kopek ($\frac{1}{4}$ pct.), mens likvidatorerne fik 1709 rubler 17 kopek (14 pct.). Lad være at sige: »Jeg kan ikke«, men sig: »Jeg vil ikke«!

Punkterne 10-14. Objektive vidnesbyrd om likvidatorernes og narodnikkernes afhængighed af bourgeoisiet, om deres borgerlige karakter. *Subjektivt* er likvidatorerne og narodnikkerne »socialister« og »socialdemokrater«. *Objektivt*, både ifølge deres *ideer* og massebevægelsens *erfaring* er de borgerlige grupper af intellektuelle, som afspalter et mindretal af arbejderne fra arbejderpartiet.

Vi henleder særligt læserens opmærksomhed på likvidatorernes forfalskning af arbejderkorrespondancer. Et uhørt, himmelråbende bedrageri! Gid alle marxister på stedet vilde afsløre dem og samle objektive oplysninger (se Trudovaja Pravda, nr. 12,11. juni 1914 (3)).

Punkt 15. Disse tal er særlig vigtige og bør suppleres og efterprøves ved en særlig undersøgelse. Vi har taget oplysninger fra Sputnik Rabotjevo, forlaget Priboj, St. Petersburg 1914 (4). Vi har regnet kontorfolkene, konstruktørerne og farmaceuterne med til de likvidatoriske fagforeninger (ved sidste valg til typografernes bestyrelse den 27. april 1914 blev halvdelen af bestyrelsesposterne besat med pravdiste, og mere end halvdelen af posterne som suppleanter til bestyrelsen). Vi har regnet bagerne og taskemagerne med til narodnikkernes fagforeninger. Det samlede medlemstal andrager ca. 22.000.

Af 13 fagforeninger i Moskva står de 10 på pravdisternes side, de 3 er usikre, men står pravdisterne nær. Ikke én står på likvidatorernes og narodnikkernes side.

De konklusioner, man kan drage af de objektive oplysninger, viser, at kun i pravdismen har vi en virkelig marxistisk, proletarisk strømning, der er uafhængig af

bourgeoisiet, og som forener *over* fire femtedele af arbejderne (81,1 pct. af arbejdergrupperne i 1914 sammenlignet med likvidatorerne). Likvidatorismen og narodnikismen er uden tvivl borgerligt-demokratiske strømninger og ikke proletariske.

Erfaringerne fra massebevægelsen i årene 1912, 1913 og første halvdel af 1914 har fuldstændigt og slående bekræftet pravdisternes programmatisk, taktiske og organisatoriske ideer, beslutninger og linje. I den forvisning, at vi befinder os på den rigtige vej, må vi hente energien til et endnu ihærdigere arbejde.

*Skrevet i februar-marts 1914.
Trykt i april-juni 1914
i tidsskriftet Prosvestsjenie
nr. 4, 5 og 6.*

Om nationernes selvbestemmelsesret

Paragraf 9 i de russiske marxisters program, der handler om nationernes selvbestemmelsesret, har i den sidste tid (som vi allerede har påvist det i Prosvestsjenie/oplysning/) (1) udfordret opportunisterne til et helt felttog. Både den russiske likvidator Semkovskij ved Petersborg likvidatoravis, bundisten Liebman og den ukrainske nationalsocialer Jurkevity er i deres presseorganer faldet over denne paragraf og har maltrakteret den med en yderst ringegående mine. Der er ingen tvivl om, at dette »mangestregede« opportunistiske »overfald« på vort marxistiske program står i nær forbindelse med de nuværende nationalistiske svingninger i almindelighed. Det forekommer os derfor belejligt nu at foretage en nøjere analyse af det rejste spørgsmål. Det skal dog bemærkes, at ikke én af alle de nævnte opportunist har fremført så meget som et eneste selvstændigt argument: alle gentager de blot Rosa Luxemburgs udtalelser i hendes lange polske artikel fra årene 1908-9: Det Nationale Spørgsmål Og Autonomi. Det bliver derfor de »originale« argumenter, som er fremsat af sidstnævnte forfatter, vi oftest vil beskæftige os med i vor fremstilling.

1. Hvad er nationernes selvbestemmelse?

Det er naturligt, at dette spørgsmål sættes i forgrunden, når man gør forsøg på at undersøge den såkaldte selvbestemmelse marxistisk. Hvad forstår man ved selvbestemmelse? Skal man søge svaret i juridiske definitioner (begrebsbestemmelser), afledt af alle hånd »almene retsbegreber«? Eller skal man søge svaret i et historisk-økonomisk studium af de nationale bevægelser?

Det er ikke så mærkeligt, at d'herrer Semkovskij, Liebman, Jurkevity og deres lige slet ikke har fundet på at stille dette spørgsmål, idet de omgår det ved at fnise enfoldigt ad det marxistiske programs påståede »uklarhed« og i deres enfold øjensynlig ikke engang ved, at nationernes selvbestemmelse omtales ikke blot i det russiske /RSDAPs/ program fra 1903 (2), men også i den internationale Londonkongres' resolution fra 1896 (herom mere udførligt på rette sted). Det er langt mere mærkeligt, at Rosa Luxemburg med sine mange deklamationer om den pågældende paragrafs påståede abstrakte og metafysiske karakter selv begår den synd at tale abstrakt og metafysisk. Rosa Luxemburg selv fortæber sig hele tiden i almene betragtninger over selvbestemmelse (deriblandt ganske pudsige spekulationer over, hvorledes man kan konstatere en nations vilje), og intetsteds stiller hun klart og præcist det spørgsmål, om det væsentlige ligger i juridiske bestemmelser eller i de erfaringer, som alverdens nationale bevægelser har høstet.

En præcis formulering af dette spørgsmål, som en marxist ikke kan komme udenom, ville med ét slag have fejlet ni tiendedele af Rosa Luxemburgs argumenter af bordet. Det er ikke første gang, der er opstået nationale bevægelser i Rusland, og de er ikke noget specielt for Rusland alene. I hele verden har den epoke, hvor kapitalismen vandt endelig sejr over feudalismen, været forbundet med nationale bevægelser. Det økonomiske grundlag for disse bevægelser ligger i, at bourgeoisie for at vinde fuldstændig sejr for vareproduktionen må erobre hjemmemarkedet, at der må være statsligt samlede territorier med en befolkning, der taler det samme sprog samtidig med, at de forskellige hindringer for dette sprogs udvikling og for dets forankring i litteraturen fjernes. Sproget er menneskets vigtigste kommunikationsmiddel; sprogets enhed og dets uhindrede udvikling er en af de vigtigste betingelser for virkelig fri og omfattende vareomsætning, der modsvarer den moderne kapitalismes krav, det er en betingelse for fri og omfattende gruppering af befolkningen i alle de forskellige klasser, og endelig er det en betingelse for snæver forbindelse mellem markedet og en hvilken som helst større eller mindre erhvervsdrivende, sælger og køber.

Derfor rummer enhver national bevægelse en tendens

til (en bestræbelse for) at danne *nationalstater*; der bedst opfylder disse krav fra den moderne kapitalismes side. De mest fundamentale økonomiske faktorer skubber på i den retning, og for hele Vesteuropa, ja for hele den civiliserede verden, er nationalstaten derfor det *typiske*, det normale i den kapitalistiske periode.

Hvis vi altså ønsker at forstå betydningen af nationernes selvbestemmelse og ikke vil lege med juridiske definitioner eller »opdigte« abstrakte begrebsbestemmelser, men undersøge de historisk-økonomiske vilkår for de nationale bevægelser, så kommer vi uvægerligt til den konklusion, at man ved nationernes selvbestemmelse forstår deres statslige adskillelse fra kollektiver af fremmed nationalitet og dannelsen af selvstændige nationalstater.

Længere fremme vil vi finde yderligere årsager til, at det ville være forkert at forstå andet ved selvbestemmesret end retten til egen statslig eksistens. Nu må vi imidlertid dvæle ved Rosa Luxemburgs forsøg på at »komme bort fra« den uundgåelige konklusion, at bestræbelserne for at danne nationalstater har dybe økonomiske rødder.

Rosa Luxemburg kender udmærket Kautskys pjece, Nationalitet Og Internationalitet (tillæg til *Neue Zeit* nr. 1, 1907-1908; russisk oversættelse i tidsskriftet *Nautjnaja Mysl*, Riga 1908). Hun ved, at Kautsky (3) efter grundigt at have undersøgt spørgsmålet i pjecens afsnit 4 om nationalstaten kom til den konklusion, at Otto Bauer »undervurderer styrken i bestræbelsen for at danne en nationalstat« (s. 23 i den citerede pjece). Rosa Luxemburg citerer selv Kautskys ord: »Nationalstaten er den form for stat, der bedst svarer til de moderne forhold« (dvs. de kapitalistiske, civiliserede, økonomisk progressive, i modsætning til de middelalderlige, førkapitalistiske osv.), »er den form, hvori den bedst kan opfylde sine opgaver« (dvs. de opgaver det er, at sikre den frieste, mest omfattende og hurtigste udvikling af kapitalismen). Hertil må man føje Kautskys endnu skarpere slutbemærkning, at de nationalt brogede stater (de såkaldte nationalitetsstater til forskel fra nationalstater) altid er stater, »hvis indre struktur af en eller anden grund er forblevet anomal eller underudviklet« (tilbagestående). Det er indlysende, at når Kautsky taler om anomalitet, me-

ner han udelukkende en uoverensstemmelse med, hvad der bedst passer til den kapitalistiske udviklings krav.

Nu er spørgsmålet, hvorledes Rosa Luxemburg stillede sig til Kautskys historisk-økonomiske konklusioner på dette punkt. Er de rigtige eller forkerte? Er det Kautsky, der har ret i sin historisk-økonomiske teori, eller er det Otto Bauer, hvis teori hviler på en psykologisk basis? Hvori består sammenhængen mellem Bauers utvivlsomme »nationale opportuniste«, hans forsvar for den kulturelt nationale autonomi, hans nationalistiske tendenser (»hist og her en understregning af det nationale moment«, som Kautsky udtrykker det), hans »umådelige overdrivelse af det nationale«, hans »fuldstændige forglemmelse af det internationale moment« (Kautsky) og hans undervurdering af de kræfter, som stræber efter at oprette en nationalstat?

Rosa Luxemburg har ikke engang stillet dette spørgsmål. Hun har ikke bemærket denne sammenhæng. Hun har ikke sat sig ind i Otto Bauers teoretiske synspunkter som en *helhed*. Ja, hun har overhovedet ikke stillet den historisk-økonomiske teori op imod den psykologiske i det nationale spørgsmål. Hun har indskrænket sig til følgende bemærkninger mod Kautsky:

».... Denne 'bedste' nationalstat er kun en abstraktion, som let kan udvikles teoretisk og forsvares teoretisk, men som ikke har noget med virkeligheden at gøre« (*Przeglad Socjaldemokratyczny* 1908, nr. 6, s. 499) (4).

Og til bestyrkelse af denne kategoriske påstand følger betragtninger, der går ud på, at de store kapitalistiske magters udvikling og imperialismen gør de små folks »selvbestemmesret« illusorisk. »Kan man da virkelig for alvor – udbryder Rosa Luxemburg – tale om 'selvbestemmelse' i forbindelse med de formelt uafhængige montegrinere, bulgarere, rumænere, serbere, grækere, ja til dels endda svejtserne, hvis uafhængighed i sig selv kun er et produkt af den politiske kamp og det diplomatiske spil i den 'europæiske koncert'«! (s. 500). Den stat, der bedst svarer til disse forhold, er »ikke en nationalstat, som Kautsky tror, men en røverstat«. Dernæst anføres snese af tal for størrelsen af de kolonier, der tilhører England, Frankrig o.a.

Når man læser den slags betragtninger, må man for-
bavses over denne forfatters evne til ikke at forstå, *hvad
der hører til hvad!* Med overlegen mine at ville belære
Kautsky om, at de små stater er økonomisk afhængige
af store stater, at borgerlige stater kæmper indbyrdes om
røverisk undertrykkelse af andre nationer, og at der fin-
des imperialismen og kolonier – det ligner mest et lat-
terligt og barnagtigt forsøg på at gøre sig klog, thi med
selve sagen har det ikke den fjerneste forbindelse. Ikke
blot de små stater, men f.eks. også Rusland, er økono-
misk fuldstændig afhængige af den magt, som de »rige«
borgerlige landes imperialistiske finanskapital besidder.
Ikke blot Balkans miniaturestater, men også det 19. år-
hundredes Amerika var i økonomisk henseende Europas
koloni, således som allerede Marx har påvist det i *Kapi-
talen* (5). Alt dette ved Kautsky og enhver anden marxist
naturligvis udmærket godt, men i spørgsmålet om natio-
nale bevægelser og om nationalstat, er det afgjort helt
malplaceret.

Rosa Luxemburg har forbyttet spørgsmålet om natio-
nernes politiske selvbestemmelse i det borgerlige sam-
fund, om deres statslige selvstændighed, med spørgsmå-
let om deres økonomiske selvstændighed og uafhængig-
hed. Det er lige så kløgtigt, som hvis et menneske, der
behandler programmets krav om, at overhøjheden i en
borgerlig stat skal ligge hos parlamentet, dvs. forsamlin-
gen af folkerepræsentanter, gav sig til at fremlægge det
fuldstændig rigtige synspunkt, at storkapitalen har over-
højheden i et borgerligt land under en hvilken som helst
regeringsform.

Det er ubestrideligt, at størstedelen af Asien, den tæt-
test befolkede del af Jorden, enten er »stormagternes«
kolonier eller består af de stater, der nationalt er yderst
afhængige og undertrykte. Men kan denne velkendte om-
stændighed måske på nogen måde røkke ved den uom-
tvistelige kendsgerning, at i selve Asien er betingelserne
for den mest fuldstændige udvikling af vareproduktionen,
for den frieste, mest omfattende og hurtigste vækst af ka-
pitalismen, kun skabt i Japan, altså kun i en selvstændig
nationalstat? Denne stat er en borgerlig stat, og derfor be-
gyndte den selv at undertrykke andre nationer og at gøre
kolonier til slaver; vi ved ikke, om det skal lykkes Asien
inden kapitalismens sammenbrud at skabe et system af

selvstændige nationalstater i lighed med Europa. Men
det er stadigvæk uomtvisteligt, at kapitalismen ved at
vække Asien har fremkaldt nationale bevægelser alle
vegne også dér, at disse bevægelser rummer en tendens
til oprettelse af nationalstater i Asien, og at netop sådan-
ne stater yder de gunstigste betingelser for kapitalismens
udvikling. Eksemplet med Asien taler *for* Kautsky, *mod*
Luxemburg.

Også eksemplet med Balkanstaterne taler imod hen-
de, for enhver kan nu se, at de gunstigste betingelser for
kapitalismens udvikling på Balkan netop opstår, efter-
hånden som selvstændige nationalstater oprettes på
denne halvø.

Uanset Rosa Luxemburg frembyder altså hele den
progressive civiliserede menneskehed såvel som Balkan
og Asien beviser for, at Kautsky ubetinget har ret i sin
tese: nationalstaten er kapitalismens regel og »norm«;
den nationalt brogede stat er enten et tilbagestående trin
eller en undtagelse. Set ud fra nationale forhold fremby-
der nationalstaten givetvis de gunstigste betingelser for
kapitalismens udvikling. Det betyder naturligvis ikke, at
en stat af den art, baseret på borgerlige relationer, skulle
kunne udelukke udbytning og undertrykkelse af natio-
ner. Det betyder blot, at marxisterne ikke kan se bort fra
de stærke *økonomiske* faktorer, som fremkalder bestræ-
belser for at skabe nationalstater. Det betyder, at »natio-
nernes selvbestemmelse« i marxisternes program ud fra
et historisk-økonomisk synspunkt *ikke kan* have nogen
anden betydning end politisk selvbestemmelse, statslig
selvstændighed og dannelse af en nationalstat.

Hvilke betingelser man fra et marxistisk synspunkt,
dvs. et proletarisk classesynspunkt, må omgærde en
støtte til de borgerlig-demokratiske krav om en national-
stat med, herom udførligt senere. Nu indskrænker vi os
til at definere *begrebet* »selvbestemmelse« og skal yderli-
gere blot bemærke, at Rosa Luxemburg *ved*, hvad dette
begreb indeholder (»nationalstat«), mens hendes oppor-
tunistiske tilhængere, folk som Liebman, Semkovskij og
Jurkevitch, *ikke engang ved dét!*

2. Den konkrete historiske problemstilling

Et ubetinget krav, som marxistisk teori stiller ved ana-
lyse af ethvert socialt spørgsmål er, at det skal behand-

les i *bestemte* historiske rammer, og dernæst, hvis der er tale om et enkelt land (f.eks. om det nationale program for et givet land), at der skal tages hensyn til konkrete træk, der adskiller dette land fra andre inden for samme historiske epoke.

Hvilken betydning har dette ubetingede krav i marxismen, når det anvendes på vort problem?

Først og fremmest betyder det, at der må skelnes skarpt mellem to epoker i kapitalismen, som set med de nationale bevægelers øjne er radikalt forskellige. På den ene side drejer det sig om den epoke, hvor feudalismen og enevælden bryder sammen, hvor det borgerlig-demokratiske samfund og den borgerlig-demokratiske stat dannes, hvor de nationale bevægelser for første gang bliver massebevægelser og på den ene eller anden måde drager *alle* befolkningsklasser ind i politik gennem pressen, deltagelse i repræsentative organer osv. På den anden side står vi over for den epoke, hvor de kapitalistiske stater er fuldt udviklede, med for længst fastlagte forfatningssystemer, med en stærkt udviklet antagonisme mellem proletariatet og bourgeoisiet – en epoke, som man kan kalde tærskelen til kapitalismens sammenbrud.

Typisk for den første epoke er, at de nationale bevægelser vågner, og at bønderne som det talstærkeste og mest »træge« befolkningslag inddrages i disse nationale bevægelser i forbindelse med kampen for politisk frihed i almindelighed og nationale rettigheder i særdeleshed. Typisk for den anden epoke er manglen på borgerlig-demokratiske massebevægelser, hvorimod den udviklede kapitalisme med sin stadig større tilnærmelse og sammenblanding af de nationer, der allerede er draget fuldstændigt ind i handelssamkvemet, stiller antagonismen mellem den internationalt sammensluttede kapital og den internationale arbejderbevægelse i forgunden.

Naturligvis er disse to epoker ikke adskilt fra hinanden ved en uoverstigelig mur, men er indbyrdes forbundet ved talrige overgangsled, og desuden adskiller de enkelte lande sig fra hinanden ved tempoet i den nationale udvikling, befolkningens nationale sammensætning, dens geografiske fordeling osv. osv. Der kan slet ikke være tale om, at marxisterne i et bestemt land går i gang med deres nationale program uden at tage hensyn til alle disse alment historiske og konkret statslige betingelser.

Og her støder vi netop på det svageste punkt i Rosa Luxemburgs betragtninger. Med usædvanlig iver pynter hun sin artikel med en samling »kraftige« ord mod paragraf 9 i vort program og betegner det som en »overfladisk«, »klichéagtig«, »metafysisk frase« og så fremdeles. Det ville være naturligt at vente, at en forfatter, der så træffende fordømmer metafysik (i marxistisk forstand, altså antidialektik) og tomme abstraktioner, ville give os et eksempel på en konkret historisk betragtning af spørgsmålet. Det drejer sig om marxisternes nationale program i et bestemt land, Rusland, og i en bestemt epoke, begyndelsen af det 20. århundrede. Så stiller Rosa Luxemburg vel også det spørgsmål, *hvilken historisk* epoke Rusland befinder sig i, *hvordan de konkrete* særpræg ved det nationale spørgsmål og de nationale bevægelser i det *givne* land i den *givne* epoke er beskafne?

Om alt dette siger Rosa Luxemburg ikke et eneste ord! I hendes arbejde findes ikke skyggen af analyse af, hvorledes det nationale spørgsmål står i *Rusland* i den givne historiske epoke, og hvordan *Ruslands* særpræg i denne henseende er beskafne!

Vi får at vide, at det nationale spørgsmål i Balkanlandene stiller sig anderledes end i Irland, at Marx har vurderet den polske og den tjekkiske nationale bevægelse sådan og sådan under de konkrete betingelser i året 1848 (en side uddrag af Marx), at Engels har vurderet de svejtsiske skovkantoners kamp mod Østrig og slaget ved Morgarten, som fandt sted i året 1315, sådan og sådan (en lille side citerer af Engels med tilhørende kommentarer af Kautsky), at Lassalle anså bondekrigen i Tyskland i det 16. århundrede for reaktionær osv.

Man kan ikke sige, at disse bemærkninger og citater glimrer ved deres nyhed, men det er i hvert fald interessant for læseren igen og igen at huske, hvordan netop Marx, Engels og Lassalle har undersøgt de enkelte landes konkrethistoriske spørgsmål. Og ved at læse de lærerige citater fra Marx og Engels bliver det særlig anskueligt, hvilken latterlig stilling Rosa Luxemburg har bragt sig selv i. Veltalende og vredt forkynder hun nødvendigheden af en konkret historisk analyse af det nationale spørgsmål i forskellige lande til forskellig tid og – *gør ikke det mindste forsøg* på at bestemme, i *hvilket* historisk stadium af kapitalismens udvikling *Rusland* i begyndel-

sen af 20. århundrede befinder sig i, hvilke *særtræk* der er ved det nationale spørgsmål i dette land. Rosa Luxemburg viser ved eksempler, hvorledes *andre* har undersøgt spørgsmålet marxistisk, og det ser ud, som om hun dermed ganske bevidst vil understrege, hvorledes vejen til helvede ofte er brolagt med gode forsætter, og hvorledes gode råd ofte kun dækker over manglende vilje eller evne til at følge dem i praksis.

Lad os tage en af hendes lærerige sammenligninger. Rosa Luxemburg vender sig imod parolen om Polens uafhængighed og henviser til sit arbejde fra 1898, hvori hun har påvist Polens hurtige »industrielle udvikling« på grund af de polske industriprodukters afsætning til Rusland. Det er overflødigt at sige, at man ikke heraf kan slutte noget som helst om *retten* til selvbestemmelse, og at det kun viser, hvordan herremændenes gamle Polen forsvinder osv. Men Rosa Luxemburg glider hele tiden umærkeligt over til den konklusion, at af de faktorer, der forbinder Rusland og Polen, er det rent økonomiske faktorer i de moderne kapitalistiske relationer, som allerede nu er fremherskende.

Så går vor Rosa over til spørgsmålet om autonomien, og skønt hendes artikel bærer overskriften Det Nationale Spørgsmål Og Autonomi *generelt*, begynder hun at bevise, at *udelukkende* kongeriget Polen har ret til autonomi, (jvf. Prosvestsjenie, 1913, nr. 12 6)). For at godtgøre Polens ret til autonomi karakteriserer Rosa Luxemburg tydeligvis det russiske statssystem efter såvel økonomiske som politiske, kulturelle og sociologiske kendetegn, og tilsammen giver disse træk begrebet »asiatisk despoti« (Przeglad, nr. 12, s. 137).

Det er almindelig kendt, at et sådant statssystem har meget stor stabilitet i de tilfælde, hvor fuldstændig patriarkalske, førkapitalistiske træk er fremherskende i det pågældende lands økonomiske liv og hvor vareøkonomien og klassedifferentieringen er forsvindende ringe udviklet. Hvis der nu i et sådant land, hvis statssystem kendetegnes ved sin udpræget førkapitalistiske karakter, findes et nationalt afgrænset område med *hurtig* udvikling af kapitalismen, så vil modsætningen mellem dette område og den førkapitalistiske statsform blive så meget skarpere, jo hurtigere denne kapitalistiske udvikling foregår, og så meget mere sandsynligt vil det blive, at det frem-

skredne område udskilles fra helheden – hvormed området ikke er forbundet med »moderne kapitalistiske« bånd, men med »asiatisk despotiske«.

Således har Rosa Luxemburg overhovedet ikke kunnet udrede trådene, ikke engang hvad angår spørgsmålet om den russiske statsmagts sociale struktur i forholdet til det borgerlige Polen, og spørgsmålet om de nationale bevægelers konkrethistoriske særpræg i Rusland har hun end ikke stillet.

Vi må derfor beskæftige os med dette spørgsmål.

3. Det nationale spørgsmåls konkrete særpræg i Rusland og landets borgerlig-demokratiske omformning

»... Trods elasticiteten i princippet om nationernes selvbestemmelsesret, der er en ren og skær almindelighed, som tydeligvis kan anvendes i lige grad ikke alene på folkene i Rusland, men også på de nationer, der lever i Tyskland og Østrig, Svejts og Sverige, Amerika og Australien, finder vi dog ikke dette princip i et eneste af de nuværende socialistiske partiers programmer...« (Przeglad, nr. 6, s. 483).

Således skriver Rosa Luxemburg som indledning til sit felttog mod det marxistiske programs afsnit 9. Mens hun pådutter os en opfattelse af dette programpunkt som en »ren og skær almindelighed«, forsynder hun sig netop selv på denne måde, idet hun med pudsigt dristighed erklærer, at dette programpunkt »tydeligvis kan anvendes i lige grad« på Rusland, Tyskland osv.

Tydeligvis – svarer vi – har Rosa Luxemburg besluttet, at hun i sin artikel vil lave en samling logiske fejl, som er velegnede til en lærebog for gymnasieelever. Rosa Luxemburgs tirade er nemlig nonsens fra ende til anden, den er en hån mod den historisk konkrete problemstilling.

Fortolker man det marxistiske program på en marxistisk og ikke en barnagtig måde, bliver det meget let at fatte, at det sigter til borgerlig-demokratiske nationale bevægelser. Hvis dette er tilfældet – og det er det uden tvivl – så følger heraf »tydeligvis« at dette program »på en overfladisk måde«, som en »ren og skær almindelighed« osv. sigter til *alle* tilfælde af borgerlig-demokratiske nationale bevægelser. Og havde Rosa Luxemburg tænkt

sig en smule om, ville hun være kommet til den ikke mindre tydelige konklusion, at vort program *kun* sigter til de tilfælde, hvor en sådan bevægelse eksisterer.

Hvis Rosa Luxemburg havde tænkt lidt over disse tydelige betragtninger, ville hun uden synderligt besvær have kunnet indse, hvilket nonsens hun har afstedkommet. Mens hun anklager *os* for at have serveret en »ren og skær almindelighed«, så fremsætter hun *imod os* det argument, at nationernes selvbestemmelse ikke omtales i programmet for de lande, hvor der *ikke* findes borgerlig-demokratiske nationale bevægelser! Et vidunderligt kløgtigt argument!

En sammenligning mellem den politiske og økonomiske udvikling i forskellige lande og mellem deres marxistiske programmer er af uhyre betydning fra marxismens synspunkt, for det er hævet over enhver tvivl, at de moderne stater både har samme kapitalistiske natur og er underlagt samme udviklingslov. Men en sådan sammenligning må foretages med kyndig hånd. En elementær betingelse for at gøre det, er at få opklaret det spørgsmål, om de historiske epoker i de sammenstilte landes udvikling *kan sammenlignes*. For eksempel er det kun fuldstændige ignoranter (som fyrst J. Trubetskoi i Russkaja Mysl), der kan finde på at »sammenligne« de russiske marxisters agrarprogram med vesteuropæiske programmer; vort program besvarer jo spørgsmålet om en *borgerlig-demokratisk* omformning af landbruget, hvilket overhovedet ikke mere er på tale i de vestlige lande.

Det samme gælder også det nationale spørgsmål. I de fleste vestlige lande er det for længst blevet afgjort. Det er latterligt at søge i vestlige programmer for at finde svar på spørgsmål, som ikke eksisterer. Her har Rosa Luxemburg netop set bort fra det vigtigste: forskellen mellem de lande, hvor den borgerlig-demokratiske omformning for længst er afsluttet, og de lande, hvor den ikke er det.

Denne forskel er kernen i det hele. Rosa Luxemburgs meget lange artikel bliver til en samling tomme, indholdsløse almindeligheder, fordi hun fuldstændig ignorerer denne forskel.

De borgerlig-demokratiske revolutioners epoke strækker sig i det kontinentale Vesteuropa over et temmeligt

velafgrænset tidsrum, fra ca. 1789 til 1871. Netop denne epoke rummede de nationale bevægelser og nationalstaternes tilblivelse. Efter denne epokes afslutning var Vesteuropa blevet et udformet system af borgerlige stater, der som regel var nationale enhedsstater. Hvis man derfor i dag søger selvbestemmelsesretten i de vesteuropæiske socialisters programmer vil det sige, at man ikke har forstået marxismens abc.

I Østeuropa og Asien er de borgerlig-demokratiske revolutioners epoke først begyndt i 1905. Revolutionerne i Rusland, Persien, Tyrkiet, Kina og Balkankrigene – dét er kæden af verdensbegivenheder i *vor* epoke i vort »Østen«. Og man må være blind for ikke i denne kæde af begivenheder at se en opvågning af *en hel række* af borgerlig-demokratiske nationale bevægelser og bestræbelser for oprettelse af nationalt uafhængige og nationale enhedsstater. Netop fordi og kun fordi Rusland sammen med sine nabolande gennemløber denne epoke, behøver vi et punkt om nationernes selvbestemmelsesret i vort program.

Men lad os fortsætte det ovennævnte citat fra Rosa Luxemburgs artikel et stykke videre. Hun skriver:

»... Især indeholder partiprogrammet i et land, hvor befolkningen nationalt er meget broget sammensat, og hvor det nationale spørgsmål spiller en fremtrædende rolle, nemlig det østrigske socialdemokratiske program, ikke princippet om nationernes selvbestemmelsesret« (samme sted).

Således forsøger man at overbevise læseren »især« med eksemplet fra Østrig. Lad os ud fra et konkret historisk synspunkt se, om dette eksempel er særlig fornuftigt.

For det første stiller vi det grundlæggende spørgsmål, hvornår den borgerlig-demokratiske revolution blev gennemført. I Østrig begyndte den i 1848 og sluttede i 1867. Siden den tid, i snart et halvt århundrede, har der været gældende en i det store og hele udformet, borgerlig forfatning, på hvis baggrund et legalt arbejderparti fungerer legalt.

Derfor findes der i Østrigs indre udviklingsbetingelser (dvs. set ud fra kapitalismens udvikling i Østrig i almindelighed og i Østrigs enkelte nationer i særdeleshed) *ingen* faktorer, der afføder spring, som kunne have opret-

telsen af selvstændige nationalstater til følge. Når Rosa Luxemburg med sin sammenligning forudsætter, at Rusland på dette punkt befinder sig i lignende omstændigheder, opstiller hun ikke blot en fuldstændig forkert og antihistorisk antagelse, men hun glider også uvilkårligt lige over i likvidatorismen.

For det andet er de ganske forskellige indbyrdes forhold mellem nationaliteterne i Østrig og i Rusland af særlig stor betydning for det spørgsmål, vi beskæftiger os med. Ikke blot har Østrig i lange tider været en stat, hvor tyskerne var fremherskende, men de østrigske tyskere gjorde også krav på hegemoniet inden for den tyske nation overhovedet. Krigen 1866 gjorde en ende på dette »krav« som Rosa Luxemburg måske behager at huske (hun, der efter sigende ikke kan udholde almindeligheder, klicheer, abstraktioner...). Den herskende nation i Østrig, den tyske, befandt sig nu *uden for* den selvstændige tyske stat, som blev endeligt dannet i 1871. På den anden side led ungarernes forsøg på at oprette en selvstændig nationalstat nederlag allerede i 1849 under den russiske feudalhærs fremstød.

Således opstod en ganske ejendommelig situation: hos ungarerne og dernæst også hos tjekkerne ytrede der sig en tilbøjelighed til netop ikke at løsrive sig fra Østrig, men derimod at bevare Østrigs enhed, netop af hensyn til den nationale uafhængighed, som kunne risikere at blive trådt under fode af de mere røveriske og langt stærkere naboer! I kraft af denne ejendommelige situation blev Østrig en stat med to centre (en dualistisk stat), og nu er den ved at blive til en stat med tre centre (trilateralistisk: tyskere, ungarere, slaver).

Findes der noget lignende i Rusland? Findes der hos de »fremmede folkeslag« i vort land en tilbøjelighed til at forene sig med storrusserne af frygt for et *endnu værre* nationalt åg?

Man behøver blot at stille dette spørgsmål for at se, hvor meningsløst, klichéagtig og ukyndigt det er at sammenligne Østrig og Rusland i spørgsmålet om den nationale selvbestemmelsesret.

De særlige forhold, der gør sig gældende i det nationale spørgsmål i Rusland, er netop de modsatte af, hvad vi har set i Østrig. Rusland er en stat med et nationalt enhedscentrum, det storrussiske. Storrusserne bebor et

gigantisk, sluttet territorium og deres antal andrager ca. 70 millioner mennesker. Denne nationalstats særpræg er for det første, at de »fremmede folkeslag« (der tilsammen udgør flertallet af befolkningen – 57 pct.) netop lever i randområderne; for det andet, at undertrykkelsen af disse fremmede er langt stærkere end i nabostaterne (og det endda ikke blot de europæiske); for det tredje, at de undertrykte folkeslag i randområderne i en lang række tilfælde har landsmænd på den anden side af grænsen, hvor disse nyder større national uafhængighed (det er nok at minde om landets vest- og sydgrænse: finnerne, svenskerne, polakkerne, ukrainerne og rumænerne); for det fjerde, at kapitalismens udvikling og det almene kulturelle niveau ofte er højere i de »fremmedes« randområder end i statens centrum. Endelig ser vi netop i de asiatiske nabostater en begyndende stribe af borgerlige revolutioner og nationale bevægelser, som til dels griber de beslægtede folkeslag i Rusland.

Således er det netop det nationale spørgsmåls historiske, konkrete særpræg i Rusland, som i den nuværende epoke giver anerkendelse af nationernes selvbestemmelsesret en særlig aktualitet hos os.

For øvrigt er Rosa Luxemburgs påstand om, at der ikke i det østrigske socialdemokratiske program findes nogen anerkendelse af nationernes selvbestemmelsesret, fejlagtig, selv ud fra de rene fakta i sagen. Vi behøver blot at slå op i protokollen fra Brünnskongressen, hvor man vedtog det nationale program, og vi finder, at den ruthenske socialdemokrat Hankevitj på hele den ukrainske (ruthenske) delegations vegne (s. 85 i protokollen) og den polske socialdemokrat Reger på hele den polske delegations vegne (s. 108) har erklæret, at de østrigske socialdemokrater i de to nævnte nationer regner bestræbelsen for national samling, frihed og selvstændighed for deres folk med til deres bestræbelser. Selv om det østrigske socialdemokrati ikke direkte har opstillet nationernes selvbestemmelsesret som programpunkt, har det altså dog samtidig fuldstændig affundet sig med, at *dele* af partiet opstiller kravet om national selvstændighed. I praksis betyder det naturligvis også anerkendelse af nationernes selvbestemmelsesret! Rosa Luxemburgs henvisning til Østrig viser sig dermed i *enhver* henseende at være et vidnesbyrd *imod* Rosa Luxemburg.

4. »Practicisme« i det nationale spørgsmål

Med særlig iver har opportunisterne grebet Rosa Luxemburgs argument, at paragraf 9 i vort program ikke indeholder noget »praktisk«. Rosa Luxemburg er så henrykt over sit argument, at vi undertiden møder dette »slagord« op til otte gange på en enkelt side i hendes artikel. Hun skriver:

»Paragraf 9 giver ingen som helst praktisk anvisning på proletarietets dagspolitik, det giver ingen som helst praktisk løsning på de nationale problemer«.

Lad os se på dette argument, der også bliver formuleret således, at paragraf 9 enten slet ingen ting betyder eller også forpligter til at støtte alle nationale bestræbelser.

Hvad betyder kravet om »praktiskhed« i det nationale spørgsmål?

Enten en støtte til alle nationale bestræbelser; eller svaret »ja eller nej« på spørgsmålet om hver enkelt nations løsrivelse; eller overhovedet direkte »gennemførlighed« af de nationale krav.

Lad os se på alle disse tre mulige fortolkninger af kravet om »praktiskhed«.

Bourgeoisiet, der ved begyndelsen af enhver national bevægelse naturligt fremstår som dens hegemon (leder), kalder det praktisk handling at støtte alle nationale bestræbelser. Men proletarietets politik i det nationale spørgsmål (såvel som i de øvrige spørgsmål) støtter kun bourgeoisiet i en bestemt retning, men falder aldrig sammen med dettes politik. Arbejderklassen støtter kun bourgeoisiet for at fremme den nationale fred (som bourgeoisiet aldrig vil kunne skabe fuldt ud, og som kun kan virkeliggøres ved en *fuldstændig* demokratisering), for at fremme ligeberettigelsen, for at fremme de bedste betingelser for klassekampen. Derfor er det netop *imod* bourgeoisiets *practicisme*, at proletarerne fremsætter en *principiel* politik i det nationale spørgsmål, da deres *støtte* til bourgeoisiet altid *kun* er *betinget*.

I nationale anliggender tilstræber ethvert bourgeoisie privilegier enten for *sin egen* nation eller særfordele for den; det er det, der hedder »at være praktisk«. Proletariatet er imod alle former for privilegier, mod enhver særstilling. At kræve »praktiskhed« af proletariatet er

det samme som at sejle i bourgeoisiets kølvand, at forfalde til opportunisme.

Skal man besvare spørgsmålet om hver enkelt nations løsrivelse med »ja eller nej«? Det synes at være et krav af meget »praktisk« karakter. Men i virkeligheden er det meningsløst; i teorien er det metafysisk, og i praksis fører det til, at proletariatet underordnes bourgeoisiets politik. Bourgeoisiet stiller altid sine egne nationale krav i forgrunden. Og gør det kompromisløst. For proletariatet er kravene underordnet klassekampens interesser. Teoretisk kan man ikke på forhånd garantere for, at en given nations løsrivelse eller dens ligeberettigede stilling ved siden af en anden nation vil fuldbyrde den borgerlig-demokratiske revolution; for proletariatet er det *i begge tilfælde* vigtigt at sikre sin classes udvikling; for bourgeoisiet er det vigtigt at hæmme denne udvikling ved at tilsidesætte proletarietets opgaver for »sin egen« nations opgaver. Derfor indskrænker proletariatet sig til det så at sige negative krav om anerkendelse af *retten* til selvbestemmelse, uden at garantere nogen nation og uden at forpligte sig til at give nogen nation *noget som helst* på en anden nations *bekostning*.

Lad være, at dette ikke er »praktisk«, men det er i virkeligheden den bedste garanti for den mest demokratiske af de mulige løsninger; proletariatet behøver *kun* disse garantier, mens bourgeoisiet i hver enkelt nation behøver garantier for *sine egne* fordele uden hensyn til andre nationers stilling (og mulige ulemper).

Bourgeoisiet er fremfor alt interesseret i »gennemførligheden« af det pågældende krav – deraf kommer den evige forligspolitik med andre nationers bourgeoisie til skade for proletariatet. Det vigtigste for proletariatet er derimod at styrke sin klasse over for bourgeoisiet og at opdrage masserne i det konsekvente demokratiske og socialismens ånd.

Lad være, at dette ikke er »praktisk« for opportunisterne, men det er den eneste garanti med realitet i, den eneste garanti for maksimal national ligeberettigelse og fred, på trods af både feudalherrerne og det *nationalistiske* bourgeoisie.

Proletarernes hele opgave i det nationale spørgsmål er »upraktisk« set ud fra det standpunkt, som det *nationalistiske* bourgeoisie i enhver nation forfægter, for proleta-

terne kræver »abstrakt« ligeberettigelse, principiel til-sidesættelse af selv de mindste privilegier, idet de er fjender af enhver form for nationalisme. Da Rosa Luxemburg ikke har forstået dette, har hun ved sin uforstandige lovsang til praktiskheden slået døren op på vid gab netop for opportunisterne, især for opportunistiske indrømmelser til den storrussiske nationalisme.

Hvorfor til den storrussiske? Fordi storrusserne i Rusland er den undertrykkende nation, og i national henseende ytrer opportunismen sig naturnødvendigt anderledes i undertrykte nationer end i undertrykkende.

Bourgeoisiet i de undertrykte nationer vil under foregivende af at vise »praktiskhed« i sine krav appellere til proletariatet om ubetinget støtte til sine bestræbelser. Det er langt mere »praktisk« at sige et direkte »ja« til en *bestemt* nations løsrivelse, end at gå ind for en hvilken som helst nations *ret* til løsrivelse!

Proletariatet er imod en sådan praktiskhed: samtidig med at anerkende ligeberettigelsen og den lige ret til en nationalstat sætter det forbundet mellem proletarer i alle lande højere, og det vurderer ethvert nationalt krav, enhver national løsrivelse *ud fra den synsvinkel*, som anlægges i arbejdernes klassekamp. Parolen om praktiskhed er i virkeligheden kun en parole om ukritisk overtagelse af borgerlige bestræbelser.

Man siger til os: ved at støtte retten til løsrivelse støtter I borgerlig nationalisme i de undertrykte nationer. Således siger Rosa Luxemburg, og opportunisten Semkovskij snakker hende efter munden – for øvrigt er han den eneste repræsentant for likvidatoriske ideer i dette spørgsmål i den likvidatoriske avis!

Vi svarer: nej, netop for bourgeoisiet kommer det an på en »praktisk« løsning, mens arbejderne lægger vægt på en *principiel* adskillelse af de to tendenser. *For så vidt* bourgeoisiet i en undertrykt nation kæmper imod den undertrykkende nation, *for så vidt* går vi altid og i ethvert tilfælde mere beslutsomt end alle andre *ind for det*, for vi er de dristigste og mest konsekvente fjender af undertrykkelse. For så vidt en undertrykt nations bourgeoisie forfægter *sin egen* borgerlige nationalisme går vi imod det. Kamp mod undertrykkernationens privilegier og voldsfærd, og ingen skånsomhed over for en undertrykt nations stilen efter privilegier.

Hvis vi ikke opstiller parolen om *ret* til løsrivelse og ikke driver agitation for den, så vil vi spille ikke blot bourgeoisiet kortene i hænde, men også feudalherrerne og enevælden i *undertrykkernationen*. Kautsky har for længst anvendt dette argument over for Rosa Luxemburg, og argumentet er ubestrideligt. I sin skræk for at »hjælpe« Polens nationalistiske bourgeoisie kommer Rosa Luxemburg i *virkeligheden* de storrussiske sorthundrede til hjælp ved at forkaste den *ret* til løsrivelse, som er anført i de *russiske* marxisters program. Hun støtter i virkeligheden den opportunistiske tolerance over for storrussernes privilegier (og det, der er værre end privilegier).

Rosa Luxemburg har været så optaget af kampen mod nationalismen i Polen, at hun har glemt storrussernes nationalisme, skønt netop *denne* nationalisme nu er værre end nogen anden, netop den er mindre borgerlig og mere feudal, netop den er hovedhindringen for demokratiet og proletariatets kamp. *Enhver* borgerlig nationalisme i en undertrykt nation rummer et almendemokratisk indhold, som er rettet *mod* undertrykkelsen, og *dette* indhold støtter vi *ubetinget*, men vi holder det skarpt ude fra bestræbelsen for en særlig national præferencestilling, vi bekæmper den polske bourgeois' forsøg på at undertrykke jøden osv., osv.

Dette er »upraktisk« set ud fra bourgeois'ens og småborgerens synspunkt. Men det er den eneste praktiske og principielle politik i det nationale spørgsmål, den eneste, som virkelig fremmer demokratiet, friheden og det proletariske sammenhold.

Anerkendelse af retten til løsrivelse for alle; bedømmelse af hvert konkret løsrivelsesspørgsmål fra det synspunkt, at man vil fjerne enhver ikke-ligeberettigelse, alle privilegier og enhver præferencestilling.

Lad os betragte stillingen i en undertrykkernation. Kan et folk være frit, når det undertrykker andre folk? Nej.

Den storrussiske befolknings*) frihedsinteresser kræver kamp mod undertrykkelse af den art. Det historiske forløb med den lange, ja århundredlange underkuelse af de undertrykte nationers bevægelser, de »øverste« klas-sers systematiske propaganda for en sådan underkuelse, har skabt vældige hindringer for det storrussiske folks egen frihedssag i form af fordomme osv.

De storrussiske sorthundreder nærer og opflammer bevidst disse fordomme. Det storrussiske bourgeoisie affinder sig med disse fordomme og tilpasser sig dem. Det storrussiske proletariat kan ikke virkeliggøre *sine* mål, det kan ikke rydde sin egen vej til friheden, hvis det ikke systematisk bekæmper disse fordomme.

I Rusland er oprettelsen af en selvstændig og uafhængig nationalstat stadig væk et privilegium for den storrussiske nation alene. Vi, de storrussiske proletarer, forsvarer ingen privilegier overhovedet, og vi forsvarer heller ikke dette privilegium. Vi kæmper på den givne stats grund, vi forener arbejdere af alle nationer i den givne stat, vi kan ikke garantere for den ene eller den anden nationale udviklingsvej, vi forfølger vore klassemål ad *alle* mulige veje.

Men vi kan ikke nærme os dette mål, hvis vi ikke bekæmper enhver form for nationalisme og forfægter de forskellige nationers ligeret. Om det f.eks. bliver Ukraine beskåret at danne en selvstændig stat, ja, det afhænger af 1000 faktorer, som vi ikke på forhånd kender. Og uden at inklade os på ørkesløse »gætterier«, går vi hårdnakket ind for det, som er uomtvisteligt: Ukraines ret til at danne en sådan stat. Vi respekterer denne ret, vi støtter ikke storrussernes privilegier over for ukrainerne, vi *opdrager* masserne til at anerkende denne ret, til at afvise, at nogen som helst nation kan have *statslige* privilegier.

Under de spring, som alle lande oplevede i de borgerlige revolutioners epoke, er konflikter og kamp om retten til at danne en nationalstat mulige og sandsynlige. Vi proletarer erklærer os på forhånd for *modstandere* af de storrussiske privilegier og driver hele vor propaganda og agitation i denne retning.

På sin jagt efter »praktiskhed« har Rosa Luxemburg overset den *vigtigste* praktiske opgave både for det storrussiske proletariat og for proletariatet i andre nationer: den daglige agitation og propaganda mod ethvert statslig- nationalt privilegium, for alle nationers ret, lige ret,

*) En vis L. VI. fra Paris synes, at dette ord er umarxistisk. Denne L. VI. er »superklog« på en pudsigt måde. Den »superkloge« L. VI. vil åbenbart udarbejde en afhandling om fjernelse af ordene »befolkning«, »folk« o.l. fra vort minimumprogram (fra klassekampens synspunkt!).

til at danne en egen nationalstat; denne opgave er (i øjeblikket) vor vigtigste i det nationale spørgsmål, for kun ad denne vej kan vi forfægte demokratiets interesser og fremme et ligeberettiget forbund af alle proletarer i samtlige nationer.

Denne propaganda kan forekomme »upraktisk« både for de storrussiske undertrykkere og for de undertrykte nationers bourgeoisie (begge kræver de et *bestemt* ja eller nej og beskylder socialdemokraterne for at være »vage«). I virkeligheden er det netop denne propaganda og kun den, der kan sikre en virkelig demokratisk og virkelig socialistisk opdragelse af masserne. Kun en sådan propaganda garanterer både de bedste udsigter til national fred i Rusland, hvis det vedbliver at være en nationalt broget stat, og den fredeligste (og for den proletariske klassekamp uskadeligste) deling af Rusland i forskellige nationalstater, hvis der skulle blive tale om en sådan deling.

For mere konkret at klargøre denne politik, som er den eneste proletariske politik i det nationale spørgsmål, vil vi undersøge den storrussiske liberalismes holdning til »nationernes selvbestemmelse« og nærmere betragte eksemplet med Norges løsrivelse fra Sverige.

5. Det liberale bourgeoisie og de socialistiske opportuniste i det nationale spørgsmål

Vi har set, at en af de vigtigste »trumfer«, Rosa Luxemburg mener at have i kampen mod de russiske marxisters program, er følgende argument: anerkendelse af selvbestemmelsesretten er det samme som støtte til undertrykte nationers borgerlige nationalisme. På den anden side, siger Rosa Luxemburg, hvis man med denne ret kun forstår kampen mod enhver magtanvendelse mod en nation, så er et specielt program punkt ikke nødvendigt, for socialdemokraterne er overhovedet imod enhver national magtanvendelse og ikke-ligeberettigelse.

Som Kautsky allerede for næsten 20 år siden uigen- driveligt har påvist, kommer man i det første argument fra asken i ilden med nationalismen; for af frygt for nationalismen hos de undertrykte nationers bourgeoisie kommer Rosa Luxemburg i *virkeligheden* til at spille storrussernes ærkereaktionære nationalisme kortene i hænde! Det andet argument er faktisk en frygtsom omgæelse

af følgende spørgsmål: Omfatter en anerkendelse af national ligeberettigelse også retten til løsrivelse, eller gør den ikke? Hvis den gør, så anerkender Rosa Luxemburg følgelig den principielle rigtighed af paragraf 9 i vort program. Hvis den ikke gør, anerkender hun altså ikke den nationale ligeberettigelse. Med undvigelser og udflugter kommer man ingen vegne her!

Den bedste måde at prøve ovennævnte argumenter på og alle andre af samme art er imidlertid et studium af de *forskellige samfundsklassers* holdning til dette spørgsmål. Det er en marxists pligt at foretage denne prøve. Man må gå ud fra det objektive, man må se på klassernes indbyrdes relationer på dette punkt. Da Rosa Luxemburg ikke gør dette, begår hun netop de synder, hun forgæves prøver at beskyldte sine modstandere for: metafysiske refleksioner, abstraktionisme, fraser, overfladiske generaliseringer o.l.

Det drejer sig om marxisternes program i *Rusland*, dvs. marxister af alle nationaliteter i Rusland. Skulle vi ikke kaste et blik på den holdning, de *herskende* klasser i Rusland indtager?

Hvilken holdning »bureaukratiet« (man bedes tilgive os det unøjagtige udtryk (7) og de feudale godsejere af typen den Forenede Adel (8) indtager, er almindelig kendt. Ubetinget afvisning af såvel nationernes ligeberettigelse som selvbestemmelsesretten. Tilslutning til det gamle valgsprog fra livegenskabets dage: for selvherskerdømme og fædrelandets folk, idet man med det sidste kun sigter til det storrussiske. Selv ukrainerne er blevet udråbt som et »fremmed folkeslag«, og selv deres modersmål underkues.

Lad os kaste et blik på Ruslands bourgeois, der blev »kaldet« til deltagelse – ganske vist en meget beskeden deltagelse i magten – inden for lovgivnings- og forvaltningssystemet af »3. juni« (9). Der er ingen grund til at spille mange ord på, at oktoberisterne (10) i dette spørgsmål faktisk er gået med højre. Desværre ofrer en del marxister langt mindre opmærksomhed på det liberale storrussiske bourgeois, progressisternes og kadetternes position. Og dog vil enhver, der ikke undersøger og betænker disse folks stilling, uvægerligt forfalde til abstrakte og tomme ord, når man drøfter nationernes selvbestemmelsesret.

Retj, kadetpartiets hovedorgan, der er så dreven ud i den diplomatiske kunst at undgå direkte svar på »ubehagelige« spørgsmål, har sidste år i en polemik med Pravda dog været tvunget til at gøre nogle værdifulde indrømmelser. Balladen opstod på grund af den ukrainske studenterkongres i Lvov sommeren 1913 (11). Hr. Mogiljanskij, den tjenstvillige »ukrainske ekspert« eller ukrainske medarbejder ved Retj, offentliggjorde en artikel, hvori han lod de mest udsøgte skældsord (»feberfantasier«, »eventyrpolitik« o.l.) regne ned over ideen om Ukraines separation (løsrivelse), en idé, som nationalsocialeren Dontsov var gået ind for, og som den omtalte kongres havde tiltrådt.

Avisen Rabotjaja Pravda, der på ingen måde solidariserede sig med hr. Dontsov, men rent ud sagde, at han var nationalsocialer, og at mange ukrainske marxister ikke var enige med ham, erklærede imidlertid, at Retj's *tone* eller rettere *dets principielle fremstilling af spørgsmålet* var aldeles uanstændig og utilladelig for en storrussisk demokrat eller for en mand, der gerne vil gå for at være demokrat (12). Retj kan gerne gendrive folk som hr. Dontsov direkte, men det er *principielt* utilladeligt, at et storrussisk angivelig demokratisk organ glemmer *friheden* til løsrivelse, *retten* til løsrivelse.

Nogle måneder efter fremkom hr. Mogiljanskij i Retj nr. 331 med en »redegørelse«, efter at han i den ukrainske avis Sjljakhi (13), som udgives i Lvov, havde læst om hr. Dontsovs indvendinger, hvor denne for øvrigt nævnte, at »kun den russiske socialdemokratiske presse havde til-dænget (stempleet?) Retj's chauvinistiske udfald efter for-tjeneste«. Hr. Mogiljanskijs »redegørelse« bestod i, at han tre gange gentog, at »kritik af hr. Dontsovs recepter« »intet har at gøre med en fornægtelse af nationernes selvbestemmelsesret«.

»Man må sige,« skrev hr. Mogiljanskij, »at heller ikke 'nationernes selvbestemmelsesret' er nogen fetich«, (hør engang!!) »som ikke tillader kritik: usunde forhold i en nations liv kan afføde usunde tendenser i den nationale selvbestemmelse, og det er ikke nogen fornægtelse af nationernes selvbestemmelsesret, når man afdækker disse«.

Som man ser, ligger den liberale skribents fraser om »fe-

tich« ganske på linje med Rosa Luxemburgs. Det er tydeligt, at hr. Mogiljanskij ønskede at undgå at svare direkte på spørgsmålet, om han anerkender retten til politisk selvbestemmelse, dvs. løsrivelse, eller om han ikke gør det.

Også Proletarskaja Pravda (nr. 4, 11. december 1913) (14) har stillet dette spørgsmål *direkte* til både hr. Mogiljanskij og til kadetpartiet.

Derpå skrev bladet Retj (nr. 340) en usigneret, altså en officiel, redaktionel erklæring, som giver svar på dette spørgsmål. Dette svar kan sammenfattes i tre punkter:

1) I afsnit 11 i kadetpartiets program tales der direkte, præcist og klart om nationernes »ret til fri *kulturel* selvbestemmelse«.

2) Proletarskaja Pravda »blander« efter Retj's udsagn, selvbestemmelsen »håbløst« sammen med den ene eller den anden nations separatisme, løsrivelse.

3) »Kadetpartiet har faktisk aldrig nogen sinde påtaget sig at forsvare 'nationernes ret til løsrivelse' fra den russiske stat« (se artiklen »Nationalliberalismen og Nationernes Selvbestemmelsesret« i Proletarskaja Pravda nr. 12, 20. december 1913) (15).

Lad os først vende os til punkt 2 i Retj's erklæring. Hvor anskueligt viser dette punkt ikke d'herrer Semkovskij, Liebman, Jurkevitz og slige opportuniste, at deres postyr om den påståede »uklarhed« eller »vaghed« i selvbestemmelsens indhold *i praksis*, dvs. ud fra klassernes objektive relationer og klassekampen i Rusland, *simpelt hen er en gentagelse* af det liberal-monarkistiske bourgeois taler!

Da Proletarskaja Pravda havde stillet følgende tre spørgsmål til de oplyste »konstitutionelle demokrater« til d'herrer fra Retj: 1) Bestrider de, at i hele det internationale demokratis historie, navnlig siden midten af 19. århundrede, er nationernes selvbestemmelse netop blevet forstået som politisk selvbestemmelse, som retten til at danne en selvstændig nationalstat? 2) Bestrider de, at den kendte beslutning fra den internationale socialistkongres i London i 1896 har det samme indhold? og 3) at Plekhanov, da han allerede i 1902 skrev om selvbestemmelse, dermed mente netop politisk selvbestemmelse? – da Proletarskaja Pravda altså havde stillet disse tre spørgsmål, *tav d'herrer kadetter!!*

De havde ikke et ord til svar, for de kunne ikke svare. De måtte i tavshed indrømme, at Proletarskaja Pravda havde fuldstændig ret.

De liberales ophævelser over, at begrebet »selvbestemmelse« er uklart, at socialdemokraterne blander selvbestemmelsen »håbløst« sammen med separatisme, er intet andet end et forsøg på at skabe forvirring omkring spørgsmålet og for at undgå at acceptere et af demokratiet alment anerkendt princip. Hvis d'herrer Semkovskij, Liebman og Jurkevitz ikke havde været så uvidende, ville de have skammet sig ved at tale til arbejderne i den *liberale* ånd.

Men lad os gå videre. Proletarskaja Pravda har tvunget Retj til at indrømme, at ordene om »kulturel« selvbestemmelse i kadetternes program netop skal opfattes som en *afvisning* af den *politiske* selvbestemmelse.

»Kadetterne har faktisk aldrig nogen sinde påtaget sig at forsvare 'nationernes ret til løsrivelse' fra den russiske stat« – disse ord fra Retj har Proletarskaja Pravda ikke uden grund anbefalet Novoje Vremja (16) og Semstjina (17) som skoleeksempel på vore kadetters »loyalitet«. I nr. 13.563 lod bladet Novoje Vremja naturligvis ikke lejligheden gå fra sig til at nævne »jødesmovsen« og komme med alle mulige spydigheder over for kadetterne, men ikke desto mindre skrev det:

»Det, der for socialdemokraterne er politisk klogskabs aksiom« (dvs. anerkendelse af nationernes selvbestemmelses- og løsrivelsesret), »begynder nu om stunder at fremkalde meningsforskelle selv i kadetkredse«.

Med erklæringen om, at de »aldrig nogen sinde har påtaget sig at forsvare nationernes ret til løsrivelse fra den russiske stat«, har kadetterne principielt stillet sig på ganske samme standpunkt som Novoje Vremja. Netop deri ligger et af principperne i kadetternes *nationalliberalisme*, deres slægtskab med folk som Purisjkevitz, deres ideologisk-politiske og praktisk-politiske afhængighed af de sidstnævnte. »D'herrer kadetter har studeret historie«, skrev Proletarskaja Pravda, »og de ved ganske udmærket, hvilke, for at sige det mildt, 'pogromagtige' handlinger det ofte i praksis er kommet til under anvendelsen af den ældgamle ret, som Purisjkevitz og hans lige

har til at 'snuppe og ikke slippe'« (18) Selv om kadetterne udmærket er klar over den feudale kilde til og karakter af Purisjkevitj'ernes almagt, *indretter* de sig ikke desto mindre ganske efter de relationer og de grænser, der er blevet skabt af netop denne klasse. Selv om de udmærket ved, hvor meget ikke-europæisk og anti-europæisk (vi ville have sagt asiatisk, hvis det ikke havde lydt som en ufortjent ringeagt over for japanerne og kineserne) der findes i de relationer og de grænser, som er blevet skabt eller fastlagt af denne klasse, betragter d'herrer kadetter dem dog som en grænse, der ikke må overskrides.

Dette er netop at tilpasse sig Purisjkevitj'erne, at krybe for dem, at være bange for at rokke ved deres stilling, at forsvare dem imod den folkelige bevægelse, imod demokratiet. »Det betyder i virkeligheden«, skrev Proletarskaja Pravda, »at de tilpasser sig feudalherrerens interesser og de værste nationalistiske fordomme i den herskende nation i stedet for at føre en systematisk kamp mod disse fordomme«.

Som folk, der kender til historien og giver sig ud for at være demokrater, gør kadetterne ikke engang forsøg på at hævde, at den demokratiske bevægelse, som i dag er karakteristisk både for Østeuropa og for Asien, og som tilstræber at omdanne begge disse områder efter samme mønster som de civiliserede kapitalistiske lande – at denne bevægelse absolut skulle lade de grænser urørt, som er blevet fastlagt i den feudale epoke, hvorunder Purisjkevitj'ernes almagt ledsagedes af retsløshed for brede lag af bourgeoisiet og småborgerskabet.

At det spørgsmål, som blev rejst i polemikken mellem Proletarskaja Pravda og Retj, aldeles ikke er et rent literært spørgsmål, men berører en reel dagsaktuel, politisk sag, det beviste blandt andet kadetpartiets sidste konference, 23.-25. marts 1914. I Retj's officielle referat (nr. 83, 26. marts 1914) fra denne konference kan man læse:

»Ligeledes blev nationale spørgsmål overordentligt livligt diskuteret. De delegerede fra Kijev, som N. V. Nekrasov og A. M. Koljubakin tilsluttede sig, pegede på, at det nationale spørgsmål var en standende, betydelig faktor, som man måtte komme mere beslutsomt i møde, end det var sket førhen. F. F. Kokosjkin påpegede imidlertid« (det er det samme

»imidlertid«, som svarer til det sjtjedrinske »men« – »ørerne vokser ikke op over panden, nej de gør ej«), »at både programmet og de foregående politiske erfaringer krævede en meget forsigtig behandling af 'elastiske formler' som 'nationernes politiske selvbestemmelse'«.

Disse yderst bemærkelsesværdige betragtninger på kadetkonferencen fortjener alle marxisters og alle demokraters største opmærksomhed. (I parentes bemærket tilføjede Kijevskaja Mysl (19), som åbenbart er meget velunderrettet og uden tvivl gengiver hr. Kokosjkins tanker rigtigt, at han, naturligvis som en advarsel til sine opponenter, bevidst understregede faren for, at staten skulle gå i »opløsning«.)

Retj's officielle referat er affattet med virtuos og diplomatisk dygtighed, for at løfte sløret så lidt som muligt og skjule så meget som muligt. Men alligevel er det i grundtrækkene klart, hvad der er foregået på kadetkonferencen. De liberale bourgeoisidelegerede, som kender tingenes tilstand i Ukraine, og »venstre«-kadetterne stillede *netop* spørgsmålet om nationernes *politiske* selvbestemmelse. Ellers ville hr. Kokosjkin slet ikke have haft nogen grund til at mane til »forsigtig behandling« af denne »formel«.

I kadetternes program, som de delegerede på kadetkonferencen selvfølgelig havde kendskab til, står der nemlig *ikke* politisk, men »kulturel« selvbestemmelse. Hr. Kokosjkin *forsvarede* altså programmet *imod* de delegerede fra Ukraine, *imod* venstrekadetterne. Han forsvarede den »kulturelle« selvbestemmelse *over for* den »politiske«. Det er ganske klart, at hr. Kokosjkin ved at sætte sig op imod den »politiske« selvbestemmelse, ved at betone faren for »statens opløsning«, ved at betegne formlen »politisk selvbestemmelse« som »*elastisk*« (helt i Rosa Luxemburgs ånd!) har forsvaret den storrussiske nationalliberalisme over for de mere »venstreorienterede« eller mere demokratiske elementer i kadetpartiet og over for det ukrainske bourgeoisie.

Hr. Kokosjkin sejrede på kadetkonferencen, således som man kan læse det af det lille forræderiske ord »imidlertid« i Retj's beretning. Den storrussiske nationalliberalisme triumferede blandt kadetterne. Kan den-

ne sejr da ikke bidrage til at klare tankerne hos de uforstandige enkeltindivider blandt de russiske marxister, som i kadetternes fodspor ligeledes er begyndt at ængstes over »elastiske formler som nationaliteternes politiske selvbestemmelse«?

Lad os »imidlertid« undersøge det virkelige indhold i hr. Kokosjkins tankegang. Mens han påberåbte sig de »foregående politiske erfaringer« (det vil øjensynligt sige erfaringerne fra 1905, da det storrussiske bourgeoisie blev bange for at miste sine nationale privilegier og med sin skræk gjorde kadetpartiet ligeså bange) og fremhævede faren for »statens opløsning«, afslørede han en fremragende forståelse af, at politisk selvbestemmelse ikke kan betyde noget som helst andet end ret til løsrivelse og dannelse af en selvstændig nationalstat. Det spørgsmål melder sig, hvorledes man fra et demokratisk standpunkt i almindelighed og fra den proletariske klassekamps standpunkt i særdeleshed bør vurdere hr. Kokosjkins betæneligheder.

Hr. Kokosjkin vil indskærpe os, at anerkendelse af retten til løsrivelse øger faren for »statens opløsning«. Det er samme synspunkt som i betjent Mymretsovs (20) devise »snuppe og ikke slippe«. Fra demokratiets standpunkt i det hele taget forholder det sig lige omvendt: anerkendelse af retten til løsrivelse *forringer* faren for »statens opløsning«.

Hr. Kokosjkin ræsonnerer ganske i nationalisternes ånd. På deres sidste kongres tordnede de imod de ukrainske »mazzepister«. Den ukrainske bevægelse – udbrød hr. Savenko og co. – truer med at svække forbindelsen mellem Rusland og Ukraine, for Østrig styrker ved sin ukrainevenlighed ukrainernes forbindelse med Østrig!! Det er stadig lige uforståeligt, hvorfor Rusland dog ikke kan forsøge at »styrke« ukrainernes forbindelse med Rusland *ved de samme metoder*, som d'herrer Savenko'er bebrejder Østrig, dvs. at tilstå ukrainerne frihed til at anvende deres modersmål, selvstyre, en autonom forsamling osv.

D'herrer Savenkos, Kokosjkins og ligesindedes betragtninger er ganske identiske og lige latterlige og tåbelige rent logisk set. Det burde stå klart, at jo større frihed den ukrainske nationalitet vil få i det ene eller det andet land, jo stærkere vil denne nationalitets forbindelse blive

med det pågældende land? Man kan næppe bestride denne elementære sandhed uden afgørende at bryde med alle demokratismens forudsætninger. Men kan der for en nationalitet som sådan gives større frihed end friheden til løsrivelse og friheden til at oprette en selvstændig nationalstat?

For yderligere at udrede dette spørgsmål, som de liberale (og de, der enfoldigt snakker dem efter munden) har forkludret, vil vi anføre et ganske simpelt eksempel. Lad os tage spørgsmålet om skilsmisse. Rosa Luxemburg skriver i sin artikel, at en centraliseret demokratisk stat, der ganske har forsonet sig med de enkelte deles autonomi, må overlade alle særlig vigtige lovgivningsområder, deriblandt også skilsmisselovgivningen, til det centrale parlament. Denne omsorg for gennem den demokratiske stats centrale myndighed at sikre fri ret til skilsmisse, er fuldstændig forståelig. De reaktionære er imod fri ret til skilsmisse, de maner til »forsigtig behandling« af den og råber, at den betyder »familiens opløsning«. Demokratiet er derimod af den opfattelse, at de reaktionære er hyklere og i virkeligheden forsvarer politiets og bureaukratiets almagt, det ene køns privilegier og den værste undertrykkelse af kvinden; at fri ret til skilsmisse i virkeligheden ikke betyder familiebandenes »opløsning«, men tværtimod deres styrkelse på de demokratiske princippers grund, som er de eneste mulige og holdbare i et civiliseret samfund.

At beskyldte tilhængerne af frihed til selvbestemmelse, dvs. af frihed til løsrivelse, for, at de opmuntrer til separatisme, er lige så dumt og hyklerisk som at beskyldte tilhængerne af frihed til skilsmisse for, at de opmuntrer til nedbrydelse af familiebandene. Ligesom de, der i det borgerlige samfund forsvarer privilegierne og korrupsionen, som det borgerlige ægteskab hviler på, går imod frihed til skilsmisse, således er en fornægtelse af frihed til selvbestemmelse, dvs. nationernes frihed til løsrivelse, i en kapitalistisk stat kun ensbetydende med et forsvar for den herskende nations privilegier og for politimæssige forvaltningsmetoder, som er til skade for de demokratiske metoder.

Det politiske spil, der skyldes forholdene i det kapitalistiske samfund, bevirker utvivlsomt, at parlamentarikere og journalister undertiden kommer med yderst letsindig,

ja simpelt hen forvrøvlet snak om den ene eller den anden nations løsrivelse. Men kun de reaktionære kan lade sig forskrække (eller lade som om de bliver forskrækkede) over den slags snak. Den, der står på et demokratisk standpunkt, dvs. at statslige spørgsmål skal afgøres af befolkningmassen, han ved udmærket, at der ligger en »kolossal distance« (21) mellem politiske spekulanter og massernes afgørelse. Befolkningmasserne er af daglig erfaring udmærket klar over betydningen af geografiske og økonomiske forbindelser og fordelene ved et stort marked og en stor stat, og de vil først skride til løsrivelse, når den nationale undertrykkelse og de nationale gnidninger gør samlivet fuldstændig uudholdeligt og hæmmer alle former for økonomiske forbindelser. Men i så fald vil hensynet til den kapitalistiske udvikling og til klassekampens frihed netop tale til gunst for de nationer, der vil løsrivelse.

Fra hvilken side man altså end nærmer sig hr. Kokosjkins betragtninger, viser de sig at være toppunktet af tåbelighed og en hån mod demokratiets principper. Men der er en vis logik i disse betragtninger: det er en logik, der udspringer af det storrussiske bourgeois klasseinteresser. Hr. Kokosjkin er som flertallet i kadetpartiet lakaj for dette bourgeois pengesæk. Han forsvarer dets privilegier i almindelighed og dets *statslige* privilegier i særdeleshed, han forsvarer dem sammen med Purisjkevitj, side om side med ham – blot tror Purisjkevitj mere på den feudale knippel, mens Kokosjkin og co. har indset, at denne knippel blev hårdt medtaget af året 1905, (22) og derfor mere stoler på de borgerlige midler til at bedrage masserne, eksempelvis på at kunne skræmme småborgerne og bønderne med spøgelse »statens opløsning« og bedrage dem med fraser om, at »folkefriheden« skal forbindes med de historiske grundpiller osv.

Den reelle klassemæssige betydning af det liberale fjendskab mod princippet om nationernes politiske selvbestemmelse ligger ene og alene i følgende: nationalliberalisme og forfægtelse af det storrussiske bourgeois statslige privilegier. Og hvad der blandt de russiske marxister findes af opportuniste, som netop nu i 3. juni-systemets epoke (23) er draget i felten mod nationernes selvbestemmelsesret, alle disse folk som likvidatoren Semkovskij, bundisten Liebman og den ukrainske små-

borger Jurkevitz sjokker *i virkeligheden* i hælene på nationalliberalismen og fordærver arbejderklassen med nationalliberale ideer.

Arbejderklassens interesser og dens kamp mod kapitalismen kræver fuldstændig solidaritet og ubrydelig enhed mellem alle nationers arbejdere. Det kræver modværge mod den nationalistiske politik, som bourgeoisiet af en hvilken som helst nationalitet fører. Derfor ville det være en afvigelse fra den proletariske politiks opgaver, og det ville være at binde arbejderne til den borgerlige politik, både hvis socialdemokraterne begyndte at fornægte selvbestemmelsesretten, dvs. de undertrykte nationers ret til løsrivelse, og hvis socialdemokraterne gav sig til at støtte alle de nationale fordringer som bourgeoisiet i de undertrykte nationer stiller. For lønarbejderen er det ligeegyldigt, om han hovedsagelig bliver udbyttet af det storrussiske bourgeois fremfor det ikke-russiske, eller af det polske bourgeois fremfor det jødiske osv. Lønarbejderen, som er blevet sig sine klasseinteresser bevidst, er lige så lidt interesseret i de storrussiske kapitalisters statslige privilegier som i de polske og ukrainske kapitalisters løfte om at skabe et paradys på jorden, så snart de selv har opnået statslige privilegier. På den ene eller den anden måde vil kapitalismens udvikling fremdeles skride frem, både i en broget enhedsstat og i separate nationalstater.

Under alle omstændigheder forbliver lønarbejderen genstand for udbytning, og en resultatrig kamp imod den kræver, at proletariatet er uafhængigt af nationalismen, at proletarerne så at sige er ganske neutrale i bourgeoisiets kamp om førstepladsen i de forskellige nationer. Selv den allerringeste støtte fra proletariatet i en nation til »sit eget« nationale bourgeois privilegier vil uvægerligt vække mistro hos proletariatet i en anden nation; det vil svække arbejderne internationale klassesolidaritet og splitte dem til glæde for bourgeoisiet. Og fornægtelse af retten til selvbestemmelse eller til løsrivelse vil i praksis uvægerligt være ensbetydende med støtte til den herskende nations privilegier.

Vi vil på endnu mere overskuelig måde kunne overbevise os herom, hvis vi ser på det konkrete eksempel med Norges løsrivelse fra Sverige.

6. Norges løsrivelse fra Sverige

Rosa Luxemburg anfører netop dette eksempel og anstiller i den anledning følgende betragtninger:

»Den sidste begivenhed i de føderative forbindelsers historie, Norges løsrivelse fra Sverige – som den socialpatriotiske polske presse (se Krakows Naprzód) (24) i sin tid skyndsomt greb som et glædeligt udslag af slagkraftige og progressive bestræbelser for statslig løsrivelse – forvandlede omgående til et slående bevis for, at føderalismen og den deraf udspringende statslige løsrivelse ikke på nogen måde er et udtryk for progressivitet eller demokratisme. Efter den såkaldte norske 'revolution', der bestod i, at den svenske konge blev afsat og fjernet fra Norge, valgte nordmændene med største sindsro en anden konge, efter at de ved en folkeafstemning formelt havde forkastet forslaget om indførelse af republik. Det, som af overfladiske beundrere af alle mulige nationale bevægelser og diverse uafhængighedssurrogater var blevet udråbt til 'revolution', var et ganske almindeligt udslag af bøndernes og småborgernes partikularisme og af ønsket om at have 'sin egen' konge for sine egne penge i stedet for en, som var blevet pånødet af det svenske aristokrati. Det var altså en bevægelse, som overhovedet intet havde med revolutionær indstilling at gøre. Samtidig har denne historie om den svensk-norske unions opløsning atter bevist, i hvor høj grad den indtil da eksisterende føderation også i dette tilfælde kun var et udtryk for rent dynastiske interesser og følgelig var en form for monarkisme og reaktion (Przeglad)«.

Det er bogstaveligt talt alt, hvad Rosa Luxemburg siger om dette punkt!! Og man må indrømme, at det ville være vanskeligt at afsløre det hjælpeløse i Rosa Luxemburgs holdning mere anskueligt, end hun har gjort det med dette eksempel.

Spørgsmålet var og er, om det er nødvendigt for socialdemokraterne i en nationalt broget stat at have et program, der anerkender retten til selvbestemmelse eller til løsrivelse.

Hvad fortæller eksemplet med Norge, som Rosa Luxemburg selv har taget, os i dette spørgsmål?

Vor forfatter vender og drejer sig, hun agerer skarp-sindig og skænder på Naprzód, men hun svarer ikke på spørgsmålet!! Rosa Luxemburg taler om hvad som helst, for *ikke at sige et eneste ord* om sagens kerne!!

De norske småborgere, som gerne ville have deres egen konge for deres egne penge, og som ved folkeafstemningen væltede forslaget om oprettelse af en republik, har vitterlig åbenbart yderst slette småborgerlige egenskaber. Og Naprzód har vitterlig, hvis det ikke selv har bemærket dette, åbenbart lige så slette og lige så småborgerlige egenskaber.

Men hvad skal alt dette gøre godt for??

Der var jo tale om nationernes selvbestemmelsesret og om det socialistiske proletariats holdning til denne ret! Hvorfor svarer Rosa Luxemburg ikke på spørgsmålet, men går uden om det som katten om den varme grød?

Det siges, at i musens øjne er katten det stærkeste af alle rovdyr. I Rosa Luxemburgs øjne er en »frakke« åbenbart det stærkeste af alle rovdyr. »Frakkerne« er i folkmunde navnet på »det polske socialistiske parti«, (25) den såkaldt revolutionære fraktion, og det lille krakowblad Naprzód deler denne »fraktions« ideer. Rosa Luxemburgs kamp mod denne »fraktions« nationalisme har i den grad forblindet hende, at hun slet ikke har øje for noget som helst andet end Naprzód.

Hvis Naprzód siger »ja«, anser Rosa Luxemburg det for sin hellige pligt ufortøvet at forkynde »nej«, uden overhovedet at skænke det en tanke, at det, hun på denne måde åbenbarer, ikke er sin uafhængighed af Naprzód, men tværtimod en morsom afhængighed af »frakkerne« og en manglende evne til at betragte tingene ud fra et lidt dybere og bredere synspunkt end det anlægges i myretuen i Krakow. Rigtignok er Naprzód et meget dårligt og slet ikke noget marxistisk organ, men det skal ikke hindre os i at foretage en grundig analyse af eksemplet med Norge, når vi nu har taget det op.

For at analysere dette eksempel marxistisk nytter det ikke at blive stående ved de forfærdelig væmmelige »frakkers« slette egenskaber. For det første må vi beskæftige os med de konkrete historiske særtræk ved Norges løsrivelse fra Sverige, og for det andet se på, af hvil-

ken karakter de opgaver var, som de to landes *proletariat* havde ved denne løsrivelse.

Norge er knyttet til Sverige med geografiske, økonomiske og sproglige bånd, der ikke er mindre stærke end dem, der findes mellem mange ikke-storrussiske slaviske nationer og storrusserne. Men Norges union med Sverige var ikke frivillig, og det er derfor ganske hen i vejret, når Rosa Luxemburg taler om en »føderation«, simpelt hen fordi hun ikke ved, hvad hun skal sige. Under Napoleonskrigene havde monarkerne imod nordmændenes vilje *overdraget* Norge til Sverige, og svenskerne måtte sende tropper til Norge for at underlægge sig landet.

Herefter var der i mange årtier, trods den overordentlig vidtgående autonomi, som Norge nød (egen rigsdag osv.), konstante gnidninger mellem Norge og Sverige, og nordmændene søgte med alle kræfter at afkaste det svenske aristokratis åg. I august 1905 afkastede de det så endelig: den norske rigsdag besluttede, at svenskekongen ikke længere skulle være konge over Norge, og det senere gennemførte referendum, afstemningen i det norske folk, gav et overvældende stemmeflertal (ca. 200.000 imod nogle hundrede) for fuldstændig løsrivelse fra Sverige. Efter nogen tøven affandt svenskerne sig med løsrivelsen som en kendsgerning.

Dette eksempel viser os, på hvilket grundlag tilfælde af nationers løsrivelse er mulige og faktisk forekommer under de nuværende økonomiske og politiske forhold, og hvilken *form* løsrivelsen undertiden antager i en situation med politisk frihed og demokratisme.

Ingen socialdemokrat vil, medmindre han vil erklære sig for ligeglad med spørgsmål om politisk frihed og demokratisme (og i så fald er han naturligvis ikke længere socialdemokrat), kunne benægte, at dette eksempel *reelt* beviser, at det er de bevidste arbejderes *pligt* at drive en systematisk propaganda og gøre et forberedende arbejde for, at mulige sammenstød på grund af national løsrivelse skal afgøres *alene på den måde*, hvorpå de blev afgjort mellem Norge og Sverige i 1905, og ikke »på russisk maner«. Dette kommer netop til udtryk i programets krav om anerkendelse af nationernes selvbestemmelsesret. Og Rosa Luxemburg blev nødt til at snakke sig fra den kendsgerning, som var ubehagelig for hendes teori, ved hjælp af drabelige angreb på de norske småborger-

res småborgerlighed og på Naprzód fra Krakow, for hun var udmærket klar over, i hvor høj grad denne historiske kendsgerning *uigendriveligt tilbageviser* hendes fraser om, at nationernes selvbestemmelsesret skulle være »utopi«, og at den var at sammenligne med retten til at »spise af guldallerkener« osv. Sådanne fraser er kun udtryk for en ynkeligt selvtilfreds og opportunistisk tro på uforanderlighed af det eksisterende styrkeforhold mellem Østeuropas nationaliteter.

Lad os gå videre. I spørgsmålet om nationernes selvbestemmelse er vi, ligesom i et hvilket som helst andet spørgsmål, først og fremmest og mest af alt interesseret i proletariatets selvbestemmelse inden for de enkelte nationer. Også dette spørgsmål gik Rosa Luxemburg beskedent udenom, da hun følte, hvor ubehageligt for hendes »teori« det ville være at undersøge det ud fra hendes eget eksempel med Norge.

Hvorledes var og måtte det norske og svenske proletariats holdning være i den konflikt, der var opstået på grund af løsrivelsen? Norges bevidste arbejdere ville selvfølgelig stemme for en republik*) *efter* løsrivelsen, og hvis der var socialister, som stemte anderledes, så viser det blot, hvor megen afstumpet, småborgerlig opportunisme der undertiden findes i den europæiske socialisme. Herom kan der ikke være to meninger, og vi berører kun dette punkt, fordi Rosa Luxemburg forsøger at tilsløre sagens egentlige indhold ved at snakke om ting, *der ikke har noget med emnet at gøre*. I spørgsmålet om løsrivelse ved vi ikke, om det norske socialistiske program forpligtede de norske socialdemokrater til at holde sig til en bestemt mening. Lad os antage, at det ikke forholdt sig således, og at de norske socialister lod spørgsmålet stå åbent, hvorvidt Norges autonomi var tilstrækkelig for den frie klassekamp, og i hvor høj grad de evindelige gnidninger og konflikter med det svenske aristokrati bremsede friheden i det økonomiske liv. Men det kan ikke bestrides, at det norske proletariat havde pligt til at gå imod dette aristokrati og gå ind for det norske bondedemokrati (med sidstnævntes mange småborgerlige begrænsninger).

Og det svenske proletariat? Som bekendt prækede de svenske godsejere med de svenske præsters velsignelse, at man skulle gå i krig mod Norge, og da Norge er langt

svagere end Sverige, da det allerede tidligere har oplevet en svensk invasion, og da det svenske aristokrati endvidere har meget stor indflydelse i sit eget land, så var denne præken en meget alvorlig trussel. Vi kan roligt gå ud fra, at de svenske Kokosjkin'er længe og grundigt har ført de svenske masser bag lyset ved at mane til »forsigtig behandling« af »elastiske formler som nationernes selvbestemmelse«, ved at udmale farerne for »statens opløsning« og forsikre, at »folkets frihed« sagtens kunne forenes med det svenske aristokratis grundpiller. Der er ikke den ringeste tvivl om, at det svenske socialdemokrati ville have forrådt socialismens sag og demokratiets sag, hvis det ikke af alle kræfter havde bekæmpet både godsejernes og den »kokosjkinske« ideologi og politik, og hvis det ikke *foruden* nationernes ligeberettigelse i almindelighed (der også anerkendes af Kokosjkin'erne), havde forfægtet nationernes selvbestemmelsesret og Norges frihed til løsrivelse.

Det snævre forbund mellem de norske og de svenske arbejdere og deres fuldstændige kammeratlige klassesolidaritet har *vundet* ved de svenske arbejderes anerkendelse af nordmændenes ret til løsrivelse. For de norske arbejdere blev overbevist om, at de svenske ikke er angrebet af den svenske nationalisme, og at de sætter broderskabet med de norske proletarer højere end det svenske bourgeois og aristokratis privilegier. Ødelæggelsen af de bånd, som var blevet påtvunget Norge af de europæiske monarker og svenske aristokrater, styrkede båndene mellem de svenske og norske arbejdere. De svenske arbejdere har bevist, at de gennem *alle* omskiftelser i den borgerlige politik – på baggrund af de borgerlige forhold er det højst tænkeligt, at svenskerne endnu engang voldeligt vil underlægge sig nordmændene! – forstår at bevare og forsvare den fulde ligeberettigelse og klassesolidariteten mellem begge nationers arbejdere i kampen mod såvel det svenske som det norske bourgeoisie.

Heraf ser man for øvrigt tydeligt, hvor ubegrundede og overfladiske de forsøg er, som »frakkerne« undertiden

*) Hvis flertallet af den norske nation var for monarki, mens proletariatet var for en republik, så åbnedes der for det norske proletariat i det store og hele to veje: enten revolution, hvis forholdene var modne dertil, eller at følge flertallet og udføre langvarigt arbejde med agitation og propaganda.

gør på at »udnytte« vore uoverensstemmelser med Rosa Luxemburg imod det polske socialdemokrati. »Frakkerne« er ikke et proletarisk og ikke et socialistisk, men et småborgerligt nationalistisk parti, i stil med de polske socialrevolutionære. Der har aldrig været og kan ikke blive tale om nogen enhed mellem de russiske socialdemokrater og dette parti. Tværtimod har ingen russisk socialdemokrat nogen sinde »angret« tilnærmelsen til og foreningen med de polske socialdemokrater. Det polske socialdemokrati har indlagt sig den vældige historiske fortjeneste, at der for første gang er skabt et virkeligt marxistisk, virkeligt proletarisk parti i Polen, som ellers er gennemsyret af nationalistiske bestræbelser og fanatisme. Men når de polske socialdemokrater her har indlagt sig stor fortjeneste, skyldes det ikke den omstændighed, at Rosa Luxemburg har fået sagt så meget nonsens imod paragraf 9 i de russiske marxisters program, men på trods af denne beklagelige omstændighed.

For de polske socialdemokrater har »selvbestemmelseretten« naturligvis ikke så stor betydning som for de russiske. Det er fuldstændig forståeligt, at kampen mod Polens nationalistisk forblindede småborgerskab har tvunget det polske socialdemokrati til med særlig (undertiden måske en smule overdrevet) iver at »gå over strengen«. Der er heller ingen russisk marxist, der nogen sinde har tænkt på at bebrejde polske socialdemokrater, at de er imod Polens løsrivelse. Fejlen begår disse socialdemokrater først, når de – ligesom Rosa Luxemburg – forsøger at bestride nødvendigheden af at anerkende selvbestemmelseretten i de *russiske* marxisters program.

I grunden vil dette sige, at man overfører forhold, som er forståelige fra Krakow-horisontens synsvinkel, og gør dem til målestok for alle folk og alle nationer i Rusland, deriblandt storrusserne. Det vil igen sige at være »polske nationalister på vrangen«, men ikke at være russiske, internationale socialdemokrater.

For det internationale socialdemokrati står udtrykkeligt fast på anerkendelse af nationernes selvbestemmelsesret. Dette vil vi nu gå over til.

7. Resolutionen på den internationale Londonkongres 1896

Denne resolution lyder:

»Kongressen erklærer, at den går ind for alle nationers fulde selvbestemmelsesret, og at den sympatiserer med arbejderne i ethvert land, som i vor tid underkues af militært, nationalt eller andet despoti; kongressen opfordrer arbejderne i alle disse lande til at slutte sig til de klassebevidste (klassenbewusste = som er sig deres klasses interesser bevidst) arbejderes rækker i hele verden, for sammen med dem at kæmpe for at overvinde den internationale kapitalisme og for at gennemføre det internationale socialdemokratis mål.«*)

Som vi allerede har påvist, kender vore opportuniste, d'herrer Semkovskij, Liebman og Jurkevitz, simpelt hen intet til denne resolution. Men Rosa Luxemburg kender den og bringer dens fulde ordlyd, der indeholder det samme udtryk, som findes i vort program: »selvbestemmelse«.

Man søger nu svar på, hvorledes Rosa Luxemburg så overvinder denne hindring, som står i vejen for hendes »originale« teori?

Åh, ganske enkelt: ... yngdepunktet ligger her i resolutionens anden del... dens deklarationsagtige karakter... det beror udelukkende på en misforståelse, hvis man henviser til den!!

Vor forfatters hjælpeløshed og rådvildhed er ganske enkelt forbløffende. Sædvanligvis er det kun opportuniste, der tillægger konsekvent demokratiske og socialistiske programpunkter en deklarationsagtig karakter, når de fejlt viger uden om en direkte polemik imod dem. Det er åbenbart ikke uden grund, når Rosa Luxemburg denne gang fandt sig i d'herrer Semkovskijs, Liebmans og Jurkevitzs bedrøvelige selskab. Rosa Luxemburg kan ikke bekvemme sig til direkte at erklære, om hun anser den nævnte resolution for rigtig eller fejlagtig. Hun viger udenom og gemmer sig, som om hun går ud fra, at læseren er så uopmærksom eller ukyndig, at han har glemt første del af resolutionen, når han tager fat på anden del, eller aldrig har hørt om debatterne i den socialistiske presse *for* Londonkongressen.

Men Rosa Luxemburg tager meget fejl, hvis hun bilder sig ind, at det over for Ruslands bevidste arbejdere så let vil lykkes hende at kaste Internationales resolution om et vigtigt principspørgsmål til side uden at værdige den så meget som en kritisk undersøgelse.

I debatterne forud for Londonkongressen – hovedsagelig i de tyske marxisters tidsskrift *Die Neue Zeit* – kom Rosa Luxemburgs opfattelse til udtryk *og denne opfattelse led faktisk nederlag over for Internationale!* Dette er sagens kerne, som specielt den russiske læser må have for øje.

Debatterne blev ført i anledning af spørgsmålet om Polens uafhængighed. Der blev fremsat tre opfattelser:

1) »Frakkernes« opfattelse, der blev fremført af Hecker. De ønskede, at Internationale med *sit* program skulle anerkende kravet om Polens uafhængighed. Dette forslag blev ikke vedtaget. Denne opfattelse led nederlag over for Internationale.

2) Rosa Luxemburgs opfattelse: De polske socialister skal ikke kræve Polens uafhængighed. Ud fra denne opfattelse kunne der overhovedet ikke være tale om at proklamere nationernes selvbestemmelsesret. Også denne opfattelse led nederlag over for Internationale.

3) Den opfattelse, som dengang blev mest udførligt udviklet af K. Kautsky, der gik imod Rosa Luxemburg og påviste den udprægede »ensidighed« i hendes materialisme. Ud fra denne opfattelse kan Internationale ikke for tiden optage Polens uafhængighed i sit program, men de polske socialister – sagde Kautsky – kan udmærket fremsætte et sådant krav. Ud fra socialisternes opfattelse ville det være absolut forkert at ignorere den nationale befrielses opgaver i en situation, hvor der råder national undertrykkelse.

I Internationales resolution blev de væsentligste og mest grundlæggende principper i denne opfattelse da også anført: på den ene side den ganske direkte anerkendelse af fuld selvbestemmelsesret for alle nationer uden no-

*) Se det officielle tyske referat af Londonkongressen: Verhandlungen und Beschlüsse des internationalen sozialistischen Arbeiter- und Gewerkschaftskongresses zu London, vom 27. Juli bis 1. August 1896, Berlin, 1896, s. 18. Der findes en russisk pjece med resolutioner fra de internationale kongresser, hvor »selvbestemmelse« fejlagtigt er oversat med »autonomi«.

gen som helst mulighed for fejltolkning; på den anden side den lige så utvetydige opfordring til arbejderne om *international* enhed i deres klassekamp.

Vi tror, at denne resolution er fuldstændig rigtig, og at det for Østeuropas og Asiens lande i begyndelsen af det 20. århundrede gælder, at netop denne resolution og netop den uadskillelige forbindelse mellem dens to dele giver det eneste rigtige direktiv for proletarisk klassepolitik i det nationale spørgsmål.

Lad os beskæftige os lidt grundigere med de tre ovennævnte opfattelser.

Karl Marx og Friedrich Engels betragtede jo aktiv støtte til kravet om Polens uafhængighed som en ubetinget pligt for alt vesteuropæisk demokrati og så meget des mere for socialdemokratiet. I 40'erne og 60'erne i forrige århundrede, i den borgerlige revolutions epoke i Østrig og Tyskland og i »bondereformens« epoke i Rusland, var denne opfattelse fuldstændig rigtig og den eneste konsekvent-demokratiske og proletariske. Så længe folkemasserne i Rusland og de fleste slaviske lande endnu lå i dyb søvn, så længe der i disse lande endnu *ikke fandtes* selvstændige, demokratiske massebevægelser, fik *lavadelens* frihedsbevægelse i Polen gigantisk, førsterangs betydning, ikke blot ud fra det samlede russiske og det samlede slaviske, men også ud fra det samlede europæiske demokratis synspunkt.*)

Men selv om dette standpunkt hos Marx var fuldstændig rigtigt for anden tredjedel eller tredje fjerdedel af det 19. århundrede, så er det ophørt at være rigtigt i det 20. århundrede. Selvstændige demokratiske bevægelser og endda en selvstændig proletarisk bevægelse er vågnet i de fleste slaviske lande og endda i et af de mest tilbagestående slaviske lande, Rusland. Lavadelens Polen er forsvundet og har vejet pladsen for det kapitalistiske Polen. Under sådanne omstændigheder kunne Polen ikke undgå at miste sin *specielle* revolutionære betydning.

Når PPS (Det Polske Socialistiske Parti, de nuværende »frakker«) i 1896 søgte at »begrunde« Marx' standpunkt, som var fra en *anden tid*, var det et forsøg på at anvende marxismens *bogstav* imod marxismens *ånd*. Derfor havde de polske socialdemokrater fuldstændig ret, da de gik imod det polske småborgerskabs nationalistiske fanatisme, påviste det nationale spørgsmåls sekundære

betydning for de polske arbejdere, skabte det første rent proletariske parti i Polen og forkyndte det overmåde vigtige princip om det nærest tænkelige forbund mellem den polske og den russiske arbejder i deres klassekamp.

Betød det imidlertid, at Internationale i begyndelsen af 20. århundrede kunne betragte princippet om nationernes politiske selvbestemmelse eller deres ret til løsrivelse som overflødig for Østeuropa eller Asien? Det ville være den allerstørste absurditet, som (teoretisk) ville være ensbetydende med at betragte den borgerligt demokratiske omdannelse af den tyrkiske, den russiske og den kinesiske stat som afsluttet; og (praktisk) ville det være ensbetydende med opportunisme over for absolutismen.

Nej. I en epoke, hvor de borgerlig-demokratiske revolutioner er begyndt, i en epoke, hvor de nationale bevægelser vågner og tilspidises, i en periode, hvor der opstår selvstændige proletariske partier, må disse partiers opgave i den nationale politik for Østeuropas og Asiens vedkommende være tosidig: anerkendelse af selvbestemmelsesretten for alle nationer, fordi den borgerligt demokratiske omdannelse endnu ikke er afsluttet, fordi arbejderdemokratiet forfægter nationernes ligeberettigelse konsekvent, seriøst og oprigtigt, ikke på liberal vis, ikke på Kokosjkins vis – og et nært ubrydeligt forbund i klassekampen, som proletarer af alle nationer fører i den givne stat, under alle mulige omskiftelser i dens historie, under alle tænkelige ændringer, som bourgeoisiet kan foretage af de enkelte staters grænser.

Det er netop denne tosidige opgave for proletariatet, der formuleres i Internationales resolution af 1896. Netop sådan er resolutionen fra Ruslands marxisters sommer-

*) Det ville være et overordentligt interessant historisk arbejde at sammenligne indstillingen hos en oprørsk polsk adelsmand i 1863 med den indstilling, som hævdedes af den alrussiske demokrat og revolutionære Tjernysjevskij, der også (ligesom Marx) forstod at vurdere betydningen af den polske bevægelse, og af den langt senere ukrainske småborger Dragomanov, som gav udtryk for bondens opfattelse – en bonde, der endnu var så uvidende, så søvrig og så fastgroet til sin mødding, at han af lutter berettiget had til den polske herremand ikke kunne fatte betydningen af disse herremænds kamp for det alrussiske demokrati. (Sml. Det Historiske Polen Og Det Storrussiske Demokrati af Dragomanov.) Dragomanov fortjente ganske de komplimenter, hvormed hr. P. B. Struve, der allerede var blevet nationalliberal, senere hen belønnede ham.

konference i 1913 i dens principielle grundlag. Der er folk, som finder det »selvmodsigende«, at denne resolution i punkt 4 ved at anerkende retten til selvbestemmelse, til løsrivelse, så at sige »giver« nationalismen et maksimum (i virkeligheden er der i anerkendelsen af *alle* nationers *ret* til selvbestemmelse et maksimum af *demokratisme* og et minimum af nationalisme) – mens den i punkt 5 advarer arbejderne mod ethvert bourgeois nationalisticke paroler og kræver, at alle nationers arbejdere skal forenes og smeltes sammen i internationale, proletariske enhedsorganisationer. Men for at se en selvmodsigelse her må man være så lavpandet, at man f.eks. ikke kan forstå, hvorfor de svenske og norske arbejderes enhed og klassesolidaritet har *vundet* ved, at de svenske arbejdere hævdede Norges frihed til at rive sig løs og danne en selvstændig stat.

8. Utopisten Karl Marx og den praktiske Rosa Luxemburg

Samtidig med, at Rosa Luxemburg erklærer Polens uafhængighed for »utopi« og gentager det indtil lede, udbryder hun ironisk: hvorfor ikke stille krav om Irlands uafhængighed?

Åbenbart er det den »praktiske« Rosa Luxemburg ubekendt, hvorledes K. Marx forholdt sig til spørgsmålet om Irlands uafhængighed. Det er værd at standse ved dette for at fremføre en analyse af et *konkret* krav om national uafhængighed ud fra et virkeligt marxistisk og ikke et opportunistisk synspunkt.

Marx havde for vane over for sine socialistiske bekendte at »føle dem på tænderne«, som han udtrykte det, ved at stille deres bevidste orientering og deres overbevisning (26) på prøve. Efter at have lært Lopatin at kende, skriver Marx i et brev til Engels af 5. juli 1870 en højst smigrende bedømmelse af den unge russiske socialist, men tilføjer samtidig:

»... et svagt punkt: *Polen*. Her taler han ganske som en englænder – f.eks. en engelsk chartist af den gamle skole – taler om Irland«. (27)

Marx udspørger en socialist fra en undertrykkende nation om hans stilling til en undertrykt nation og afslører straks en fejl, der er *fælles* for socialisterne i de her-

skende nationer (den engelske og den russiske): de mangler forståelse for deres socialistiske forpligtelser over for de undertrykte nationer, og de tygger drøv på fordomme, som de har overtaget fra »stormagts«-bourgeoisiet.

Før vi går over til Marx' positive udtalelser om Irland, må vi gøre opmærksom på, at Marx og Engels forholdt sig strengt kritisk til det nationale spørgsmål i almindelighed og vurderede det efter dets historiske betingede værdi. Således skrev Engels den 23. maj 1851 til Marx, at studiet af historien førte ham til pessimistiske konklusioner vedrørende Polen, at Polens betydning var midlertidig og kun fandtes, indtil en agrarrevolution opstod i Rusland. Polakkernes rolle i historien var »dumdrigtigheder«. »Man kan ikke anføre et eneste moment, hvor Polen med held har repræsenteret fremskridtet, om så blot over for Rusland, eller har gjort noget af historisk betydning«. I Rusland er der flere elementer af civilisation, dannelse, industri og bourgeoisie end i »lavadelens sløve Polen«. »Hvad er Warszawa og Krakow imod Petersborg, Moskva og Odessa osv.!« (28) Engels tror ikke på, at en polsk adelsopstand vil give resultat.

Men alle disse tanker, der indeholder så meget genialt skarpsyn, har ikke på nogen måde forhindret Marx og Engels i at nære den allerdybeste og mest glødende sympati for den polske bevægelse 12 år senere, da Rusland endnu sov, mens Polen var på kogepunktet.

Da Marx i 1864 affatter Internationales stiftelsesmanifest, skriver han til Engels (den 4. november 1864), at man må bekæmpe Mazzinis nationalisme. »For så vidt det drejer sig om international politik forekommer i stiftelsesmanifestet, taler jeg om lande, ikke om nationaliteter, og afslører Rusland, ikke de mindre folk«, skriver Marx. I forhold til »arbejderspørgsmålet« nærer Marx ingen tvivl om det nationale spørgsmåls underordnede betydning. Men hans teori er lige så fjern fra ignorering af de nationale bevægelser som himmelen fra jorden.

Så kommer året 1866. Marx skriver til Engels om »Proudhon-kliken« i Paris, som »erklærer nationaliteter for vås, angriber Bismarck og Garibaldi osv. Som polemik mod chauvinismen er denne fremfærd nyttig og forklarlig. Men som Proudhon-troende (og mine herværende meget gode venner Lafargue og Longuet hører også til

dem), der mener, at hele Europa må og skal sidde stille på sin bagdel, indtil de herrer i Frankrig har afskaffet elendigheden og uvidenheden... er de groteske« (brev af 7. juni 1866).

»I går – skriver Marx den 20. juni 1866 – var der i International Council (Internationales Råd) en debat om den nuværende krig... Diskussionen mandede, som man kunne vente, ud i nationalitetsspørgsmålet i almindelighed og vor stilling hertil... I øvrigt kørte repræsentanterne for 'det unge Frankrig' (*ikke-arbejdere*) frem med, at al nationalitet og nationerne selv er forældede fordomme. Proudhoniseret stirnerisme... Hele verden venter, indtil franskmændene er modne til at lave en social revolution... Englænderne lo meget, da jeg åbnede min tale med, at vor ven Lafargue og andre, som har afskaffet nationaliteterne, havde henvendt sig til os på fransk, altså på et sprog, som 9/10 af mødedeltagerne ikke forstod. Endvidere antydede jeg, at han med sin fornægtelse af nationaliteterne ganske ubevidst synes at forstå deres opsugning i den franske mønsternation«. (29).

Konklusionen af alle Marx' kritiske bemærkninger er klar: arbejderklassen må mindst af alt skabe sig en fetisch af det nationale spørgsmål, for kapitalismens udvikling vækker ikke nødvendigvis *alle* nationer til selvstændigt liv. Men at ville feje de nationale massebevægelser til side, når de nu engang er opstået, og ikke ville støtte det progressive i dem er i virkeligheden ensbetydende med at give efter for *nationalistiske* fordomme, nemlig: at betragte »sin egen« nation som »mønsternation« (eller, vil vi tilføje for egen regning, en nation, som har et eksklusivt privilegium på statsdannelse).*)

Men lad os vende tilbage til spørgsmålet om Irland.

Marx' indstilling til dette spørgsmål kommer klarest til udtryk i følgende uddrag af hans breve:

»De engelske arbejderes demonstration til fordel for fenierbevægelsen (31) har jeg på enhver måde søgt at fremkalde... Tidligere anså jeg Irlands løsrivelse fra England for umulig. Nu anser jeg den for uundgåelig, selv om der muligvis efter løsrivelsen kan komme en *föderation*«. Således skrev Marx i et brev til Engels den 2. november 1867.

I et brev af 30. november samme år tilføjede han:

»Hvad skal vi råde de *engelske* arbejdere til? Efter min mening må de gøre Repeal (sprængning) af unionen« (dvs. Irlands løsrivelse fra England) – »kort sagt affæren fra 1783, blot demokratiseret og tilpasset tidsforholdene, til en del af deres pronunziamento. Dette er den eneste *legale* og derfor den eneste mulige form, for irsk frigørelse, som kan optages i det *engelske* partis program. Erfaringen må senere vise, om en ren personalunion mellem de to lande kan fortsætte med at eksistere...

...Hvad irlænderne behøver er:

1. Selvstyre og uafhængighed af England.
2. Agrarrevolution...«

Marx, som tillagde spørgsmålet om Irland uhyre stor betydning, holdt i en tysk arbejderforening halvanden timer lange foredrag om dette emne (brev af 17. december 1867). (32)

I et brev af 20. november 1868 omtaler Engels »hadet til irlænderne blandt de engelske arbejdere«, og næsten et år senere (24. oktober 1869) vender han tilbage til dette emne, og skriver:

»Fra Irland til Rusland il n'y a qu'un pas (er der kun et skridt)... Irlands historie viser os, hvilken ulykke det er for et folk, når det har undertrykt et andet. Alle engelske svinerier har deres oprindelse i den irske pale (33). Jeg mangler endnu at knokle mig igennem cromwelltiden, men så meget forekommer mig givet, at sagen også ville have taget en anden vending i England, hvis det ikke i Irland havde været nødvendigt at oprette et militært styre og skabe et nyt aristokrati«.

Lad os i forbifarten nævne Marx' brev til Engels den 18. august 1869:

»... I Poznan har de polske arbejdere (tømmerarbejdere osv.) ført en strejke sejrrigt igennem med hjælp fra deres berlinske kolleger. Denne kamp mod Monsieur le Capital – selv i den underordnede form af en strejke – ordner nationale fordomme på en ganske anden måde end d'herrer bourgeois'ers fredsdeklamationer«.

*) Se endvidere Marx' brev til Engels af 3. juni 1867. »...Fra *Times*' Paris-korrespondance erfarer jeg med virkelig fornøjelse om parisernes polsk-venlige udfald *mod* tsar Aleksander... Hr. Proudhon og hans lille doktrinære klike er ikke det franske folk«. (30).

Den politik, som Marx fulgte i Internationale omkring det irske spørgsmål, kan man se af det følgende: Den 18. november 1869 skriver Marx til Engels, at han i Internationales generalforsamling havde holdt en tale på 5 kvarter om det britiske ministeriums holdning til irsk amnesti og havde foreslået følgende resolution (34):

»Det er fastslået,

at mr. Gladstone i sit svar på de irske krav om løsladelse af de fængslede irske patrioter bevidst fornærmer den irske nation;

at han til den politiske amnesti knytter betingelser, som er lige nedværdigende for dem, som er ofre for misregimentet, og for det folk, de tilhører;

at han, som trods sin ansvarlige stilling offentligt og begejstret har hyldet de amerikanske slaveejerers oprør, nu begynder at prædike passiv lydighed for det irske folk;

at hele fremgangsmåden med hensyn til den irske amnesti er et sandt og ægte produkt af den *'erobringspolitik'* som hr. Gladstone angreb så kraftigt, at han fik fordrevet sine toryrivaler fra regeringsposten;

at den Internationale Arbejderassociations Generalforsamling udtrykker sin beundring for den modige, faste og højsindede måde, hvorpå det irske folk gennemfører bevægelsen for amnesti;

at disse beslutninger skal meddeles alle afdelinger i den Internationale Arbejderassociation og de med den forbundne arbejderforeninger i Europa og Amerika«. (35)

Den 10. december 1869 skriver Marx, at hans beretning om det irske spørgsmål i Internationales Generalforsamling vil blive opbygget på følgende måde:

»... Rent bortset fra alle *'internationale'* og *'humanistiske'* retfærdighed-for-Irland-fraser – som er selvfølgelig for Internationales Generalforsamling – *er det i den engelske arbejderklassens direkte og absolutte interesse at slippe af med sin nuværende forbindelse med Irland.* Og dette er min dybeste overbevisning, og det af grunde, som jeg til dels ikke kan afsløre over for de engelske arbejdere. Jeg har længe troet, at det ville være muligt at styrte det irske regime ved den engelske arbejderklassens fremmarch. Jeg har altid givet udtryk for dette synspunkt i The New York Tribune (amerikansk avis, som Marx i lang tid arbejdede for) (36). Et nærmere studium

har overbevist mig om det modsatte. Den engelske arbejderklasse *vil aldrig kunne udrette noget*, før den er sluppet af med Irland... Den engelske reaktion i England har (ligesom på Cromwells tid) sine rødder i underkuelser af Irland.« (Kursiveringerne af Marx). (37)

Herefter må Marx' politik i det irske spørgsmål være fuldstændig klar for læseren.

»Utopisten« Marx er så »upraktisk«, at han går ind for Irlands løsrivelse, som endnu et halvt århundrede senere ikke er blevet til noget.

Hvad var årsagen til Marx' politik, og var den ikke et fejlgreb?

I begyndelsen mente Marx, at det ikke var den nationale bevægelse i den undertrykte nation, men arbejderbevægelsen i undertrykkernationen, som skulle befri Irland. Marx gør ikke noget absolut ud af de nationale bevægelser, da han ved, at kun arbejderklassens sejr kan bringe alle nationaliteter fuld frigørelse. Det er umuligt på forhånd at beregne alle de mulige relationer mellem de borgerlige frihedsbevægelser i de undertrykte nationer og den proletariske frihedsbevægelse i undertrykkernationen (det er netop dette problem, som gør det nationale spørgsmål så vanskeligt i Rusland i dag).

Det gik imidlertid sådan, at den engelske arbejderklasse i temmelig lang tid kom under de liberales indflydelse, kom på slæbetov hos dem og kappede hovedet af sig selv ved at føre en liberal arbejderpolitik. Den borgerlige frihedsbevægelse i Irland blev stærkere og antog revolutionære former. Marx tager så sit standpunkt op til revision og korrigerer det. »Det er en ulykke for et folk, når det har undertrykt et andet«. Den engelske arbejderklasse vil ikke kunne gøre sig fri, så længe Irland ikke har gjort sig fri af det engelske åg. Underkuelser af Irland styrker og nærer reaktionen i England (ligesom Ruslands underkuelse af en hel række nationer nærer reaktionen her!).

Og Marx forelægger i Internationale en sympatiresolution for den »irske nation«, »det irske folk« (den kloge L. VI. ville sandsynligvis have hudflettet den stakkels Marx for at glemme klassekampen!) og propagerer for Irlands *løsrivelse* fra England, »selv om det efter løsrivelsen kan komme til en føderation«.

Hvad er de teoretiske forudsætninger for den konklusion

sion, Marx er kommet til? I England som helhed er den borgerlige revolution for længst afsluttet. Men det er den endnu ikke i Irland; først nu, et halvt århundrede senere, er den ved at blive afsluttet gennem de engelske liberale reformer. Hvis kapitalismen i England var blevet styrtet så hurtigt, som Marx i begyndelsen ventede det, ville der i Irland ikke have været plads for en borgerlig-demokratisk, fællesnational bevægelse. Men da den nu engang er opstået, råder Marx de engelske arbejdere til at støtte den, til at give den en revolutionær impuls, til at føre den til ende i *deres egen* friheds interesse.

Irlands økonomiske forbindelser med England i 60'erne i forrige århundrede var naturligvis endnu stærkere end Ruslands forbindelser med Polen, Ukraine osv. Det »upraktiske« og »uigennemførlige« ved Irlands løsrivelse (om ikke andet i kraft af de geografiske forhold og i kraft af Englands umådelige kolonivælde) var iøjnefaldende. Skønt Marx var principiel modstander af føderalisme, billiger han i dette tilfælde endda en føderation,*) *hvis blot* Irlands befrielse ikke sker ad reformistisk, men ad revolutionær vej i kraft af de irske folkemassers bevægelse, støttet af arbejderklassen i England. Der kan ikke herske nogen tvivl om, at kun en sådan løsning af den historiske opgave ville være den bedste til fremme af proletariats interesser og til fremskyndelse af den samfundsmæssige udvikling.

Det gik anderledes. Både det irske folk og det engelske proletariat viste sig at være for svage. Først nu løses det irske spørgsmål på grundlag af elendige studehandler mellem de engelske liberale og det irske bourgeoisie (eksemplet med Ulster viser, hvor trægt det går), ved en jordreform (ved at købe jorden) og autonomi (som endnu ikke er blevet indført). Hvad betyder det? Kan man deraf slutte, at Marx og Engels var »utopister«, at de stillede »uigennemførlige« nationale krav, at de lå under for de irske småborgerlige nationalistes indflydelse (fenierbevægelsens småborgerlige karakter er uomtvistelig) osv.?

Nej. Også i det irske spørgsmål fulgte Marx og Engels en konsekvent proletarisk politik, der virkelig opdrog masserne i demokratiets og socialismens ånd. Kun denne politik kunne have skånet Irland og England for et halvt århundredes forhaling af nødvendige reformer og

for de liberale lemlæstelse af disse reformer til fordel for reaktionen.

Marx' og Engels' politik i det irske spørgsmål gav et storslået eksempel på, hvorledes proletariatet i undertrykknationer skal forholde sig til de nationale bevægelser, et eksempel, som også i vore dage har bevaret en uhyre *praktisk* betydning. Deres politik tjener som advarsel mod den »tjenstvillighed« hvormed småborgere i alle lande af alle farver og sprog skyndsomst hæfter betegnelsen »utopisk« på enhver forandring af de statsgrænser, som er blevet skabt ved den voldspolitik og de privilegier, som godsejerne og bourgeoisie i en nation har betjent sig af.

Hvis det irske og det engelske proletariat ikke havde accepteret Marx' politik og ikke havde gjort Irlands løsrivelse til deres parole, ville det fra deres side have været den værste opportunisme, det ville have været en forsømmelse af en demokrats og en socialists opgaver og en indrømmelse til den *engelske* reaktion og det *engelske* bourgeoisie.

9. Programmet fra 1903 og dets likvidatorer

Protokollen fra 1903-kongressen, som vedtog programmet for Ruslands marxister, er blevet en stor sjældenhed, og det overvældende flertal af dem, der i dag er engageret i arbejderbevægelsen, er ikke bekendt med motiverne for de enkelte programpunkter (især ikke, da langt fra al litteratur desangående nyder legalitetens velsignelser...). Det er derfor nødvendigt at undersøge, hvorledes det spørgsmål, der har interesseret os, blev behandlet på kongressen i 1903.

*) I øvrigt er det ikke svært at se, hvorfor man fra et socialdemokratisk synspunkt ikke kan opfatte nationernes »selvbestemmelse« *hverken* som føderation *eller* autonomi (skønt, abstrakt taget, både det ene og det andet falder ind under begrebet »selvbestemmelse«). Ret til føderation er i det hele taget noget vrøvl, da en føderation er en tosidet aftale. Marxister kan umuligt uden videre optage et forsvar for føderalismen i deres program, det kan der slet ikke være tale om. Hvad autonomi angår, så forsvare marxisterne ikke »retten til autonomi«, men *selve* autonomien, som et alment universelt princip i en demokratisk stat med en nationalt broget sammensætning og skarpe geografiske forskelle o.a. forhold. Det ville være lige så tåbeligt at anerkende »nationernes ret til autonomi« som »nationernes ret til føderation«.

Vi vil først og fremmest notere os, at hvor mager den russiske socialdemokratiske litteratur om »nationernes selvbestemmelsesret« end er, fremgår det dog ganske tydeligt af den, at denne ret altid er blevet opfattet som retten til løsrivelse. D’herrer Semkovskij, Liebman og Jurkevitz, som betvivler dette og betegner paragraf 9 som »uklar« osv., taler kun om »uklarhed« af fuldstændig uvidenhed eller overfladiskhed. Allerede i 1902 skrev Plekhanov (38) i Sarja, i et forsvar af »selvbestemmelsesretten« i programudkastet, at dette krav, som ikke er bindende for borgerlige demokrater, »er bindende for socialdemokraterne«. »Hvis vi skulle gå hen og glemme dette krav – skrev Plekhanov – eller hvis vi ikke kunne beslutte os til at stille det af frygt for at støde an mod nationale fordomme hos vore landsmænd af den storrussiske stamme, så ville råbet ’Proletarer i alle lande, foren jer’, blive en skændig løgn i vor mund«. (39)

Det er en meget rammende karakteristik af hovedargumentet for det punkt, som vi nu behandler så rammende, at kritikere af vort program, som »glemmer deres herkomst«, ikke uden grund nu som før altid ængsteligt lusker uden om den. Ligegyldigt hvilke motiver man dækker sig under, er afvisningen af dette programpunkt *i virkeligheden* en »skændig« indrømmelse til den *storrussiske* nationalisme. Hvorfor nu til den storrussiske, når der dog er tale om *alle* nationers selvbestemmelsesret? Fordi vi taler om løsrivelsen *fra* storrusserne. *Proletarernes* interesse i *forening*, deres interesse i *klassemotivitet* kræver anerkendelse af *nationernes* ret til *løsrivelse* – det var det, Plekhanov for 12 år siden anerkendte med de citerede ord; hvis vore opportuniste havde gennemtænkt dette, ville de sikkert ikke have sagt så meget nonsens om selvbestemmelsen.

På kongressen i 1903, hvor dette af Plekhanov forsvarede programudkast blev vedtaget, koncentreredes det vigtigste arbejde i *programkommissionen*. Desværre førtes der ikke protokol over dette arbejde. Og netop på dette område ville en protokol have været af interesse, for *kun* i kommissionen forsøgte repræsentanterne for de polske socialdemokrater, Warszawski og Hanecki, at forsvare deres anskuelser og at anfægte »anerkendelsen af selvbestemmelsesretten«. En læser, som ville sammenligne deres argumenter (i Warszawskis tale og i hans og

Haneckis erklæring, s. 134-136 og 388-390 i protokollen) med Rosa Luxemburgs argumenter i den af os analyserede polske artikel, ville opdage, at argumenterne er ganske de samme.

Hvorledes stillede 2. kongres’ programkommission sig til disse argumenter, hvor fremfor alt Plekhanov gik imod de polske marxister? Man lo ubarmhjertigt ad disse argumenter! Hvor urimeligt det var at foreslå *Ruslands* marxister, at de skulle stryge anerkendelsen af nationernes selvbestemmelsesret, blev påvist så klart og anskueligt, at de polske marxister *ikke engang vovede at gentage deres argumenter for den samlede kongres!!* De forlod kongressen, da de havde overbevist sig om, at deres stilling var håbløs over for den højeste forsamling af marxister, såvel storrussiske som jødiske, grusiske og armenske.

Denne historiske episode har begribeligvis meget stor betydning for enhver, der er alvorligt interesseret i *sit* program. Det fuldstændige nederlag, som de polske marxisters argumenter led i kongressens programkommission, og deres vægring ved at prøve at forsvare deres anskuelser for den samlede kongres, er et overordentlig betegnende faktum. Ikke uden grund tav Rosa Luxemburg »beskedent« stille med dette i sin artikel fra 1908 – erindringen om partikongressen var åbenbart alt for ubehagelig! Hun fortav også det rent ud sagt latterligt mislykkede forslag til »ændring« af paragraf 9 i programmet, som Warszawski og Hanecki i 1903 stillede på alle polske marxisters vegne, og som hverken Rosa Luxemburg eller andre polske socialdemokrater nogen sinde har dristet sig til (eller vil driste sig til) at tage op igen.

Men hvis Rosa Luxemburg for at skjule sit nederlag i 1903 tav stille om disse kendsgerninger, så vil folk, som er interesseret i deres partis historie, drage omsorg for at skaffe sig kendskab til disse kendsgerninger og tænke over deres betydning.

»...Vi foreslår – skrev Rosa Luxemburgs venner til kongressen i 1903, da de forlod den – at det 7. (nu 9.) punkt i programudkastet får følgende udformning: afsnit 7. *Institutioner, som garanterer fuld frihed til kulturel udvikling for alle nationer, der indgår i staten*« (s. 390 i protokollen).

De polske marxister fremtrådte altså dengang med så uklare anskuelser om det nationale spørgsmål, at de *i stedet for* selvbestemmelse egentlig ikke foreslog noget som helst andet end et pseudonym for den famøse »kulturel-nationale autonomi«!

Det lyder næsten utroligt, men det er desværre en kendsgerning. På selve kongressen var der *ikke en eneste*, som stemte for at stryge programpunktet om selvbestemmelse, og det skønt der til stede var 5 bundister med 5 stemmer og 3 kaukasere med 6 stemmer – Kostrovs rådgivende stemme ikke medregnet. Tre stemte for at dette programpunkt skulle udvides med den »kulturel-nationale autonomi« (for Goldblatts formulering: »skabelse af institutioner, som garanterer nationernes fulde frihed til kulturel udvikling«) og fire stemte for Libers formulering (»ret til deres – nationernes – frihed til kulturel udvikling«).

Nu, hvor et russisk liberalt parti, kadetpartiet, er opstået, ved vi, at i *dets* program er nationernes politiske selvbestemmelse blevet erstattet med »kulturel selvbestemmelse«. Rosa Luxemburgs polske venner var altså i deres »bekæmpelse« af nationalismen i PPS så heldige, at de foreslog at erstatte det marxistiske program med et *liberalt* program! Og så beskyldte de samtidig vort program for at være opportunistisk – kan man da undre sig over, at denne beskyldning kun blev mødt med latter i 2. kongres' programkommission!

I hvilken forstand blev »selvbestemmelse« da opfattet af de delegerede på 2. kongres, om hvem vi har set, at *ikke en eneste* var imod »nationernes selvbestemmelse«?

Herom vidner de tre følgende uddrag af protokollen:

»*Martynov* finder, at man ikke skal fortolke ordet »selvbestemmelse« alt for omfattende; det betyder kun nationernes ret til at udskille sig som et separat politisk hele, men på ingen måde regionalt selvstyre« (s. 171). *Martynov* var medlem af programkommissionen, som mod beviste og lo ad de argumenter, Rosa Luxemburgs venner fremførte. Ifølge sin anskuelse var *Martynov* dengang økonomist, en ivrig modstander af *Iskra*, og hvis han havde givet udtryk for en mening, som programkommissionens flertal ikke delte, så ville han naturligvis være blevet modsagt.

Bundisten Goldblatt var den første, der tog ordet, da

man på kongressen, efter kommissionens arbejde, drøftede paragraf 8 (nu paragraf 9) i programmet.

»Mod selvbestemmelsesretten« – sagde Goldblatt – »kan man ikke indvende noget. Hvis en nation kæmper for sin selvstændighed, kan man ikke gå imod det. Hvis Polen ikke har lyst til at indgå lovformeligt ægteskab med Rusland, så skal man ikke blande sig i det, som kam. *Plekhanov* har udtrykt det. Inden for disse rammer kan jeg billige denne opfattelse« (s. 175-176).

Over for den samlede kongres tog *Plekhanov* overhovedet ikke ordet til dette programpunkt. Goldblatt henviser til *Plekhanovs* ord i programkommissionen, hvor »selvbestemmelsesretten« udførligt og populært var blevet udlagt som retten til løsrivelse. *Liber*, som talte efter Goldblatt, bemærkede:

»Selvfølgelig, hvis en eller anden nationalitet ikke er i stand til at leve inden for Ruslands grænser, så vil partiet ikke lægge den hindringer i vejen« (s. 176).

Læseren ser, at på 2. kongres, hvor programmet blev vedtaget, var der ikke to meninger om, at selvbestemmelse »kun« betyder retten til løsrivelse. Selv bundisterne måtte dengang sande dette, og først i vor bedrøvelige tid med dens langtrukne kontrarevolution og diverse »frafald« kan man finde folk, som i deres uvidenhed er dristige nok til at erklære programmet for »uklart«. Men før vi afsætter tid til disse bedrøvelige »også- socialdemokrater«, vil vi gøre os færdige med polakkernes stilling til programmet.

På 2. kongres (i 1903) fremsatte de en erklæring om, at sammenslutning var tvingende nødvendig. Men de forlod kongressen, efter deres »vanheld« i programkommissionen, og deres *sidste ord* var en skriftlig erklæring, der er blevet optrykt i kongresprotokollen, og som indeholder det ovennævnte forslag om, at *erstatte* selvbestemmelsen med kulturel-national autonomi.

I 1906 indtrådte de polske marxister i partiet, men *hverken* ved deres indtræden eller *nogen sinde* senere har de (hverken på kongressen i 1907 eller på konferencerne i 1907 og 1908 eller på plenarmødet i 1910) *forelagt* noget forslag til ændring af paragraf 9 i det russiske program!!

Det er et faktum.

Og dette faktum beviser klart, trods alle fraser og forsikringer, at Rosa Luxemburgs venner anså debatterne om dette spørgsmål i 2. kongres' programkommission og denne kongres' beslutning for udtømmende, at de stiltiende indså deres fejl og rettede den igen, da de i 1906 gik ind i partiet, efter at de i 1903 havde forladt kongressen, uden at de nogen sinde ad *partimæssig* vej har gjort forsøg på at rejse spørgsmålet om en revision af paragraf 9.

Rosa Luxemburgs artikel fremkom i 1908 signeret af hende – naturligvis er det aldrig faldet noget menneske ind at bestride partiskribenters ret til at kritisere programmet – og heller ikke *efter* denne artikels fremkomst har så meget som *én eneste* af de polske marxisters officielle instanser rejst spørgsmålet om en revision af paragraf 9.

Derfor gør Trotskij visse af Rosa Luxemburgs beundrere en sand bjørnetjeneste, når han i redaktionens navn skriver i Borba nr. 2 (marts 1914):

»... De polske marxister mener, at 'retten til national selvbestemmelse' er ganske blottet for politisk indhold og bør fjernes fra partiprogrammet«.
(s. 25).

Den tjenstvillige Trotskij er farligere end en fjende! *Kun* i »privatsamtaler« (dvs. simpelt hen sladder, som Trotskij altid lever på), har han *kunnet* hente beviser for, at »de polske marxister« overhovedet skulle kunne regnes for tilhængere af enhver af Rosa Luxemburgs artikler. Trotskij har fremstillet de »polske marxister« som folk uden ære og samvittighed, som folk, der ikke engang er i stand til at respektere deres egen overbevisning og deres eget program. Den tjenstvillige Trotskij!

Da de polske marxisters repræsentanter i 1903 på grund af selvbestemmelsesretten forlod 2. kongres, da kunne Trotskij have sagt, at de anså denne ret for indholdsløs, og at de mente, den burde fjernes fra programmet.

Men siden hen er de polske marxister *indtrådt* i det parti, som havde dette program, og de har ikke en eneste gang stillet forslag om dets revision.*)

Hvorfor har Trotskij fortiet disse kendsgerninger for læserne af hans tidsskrift? Simpelt hen fordi han ser sin fordel i at spekulere i at anstifte divergenser mellem de

polske og de russiske modstandere af likvidatorismen og at bedrage de russiske arbejdere i spørgsmålet om programmet.

Aldrig nogen sinde, ikke i noget betydningsfuldt spørgsmål i marxismen, har Trotskij haft faste meninger, altid er han »krøbet ind i revnen« mellem de forskellige meninger og er løbet fra den ene side til den anden. I øjeblikket befinder han sig i bundisternes og likvidatorernes selskab. Og disse herrer generer sig ikke over for partiet.

Se nu engang på bundisten Liebman.

»Da det russiske socialdemokrati – skriver hin gentleman – for 15 år siden satte punktet om enhver nationalitets ret til 'selvbestemmelse' på sit program, så spurgte alle (! !) sig selv, hvad dette modeudtryk (! !) egentlig skulle betyde? Det var der ikke noget svar på (! !). Dette ord vedblev (! !) at være hyllet i tåge. Dengang var det virkelig svært at sprede denne tåge. Endnu er den tid ikke kommet, da man kan konkretisere dette punkt – sådan sagde man os dengang – lad det så endnu være indhyllet i tåge (! !), livet selv vil vise, hvilket indhold man skal lægge i dette punkt«.

Ikke sandt, han er storslået, denne »dreng uden bukser« (40), der gør nar af partiprogrammet.

Og hvorfor gør han nar?

Simpelt hen fordi han er en umådelig ignorant, der intet har lært og ikke engang har kigget i partihistorien, men bare er dumpet ned i en kreds af likvidatorer, hvor det er »god tone« at gå splitterneøgen omkring i spørgsmålet om partiet og partiånden.

I Pomjalovskijs roman (41) praler en elev på præsteseminariets kostskole med, at han har »spyttet i káltrug«t. D'herrer bundister er gået endnu videre. De slipper folk som Liebman løs, for at disse gentlemen offentligt kan spytte i deres eget trug. At der findes en beslutning, som er truffet af en international kongres, at to repræsentanter for deres eget Bund (og hvilke »strenge« kritikere og afgjorte modstandere af Iskra var de ikke!) på deres eget partis kongres åbenbarede den fulde for-

*) Man meddeler os, at de polske marxister *kun* havde rådgivende stemme på de russiske marxisters sommerkonference i 1913, og at de slet ik-

ståelse af meningen med »selvbestemmelse« og oven i købet billigede den – hvad kommer alt det d’herrer Liebman’er ved? Og bliver det ikke lettere at likvidere partiet, hvis »partiskribenterne« (spøg til side!) behandler partihistorien og partiprogrammet på kostskolevis?

Tag nu den anden »dreng uden bukser«, hr. Jurkevitj fra Dzvin. Hr. Jurkevitj har sandsynligvis haft 2. kongres’ protokol foran sig, for han citerer Plekhanovs ord, der er blevet gengivet af Goldblatt, og han viser sig at være bekendt med, at selvbestemmelse kun kan betyde ret til løsrivelse. Men det forhindrer ham ikke i at bagvaske de russiske marxister over for det ukrainske småborgerskab, så det skulle se ud, som om de gik ind for Ruslands »statslige helhed« (1913, nr. 7-8, s. 83 m.fl.). Naturligvis kunne d’herrer Jurkevitj’er ikke finde nogen bedre måde end denne bagvaskelse til at skabe afstand mellem det ukrainske demokrati og det storrussiske. Og denne skaben afstand ligger ganske på linie med hele den politik, som skribentgruppen omkring Dzvin fører, idet de propaganderer for, at de ukrainske arbejdere skal *udskilles* i en *særlig* national organisation.*)

For en gruppe nationalistiske småborgere, som arbejder på at spalte proletariatet – og dette er netop Dzvins objektive rolle – ligger det naturligvis lige for at sprede ugudeligt forvirring om det nationale spørgsmål. Det siger sig selv, at d’herrer Jurkevitj og Liebman – som bliver »frygteligt« fornærmede, når man siger, at de står »i periferien af partiet« – ikke har sagt et eneste ord, bogstaveligt talt ikke en stavelse om, hvorledes *de* da gerne ville løse spørgsmålet om løsrivelsesretten i programmet.

Og nu den tredje og vigtigste »dreng uden bukser«, hr. Semkovskij, som i likvidatoravisen over for storrussiske læsere rakker programmets paragraf 9 ned og samtidig erklærer, at han »af visse grunde ikke kan billige forslaget« om, at denne paragraf skal fjernes!!

ke deltog i afstemningen om retten til selvbestemmelse (til løsrivelse), men udtalte sig imod en sådan ret overhovedet. Naturligvis havde de fuldt ud ret til at handle således og som tidligere i Polen agitere mod Polens løsrivelse. Men det er ikke helt det samme som det, Trotskij taler om, for de polske marxister har ikke krævet paragraf 9 »fjernet fra programmet«.

Det er utroligt, men det er et faktum.

I august 1912 rejser likvidatorernes konference officielt det nationale spørgsmål. I halvandet år derefter fremkommer ikke en eneste artikel om paragraf 9 med undtagelse af hr. Semkovskijs. Og i denne artikel *afviser* forfatteren programmet, men »af visse grunde (mon det er en hemmelig sygdom?) kan han ikke billige« forslaget om at korrigere det!! Man kan være forvisset om, at det i hele verden bliver svært at finde eksempler på en lignende opportunisme og på det, der er værre end opportunisme, på undsigelse af partiet, på dets likvidering.

Et enkelt eksempel vil være nok til at vise, hvordan Semkovskijs argumenter er beskafne:

»Hvordan skulle man stille sig – skriver han – hvis det polske proletariat sætter sig for at føre en fælles kamp sammen med hele det russiske proletariat inden for samme stat, mens de reaktionære klasser i det polske samfund derimod satte sig for at skille Polen fra Rusland og ved en almindelig folkeafstemning fik flertal herfor: skulle vi russiske socialdemokrater så i det centrale parlament stemme sammen med vore polske kammerater *imod* løsrivelse, eller skulle vi, for ikke at støde an mod ’selvbestemmelseretten’, stemme *for* løsrivelse?« (Novaja Rabotjaja Gaseta, nr. 71).

Heraf kan man se, at hr. Semkovskij end ikke forstår, *hvad der er tale om!* Han har ikke tænkt på, at ret til løsrivelse forudsætter, at spørgsmålet netop *ikke* afgøres af det centrale parlament, men af parlamentet (folkeforsamlingen, folkeafstemningen eller lignende) i det område, *som river sig løs*.

Den barnagtige betænkelighed »hvordan skulle man stille sig«, hvis der i et demokrati bliver flertal for reaktionen, tilslører den reale, virkelige, levende politikspørgsmål, hvor *både* Purisjkevitj’erne og Kokosjkin’erne anser bare tanken om løsrivelse for forbryderisk! Man skulle tro, at proletariatet i det *samlede* Rusland i dag ikke skulle føre kampen mod Purisjkevitj’erne og Kokosj-

*) Se især hr. Jurkevitj’ forord til hr. Levinskijs bog: Naris rozvitku ukrainskogo robitnitjogo ruchu v Galitjini, Kiiiv, 1914 (Rids af den ukrainske arbejderbevægelses udvikling i Galicien, Kijev, 1914).

kin'erne, men uden om dem imod Polens reaktionære klasser!!

Og den slags utrolige nonsens skrives i likvidatorernes organ, hvor hr. L. Martov er en af de ideologiske ledere. Den samme Martov, der forfattede programudkastet og gennemførte det i 1903, og som også senere har skrevet til forsvar for friheden til løsrivelse. Nu gør L. Martov sig åbenbart overvejelser efter reglen:

Der behøves ingen kloge,
I skal bare sende Read,
og så vil jeg se til. (42)

Han sender Read-Semkovskij og tillader ham i et dagblad, over for nye lag af læsere, som ikke kender vort program, at forvrænge dette program og volde uendelig forvirring!

Ja, ja, likvidatorismen har bragt det vidt – hos mange tidligere, selv fremtrædende, socialdemokrater er ethvert spor af partiånden nu forsvundet.

Ganske vist kan man ikke sidestille Rosa Luxemburg med folk som Liebman, Jurkevitj eller Semkovskij, men den kendsgerning, at netop sådanne folk klamrer sig til hendes fejltagelse, viser med særlig tydelighed, hvilken opportuniste hun er forfaldet til.

10. Slutning

Lad os gøre facit op.

Ud fra den marxistiske teori i almindelighed byder spørgsmålet om selvbestemmelsesret ikke på vanskeligheder. Der kan ikke for alvor være tale om at bestride gyldigheden af London-resolutionen fra 1896, ligesom man heller ikke kan blive uenige om, at man ved selvbestemmelse kun forstår ret til løsrivelse, eller at der i alle borgerlig-demokratiske omvæltninger ligger en tendens til at danne selvstændige nationalstater.

Vanskeligheden opstår til en vis grad ved, at de undertrykte nationers proletariet og undertrykkernationens proletariet i Rusland kæmper og må kæmpe side om side. At forsvare enheden i proletarietets klassekamp for socialismen, at bekæmpe hele nationalismens borgerlige og ærkereaktionære indflydelse på alle områder – det er opgaven. Hos de undertrykte nationer fører proletarietets udskillelse i et selvstændigt parti undertiden til en så

forbitret kamp mod nationalismen i den pågældende nation, at perspektiverne forvrides, og man glemmer undertrykkernationens nationalisme.

Men en sådan forvridding af perspektivet er kun mulig for en kort tid. De erfaringer, som proletarerne i de forskellige nationer har vundet under deres fælles kamp, viser kun altfor tydeligt, at vi ikke skal stille de politiske spørgsmål ud fra en »krakowsk« synsvinkel, men ud fra hele Ruslands synspunkt. I den samlede russiske politik hersker imidlertid Purisjkevitj'erne og Kokosjkin'erne. Deres ideer er de fremherskende, deres hetz mod fremmede folkeslag på grund af »separatisme«, på grund af *tanken* om løsrivelse, prædikes og praktiseres i dumaen, i skolerne, i kirkerne, i kasernerne, i hundreder, ja tusinder af aviser. Det er denne storrussiske gift, som ødelægger den politiske atmosfære i hele Rusland. Det er folkets ulykke, at det ved at undertrykke andre folk, gør reaktionen i hele Rusland stærkere. Erindringerne om årene 1849 og 1863 udgør en levende politisk tradition, som, hvis der ikke bryder storme af meget stort format løs, endnu i mange årtier truer med at hæmme enhver demokratisk og navnlig enhver socialdemokratisk bevægelse.

Hvor naturligt man end kan finde det standpunkt, man træffer hos nogle marxister i undertrykte nationer (hvis »ulykke« undertiden er, at befolkningens store masse er blændet af ideer om »sin« nationale befrielse), så kan der dog ikke være nogen tvivl om, at i *virkeligheden*, ifølge klassekræfternes objektive styrkeforhold i Rusland, er det ensbetydende med den værste opportuniste, hvis man nægter at gå ind for selvbestemmelsesretten, det er at besmitte proletariet med Kokosjkin'ernes ideer. Og dybest set er disse ideer Purisjkevitj'ernes ideer og politik.

Hvis man derfor i begyndelsen endnu kunne undskylde Rosa Luxemburgs synspunkt med, at det var en speciel polsk, en »krakowsk« snæverhed *), så bliver en sådan snæverhed simpelt hen utilgivelig nu, hvor nationalismen, og navnlig den storrussiske regeringsnationalisme, overalt er blevet stærkere, hvor det er *den*, der fører an i det politiske liv. I virkeligheden er det denne snæverhed, opportunisterne af *alle* nationer klamrer sig til, når de tager afstand fra ideen om »storme« og »spring«, når de erklærer den borgerlig-demokratiske omvæltning for afsluttet, når de hælder til Kokosjkin'ernes liberalisme.

Den storrussiske nationalisme vil ligesom al anden nationalisme gennemløbe forskellige faser, alt efter hvilken klasse der fører an i det borgerlige land. Indtil 1905 kendte vi næsten kun de nationalreaktionære. Efter revolutionen kom de *nationalliberale* til verden hos os.

Både oktobristerne og kadetterne (Kokosjkin), dvs. hele det nuværende bourgeoisi, står faktisk på dette standpunkt.

Men senere vil der *uundgåeligt* fremkomme storrussiske nationaldemokrater. En af grundlæggerne af det »folkesocialistiske« parti, hr. Pesjekhonov, gav allerede udtryk for dette standpunkt, da han (i augusthæftet af Ruskoje Bogatstvo for 1906) manede til forsigtighed over for musjikkens nationalistiske fordomme. Hvor meget man end bagtaler os bolsjevikker for, at vi »idealiserer« musjikken, så har vi dog altid skelnet skarpt mellem musjikkens fornuft, og musjikkens fordom, mellem musjikkens demokratisme kontra Purisjkevitj og musjikkens hang til at forsone sig med poperne og godsejerne. Det proletariske demokrati må allerede nu regne med de storrussiske bønders nationalisme (ikke for at give efter, men for at bekæmpe den), og demokratiet kommer formodentlig til at regne med den temmelig længe.*) Den vågnende nationalisme i de undertrykte nationer, der har ytret sig så stærkt efter 1905 (vi behøver blot at minde om »føderations-autonomisternes« gruppe i den første дума, om den ukrainske og den muhammedanske bevægelses vækst osv.) – vil uundgåeligt fremkalde en forstærkelse af nationalismen i det storrussiske småborgerskab i by og på land. Jo langsommere Ruslands demokratiske omformning kommer til at foregå, desto mere hårdnakket, grov og forbitret bliver den nationale hetz og kævlet mellem bourgeoisiet af forskellige nationer. De russiske Purisjkevitj'ers særlig reaktionære karakter vil herunder vække (og forstærke) »separatistiske« bestræbelser i forskellige

*) Det er ikke svært at forstå, at selv om marxisterne i *hele Rusland* og først og fremmest storrusserne anerkender nationernes *ret* til løsrivelse, udelukker det på ingen måde *agitation* mod løsrivelse fra marxisternes side i den ene eller den anden *undertrykte* nation, ligesom en anerkendelse af retten til skilsmisse ikke udelukker, at man i et eller andet tilfælde kan agitere imod skilsmisse. Vi tror derfor, at der nødvendigvis vil blive et voksende antal polske marxister, som ler ad den ikke-eksisterende »selvmodsigelse«, som nu bliver »varmet op« af Semkovskij og Trotskij.

undertrykte nationer, som af og til nyder langt større frihed i nabostaterne.

Denne tingenes tilstand stiller Ruslands proletariat over for en dobbelt, eller rettere en tosidig opgave: kamp mod al nationalisme og først og fremmest imod den storrussiske; anerkendelse ikke blot af alle nationers ligeret i almindelighed, men også af deres ligeret til statsdannelse, dvs. af nationernes ret til selvbestemmelse, til løsrivelse; – men samtidig dermed, og netop for bedre at kunne bekæmpe enhver nationalisme i alle nationer, forfægtelse af enheden i den proletariske kamp og i de proletariske organisationer, nær sammensmeltning af dem i et internationalt fællesskab, uagtet de borgerlige bestræbelser for national separatisme.

Nationernes fulde ligeret; nationernes selvbestemmelsesret; en sammensmeltning af arbejderne i alle nationer – det er dette nationale program, marxismen lærer arbejderne, det lærer hele verdens erfaringer og Ruslands erfaring dem.

Artiklen var allerede sat, da jeg modtog nr. 3 af Nasja Rabotjaja Gasetta, hvori hr. VI. Kosovskij skriver om anerkendelsen af selvbestemmelsesretten for alle nationer:

»Da den ganske mekanisk var blevet overtaget fra 1. partikongres' resolution (1898), som igen var lånt fra de internationale socialistiske kongressers resolutioner, så blev den, som man kan se af debatterne, af kongressen i 1903 forstået i den betydning, som den socialistiske Internationale havde lagt i

*) Det ville være interessant at undersøge, hvorledes f.eks. nationalismen i Polen forandrer sig ved at skifte over fra adelen til bourgeoisiet og dernæst til bønderne. Ludwig Bernhard, der selv står på samme standpunkt som en tysk Kokosjkin, beskriver i sin bog *Das polnische Gemeinwesen im preussischen Staat* (Polakkerne i Preussen; der findes en russisk oversættelse), en overordentlig karakteristisk foreteelse: dannelsen af en slags polsk »bonderepublik« i Tyskland i form af en nær sammenknytning af de forskellige kooperativer og lignende foreninger af *polske* bønder i kampen for nationaliteten, for religionen, for den »polske« jord. Det tyske åg forenede polakkerne, splittede dem op og vakte først adelens, så bourgeois'ernes og endelig bondemassens nationalisme (navnlig efter det i 1873 indledte tyske felttog mod det polske sprog i skolerne). I samme retning går udviklingen i Rusland, og det ikke over for Polen alene.

den: nemlig politisk selvbestemmelse, dvs. nationernes selvbestemmelse med hensyn til politisk selvstændighed. Formlen national selvbestemmelse, der betyder retten til territorial separation, berører altså overhovedet ikke spørgsmålet om, hvorledes man *inden for* den givne statslige organisme vil ordne de nationale forhold for de nationaliteter, der ikke vil eller ikke ønsker at træde ud af den bestående stat.«

Heraf kan man se, at hr. VI. Kosovskij havde protokollen fra 2. kongres i 1903 foran sig, og at han udmærket kendte det virkelige (og eneste) indhold af begrebet selvbestemmelse. Sammenlign hermed den kendsgerning, at den bundtiske avis *Zaits* redaktion slipper hr. Liebman løs for at gøre nar af programmet og betegne det som uklart!! Ejendommelige »partimæssige« skikke d'herrer bundtister har... Hvorfor Kosovskij erklærer kongressens anerkendelse af selvbestemmelsen for en *mekanisk* overtagelse, »det ved kun Allah«. Der findes folk, som »gerne vil sige imod«, men sige hvad, hvordan, hvorfor, hvortil, det er dem ikke givet.

Noter

Til Politiske Notitser

- (1) »*Stjernechamber*« – øgenavn for den russiske hofkamarilla; der hentydes til den af den engelske kong Henrik VII i 1487 indstiftede politiske domstol *Star Chamber*, der kaldtes således, fordi retssalens loft var prydet af stjerner. – S. 18.
- (2) *Sorte Hundreder* – bander organiseret af tsarens politi til bekæmpelse af den revolutionære bevægelse. Banderne snigmyrdede revolutionære, overfaldt progressive intellektuelle og foranstaltede antisemitiske pogromer. Senere betegnelse for yderligere reaktionære, chauvinister og monarkister. – S. 14.
- (3) *Oktobrister* – medlemmer af Forbundet af 17. oktober, et parti, der opstod efter offentliggørelsen af tsarens manifest af 17. oktober 1905. I manifestet lovede tsaren af frygt for den stigende revolutionsbølge at indføre »borgerlig frihed«. Partiet repræsenterede storindustriens folk og kapitalistiske godsejere. Ledere var industrimanden og boligspekulanten A. I. Gutjov og storgodsejeren M. Y. Rodsjanko. Oktobristerne støttede tsardømmet og blev regeringsparti i 1906. – S. 15.
- (4) *Stolypins landbrugspolitik* gik ud på at skabe en klasse af selvstændige storbønder som støtte for tsaren. Et direkte resultat af Stolypins landbrugspolitik var, at bønderne i stort tal forarmedes, mens kulakkerne berigede sig. Landdistrikterne prægedes dengang af, at herremændene havde bevaret deres uindskrænkede magt, at kulakbrugene styrkedes, at middelbøndernes vældige masse forarmedes, og at antallet af jordløse bønder steg. Også tsarismens forsøg på at tilsløre modsætningerne på landet ved at flytte flere millioner bønder fra det europæiske Rusland til Sibirien spillede fallit. Masser af bønder, der havde solgt alt, hvad de ejede for at flytte til Sibirien, vendte forbitrede hjem igen efter at have tabt alt.
 Modsætningerne på landet blev dybere og skarpere. Bøndernes hovedfjende var nu som før herremanden. Men spliden mellem kulakker og fattigbønder tog til. I 1911 opstod der en frygtelig hungersnød, der berørte op imod 30 millioner bønder. Forholdene på landet var et uimodsigeligt vidnesbyrd om Stolypin-politikens sammenbrud. – S. 15.
- (5) *Russkije Vedomosti* (Russiske Efterretninger) – udkom i Moskva siden 1863, moderat liberalt. I 80'erne og 90'erne var flere demokratiske skribenter medarbejdere ved bladet (M. J. Saltykov-Sjtjedrin, G. I. Uspenskij, V. G. Korolenko m.fl.), og det bragte bidrag af liberale narodnikker. Efter

1905 blev bladet organ for det borgerlige kadetpartis højre fløj. Lenin påpegede, at Russkije Vedomosti var en ejendommelig kombination af »høj-reorienterede kadetsynspunkter og narodnikisk fernis« (Samlede Værker, 5. udg. bd. 23, s. 193, russ.) 11918 blev Russkije Vedomosti standset tillige med andre kontrarevolutionære blade. – S. 15.

- (6) *Slavofiler* – ideologisk retning inden for den russiske intelligens omkring midten af det forrige århundrede. Slavofilerne tog kampen op mod den voksende vesteuropæiske indflydelse i det russiske samfunds- 16 228 V. I. LENIN liv. Politisk forherligede de det russiske livegenskab, og deres indflydelse skyldtes adelens frygt for en bonderevolution. Efter livegenskabets ophævelse i 1861 mistede de indflydelse. – S. 15.
- (7) *Mennesker i futteral* – her sigtes til en fortælling af Tjehkov: Mennesket I Futteral. Betegner en snæversynet småborger, der afskyr initiativ og forandring. – S. 17.
- (8) *Kadetterne* – navnet er dannet af forbogstaverne k-d i ordene Konstituti-onelt-demokratisk Parti, som dannedes i oktober 1905 af repræsentanter for det liberale, monarkistisk sindede bourgeoisi, godsejere og borgerlige intellektuelle bl.a. P. N. Miljukov, S. A. Muromtsev, V. A. Maklakov, A. J. Sjingarov, P. B. Struve og F. I. Roditjev. – S. 17.
- (9) *Retj* (Tale) – dagblad i St. Petersburg fra 23. februar (8. marts) 1906; hovedorgan for kadetterne. Avisen blev forbudt af Petrograd-sovjettens militære revolutionskomité den 26. oktober (8. november) 1917. – S. 17.
- (10) *Stolitjnaja potjta* – dagblad, udgivet af trudovikgruppen. – S. 17.
- (11) »*Stemningen i tiden før oktober*« – i oktober 1905 udbrød der politiske massestrejker i hovedstaden St. Petersburg og opstand blandt soldaterne og matroserne i fæstningen Kronstadt. – S. 17.
- (12) *M-d-m* –førende bundist (jødisk socialdemokrat), der fremførte den tanke, at efter 1905-1907 revolutionens nederlag skulle de russiske socialdemokrater tage afstand fra sådanne revolutionære paroler som parolen om en Konstituerende Forsamling. – S. 18.

Til Lev Tolstoj som spejl for den russiske revolution

- 1) *Balalajkin* – person fra M. E. Saltykov-Sjtjedrins roman En Moderne Idyl, der personificerer den liberale frasemager, eventyrer og løgner. – S. 20.
- (2) *Retj* – Se note 9 til artiklen Politiske Notitser. – S. 20.
- (3) Fra Nekrasovs poem Hvem Lever Godt I Rusland. – S. 21.
- (4) *Trudovikkerne* – (trud betyder arbejde), en gruppe småborgerlige demokrater i dumaen. Gruppen bestod af bønder og intellektuelle, der var tilhængere af narodnikkerne. Gruppen blev dannet af bondedeputerede til 1. дума i april 1906. – S. 23.
- (5) *Narodnaja Volja* (Folkeviljen) – en hemmelig organisation, der opstod i august 1879 som følge af splittelsen i narodnik-organisationen *Semlja i Volja* (Jord og Frihed). I spidsen for Narodnaja Volja stod en eksekutivkomité, bestående af blandt andre A. I. Sjeljabov, A. D. Mikhajlov, M. F. Frolenko, N. A. Morosov, Vera Figner, Sonja Perovskaja og A. A. Kvjatkovskij. Tilhængerne kaldtes narodovoltser. Deres program gik ud på organisering

af en »permanent folkerepræsentation«, valgt på grundlag af almindelig valgret, proklamering af demokratiske friheder, overdragelse af jorden til folket og opstilling af forholdsregler til fabrikernes overdragelse til arbejderne. Narodnaja Volja's nærmeste mål var omstyrtelse af det tsaristiske selvherskerdømme. Men Narodnaja Volja's folk gik ud fra den fejlagtige teori, at udviklingen formes af »aktive« helte til forskel fra den »passive« hob, og regnede med at kunne forandre samfundet uden folkets medvirken, ved egne kræfter, gennem individuel terror.

Efter 1. marts 1881 (drabet på Aleksander II) knuste regeringen Narodnaja Volja's organisation. Gentagne forsøg op gennem 80'erne på at genoplive Narodnaja Volja var resultatløse. Således opstod der i 1886 en gruppe med Aleksander Uljanov (Lenins broder) og P.J. Sjeyvrjov i spidsen, som optog traditionerne fra Narodnaja Volja. Efter et mislykket forsøg på at organisere et attentat mod Aleksander III i 1887 blev gruppen afsløret og dens aktive medlemmer henrettet.

Lenin kritiserede Narodnaja Volja-folkenes fejlagtige, utopiske program, men udtalte sig samtidig med stor respekt om deres selvopofrende kamp mod tsarismen. Han pointerede, at »folkene i det gamle Narodnaja Volja formåede at spille en vældig rolle i den russiske historie, trods det ringe omfang af de samfundslag, som støttede de fåtallige helte, og til trods for, at det var en ingenlunde revolutionær teori, der tjente som bevægelsens fane« (Samlede Værker, 5. udg., bd. 4, s. 176, russ.). – S. 24.

Til På Vej

- (1) *Likvidatorretningen* – se note 5 til artiklen Om Brud På Enheden, Tilsløret Med Skrål Om Enhed. – S. 26.
- (2) *Stolypins landbrugspolitik* – se note 4 til artiklen Politiske Notitser. – S. 28.
- (3) *3. дума* – varede fra 1907 til 1912. Duma er det russiske ord for et parlament med stærkt beskårne beføjelser, indført af tsaren i 1905 for at svække den revolutionære bølge. – S. 29.
- (4) *Undtagelsesloven* – indført 1878 og forbød socialdemokratiet samt arbejdernes organisationer og presse. Socialdemokrater blev arresteret og fængslet. Ved at forene illegalt arbejde med legalt formåede Tysklands socialdemokratiske parti imidlertid at modstå repressalierne og øge sin indflydelse blandt de arbejdende masser. Loven blev ophævet i 1890. – S. 31.
- (5) »*Otsovister*« – se note 2 til artiklen Om Nogle Karakteristiske Træk Ved Marxismens Historiske Udvikling. – S. 31.

Til Lev Tolstoj

- (1) I 1861 gennemførte tsardømmet den såkaldte reform, som afløste 16 230 V. I. LENIN bøndernes livegenskab med en tilstand, hvorunder de kunne købe jord og ikke længere var de feudale godsejeres ejendom. – S. 35.
- (2) »*Hr. Kupon*« – udtrykket blev brugt i 1880-1890'ernes russiske litteratur, for at betegne kapitalen og kapitalisterne. Det blev første gang anvendt

af forfatteren Gleb Uspenskij i essaysamlingen *Grekhi tjasjkije* (Alvorlige Synder), trykt i tidsskriftet *Russkaja Mysl*, 1888, bog 12, s. 174. – S. 37.

- (3) *Sorte Hundreder* – se note 2 til artiklen Politiske Notiser. – S. 38.
- (4) *Vekhister* – skribenter, der repræsenterede det kontrarevolutionære liberale bourgeoisie: N. A. Berdjajev, S. N. Bulgakov, M. O. Gersjenson, A. S. Isgojev, B. A. Kistjakovskij, P. B. Struve og S. L. Frank, der i foråret 1909 udsendte en samling af deres artikler under navnet *Vekhi* (mærkepæle). I disse artikler, der henvendte sig til den russiske intelligentsia, forsøgte vekhisterne at sværte de revolutionære demokratiske traditioner i Ruslands befrielsesbevægelse og folk som V. G. Belinskij, N. A. Dobroljubov, N. G. Tjernysjevskij og D. I. Pisarev. De bagtalte den revolutionære bevægelse i 1905 og takkede tsarregeringen for, at den »med sine bajonetter og fængsler« reddede bourgeoisieit »fra folkets raseri«. – S. 38.
- (5) *Novoje Vremja* – avis, der udkom i St. Petersburg fra 1868 til 1917. Tilhørte successivt forskellige udgivere og forandrede flere gange politisk retning. I begyndelsen en moderat liberal avis. Efter at A. S. Suvorin overtog den i 1876, blev den et reaktionært organ, der blev læst i godsejer- og bureaukratiske embedsmandskredse. Fra 1905 blev den organ for reaktionens terroristiske bander. Efter februarrevolutionen 1917 støttede avisen den borgerlige provisoriske regerings kontrarevolutionære politik og hetzede mod bolsjevikkerne. Den blev lukket af den militære revolutionskomité ved Petrogradsovjetten 26. oktober (8. november) 1917. Lenin kaldte *Novoje Vremja* et typisk eksempel på bestikkelige aviser. – S. 38.

Til

L. N. Tolstoj og nutidens arbejderbevægelse

- (1) Det drejer sig om et telegram fra de socialdemokratiske medlemmer af 3. дума til en nær ven og tilhænger af L. N. Tolstoj, V. O. Tjertkov i Astapovo: »Den socialdemokratiske fraktion i statsdumaen udtrykker det russiske og hele det internationale proletariats følelser i sin dybe sorg over tabet af den geniale kunstner, den uforsonlige, ubesejrede kæmper mod den officielle kirkelighed, modstanderen af vilkårlighed og trældom, der med styrke løftede sin røst mod dødsstraffen, de forfulgtes ven«. – S. 40.

Til

Divergenser i den europæiske arbejderbevægelse

- (1) »*De unge*« – småborgerlig halvanarkistisk opposition i det tyske socialdemokrati, der opstod i 1890. Oppositionens kerne bestod af unge litterater og studenter (heraf betegnelsen), der betragtede sig som partiets teoretikere og ledere. Oppositionen, der ikke forstod de ændrede betingelser for socialdemokratiets virke efter ophævelsen af undtagelsesloven (1878-1890) mod socialisterne, afviste nødvendigheden af at udnytte de legale kampformer, gik imod socialdemokratiets deltagelse i parlamentet og beskyldte partiet for småborgerlighed og opportunisme. Oppositionens teoretiske anskuelse og taktik blev stærkt kritiseret af Engels, der bl.a. kaldte oppositionsfolkene for revolutionære frasehelte og deres synspunkter en hæsliig forvanskning af marxismen. På kongressen i Erfurt i oktober 1891 ekskluderede det tyske socialdemokrati en del af »de unges« ledere. – S. 47.

Til

Om nogle karakteristiske træk ved marxismens historiske udvikling

- (1) *Vekhister* – se note 4 til artiklen Lev Tolstoj. – S. 53.
- (2) »*Otsovisme*« – (af russisk *otsyvatj* = tilbagekalde). *Otsovisterne* var en opportunistisk gruppe blandt socialdemokraterne i 1908. De forlangte med mange revolutionære fraser, at de socialdemokratiske medlemmer af den 3. дума skulle træde ud af denne, og at partiet skulle ophøre at arbejde i legale organisationer som fagforeninger, kooperationer osv. – S. 55.

Til

Lev Tolstoj og hans epoke

- (1) Se endvidere Ejnar Thomassens oversættelse af Anna Karénina, Det Danske Forlag, s. 371. – S. 57.
- (2) *Narodnikkerne* – en dels revolutionær, dels liberal demokratisk bevægelse dannet efter landbrugsreformen i 1861. Den afspejlede bøndernes protest mod godsejeråget og resterne af livegenskabet. Som taktisk hovedmiddel mod tsardømmet regnede den individuel terror udført af konspirative grupper. – S. 58. 3) Se endvidere Em. Hansens oversættelse af *Kreutzer-Sonaten*, Anders Schous Forlag, 1890. – S. 59.
- (4) Her og længere fremme sigter Lenin til Marx/Engels: *Det Kommunistiske Manifest*, Udvalgte Skrifter, bd. 1, Forlaget Tiden 1976. – S. 60.

Til

Stolypin og revolutionen

- (1) 1 desjatin = 1,092 ha. – S. 63.
- (2) *Den Forenede Adels Råd* – en godsejer-sammenslutning, der dannedes i 1906 under revolutionen. Medlemmer af Rådet havde indflydelse i regeringsapparatet og i reaktionære organisationer som de Sorte Hundreder. – S. 66.
- (3) *Musjik* – russisk ord for bonde. – S. 66.

Til

Om likvidatorismen og likvidatorgruppen

- (1) Denne resolution vedtoges af RSDAP's 6. konference, Pragkonferencen, der satte mensjevikkerne uden for partiet og fastslog det bolsjeviske partis selvstændige eksistens. – S. 71.

Til

Til minde om Herzen

- (1) *Manilov* – person i Gogols roman *Døde Sjæle*. – S. 73. 2) *Mændene af 14. december* – dvs. dekabristerne, russiske adelige revolutionære, der kæmpede mod livegenskabet og selvherskerdømmet; igangsatte et væbnet oprør den 14. december 1825. – S. 73.

- (3) Lenin citerer fra Herzens værk *Slutninger Og Begyndelser*. – S. 73.
- (4) *Junidagene* – her menes juni-opstanden i 1848, hvor proletariatet for første gang i historien trådte frem med sine egne krav og paroler, men blev slået. Marx fremhæver den afgørende historiske rolle, proletariatet indtager i juni-opstanden 1848, hvor den revolutionære rejsning retter sig direkte mod den bestående borgerlige samfundsorden, mod »uhyret« selv. Mens kampen mod monarkiet kun var en *episode*, retter proletariatet efter monarkiets fald sin kamp mod den egentlige fjende, *bourgeoisiet*. – S. 74.
- (5) Lenin citerer fra Herzens Breve Til En Gammel Ven (4. og 2. brev). – S. 75.
- (6) I 1861 blev livegenskabet afskaffet i Rusland. – S. 75.
- (7) *Bondeforbundet* (Det Alrussiske Bondeforbund) – en revolutionær demokratisk organisation, som opstod i 1905. Bondeforbundet krævede politiske friheder og øjeblikkelig indkaldelse af en Konstituerende Forsamling. Forbundet gik ind for boykot af valget til den 1. дума. Dets agrarprogram indeholdt kravet om, at privateje af jord skulle afskaffes, at jord, som tilhørte klostrene, kirken, tsarfamilien og staten, skulle overdrages til bønderne uden erstatning. Bondeforbundet, der var under indflydelse af de socialrevolutionære og liberale, var præget af småborgerlig ubeslutsomhed og vaklen. – S. 76.
- (8) *Kolokol* (Klokken) – politisk tidsskrift, udkom under mottoet *Vivos voco*, dvs. Jeg kalder på de levende – en indskrift ofte benyttet på kirkeklokker. Det blev udgivet af Herzen og Ogarjov på Det Frie Russiske Trykkeri (Forlag), grundlagt af Herzen, fra 1. juli 1857 til april 1865 i London og fra maj 1865 til juli 1867 i Geneve. Det udkom en gang om måneden, en tid to gange om måneden. Der udkom 245 numre. 11868 udkom det på fransk (15 numre), de indeholdt et tillæg på russisk. Kolokols oplag nåede op på 2.500 eksemplarer. Tidsskriftet spredtes over hele Rusland. – S. 76.
- (9) *Poljarnaja Svesda* (Nordstjernen) – samlinger af litterære og politiske artikler. Bøgerne udkom 1855 til 1862 i London på Det Frie Russiske Trykkeri (Forlag), grundlagt af Herzen. 1 1868 udkom det sidste bind i Geneve. Der udkom i alt otte bøger. – S. 76.
- (10) *Rasnotjintsy-revolutionære* – var i det 19. århundrede Ruslands ikke-adelige intellektuelle, som hørte hjemme i det liberale og demokratiske bourgeoisie, men som ikke mere tilhørte nogen *stand*, hverken gejstligheden, embedsstanden, borgerstanden eller bondestanden. – S. 76.
- (11) *Narodnaja Volja* – se note 5 til artiklen Lev Tolstoj Som Spejl For Den Russiske Revolution. – S. 79.

Til De politiske partier i Rusland

- (1) *Det Russiske Folks Forbund* – en yderst reaktionær organisation bestående af monarkister. Dannedes i oktober 1905 i St. Petersburg i kampen mod den revolutionære bevægelse. Forbundet omfattede godsejere, adelsmænd, købmænd, højtstående politifolk, gejstlige, byens spidsborgerskab, kulakker og forskellige kriminelle elementer. – S. 81.
- (2) *Novoje Vremja* (Ny Tid) – dagblad i hovedstaden St. Petersburg fra 1868 til

1917.1 begyndelsen moderat-liberal, fra 1876 organ for den reaktionære adel og bureaukratiske embedsmandskredse.

Svet (Lys) – borgerligt nationalistisk dagblad, udkom i St. Petersburg fra 1882 til 1917.

Golos Moskvy – dagblad, kadetternes organ; udkom i Moskva fra 1906 til 1915. – S. 83.

- (3) *Den Forenede Adels Råd* – se note 2 til artiklen Stolypin Og Revolutionen. – S. 83.
- (4) 1 desjatin = 1,092 ha. – S. 83.
- (5) *Oktobristerne* – se note 3 til artiklen Politiske Notitser. – S. 85.
- (6) Kongresser, hvori deltog liberale medlemmer af semstvoer og bydumaer; disse kongresser afholdtes under indtryk af den voksende demokratiske bevægelse i 1904-1905. Kongresserne ophørte i 1905, da der dannedes politiske partier. Semstvoerne var lokale »selvforvaltningsråd«, i tsartidens guvernementer og amter. De domineredes fra begyndelsen (1864) af adelen, men efterhånden fik kapitalister og andre borgerlige repræsentanter indpas. By-dumaerne var tilsvarende »byråd« i de større byer, »købstæderne«. – S. 85.
- (7) *Kurie* – en gruppe vælgere, dannet ud fra socialstatus. Til valgene af du-maen i Rusland var der fire kurier: store jordbesiddere, byboer, bønder, arbejdere. Valgene var indirekte og ulige: én valgmand for 2000 store jordbesiddere, én for 7000 byboer, én for 30.000 bønder og én for 90.000 arbejdere. – S. 86.
- (8) *Vekhistiske* – se note 4 til artiklen Lev Tolstoj. – S. 88.
- (9) *Progressisterne* – politisk gruppering inden for det liberal-monarkistiske bourgeoisie. Progressisterne dannede et selvstændigt parti i 1912. – S. 88.
- (10) *Folkesocialisterne* – medlemmer af trudovikkernes småborgerlige parti, der udgik fra de socialrevolutionæres højre fløj i 1906. Folkesocialisterne dannede blok med kadetterne. Efter den borgerligt-demokratiske februarrevolution forenede folkesocialisterne sig med trudovikkerne, støttede aktivt den borgerlige provisoriske regering og deltog i den. Efter oktoberrevolutionen deltog folkesocialisterne i kontrarevolutionære sammensværgelser og væbnede oprør mod sovjetmagten. Partiet ophørte at eksistere under interventionskrigen og borgerkrigen. – S. 88.
- (11) *Otsovisme* – se note 2 til Om Nogle Karakteristiske Træk Ved Marxismens Historiske Udvikling. – S. 89.

Til Det revolutionære opsving

- (1) Se Lenin, Samlede Værker, bind 21, russ., side 137. – S. 93.
- (2) Lenins proklamation blev trykt i hovedstaden St. Petersburg og fordelt på fabrikkerne til 1. maj 1912. Proklamationen opfordrede arbejderne til at deltage i 1. maj-møder og i demonstrationen på Nevskij Prospekt under paroler, der var blevet opstillet på RSDAP's 4. alrussiske konference (Paris-konferencen): »Konstituerende Forsamling. 8-timers arbejdsdag. Konfiskation af godsejernes jord«. Demonstrationen sluttede med parolene: »Ned med tsarens regering. Ned med selvherskerdømmets forfatning af

3. juni. Længe leve den demokratiske republik. Længe leve socialismen«. Proklamationen blev underskrevet af de deltagende grupper. 4. (17.) juni 1912 blev proklamationen trykt i »Sotsial-Demokrat« nr. 27. – S. 94.

- (3) *St. Petersburger Zeitung* – udkom daglig på tysk fra 1727 til 1914. – S. 97.
- (4) »Sådan var det, sådan vil det blive!« – ordene stammer fra indenrigsminister Makarov, der udtalte dem på et møde i statsdumaen 11. (24.) april 1912 som svar på en forespørgsel fra den socialdemokratiske fraktion om nedskydningerne ved Lenafloeden. – S. 99.

Til To utopier

- (1) Udtrykket himmelstormere findes i Karl Marx' brev til Ludwig Kugelmann 12. april 1871, hvor han giver en vurdering af Pariserkommunen. Se Marx/Engels, Udvalgte Skrifter bd. II, Forlaget Tiden 1976. s. 464. – S. 101.
- (2) Lenin citerer Engels' forord til den første tyske udgave af Marx' skrift *Filosofiens Elendighed*. Se Karl Marx: Den Tyske Ideologi. *Filosofiens Elendigheder*. Rhodos 1974. s. 284. – S. 102.

Til Godsejernes store og bøndernes lille jordbesiddelse i Rusland

- (1) Se note 1 til artiklen Lev Tolstoj. – S. 105.
- (2) 1 desjatin = 1,092 ha. – S. 105.

Til Omstridte Spørgsmål

- (1) *Lutj* (Lysstråle) – legalt dagblad, organ for mensjevikkerne og likvidatorerne. Udkom i hovedstaden St. Petersburg fra 16. (29.) september 1912 til 5. (18.) juli 1913. – S. 107.
- (2) Resolutionen vedtaget på RSDAP's 5. konference. – S. 108.
- (3) RSDAP's 4. kongres, samlingskongressen, fandt sted i Stockholm i 1906. – S. 110.
- (4) *Dnevnik* – tidsskrift udgivet af Plekhanov i Geneve fra marts 1905 til april 1912. Der udkom ialt 16 numre. Plekhanov imødegik mensjevikker og likvidatorer og forsvarede den illegale partiorganisation. – S. 110.
- (5) *Nasja Sarja* (Vor Morgenrøde) – legalt månedstidsskrift udgivet af mensjevikker og likvidatorer i hovedstaden St. Petersburg fra januar 1910 til september 1914. – S. 110.
- (6) Resolutionen vedtoges på centralkomiteens »samlings«-møde, der fandt sted i Paris fra 2.-23. januar 1910. – S. 111.
- (7) *Vperjod-folk* – bolsjevikisk venstreopposition, ledet af Lunatjarski og Pokrovskij. – S. 111.

(8) Lenin citerer beslutningen fra RSDAP's centralkomitémøde 1910, hvor likvidatorisme og otsovisme blev fordømt. (Se SUKP I Resolutioner Og Beslutninger Fra Kongresser og Centralkomitémøder, 1. del, 1954, russ. s. 236). – S. 112.

(9) Pseudonym for B.A. Ginsburg. – S. 116.

(10) Signaturen dækker over N. Sjordanija, de transkaukasiske mensjevikiske likvidatorers leder. – S. 116.

(11) I artikelsamlingen *Marxisme Og Likvidatorisme* har Lenin erstattet dette afsnit indtil ordet »grundlæggende« med følgende tekst (efter manuskriptet):

»I Sjivaja Sjisn nr. 8 (19. juli 1913) skriver V. Sasulitj og gentager derved i snesevis af likvidatoriske betragtninger: 'det er svært at sige, om den nye organisation (socialdemokraternes parti) har fremmet eller hæmmet arbejdet'. Disse ord er helt klart ensbetydende med en fravigelse fra partiet. V. Sasulitj retfærdiggør flugten fra partiet, når hun siger: at organisationen bliver tom, 'fordi der på det tidspunkt ikke var noget at lave'. V.S. stiller en ren anarkistisk teori op om 'det brede lag' i stedet for partiet. Se en indgående analyse af denne teori i nr. 9 af *Prosvestsjenie* fra 1913«. (Se Lenin, *Samlede Værker*, 19. bd., s. 354-374, 4. udg., russ.). »Hvori består nu...«. – S. 116.

(12) I artikelsamlingen *Marxisme Og Likvidatorisme* er tilføjet: »og Novaja Rabotjaja Gaseta (1913-1914)« samt følgende fodnote:

»Se f. eks. lederartiklen til nytår i nr. 1 af *Novoja Rabotjaja Gaseta* fra 1914: 'Vejen til det legale partis aktion er samtidig vejen til partiets enhed' (til enhed blandt det åbne partis opbyggere?) Eller nr. 5 i 1914: 'overvindelse (af alle hindringer, der stilles i vejen for organiseringen af arbejderkongresser) er ikke anderledes end den egentlige kamp for forsamlingsfrihed dvs. for en legalisering af arbejderbevægelsen, der er tæt forbundet med kampen for det legale socialdemokratiske arbejderpartis legale eksistens'. – S. 116.

(13) Den 17. oktober 1905 lovede tsaren i et manifest at indføre »den borgerlige friheds urokkelige grundvold«. – S. 119.

(14) *Vekhi* – se note 4 til artiklen Lev Tolstoj. – S. 119.

(15) Her sigtes til *loven af 11. (24.) december 1905* om indkaldelse til думаen. Loven sikrede godsejerne og kapitalisterne stor overvægt i думаen. Den 1. дума, valgt efter loven af 11. december 1905, var domineret af kadetterne. – S. 119.

Til Det efterblevne Europa og det fremskredne Asien

(1) Her skulle der åbenbart have stået »rådende«. – S. 128.

Til Om brud på enheden, tilsløret med skrå om enhed

(1) Her sigtes til tidsskriftet *Prosvestsjenie* (Oplysning), et legalt teoretisk bolsjevikisk tidsskrift, der udkom en gang om måneden. – S. 134.

- (2) *Borba* (Kamp) – Trotskij's tidsskrift, udkom i hovedstaden St. Petersburg fra februar til juli 1914. Heri skrev Trotskij mod Lenin og bolsjevikkerne under foregivende af »fraktionsløshed«. – S. 134.
- (3) *Severnaja Rabotjaja Gaseta* (Nord-Arbejderavisen) – dagblad, udgivet af mensjevnikiske likvidatorer i St. Petersburg fra 30. januar (12. februar) til 1. (14.) maj 1914. Den 3. (16.) maj ændres navnet til Nasja Rabotjaja Gaseta (Vor Arbejderavis). – S. 135.
- (4) RSDAP's 4. kongres. Den såkaldte samlingskongres blev afholdt i Stockholm den 10.-25. april (23. april-8. maj) 1906. Den deltog 112 delegerede med besluttende stemme fra 57 lokalorganisationer og 22 delegerede med rådgivende stemme. Mensjevnikerne havde flertallet på kongressen, fordi flere bolsjevnikiske partiorganisationer, som havde stået i spidsen for væbnede masseaktioner, var blevet knust og ikke kunne sende delegerede. Mensjevnikerne havde deres største organisationer i de ikke-industrielle dele af landet, hvor der ikke havde været revolutionære masseaktioner, og havde derfor mulighed for at sende flest delegerede.
- Kongressen diskuterede følgende spørgsmål: 1) revision af agrarprogrammet; 2) situationen og proletarietets klasse-mæssige opgaver; 3) forholdet til statsdumaen; 4) væbnet opstand; 5) partisanaktioner; 6) sammenslutning med de nationale socialdemokratiske partier og 7) partiets love.
- Kongressen vedtog de mensjevnikiske resolutioner om statsdumaen, om agrarprogrammet og om en væbnet opstand. Vedrørende forholdet til de borgerlige partier nøjedes kongressen med at bekræfte resolutionen om forholdet til bondebevægelsen.
- Kongressen vedtog Lenins formulering af lovenes første paragraf og forkastede Martovs formulering. For første gang blev bolsjevikkernes formulering om demokratisk centralisme indført i lovene.
- Til centralkomiteen valgtes 3 bolsjevikker og 7 mensjevniker. Til redaktionen af centralkomiteens blad, Botsial-Demokrat valgtes kun mensjevniker.
- RSDAP's 5. kongres blev holdt i London 1907. Af 336 delegerede, som repræsenterede 147.000 partimedlemmer, var 105 bolsjevikker, 97 mensjevniker, 57 bundister, 44 polske socialdemokrater, 29 repræsentanter for Litauens socialdemokrati, 4 »fraktionsløse«. De store industricentre sendte bolsjevikker til kongressen.
- Bolsjevnikerne samlede de polske, litauiske og lettiske socialdemokrater og fik flertal på kongressen. Kongressen vedtog bolsjevnikiske resolutioner i alle væsentlige spørgsmål. – S. 135.
- (5) *Likvidatorerne* – mensjevnikiske socialdemokrater, der krævede, at arbejderklassens revolutionære illegale parti skulle afskaffes, dvs. likvideres. Se artiklen Om Likvidatorismen Og Likvidatorgruppen i dette bind. – S. 136.
- (6) »*De partitro bolsjevikker*« – en lille gruppe forsonere, som Lenin kaldte »inkonsekvente trotskister«. Til forsonerne hører Kamenev, Rykov, Sinovjev og andre. Forsonerne gik sammen med likvidatorerne, Vperjod-folkene, Trotskij og andre mod Lenin og mod de beslutninger, der var blevet vedtaget på Prag-konferencen.
- »*De partitro mensjevikker*« – blev ledet af Plekhanov. Under reaktionen modarbejdede de likvidatorerne. De ville bevare og styrke den illegale partiorganisation og dannede derfor blok med bolsjevnikerne, men Plekhanov brød denne blok i slutningen af 1911. Under foregivende af at bekæmpe

»fraktionsvæsnet« og splittelsen i RSDAP forsøgte Plekhanov at forsonere bolsjevnikerne med opportunisterne. – S. 137.

- (7) *Nosdrev* – person i Gogols roman Døde Sjæle. *Judasjka Golovljov* – hovedpersonen i Saltykov-Sjtjedrins roman Familien Golovljov. Han kaldes Judusjka (diminutiv af Judas) for sin skinhellighed, falskhed og hjerteløshed. – S. 142.
- (8) *Kaukasierne* – likvidatorer, der deltog i likvidatorernes augustkonference i 1912 som delegerede fra den kaukasiske organisation. – S. 144.
- (9) »*Syvmands gruppen*« – likvidatorernes fraktion i dumaen. »*Seksmandsgruppen*« – bolsjevikkernes fraktion i dumaen. – S. 146.
- (10) *Sommerkonferencen* eller augustkonferencen i 1913, i hvilken centralkomiteen og en række funktionærer deltog, blev afholdt i Poronino (i nærheden af Krakow) fra 22. september til 1. oktober 1913 (den fik sit navn af konspirative grunde). – S. 146.
- (11) »*Levitsa-folkene*« – se note 25 til artiklen Om Nationernes Selvbestemmelsesret. – S. 149.

Til Objektive tal

- (1) Det drejer sig om det estiske pravdistiske blad Too Håål (Arbejdets Stemme), der udkom fra januar til maj 1914 i Narva tre gange om ugen, og det litauiske ugeblad Vilnis (Bølgen), der udkom i Riga fra 1913 til 1914. – S. 160.
- (2) Det drejer sig om arbejderavisen Nasj Putj (Vor Vej), der udkom i Moskva, første nummer udkom 25. august (7. september) 1913. – S. 160.
- (3) I Trudovaja Pravda nr. 12, 11. juni 1914, stod der en artikel med overskriften »Hvordan kan det gå til?« I artiklen blev der anført en række tilfælde, hvor likvidatorernes organ Nasja Rabotjaja Gaseta havde aftrykt stof fra borgerlige aviser, men udgivet det for at være stof fra arbejderkorrespondenter om arbejdernes liv. – S. 161.
- (4) Sputnik Rabotjevo 1914 var en lommekalender, udgivet af forlaget Priboj i december 1913. Oplaget blev udsolgt på én dag. I februar 1914 udkom 2. omarbejdede oplag. I Sputnik Rabotjevo offentliggjorde Lenin artiklen Strejker I Rusland. – S. 161.

Til Om nationernes selvbestemmelsesret

- (1) Tidsskriftet Prosvestsjenie (Oplysning) bragte i 1913 Lenins artikel Kritiske Bemærkninger Til Det Nationale Spørgsmål. Se Lenin, Samlede Værker, 5. udg., russ., bd. 24, s. 113-150. – S. 163.
- (2) *1903-programmet* – RSDAP's program vedtaget på partiets 2. kongres. – S. 164.
- (3) Da Lenin i 1916 forberedte en genudgivelse af artiklen, gjorde han en bemærkning til dette sted: »Vi beder læseren ikke glemme, at Kautsky indtil 1909, indtil udgivelsen af sit udmærkede skrift, Vejen Til Magten, var en

- fyende af opportunismen, som han ikke begyndte at forsvare før 1910-1911, og først mere kategorisk gik ind for så sent som 1914-1916«. – S. 165.
- (4) *Przeglad Socjaldemokratyczny* – tidsskrift, udgivet af de polske socialdemokrater i Krakow 1902-1904 og 1908-1910 under Rosa Luxemburgs umiddelbare medvirken. – S. 166.
- (5) Se Marx, *Kapitalen*, bd. 1/4, s. 1071, Forlaget Rhodos, 1971. – S. 167.
- (6) Se note 1 til denne artikel. – S. 171.
- (7) Med »bureaukrati« sigter Lenin til tsar-regimet, hvis nærværelse ikke var forenelig med en legal trykning af artiklen. – S. 183.
- (8) *Den Forenede Adels Råd* – se note 2 til artiklen Stolypin Og Revolutionen. – S. 183.
- (9) Den 3. juni 1907 opløste tsaren 2. дума, som var sammensat af repræsentanter for flere legale partier. Den socialdemokratiske gruppe i думаen blev arresteret. Arbejdernes organisationer blev forfulgt. Lenin måtte på ny gå i emigration. Terroren mod arbejderbevægelsen satte ind. »3. juni« står som symbol på revolutionens foreløbige nederlag. Se i øvrigt artiklen *De Politiske Partier I Rusland* i dette bind. – S. 183.
- (10) En nøjere karakteristik af de partier, som nævnes her og i de følgende linjer findes i artiklen *De Politiske Partier I Rusland* i dette bind. – S. 183.
- (11) De studerendes 2. al-ukrainske kongres fandt sted i Lvov 19.-22. juni (2.-5. juli) 1913. I kongressens arbejde deltog også repræsentanter for ukrainske studerende i Rusland. På kongressen aflagde den ukrainske socialdemokrat Dontsov en beretning »Den ukrainske ungdom og nationens nuværende stilling«, hvori han forfægtede løsnet et »selvstændigt« Ukraine. – S. 184.
- (12) Se Lenin, *Samlede Værker*, 5. udg., russ. bd. 23, s. 337 f. – S. 184.
- (13) *Sjljakhi* (Veje) – organ for den ukrainske studenterforening, der havde nationalistiske præg; udkom i Lvov fra april 1913 til marts 1914. – S. 184.
- (14) Se Lenin, *Samlede Værker*, 5. udg., russ., bd. 24, s. 208 f. – S. 185.
- (15) Se Lenin, *Samlede Værker*, 5. udg., russ., bd. 24, s. 247 f. – S. 185.
- (16) *Novoje Vremja* – se note 5 til artiklen Lev Tolstoj. – S. 186.
- (17) *Semsjtjina* – navnet på et dagblad, der udkom i St. Petersborg fra juni 1909 til februar 1917; organ for de yderste højreorienterede medlemmer af думаen. – S. 186.
- (18) Udtrykket benyttes af betjent Mymretsov i Gleb Uspenskij's fortælling Budka (Skilderhuset); karakteriserer politiets vilkårlighed. – S. 187.
- (19) *Kijevskaja Mysl* – dagblad af borgerlig demokratisk retning, udgivet i Kijev fra 1906 til 1918. – S. 188.
- (20) Se note 18 til denne artikel. – S. 189.
- (21) Lenin bruger her et udtryk fra den russiske forfatter Gribojedovs komedie *Gore otuma* (Ånd skaber kval). – S. 191.
- (22) 1905 udbrød den første russiske revolution. – S. 191.
- (23) Se note 9 til denne artikel. – S. 191.
- (24) *Naprzod* (Fremad) – avis, centralorgan for de socialdemokratiske partier i Galicien og Schlesien; udkom i Krakow fra 1892. Avisen var talerør for en småborgerlig, nationalistisk ideologi. – S. 193.
- (25) *Det polske socialistiske parti* (Polska Partia Socjalistyczna) (PPS) – reformistisk, nationalistisk parti, grundlagt i 1892. Dets løsen var »kamp for et uafhængigt Polen«. Under ledelse af Pilsudski og hans tilhængere førte det en separatistisk, nationalistisk propaganda blandt de polske arbejdere og forsøgte at afholde dem fra fælles kamp med de russiske arbejdere mod selvherskerdømmet og kapitalismen.
- I 1906 splittedes PPS i et PPS-»Lewica« og i et højre-chauvinistisk PPS-»Prawica« (Frakkerne).
- PPS-»Lewica« indtog efterhånden under påvirkning fra bolsjevikernes parti og ligeledes fra SDKPiL (Kongeriget Polen og Litauens Socialdemokrati) en konsekvent revolutionær holdning.
- Under den første verdenskrig havde størstedelen af PPS-»Lewica« en international holdning; i december 1918 sluttede det sig sammen med SDKPiL. De to sammensluttede partier dannede Polens Kommunistiske Arbejderparti (sådan hed Polens Kommunistiske Parti indtil 1925).
- PPS-»Prawica« fortsatte under første verdenskrig den nationalchauvinistiske politik. Efter oprettelsen af den polske borgerlige stat drev PPS-»Prawica« antisovjetisk politik. Det antog senere navnet PPS.
- Under den anden verdenskrig splittedes PPS på ny. Den reaktionære, chauvinistiske del af det deltog i den polske London-regering. Den del af PPS, som kaldte sig De Polske Socialisters Arbejderparti (RPPS), tilsluttede sig under påvirkning fra det i 1942 oprettede Polske Arbejderparti (PPR) folkefrontens kamp mod Hitler-Tysklands besættelsesmagt og førte en kamp for Polens befrielse. I december 1948 samledes PPR og PPS og dannede Polens Forenede Arbejderparti (PORP). – S. 194
- (26) Lenin hentyder her til Wilhelm Liebknechts erindringer om Marx. Se Marx/Engels, *Udvalgte Skrifter* bd. I, MONDE's Forlag 1937, s. 121, og *Erinnerungen an Karl Marx*, Berlin 1953, s. 116. – S. 203.
- (27) Chartisterne var en demokratisk arbejderbevægelse i England, fremtrædende navnlig i 1830-1840'erne. Se Marx/Engels, *Werke*, Bd. 32, s. 520 – S. 203.
- (28) Se Marx/Engels, *Werke*, Bd. 27, s. 266-267. – S. 204.
- (29) Se Marx/Engels, *Werke*, Bd. 31, s. 15, 222 og 228-229. – S. 205.
- (30) Se Marx/Engels, *Werke*, Bd. 31, s. 302. – S. 205.
- (31) *Fenierbevægelsen* – irske revolutionære som udviklede sig i 1850'erne i kamp mod det engelske koloniherrredømme. Deres opstand i 1867 mislykkedes. – S. 205. 32) Se Marx/Engels, *Werke*, Bd. 31, s. 412. – S. 206.
- (33) Den del af Irland, England først underlagde sig. – S. 206.
- (34) Se Marx/Engels, *Werke*, Bd. 32, s. 368. – S. 207.
- (35) Se Marx/Engels, *Werke*, Bd. 32, s. 393. – S. 207.
- (36) *The New-York Tribune* – amerikansk avis, udgivet 1841-1924. Indtil midten af 1850'erne var den organ for de amerikanske Whig'ers venstrefløj, dernæst organ for det republikanske parti. Fra august 1851 til marts 1862 var Marx medarbejder ved avisen. Et stort antal artikler blev på Marx' opfordring skrevet af Engels. Under borgerkrigen i Amerika ophørte Marx' samarbejde med avisen. – S. 207.

- (37) Se Marx/Engels, Werke, Bd. 32, s. 414-415. – S. 208.
- (38) I 1916 gjorde Lenin en bemærkning til dette sted: »Vi beder læseren ikke glemme, at Plekhanov i 1903 var en af hovedmodstanderne mod opportunisme, og endnu langt fra sin sørgeligt kendte drejning mod opportunisten og senere chauvinismen«. – S. 211.
- (39) Lenin citerer Plekhanovs artikel Projekt programmy Rossijskoj sotsialdemokratitjeskoj partii (Programudkast for Ruslands socialdemokratiske parti), offentliggjort i Sarja, nr. 4, 1902. – S. 211.
- (40) Udtrykket stammer fra M. E. Saltykov-Sjtjedrins artikler Sa Rubesjom (I Udlandet). Det betyder »fræk knægt«. – S. 216.
- (41) Lenin anvender et udtryk fra den russiske forfatter N. G. Pomjalovskijs roman Otjerki bursy (Optegnelser fra præsteseminariet). – S. 216.
- (42) Linjerne stammer fra en soldatersang fra Sevastopol, om slaget ved floden Tjernaja 4. august 1855 under Krimkrigen. Sangen blev skrevet af Lev Tolstoj. – S. 219.

Navneregister

Akselrod, P. B. (1850-1928) – russisk socialdemokrat. 11870'erne narodnik, senere medlem af gruppen Sorte Nyfordeling, i 1883 medstifter af gruppen Arbejdets Befrielse. Fra 1900 medredaktør af Iskra og Sarja, på RSDAP's 2. kongres 1903 tilhænger af mindretallet, efter kongressen mensjevnik. I 1905 fremsatte han tanken om en bred arbejderkongres, som skulle stå i modsætning til arbejderklassens parti. På RSDAP's 4. kongres («samlingskongressen») forfægtede han tanken om samarbejde mellem arbejderklassen og bourgeoisie i Rusland. Efter 1907 talsmand for likvidatorstrømningen, deltog 1912 i den anti-bolsjevnikiske Augustblok. Under den første verdenskrig centrist, deltager på højre fløj i de internationalistiske konferencer i Zimmerwald og Kienthal. Efter februarrevolutionen 1917 medlem af Petrogradsovjettens ledelse; støttede den borgerlige provisoriske regering. Modstander af oktoberrevolutionen. I emigration gik han ind for væbnet intervention mod Sovjetrusland. – S. 115.

Aleksander II (Romanov) (1818-1881) russisk tsar (1855-1881). – S. 76-78, 205.

Aleksander III (Romanov) (1845-1894) – russisk tsar (1881-1894). – S. 67.

Aleksinskij, G. A. (f. 1879) – socialdemokrat. Under den første russiske revolution tilhænger af bolsjevismen, senere otsovist. Under 1. verdenskrig socialchauvinist, medarbejder ved en række borgerlige blade. Medvirkede aktivt i kontrarevolutionen efter oktoberrevolutionen. – S. 113.

Antonij Volynskij (1863-1936) – klar tilhænger af de Sorte Hundreders politik. Leder af en yderst reaktionær retning inden for den russiske ortodokse kirke. Fra 1902 biskop, senere ærkebiskop. Under borgerkrigen og interventionskrigene arbejdede han sammen med Denikin. Da kontrarevolutionen var slået ned, emigrerede han til udlandet. – S. 38, 67, 88.

Araktjejev, A. A. (1769-1834) – en af de mest reaktionære repræsentanter for tsarismen, greve. Krigsminister under Aleksander I og havde stor indflydelse på Ruslands indenrigs- og udenrigspolitik. – S. 73.

Bakunin, Mikhail (1814-1896) – en internationalt kendt russisk repræsentant for anarkismen, modstander af marxismen og den videnskabelige socialisme. Han bekæmpede enhver stat, også proletariatets diktatur, og mente ikke, at arbejderklassen skulle organisere sit eget politiske parti. Marx og Engels bekæmpede hans småborgerlige synspunkter i I Internationale. Han blev udelukket af Internationalet i 1872 på grund af forsøg på at undergrave arbejderklassens organiserede kamp. – S. 75.

Bauer, Otto (1882-1938) – østrigsk socialdemokrat, en af den såkaldte austromarxismes ideologer, fjendtligt indstillet over for sovjetstyret. I 1918-1919 udenrigsminister i den borgerlige østrigske republik. I 1919, 1927 og 1934 deltog han aktivt i nedkæmpelsen af de østrigske arbejderes revolutionære aktioner. – S. 165, 166.

Beresovskij, A. E. (f. 1868) – godsejer, kadet. Medlem af 3. дума. – S. 87.

Bernhard, Ludwig (1875-1935) – tysk økonom og skribent, optaget af polsk-

preussisk politik, tilhænger af et tyskgjort Polen. – S. 221.

Biron, E. J. (1690-1772) – den russiske kejserinde Anna Ivanovnas yndling; havde stor indflydelse på Ruslands indenrigs- og udenrigspolitik. – S. 73.

Bismarck, Otto von (1815-1898) – det tyske riges første rigskansler; »jernkansleren« (1871-1890). Forsøgte med undtagelsesloven mod socialdemokraterne (socialistloven) i årene efter 1878 at kvæle arbejderbevægelsen. Da dette mislykkedes, søgte han med reformer at standse dens fremgang. I 1890 måtte han træde tilbage. – S. 14, 123, 142, 160, 204.

Bulkin (Semjonov) F. A. (f. 1888) – socialdemokrat, mensjevnik, fra 1904 medlem af RSDAP. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving likvidator. Efter oktoberrevolutionen mensjevnik. 1920 medlem af RKP(b), 1922 udelukket af partiet for sin deltagelse i »arbejderoppositionen«. 1927 igen medlem af partiet. – S. 142.

Bulygin, A. G. (1851-1919) – russisk storgodsejer, minister 1905, ledede udarbejdelsen af en lov om indkaldelse af en rådgivende дума (forsamling) for at dæmpe det revolutionære opsving i landet. Denne дума blev aldrig indkaldt; de revolutionære begivenheder gjorde den umulig. Bulygin trådte tilbage samme år. – S. 151.

Burjanov, A. F. (f. 1880) – mensjevnik. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving likvidator. Medlem af 4. дума og indgik i den socialdemokratiske fraktion. Under 1. verdenskrig gik han over til mensjevikkerne og var »fædrelandsforsvarer« (krigstilhænger). – S. 144.

Cronwell, Oliver (1599-1658) – engelsk statsmand. Modstander af enevælden. Leder af den engelske borgerlige revolution i 17. århundrede. – S. 208.

Dan, F. I. (1871-1947) – en af mensjevikernes ledere. Deltog i RSDAP's 4. og 5. kongres. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving ledede han en gruppe likvidatorer i udlandet. »Fædrelandsforsvarer« under 1. verdenskrig. Støttede den provisoriske regering og bekæmpede sovjetmagten. – S. 114, 115, 121, 123, 145, 146.

Dobroljubov, N. A. (1836-1861) – fremtrædende russisk revolutionær demokrat, litteraturkritiker, som filosof materialist. – S. 76.

Dontsov, D. – medlem af Ukraines småborgerlige socialdemokrati. Under 1. verdenskrig medlem af »Forbundet til Ukraines befrielse«, en nationalistisk organisation. Emigrerede efter oktoberrevolutionen. – S. 184.

Dragomanov, M. P. (1841-1895) – ukrainsk skribent og historiker, ideolog for den ukrainske national-liberalisme, fortaler for »kulturel-national autonomi«. – S. 201.

Dubrovin, A. I. (1855-1918) – læge, ledende inden for de Sorte Hundreders organisation »Det russiske folks forbund«; arbejdede ved avisen Russkoje Snamja. – S. 81, 82.

Durnovo, P. N. (1844-1915) – en af de mest reaktionære statsmænd under tsarismen. 1884-1893 direktør for politidepartementet; 1900-1905 viceindenrigsminister. Støttede de Sorte Hundreders pogromer. Fra 1906 medlem af Statsrådet. – S. 65.

Dühring, Eugen (1833-1921) – tysk filosof og økonom. Hans filosofiske anskuelser er en eklektisk sammenblanding af positivisme, metafysisk materialisme og idealisme. Dührings synspunkter, som blev støttet af en del af det tyske social-

demokrati, blev stærkt kritiseret af Engels i Hr. Eugen Dührings Omvæltning Af Videnskaben (»Anti-Dühring«). – S. 131.

Engels, Friedrich (1820-1895) – en af den videnskabelige kommunismes grundlæggere. Se Lenins artikel om Friedrich Engels i denne udgaves bd. 1. – S. 51, 102, 103, 131, 170, 201, 203-207, 210.

Falloux, Frederik Alfred Peter (1811-1886) – fransk politiker og forfatter. Initiativtager til ødelæggelse af national-værkstederne og undertrykkelsen af juniopstanden i Paris. Under den 2. republik medlem af den konstituerende og lovgivende forsamling; minister for oplysning og kultur (1848-1849). – S. 17.

Feuerbach, Ludwig (1804-1872) – fremtrædende tysk materialistisk filosof. I sit første værk Tanker Over Døden Og Udødeligheden (1830) argumenterede han mod den kristne religions dogme om sjælels udødelighed. Bogen blev konfiskeret, Feuerbach blev udsat for forfølgelse og blev snart afskediget fra sit universitetsarbejde. Fra 1836 opholdt han sig i en afsides landsby i næsten 25 år. I den første periode af sin filosofiske virksomhed tilhørte han den hegelske skoles venstrefløj. I værkerne Til Kritik Af Den Hegelske Filosofi (1839) og Kristendommens Væsen (1841) brød han med hegelianismen og indtog et materialistisk standpunkt. I vurderingen af samfundsspørgsmål vedblev han dog at være idealist. Han formåede ikke at overvinde den metafysiske materialismes beskuende væsen og erkendte ikke praktikkens betydning i erkendelsesprocessen og samfundsudviklingen.

Feuerbach var de mere radikale og demokratiske borgerlige lags ideolog i Tyskland. Under revolutionen i 1848 erkendte han politikens store betydning, men han deltog ikke selv i revolutionen. Efter denne dalede hans betydning i Tyskland betydeligt. I sine sidste år interesserede han sig for socialistisk litteratur og læste bl.a. Marx' Kapitalen. I 1870 blev han medlem af det tyske socialdemokrati.

Engels har analyseret Feuerbachs filosofi i Ludwig Feuerbach Og Den Klassiske Tyske Filosofis Udgang, og Karl Marx i Teser Om Feuerbach. – S. 74.

Garibaldi, Giuseppe (1807-1882) – italiensk frihedshelt, hærfører. Ledede i 1848-1867 italienernes modstandskamp mod udenlandsk undertrykkelse. – S. 204.

Gejden, P. A. (1840-1907) – greve, storgodsejer, oktobrist. Forsøgte at forene bourgeoisiet og godsejerne i kampen mod den voksende revolutionære bevægelse. Efter tsarens manifest af 17. oktober 1905 gik han åbenlyst over til kontrarevolutionen. – S. 70.

Gladstone, William E. (1809-1898) – engelsk statsmand, leder af det liberale parti, minister i en række kabinetter. Premierminister i skiftende perioder fra 1868 til 1894. – S. 207.

Goldblatt – se Medem, V.D.

Gutjkov, A. I. (1862-1936) – russisk storkapitalist, leder af oktobristernes parti, i alle henseender reaktionær, beklædte forskellige regeringsposter. Efter februarrevolutionen 1917 krigsminister i den provisoriske regering og virkede for krig »til den sejrige afslutning«. I august 1917 deltog han i Kornilov-oprøret og blev arresteret ved fronten, men løsladt af den provisoriske regering. Efter oktoberrevolutionen kontrarevolutionær emigrant. – S. 29, 65, 70.

Hanecki (Fürstenberg) J. S. (1879-1937) – fremtrædende skikkelse i den polske og russiske revolutionære bevægelse. Under 1. verdenskrig internationalist. – S. 211, 212.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770-1831) – betydelig tysk filosof af den objektive idealismes skole, som ideolog borgerlig. Hegels historiske betydning ligger i hans dybtgående og alsidige udvikling af den idealistiske dialektik, som udgør en af den dialektiske materialismes teoretiske kilder. Ved kritisk bearbejdning af Hegels dialektiske metode opbyggede Marx, Engels og Lenin den materialistiske dialektik, som afspejler verdens og den menneskelige tæknings udvikling. Af hans værker kan nævnes: *Åndens Fænomenologi* (1807), *Logikkens Videnskab* (1812-1816) og *De Filosofiske Videnskabers Encyklopædi* (1817). – S. 73, 74.

Herzen, A. I. (1812-1870) – russisk demokrat, materialistisk filosof, forfatter, grundlægger af en såkaldt »russisk« socialisme. 1834-1842 i fængsel og forvisning. Emigrerede i 1847. – S. 73-79.

Herzenstein, M. J. (1859-1906) – økonom, ledende medlem af det borgerlige kadetparti. Medlem af 1. дума, dræbt i Finland af de Sorte Hundreder. – S. 85.

Isgojev, A. C. (f. 1872) – borgerlig skribent, en af ideologerne inden for kadetternes parti. Angreb bolsjevikkerne i kadetternes blade: *Retj, Russkaja Mysl*. Arbejdede i en gruppe af intellektuelle efter oktoberrevolutionen, blev 1922 udvist p.g.a. kontrarevolutionær virksomhed. – S. 88.

Isv, I. A. (Mikhail, M-I) (1878-1920) – socialdemokrat, mensjevik. 1907 valgt ind i RSDAP's centralkomité af mensjevikkerne. Likvidator i reaktionsårene og under det nye revolutionære opsving; arbejdede ved tidsskriftet *Nasje Sarja* og andre likvidatoristiske udgivelser. 1917 medlem af mensjevikernes Moskva-komité. – S. 71.

Jermolajev, K. M. (Roman) (1884-1919) – socialdemokrat, mensjevik. Delegeret til RSDAP's 5. kongres, London-kongressen; valgt til centralkomiteen af mensjevikkerne. Under reaktionsårene likvidator; skrev i 1910 sammen med 15 mensjevikker et »Åbent brev« om likvidering af partiet. 1917 indvalgt i mensjevikernes centralkomité og blev medlem af den alrussiske centrale eksekutivkomité. – S. 71.

Jesjov, V. – se Tsederbaum, S. O.

Jollos, G. B. (1859-1907) – liberal skribent. Indtil 1905 Berlin-korrespondent for avisen *Russkije Vedomosti*. Medlem af kadetternes parti, medlem af 1. дума. Myrdet 1907 af de Sorte Hundreder. – S. 85.

Jurij – se Tjatskij, Ju.

Jurkevitzj, L. (1885-1918) – ukrainsk borgerlig nationalist, opportunist. Medlem af det ukrainske socialdemokratiske arbejderpartis centralkomité. Arbejdede aktivt 1913-1914 på den mensjevikisk orienterede nationalistiske avis *Dsvin* (Klokken). Under 1. verdenskrig udgav han i Lausanne månedsavisen *Borba* (Kamp), der bl.a. gik imod nationernes ret til selvbestemmelse. – S. 163, 168, 185, 186, 192, 199, 211, 216, 219.

Karaulov, V. A. (1854-1910) – jurist, kadet; medlem af 3. дума. – S. 87.

Karavajev, A. L. (1855-1908) – landsbylæge. Medlem af 2. дума, leder af truvovikkernes fraktion; medlem af agrar-kommissionen. Blev myrdet af de Sorte Hundreders bander. – S. 85.

Kautsky, Karl (1854-1938) – en af det tyske socialdemokratis og II Internationales ledere. Fra 1881 udviklede hans forfatterskab sig under Marx' og Engels' indflydelse. I 80'erne og 90'erne udgav han en række marxistiske skrifter. I 1910-11 kom hans opportunistiske standpunkter stærkt frem, og under 1. verdenskrig blev han aktiv modstander af den revolutionære marxisme. Efter

oktoberrevolutionen vendte han sig skarpt mod den proletariske revolution, proletariatets diktatur og sovjetstaten. – S. 148, 165-168, 170, 180, 182, 200.

Kavelin, K. D. (1818-1885) – historiker og jurist, universitetsprofessor i Moskva og St. Petersburg, repræsentant for den adelige og borgerlige liberalisme. Da livegenskabet blev ophævet 1861, modarbejdede han de revolutionært-demokratiske bevægelser. – S. 77.

Kokosjkin, F. F. (1871-1918) – russisk politiker og skribent, medstifter af kadetternes parti, medlem af dets centralkomité, fra 1907 medarbejder ved forskellige liberale tidsskrifter. – S. 187-89, 191, 197, 218, 220, 221.

Koljtsov, D. (Ginsburg, B. A., L. S., Sedov, L.) (1863-1920) – socialdemokrat; efter RSDAP's 2. kongres aktiv mensjevik, medarbejder ved flere mensjevikiske udgivelser. Under 1. verdenskrig socialchauvinist; modstander af oktoberrevolutionen. – S. 116, 121, 124, 125, 145.

Koljubakin, A. M. (1868-1915) – kadet, russisk politiker. – S. 187.

Kosovskij, V. (Levinson, M. J.) – en af Bunds ledere. Efter RSDAP's 2. kongres mensjevik. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving medarbejder ved tidsskriftet *Nasje Sarja* og avisen *Lutj* og andre mensjevikiske og likvidatoristiske blade. Under 1. verdenskrig socialchauvinist, emigrerede til Polen efter oktoberrevolutionen; rejste i 1939 til USA. – S. 123, 222, 223.

Kostrov, N. N. (1870-1953) – socialdemokrat, en af de kaukasiske mensjevikkers ledere. – S. 213.

Krysjanovskij, S. E. (f. 1861) – tsaristisk embedsmand. 1885 arbejdede han i justitsministeriet, senere i indenrigsministeriet. 1906 vice-indenrigsminister. Fra 1907 senator, fra 1911 statssekretær, og fra januar 1917 medlem af Statsrådet. – S. 68.

Kuskova, J. D. (1869-1958) – russisk skribent. I midten af 1890'erne befandt hun sig i udlandet, fik kendskab til marxismen og fik kontakt med gruppen *Arbejdet's Befrielse*, men kom under indflydelse af revisionismen. Kuskova skrev et dokument, *Credo*, som udtrykte økonomismens opportunistiske væsen. *Credo* fremkaldte skarp protest fra russiske marxister; bl.a. Lenin. Efter århundredskiftet gik Kuskova mere og mere over til liberale synspunkter. 11922 blev hun udvist og deltog aktivt i den hvidgardistiske emigration. – S. 125.

L. S. – se Koljtsov, D.

L. VI. – se Sjeinfinkel, M. K.

Lafargue, Paul (1842-1911) – fremtrædende skikkelse i fransk og international arbejderbevægelse, skribent. I Frankrig en af de første tilhængere af videnskabelig kommunisme, nær ven og kampfælle med Marx og Engels (var gift med Marx' datter Laura). Medstifter af Frankrigs Arbejderparti, redaktør af dets avis *L'Égalité*. – S. 204.

Larin, Ju. (1882-1932) – socialdemokrat, under reaktionen og det nye revolutionære opsving en af likvidator-lederne. Efter februarrevolutionen 1917 med i en gruppe mensjevikiske internationalister, der udgav tidsskriftet *International*. August 1917 medlem af det bolsjevikiske parti. Arbejdede i en række statslige organisationer efter oktoberrevolutionen. – S. 123.

Lassalle, Ferdinand (1825-1864) – tysk småborgerlig socialist. Han var grundlægger af den Almindelige Tyske Arbejderforening, der var af stor betydning for den tyske arbejderbevægelse, men Lassalle førte den ind på en opportunistisk

vej. Han og hans tilhængere regnede med ad legal vej at kunne få oprettet produktionskooperativer med støtte fra den bismarckske stat. Lassalle støttede en samling af Tyskland »fra oven« under Prøjsens ledelse. Hans anskuelser var en hæmsko for udformningen af klassebevidstheden i Tyskland og I Internationale. – S. 170.

Lenin (virkelige navn Uljanov), *Vladimir Iljitj* (1870-1924) – se Leninbiografi, Forlaget Tiden. – S. 57, 153.

Levinski, *V. P.* (1880-1953) – ukrainsk socialdemokrat i Galicien. 1913- 1914 medarbejder ved det legale borgerlige nationalistiske tidsskrift *Dsvin* (Klokken). Modarbejdede sovjetmagten efter oktoberrevolutionen. – S. 217.

Levitskij, *V. O.* (*Tsederbaum*, *V. O.*) (f. 1883) – socialdemokrat, mensjevnik. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving en af likvidatorismens ledere; gik senere over til mensjevikkerne og var blandt dem der skrev »Åbent brev« om likvidering af partiet. Redaktør ved tidsskriftet *Nasje Sarja* og arbejdede ved andre mensjevnikiske og likvidatoristiske blade. Under 1. verdenskrig socialchauvinist; deltog i kontrarevolutionært arbejde. – S. 115.

Liber, *M. I.* (1880-1937) – medlem af Bund, under 1. verdenskrig socialchauvinist. – S. 213, 214.

Liebman, *F.* (*Hersch*, *Peisach*) (f. 1882) – fremtrædende bundist. 1911 medlem af Bunds centralkomité, sluttede sig til likvidatorerne. Under 1. verdenskrig centrlist. – S. 163, 168, 185, 186, 191, 199, 211, 216, 217, 219, 223.

Longuet, *Charles* (1839-1903) – aktiv i den franske arbejderbevægelse, proudhonist, journalist. 1866-1867 og 1871-1872 var han medlem af I Internationales generallråd og deltog i en række af Internationales kongresser. 1871 var han medlem af Pariserkommunen. Efter dennes nederlag emigrerede han til England, hvor han levede til 1880. Efter tilbagekomsten til Frankrig sluttede han sig til possibilisterne, en opportunistisk retning i Frankrigs Arbejderparti. – S. 204.

Lopatin, *G. A.* (1845-1918) – russisk revolutionær, narodnik. Levede i udlandet i 1870'erne, god ven af Marx og Engels, medlem af I Internationales generallråd. – S. 203.

Luxemburg, *Rosa* (*Junius*) (1871-1919) – en af lederne af II Internationales venstrefløj, medstifter af Polens Socialdemokratiske Parti, fra 1897 aktiv deltager i Tysklands socialdemokratiske bevægelse, bekæmpede revisionismen, deltager i den første russiske revolution (i Warszawa). Under verdenskrigen internationalist, i nært samarbejde med Karl Liebknecht, medstifter af gruppen Internationale og Spartakusbund, under den tyske novemberrevolution 1918 en af den revolutionære avantgardes ledere, medstifter af Tysklands Kommunistiske Parti. Myrdet af reaktionære officerer i januar 1919. – S. 153, 163-168, 170-177, 179-183, 185, 188, 190, 193-196, 198-200, 203, 212, 213, 215, 219, 220.

Lvov, *G. J.* (1861-1925) – kadetpolitiker, fyrste, storgodsejer. Beklædte under 1. verdenskrig højststående poster i det imperialistiske bourgeois og godsejernes organisationer. Efter februarrevolutionen 1917 fra marts til juli formand for ministerrådet og indenrigsminister i den borgerlige provisoriske regering. En af de hovedansvarlige for nedskydningen af deltagere i en fredelig arbejder- og soldaterdemonstration juli 1917 i Petrograd. Efter oktoberrevolutionen i emigration; deltog i tilrettelæggelsen af den udenlandske militærintervention mod Sovjetrusland. – S. 70.

M-d-m – se Medem, V. D.

M-l – se Isuv, I. A.

Majevskij, *E.* (*Gutovskij*, *V. A.*) (1875-1918) – socialdemokrat, mensjevnik. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving likvidator, medarbejder ved tidsskriftet *Nasje Sarja* og avisen *Lutj* og andre mensjevnikiske og likvidatoriske blade. Bekæmpede sovjetmagten efter oktoberrevolutionen. – S. 121.

Makarov, *A. A.* (1857-1919) – reaktionær statsmand under tsarismen. 1906 viceudenrigsminister. 1911-1912 indenrigsminister. 1916 justitsminister. – S. 99.

Markov, *N. E.* (f. 1876) – reaktionær politiker under tsarismen, en af lederne af de Sorte Hundereders organisation »Det russiske folks forbund«. Medlem af 3. og 4. дума, en af lederne af højrefløjen. Emigrerede efter oktoberrevolutionen. – S. 70.

Martov, *L.* (virkelige navn J. O. Tsederbaum) (1873-1923) – socialdemokrat, mensjevnik. Deltog i den socialdemokratiske bevægelse siden begyndelsen af 1890'erne. Var i 1895 med til at oprette Kampfverbandet Til Arbejderklassens Befrielse og blev i den forbindelse arresteret 1896 og forvist for 3 år til Turukhansk. 11900 deltog Martov i forberedelsen af bladet *Iskra* og blev en af dets redaktører. På RSDAP's 2. kongres 1903 stod han som mindretallets leder og var siden mensjevnik. Under den første verdenskrig indtog han en centrlistisk position og deltog i internationalisternes konferencer i Zimmerwald og Kienthal. Efter februarrevolutionen 1917 ledede han en gruppe internationalistiske mensjevikker. Efter oktoberrevolutionen i skarp modsætning til sovjetstyret, emigrant i Berlin fra 1920. – S. 115, 138, 219.

Martynov, *A.* (virkelige navn Piker, A. S.) (1865-1935) – i begyndelsen af 1880'erne narodovolets, i 1886 arresteret og forvist til Sibirien, hvor han blev socialdemokrat. Emigrerede 1900, medredaktør af økonomisternes blad *Rabotjeje Delo*, polemiserede mod det leninske *Iskra*. På RSDAP's 2. kongres 1903 sluttede han sig til mensjevikkerne. Under den første verdenskrig indtog han en centrlistisk position, efter februarrevolutionen 1917 blev han internationalistisk mensjevnik. I 1923 blev han medlem af Ruslands Kommunistiske Parti (bolsjevikkerne), arbejdede i Marx-Engels Institutet og redigerede tidsskriftet *Kommunistisk Internationale*. – S. 115, 213.

Marx, *Karl Heinrich* (1818-1883) – skaber af den videnskabelige kommunisme, medstifter af I Internationale. Se Lenins artikel om Karl Marx i denne udgaves bd. 1. – S. 60, 75, 101, 167, 170, 201-210.

Mazzini, *Giuseppe* (1805-1872) – italiensk revolutionær, borgerlig demokrat, forkæmper for Italiens nationale uafhængighed og samling. – S. 204.

Medem, *V. D.* (*M-d-m*, *Goldblatt*) (1879-1923) – en af Bunds ledere, indvalgt i Bunds centralkomité 1906, deltog i RSDAP's 5. kongres; støttede mensjevikkerne. – S. 18, 213, 214, 217.

Miljukov, *P. N.* (1859-1943) – leder af kadetternes parti, førende ideolog for det russiske imperialistiske bourgeois, historiker og skribent. Oktober 1905 en af grundlæggerne af kadetternes parti, formand for partiets centralkomité og redaktør for partiets centrale organ, avisen *Retj*. Deputeret til 3. og 4. дума. 1917 udenrigsminister i den første borgerlige provisoriske regering; ville fortsætte den imperialistiske krig »til den sejrige slutning«. Efter oktoberrevolutionen en af organisatorerne af den udenlandske militærintervention mod Sovjetrusland. – S. 67, 70, 124.

Mogiljanskij, *M. M.* (1873-1942) – advokat, skribent, medlem af kadetpartiet og medarbejder ved dets blad *Retj*. Gik ud af partiet efter oktoberrevolutionen.

Arbejdede i 1930'erne ved Ukraines Videnskabsakademi. – S. 184, 185.

Most, Johann Joseph (1846-1906) – tysk socialdemokrat, senere anarkist, bogbinder af fag. Teoretisk var han tilhænger af Dühring, og politisk gik han ind for den anarkistiske idé om handlingens propaganda. Han anså en snarlig proletarisk revolution for mulig. Efter indførelsen af undtagelsesloven mod socialisterne i 1878 emigrerede han til London, hvor han i bladet Frihed opfordrede til individuel terror, idet han anså den for det mest effektive middel i den revolutionære kamp. I 1882 emigrerede Most til USA, hvor han fortsatte udgivelsen af Frihed. I de følgende år gled han ud af arbejderbevægelsen. – S. 47.

Muranov, M. K. (1873-1959) – bolsjevik. Fra 1904 medlem af RSDAP. Medlem af 4. дума og indgik i bolsjevikernes fraktion; medarbejder ved bolsjevikernes avis Pravda. 1917-1923 arbejdede han i RKP(b)s centralkomité's apparat og blev på 6., 8. og 9. partikongres indvalgt i centralkomiteen. – S. 124, 126, 127.

Muromtsev, S. A. (1850-1910) – medlem af kadet-partiets centralkomité, jurist, professor ved Moskvas universitet. 1906 medlem af 1. дума og formand for den. 1908-1910 politisk skribent. – S. 68, 70, 93.

Napoleon III (Bonaparte) (1808-1873) – fransk kejser fra 1852 til 1870. – S. 74.

Nekrasov, N. V. (1879-1940) – kadet, medlem af 3. og 4. дума. – S. 187.

Nikolaj II (Romanov) (1868-1918) – den sidste russiske tsar (1894-1917). Skudt i Jekaterinburg (Sverdlovsk) den 17. juli 1918 efter ordre fra Urals distriktssovjet af arbejder- og soldaterrepræsentanter. – S. 63, 67, 99.

Obolenskij, A. D. (f. 1855) – fyrste, 1898-1899 vice-indenrigsminister; 1902-1905 vice-finansminister og fra 1905-1917 medlem af Statsrådet. – S. 65.

Pannekoek, Anton (1873-1960) – en af de ledende personligheder på det hollandske socialdemokratis venstrefløj. Fra 1919 indledte han et snævert samarbejde med venstrefløjen inden for det tyske socialdemokrati. Under 1. verdenskrig var han internationalist og var med til at udgive tidsskriftet Vorbote, der var talerør for Zimmerwald-venstre, som opfordrede de krigsførende landes masser til at vende sig mod krigen gennem revolution mod deres egne regeringer. I 1918-1921 var Pannekoek medlem af Hollands Kommunistiske Parti, og han deltog i Kominterns arbejde. Han indtog en sektærisk ultra-venstre holdning. I 1921 trådte han ud af det kommunistiske parti og ophørte hurtigt efter med aktiv politisk virksomhed. – S. 43, 45, 47.

Pesjehonov, A. V. (1867-1933) – borgerlig politiker og skribent. Liberal narodnik i 1890'erne, fra 1904 medlem af redaktionen ved tidsskriftet Russkoje Bogastvo, medarbejder ved det liberale monarchistiske tidsskrift Osvobozhdenije og de socialrevolutionæres avis Revoljutsionnaja Rossija. Fra 1906 en af lederne af det småborgerlige parti »folkesocialisterne«. 1917 minister for levnedsmidler under den provisoriske regering. Kæmpede imod sovjetmagten og emigrerede i 1922. – S. 19, 120, 122, 221.

Petrov, Anton (1824-1861) – bonde fra Besdna; ledede en bonderejsning mod jordreformen 1861. – S. 78.

Plekhanov, G. V. (Beltov, Valentinov) (1856-1918) – materialistisk filosof, propagandist for marxismen i Rusland. I 1875 kom han i forbindelse med narodnikkerne og sluttede sig til den revolutionære kamp. For at undgå tsarregimets forfølgelser flygtede han til udlandet, hvor han udviklede sig til marxist. I 1883 oprettede han den første russiske marxistiske organisation: Arbejdets Befrielse. I 1900 indtrådte han i avisen Iskras og tidsskriftet Sarjas redaktioner. Efter

det russiske socialdemokratis 2. kongres hældede han mod opportunisten og knyttede sig til mensjevikkerne. Under den første russiske revolution i 1905 indtog han i afgørende spørgsmål et mensjevikisk standpunkt, men ikke desto mindre vendte han sig i tiden derefter mod de forsøg på revision af marxismen, som hovedsagelig blev gjort af mensjevikkerne. Under 1. verdenskrig indtog han et social-chauvinistisk standpunkt. Efter februarrevolutionen ledede han det yderste højre blandt de mensjevikiske forsvarstilhængere. Han tog afstand fra bolsjevismen og den socialistiske revolution, da han ikke regnede med, at Rusland var modent til socialismen; men han bekæmpede ikke det sovjetiske styre. – S. 110, 125, 144, 156, 185, 211, 213, 214, 216.

Pleve, V. K. (1846-1904) – reaktionær statsmand under tsarismen. Fra 1904 indenrigsminister; førte en hård politik mod bondebevægelserne. Blev myrdet 1904 af en socialrevolutionær. – S. 63.

Pomjalovskij, N. G. (1835-1863) – russisk forfatter, demokrat. Skrev mod Ruslands selvherskerdømme, bureaukrati, vold og vilkårlighed. – S. 216.

Potresov, Å. N. (Starover) (1869-1934) – mensjevik. Sluttede sig i 1890'erne til marxismen, deltog i Kampforbundet Til Arbejderklassens Befrielse i St. Petersburg, arresteredes og forvist til Vjatka guvernementet. Emigrerede i 1900, medarbejder ved Iskra og Sarja. På RSDAP's 2. kongres 1903 deltog han på mindretallets side. Senere medarbejder ved mensjevikiske blade. Under den første verdenskrig krigstilhænger. Efter oktoberrevolutionen i emigration, medarbejder ved Kerenskijes ugeblad Dni, angreb Sovjetrusland. – S. 114, 115.

Prokopovitj, S. N. (1871-1955) – økonomist, skribent, agiterede for Bernsteins revisionisme. I 1906 medlem af det liberale kadetpartis ledelse. I 1917 minister i den borgerlige provisoriske regering. Udvist i 1922 for antisovjetisk virksomhed. – S. 125.

Proudhon, Pierre-Joseph (1809-1865) – fransk skribent, økonom og sociolog, en af anarkismens grundlæggere. Han drømte om at gøre småbesidderen til samfundets grundsten og kritiserede kapitalismen ud fra en småborgerlig synsvinkel. I 1846 offentliggjorde han sine filosofiske og økonomiske synspunkter i bogen Elendighedens Filosofi, som Marx kritiserede i sit modskrift Filosofiens Elendighed. – S. 204, 205.

Purisjkevitz, V. M. (1870-1920) – storgodsejer, reaktionær og monarchist. En af initiativtagerne til grundlæggelsen af de Sorte Hundreder, pogromgrupperne, der bekæmpede den revolutionære og demokratiske bevægelse. Deputeret til 2., 3. og 4. дума, kendt for pogromer og for antisemitisk optræden i думаen. Efter oktoberrevolutionen bekæmpede han aktivt sovjetmagten. – S. 29, 70, 85, 87-89, 100, 101, 113, 186, 187, 191, 218, 220, 222.

Read, N. A. (1792-1855) – russisk general, deltog i Krimkrigen 1853-1856. – S. 219.

Reitern (d. 1861) – oberst i den tsaristiske hær. Begik selvmord, da han ikke ville deltage i beskydningen af gadedemonstrationer i Warszawa. – S. 78.

Rjasanov (Goldendach), D. B. (1870-1938) – socialdemokrat; var med til at danne gruppen Borba, som gik imod det af Iskra udarbejdede partiprogram og de leninske organisationsprincipper for partiets opbygning. RSDAP's 2. kongres forkastede et forslag om at indbyde Rjasanov til kongressen som repræsentant for Borba-gruppen. Under 1. verdenskrig centrist, medarbejder ved de mensjevikiske og trotskistiske blade Golos og Nasje Slovo. Medlem af RSDAP(b) i 1917; var i 1918 for en tid ude af partiet p.g.a. uenighed med Brest-freden, blev

udelukket af partiet i 1931 p.g.a. kontrarevolutionær virksomhed. – S. 153.

Roman – se Jermolajev, K. M.

Romanov – russisk tsarslægt fra 1613 til 1917. – S. 67, 69, 70, 78.

Rosanov, V. F. (1856-1919) – reaktionær filosof, skribent og kritiker. Forsvarede i pressen enevælden og kirken. – S. 88.

Sabler, B. K. (f. 1847) – godsejer, embedsmand, tilhørte de Sorte Hundreder. Var senator og medlem af Statsrådet. – S. 119.

Saltykov-Sjtjedrin, M. E. (Sjtjedrin) (1826-1889) – russisk satirisk forfatter, demokrat. – S. 151.

Savenko, A. I. (f. 1874) – russisk nationalist, storgodsejer, medarbejder ved reaktionære aviser. – S. 189.

Sedov, L. – se Koljtsov, D.

Semkovskij (Bronstein, Semjon Juljevitj) (f. 1882) – socialdemokrat, mensjektiv. Medarbejder ved flere mensjevnikiske aviser. Under 1. verdenskrig centrist. – S. 116, 144, 163, 164, 168, 179, 185, 186, 191, 199, 211, 218-220.

Serno-Solovjevitj, A. A. (1838-1869) – fremtrædende russisk revolutionær demokrat. En af organisatorerne af det hemmelige selskab Semlja i Volja (Jord og Frihed). Emigrerede 1862. Skrev en skarp pamflet imod Herzens liberale vaklen. Fra 1867 medlem af I Internationales Genevesektion. – S. 76.

Severjanin, A. (Bykov, A. N.) (1860-1919) – ingeniør, kadet. Medarbejder ved Russkije Vedomosti, Russkoje Slovo og andre borgerligt-liberale blade. – S. 95, 96.

Sjeinfinkel, M. K. (L. VI.) (1879-1925) – russisk socialdemokrat, bolsjevik. Forlod bolsjevikkernes 1911, emigrerede til Paris, holdt her forelæsninger om det nationale spørgsmål (1911). Blev på partiets 6. kongres genoptaget i bolsjevikkernes parti. – S. 180, 208.

Sjipov, D. N. (1851-1920) – storgodsejer, liberal. Deltog i dannelsen af Forbundet af 17. oktober (oktobristernes parti) og var medlem af dets centralkomité. Forlod den politiske arena 1911. Efter oktoberrevolutionen kontrarevolutionær. – S. 65.

Sjtjedrin – se Saltykov-Sjtjedrin, M. E.

Stakhovitj, M. A. (1861-1923) – godsejer; spillede en væsentlig rolle inden for landbrugsbevægelsen. I begyndelsen kadet, senere en af organisatorerne i oktobristernes parti. Medlem af 1. og 2. дума. Efter februarrevolutionen 1917 general-guvenør i Finland, derefter repræsentant for den provisoriske regering i udlandet. – S. 65.

Stolypin, P. A. (1862-1911) – storgodsejer, statsmand, fra 1906 til 1911 tsarens regeringschef, dræbt ved attentat 1911 i Kijev. Perioden 1907-1910 kaldes Stolypin-reaktionen. Stolypin gennemførte en landbrugsreform for at skabe store landbrug, hvis indehavere kunne blive en støtte for tsardømmet. – S. 14-17, 23, 24, 28, 30, 34, 62-70, 89.

Struve, P. B. (1870-1944) – borgerlig økonom og skribent, en af »kadetterne«, dvs. det liberalt-monarkistiske partis ledere. I 90'erne var han en af de mest fremtrædende repræsentanter for den »legale marxisme«, der ville »øve kritik« mod og »supplere« Marx' økonomiske og filosofiske teorier for at tillempe marx-

ismen til bourgeoisiets interesser. – S. 88, 119, 122, 201.

Thiers, Adolphe (1797-1877) – fransk politiker og historiker, af profession advokat. I 1834 organiserede han en brutal undertrykkelse af opstande i Lyon og Paris. Under den »anden republik« 1848-1851 var han en af lederne af »Ordenspartiet«. Efter kejserdømmets fald 4. september 1870 var han et dominerende medlem af den reaktionære regering. Den 17. februar 1871 blev han regeringschef. Han gav ordre til at beslaglægge den parisiske befolknings våben, hvad der fremkaldte opstanden den 18. marts 1871. Skylden for blodbadet på Paris-kommunarderne hviler først og fremmest på ham. Marx har skildret Thiers i sit skrift *Borgerkrigen i Frankrig*. Se Marx/Engels, *Udvalgte Skrifter*, bd. I, Forlaget Tiden 1976. – S. 17.

Tiesenhausen, E. E. (f. 1860) – baron, oktobrist, medlem af 3. дума. Formand for дума-udvalget for arbejderspørgsmål. – S. 86.

Timosjkin, F. F. (f. 1872) – velhavende bonde, medlem af 3. дума, hvor han indgik i høj re-fraktionen. – S. 119.

Tjatskij, Ju. (Bronsjtejn, P. A., Jurij) (f. 1881) – socialdemokrat, mensjektiv. Likvidator i reaktionsårene og under det nye revolutionære opsving; redaktør af det likvidatoristiske tidsskrift *Delo Sjisni*, arbejdede ved aviserne *Nevskij Golos*, *Lutj* og andre mensjevnikiske og likvidatoristiske blade. 1910 medlem af centralkomiteen, Lenin kaldte ham den »åbne renegat«. Efter oktoberrevolutionen aktiv kontrarevolutionær, emigrerede til udlandet. – S. 71.

Tjernysjevskij, N. G. (1828-1889) – russisk førmarxistisk materialistisk filosof og revolutionær-demokratisk litteraturkritiker og skribent. Tilbragte 22 år i fængsel og forvisning. – S. 76, 77, 79, 201.

Tjkheidse, N. S. (1864-1926) – grusisk socialdemokrat, mensjektiv, socialchauvinist under 1. verdenskrig. Efter oktoberrevolutionen formand for Grusiens kontrarevolutionære mensjevnikiske regering. Efter sovjetmagtens oprettelse i Grusien i 1921 emigrerede han til Frankrig. – S. 144.

Tolmatjev, I. N. (f. 1863) – general i tsarens hær, aktiv i de Sorte Hundreders organisation »Det russiske folks forbund«. – S. 70.

Tolstoj, L. N. (1828-1910) – russisk forfatter. På familiegodset *Jasnaja Poljana* forsøgte han at virkeliggøre sine ideer om folkeoplysning. Efter at have udgivet dagbogoptegnelser og en delvis selvbiografisk trilogi, arbejdede Tolstoj i mange år på den gigantiske roman *Krig Og Fred* 1864-1869, et af verdenslitteraturens mesterværker. Tolstoj's næste storværk var *Anna Karénina* 1873-1876. Efter en personlig krise, belyst i *Bekendelse* 1882, blev Tolstoj forkynner af religiøse og etiske anskuelse. Tolstoj's religiøse og moralske tanker, kaldet *tolstojanismen*, byggede på *Bjergprædikenens* budskab, især dens krav om ikke at gengælde ondt med ondt. – S. 20-24, 35-42, 48, 50, 57-61, 93.

Trotskij (virkelige navn *Bronstein*), *L. D.* (1879-1940) – medarbejder ved Lenins *Iskra*, på RSDAP's 2. kongres 1903 på mindretallets side, efter kongressen i strid med bolsjevikkernes. I reaktionsårene efter 1907 likvidator, i 1912 organisator af Augustblokken, en samling af socialdemokratiske grupper, der var modstandere af bolsjevikkernes. Blokken faldt fra hinanden i løbet af halvandet år. Under den første verdenskrig stod han på en centristisk position, men efter februarrevolutionen blev han medlem af gruppen »mesjrajontsy« og gik sammen med denne gruppe ind i bolsjevikkernes parti. Efter oktoberrevolutionen udenrigsminister, krigsminister og formand for republikkens krigsråd, medlem af partiets politbureau (politiske udvalg). I 1918 forhaledede han Brestfreden, i

1920-21 ledede han oppositionen under fagforeningsdiskussionen. Efter 1923 kom han i mere og mere åben strid med flertallet i partiledelsen. I 1927 blev Trotskij ekskluderet af partiet og i 1929 udvist af Sovjetunionen. I emigration stod han bag stiftelsen af den trotskistiske IV. Internationale. Dræbt 1940 ved attentat i Mexico. – S. 93, 113, 116, 134-153, 215, 216, 220.

Trubetskoj, J. N. (1863-1920) – fyrste, en af den russiske borgerlige liberalismes ideologer, som filosof idealist. Spillede en afgørende rolle under revolutionen 1905-1907 og i dannelsen af Stolypin-regimet i landet. Under 1. verdenskrig en af den russiske imperialismes teoretikere. Efter oktoberrevolutionen fjende af sovjetmagten, aktiv tilhænger af Denikin. – S. 65, 173.

Tsederbaum, S. O. (Avgustrovskij, Jesjov, V) (1879-1939) – socialdemokrat, mensjevnik. Under reaktionen og det nye revolutionære opsving likvidator, skrev til de mensjevnikiske og likvidatoristiske blade. Ophørte med politisk virksomhed efter oktoberrevolutionen. – S. 115.

Tugan-Baranovskij, Mikhail Ivanovitj (1865-1919) – russisk borgerlig økonom, fremtrædende repræsentant for den »legale marxisme«. Efter oktoberrevolutionen var han som finansminister i Ukraines borgerlige central rada (råd), aktiv i kontrarevolutionen. – S. 130-132.

Tuljakov, I. N. (f. 1877) – arbejder, socialdemokrat, mensjevnik; medlem af 4. дума. – S. 144.

Turgenjev, I. S. (1818-1883) – russisk forfatter. Hans værker afspejler karakteristiske modsætninger i det russiske samfundsliv. Protesterede skarpt imod livegenskabet og fremsatte liberale krav. – S. 77, 78.

Urusov, S. D. (f. 1862) – fyrste, storgodsejer. 1906 valgt ind i 1. дума. Medlem af »de demokratiske reformers« parti, der bestod af højre-kadetter. Fra marts til juni 1917 vice-indenrigsminister i den borgerlige provisoriske regering. Arbejdede efter oktoberrevolutionen i et forskningsudvalg under folkekommissærernes råd, fra 1921 til 1929 ansat i Statsbanken. – S. 65.

Vandervelde, Emile (1866-1938) – leder af det belgiske arbejderparti, formand for II Internationales Internationale Socialistiske Bureau, indtog et meget opportunistisk standpunkt. Under den 1. verdenskrig indtrådte han i den borgerlige regering på forskellige ministerposter, og efter den borgerlig-demokratiske februarrevolution i Rusland tog han hertil for at agitere for Ruslands fortsatte deltagelse i krigen. Over for den russiske oktoberrevolution forholdt han sig meget fjendtligt og deltog aktivt i den væbnede intervention mod Sovjetrusland. I mellemkrigsårene bekæmpede han energisk en fælles antifascistisk front mellem kommunister og socialister. – S. 161.

Vlasov, A. – forfatter til artiklen Til Det Organisatoriske Spørgsmål, offentliggjort i mensjevikkernes og likvidatorernes avis Lutj nr. 109 (195), 14. maj 1913. – S. 119.

Warszawski, A. C. (1868-1937) – polsk revolutionær. Medstifter af et polsk socialdemokrati. 1909-1910 medlem af redaktionen for RSDAP's avis Sotsialdemokrat. Under 1. verdenskrig internationalist. Medstifter af Polens Kommunistiske Arbejderparti, medlem af dets centralkomité. – S. 211, 212.

Witte, S. Ju. (1849-1915) – russisk statsmand, tilhænger af enevælde, småreformer og hård undertrykkelse af folket, bidrog stærkt til kapitalismens og imperialismens udvikling. – S. 65.

Yuan Shi-kai (1859-1916) – kinesisk politiker. Blev præsident i Kina, da det

manchuriske dynasti blev styrtet, oprettede et militærdiktatur i landet. 1915 forsøgte han forgæves at udråbe sig selv til kejser. – S. 129.

